

המחיר 3 ש"ח
פרטים בעמוד 3

גליון 285 • פרשת שלח תשפ"ה

לע"נ מרן ראש הישיבה רבינו מיכל יהודה בן הגאון רבי משה דוד ליפקוביץ זללה"ה
נלב"ע כ"ו סיון תשע"א - הונצח ע"י בני המשפחה ותלמידיו

אוצר הפרשה

ממרנן ורבנן וראשי הישיבות זיע"א ושליט"א

**רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ
זללה"ה**

**כ"ו סיון - היארצייט הי"ד:
גיליונות זיכרון מיוחדים
ובהם משאותיו פנינים
הנהגות ועובדות
המתפרסמות לראשונה:**

עת מלחמה!

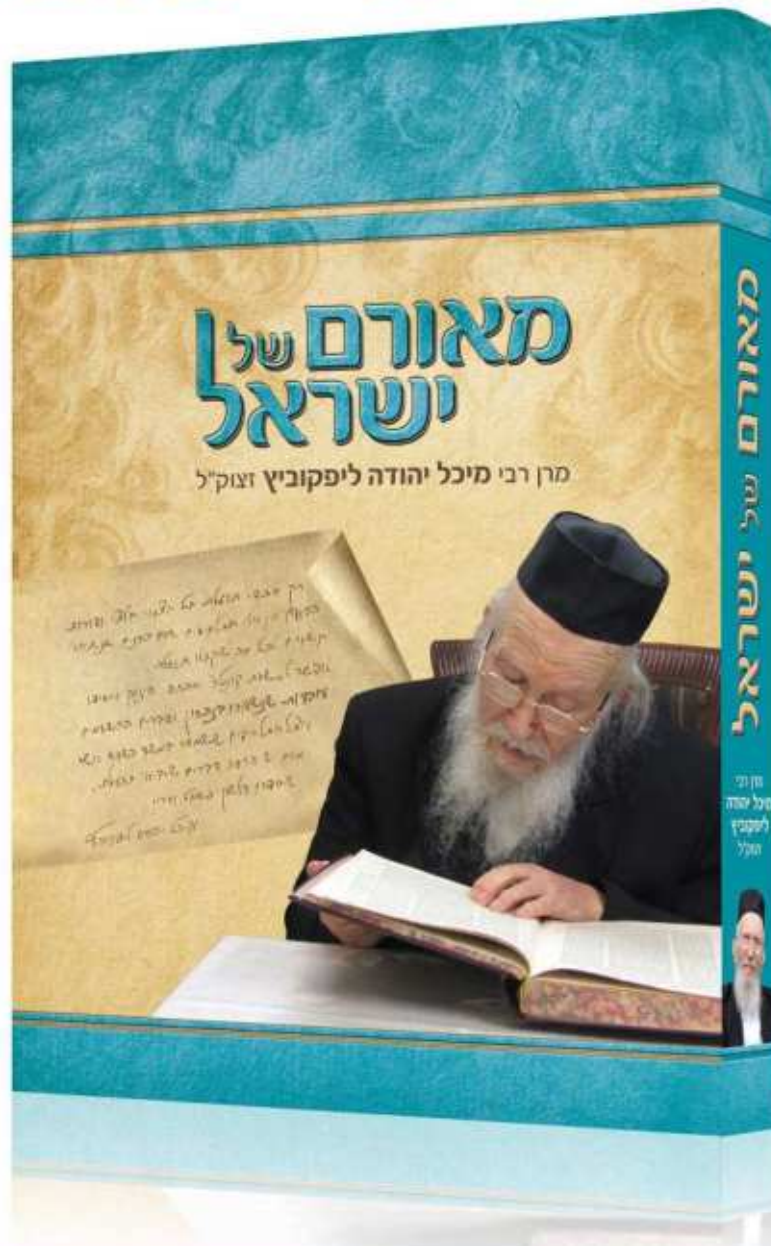
**משאות ומכתבים
ממרנן ורבנן גדולי הדור
שליט"א ובראשם
רשכבה"ג רבינו מרן
הגר"ד לנדו
שליט"א:
גיליונות 'בענינא דיומא'**

לקבלת הקובץ במייל: a169258235@gmail.com

חזר למלאי!

הספר המבוקש "מאורם של ישראל"

ניתן להשיג אצל
משפ' פאלי

רח' נחמיה 6 בני ברק

ומוקדים נוספים -

052-7126047

השבוע לרגל היארצייט
40 ש"ח בלבד!

ניתן להשיג את האוצר מידי שבוע במוקדים כדלהלן:

אופקים

ביהכ"נ קוית
ביהכ"נ שערי תפילה

אלעד

ביהכ"נ מאור שרגא
ביהכ"נ הר"ן
ביהכ"נ דגל התורה
ביהכ"נ אחיעזר
ישיבת תורה בתפארתה
ישיבת כנסת יחזקאל

אשדוד

ביהכ"נ בית שמואל
ביהכ"נ עטרת צבי

באר יעקב

ישיבת גרודנא

בית שמש

ביהכ"נ שערי תורה הקריה החרדית
ביהכ"נ המרכזי רמה ג' 1
ביהכ"נ אור אליהו
ביהכ"נ בית אביי

ביתר

ביהכ"נ זכור לאברהם
ישיבת הר"ן

בני ברק

ביהכ"נ לדרמן
ביהכ"נ המרכזי רמת אלחנן
ביהכ"נ נחלת משה
כולל חזון איש
כולל בית הלל
ביהכ"נ משכנות יעקב
ביהכ"נ חניכי ארחות תורה
ביהכ"נ דברי שיר
ביהכ"נ בית השם
ביהכ"נ אהל יעקב ולאח
ביהכ"נ נאות יוסף
ביהכ"נ רמב"ם
ישיבת פוניבז' - אהל קדושים
ישיבת ארחות תורה
ישיבת בית מדרש עליון
ישיבת סלבודקא
ביהכ"נ הליכות חיים
ביהכ"נ תפארת ציון
ביהכ"נ אהל תמר
ביהכ"נ יד אהרן
ביהכ"נ המרכזי שיכון ה'
ביהכ"נ חניכי הישיבות שיכון ה'
ביהכ"נ דרכי אי"ש
ביהכ"נ חמדת צבי
ביהכ"נ שונה הלכות
ביהכ"נ שיח תפילה
כולל ברסלב
ביהכ"נ צעירים
ביהכ"נ המרכזי נחלת סירוקה קרית הרצוג
ביהכ"נ אילת השחר פרדס כץ
ביהכ"נ בית אהרן פרדס כץ
ביהכ"נ המרכזי מנחם אברכים פרדס כץ
רשי"י 14 ב"ב קומה ב'

חריש

אהבת תורה

טבריה - נוף פוריה

ביהכ"נ המרכזי

ירושלים

ישיבת מיר
רמת שלמה: ביהכ"נ חזו"א
נוה יעקב מרכז: חניכי הישיבות
רוממה: ביהכ"נ חניכי הישיבות

רמות

ביהכ"נ משכן שרגא
ביהכ"נ שערי תבונה

זכרון יעקב

ביהכ"נ מסילת ישרים

חיפה

ביהכ"נ תפארת ישראל
ישיבת נחלת הלויים

לוד - גני איילון

ביהכ"נ המרכזי
ביהכ"נ אהבת תורה
ביהכ"נ תורה ותפילה

מודיעין עילית

ביהכ"נ חזון דוד
ביהכ"נ משובב נתיבות
ביהכ"נ בית תפילה
ביהכ"נ נאות השמחה
ביהכ"נ קהילת מרומי שדה
כולל בית אבא
כולל עטרת שלמה
ביהכ"נ תורה ותפילה
ביהכ"נ שיח יצחק
ביהכ"נ המרכזי
ביהכ"נ זכרון משה
ביהכ"נ קהילת משך חכמה
ביהכ"נ המרכזי נאות הפסגה
ביהכ"נ קהילת יח"ל
ביהכ"נ חניכי ארחות תורה
ביהכ"נ אהל יוסף מאיר
כולל לב אחד

ברכפלד

ביהכ"נ אהל תורה
ביהכ"נ חניכי הישיבות רשב"י
ביהכ"נ קהילת רבי עקיבא
ביהכ"נ שערי תפילה
ביהכ"נ בני הישיבות
כולל אהבת שלום

נוף הגליל

ביהכ"נ המרכזי הר יונה
ביהכ"נ המרכזי נוף הגליל

נתיבות

ביהכ"נ בית יצחק
ישיבת שכר שכיר

נתניה

מנחם אברכים

פתח תקוה

ביהכ"נ שירת מרים

עפולה עילית

ביהכ"נ המרכזי

קרית יערים - טלזסטון

ביהכ"נ המרכזי בני הישיבות

ראשון לציון

ישיבת עטרת שלמה

רחובות

ביהכ"נ היכל זרח
ישיבת מאור התלמוד

רכסים

ביהכ"נ בית יצחק
ביהכ"נ שבטי ישראל
ביהכ"נ בני הישיבות
ביהכ"נ היכל משה
ביהכ"נ מאורות
ביהכ"נ אהל מלכה

תפרח

ביהכ"נ בית יוסף

המרכז ללימוד הש"ס "נחלת משה"
רח' הרב טלזר 36 בני ברק

בסיעתא דשמיא במסגרת לימוד הדף היומי ביום ראשון כו' סיון תשפ"ה

מתחילים מסכת עבודה זרה

השיעור המרכזי ממורנו הגאון הגדול

רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

בשעה 21.30

וכן בשיעורי הדף היומי הנלמדים מידי יום בבית"ד מפי הרבנים הגאונים:

בשעה 5.00 רבי יחזקאל זיס שליט"א	בשעה 10.00 רבי אהרן דב יעקובסון שליט"א	בשעה 19.30 רבי יעקב ברוגסליין שליט"א
בשעה 8.15 רבי מאיר אלפא שליט"א	בשעה 12.25 הגאון רבי חיים פריינד שליט"א	בשעה 20.00 רבי יחזקאל פריקש שליט"א
בשעה 9.00 רבי יוסף צבי ברזיל שליט"א	בשעה 14.00 רבי שמואל מאיר שרן שליט"א	בשעה 21.15 רבי יוסף סובל שליט"א

המעוניין לעזור בהפצת הקובץ באזור מגוריו יפנה לפרטים המופיעים למטה.

תשלום הקובץ בקופה או בעמדות נדרים פלוס (גם אחרי שב"ק)

בחשבון כולל דף היומי - אליבא דהלכתא - קטגוריית אוצר הפרשה

לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ בסכום סימלי ולקבלת הקובץ במייל ניתן לפנות

במייל: a169258235@gmail.com ובטלפון: 055-760-0055

עת צרה היא ליעקב
וממנה יוושע! קו חירום
ודעת תורה בעניני השעה
- בו ניתן להאזין להוראות
והיוזקים ממורנו ורבנן גדולי
ובראשם רשכבה"ג רבינו
מנחם הגר"ד לנדו שליט"א
לעת הזו: 074-740-3306

בענינא דיומא

זמן סכנה ויש להתחזק ולהגביר חיילים לתורה ולהרבות בתפילה לשמירת עם ישראל

עת צרה - הדרכות מרשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א, ומרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

הנחיות מפורטות

מנהיג היהדות החרדית רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, לאחר שעודכן בפרטי האירועים הביטחוניים, התבטא כי מדובר בזמן סכנה ויש להתחזק ולהגביר חיילים לתורה ולהרבות בתפילה לשמירת עם ישראל.

רבינו הורה כי בעקבות הסכנה יש להישמע להנחיות גורמי הביטחון. בהוראת רבינו הכינוס של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א וראשי הישיבות שתוכנן להיום באולם וגשל לחיזוק קרן עולם התורה נדחה לערב הנסיעה לארה"ב, לכשתתקיים.

מיד לאחר מ"כ לקח רבינו את ספר התהילים והחל להתפלל על כלל ישראל.

רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

במשא חיזוק אחר תפילת הנץ

הבוקר, יום ששי בתפילת הנץ ראו את רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א בוכה בדמעות שליש ומתחנן לפני הבורא שיגן על עמו ישראל. לאחר התפילה עלה הרב לבימת בית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, וחיזק את קהל הקודש.

בדבריו אמר: **צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו השבת ולימוד עם הילדים.** ולאחמ"כ הורה לומר פרקי תהלים ו'אבינו מלכנו. להלן משא מרן שליט"א:

אנחנו נמצאים כיום במצב שזקוקים לרחמי שמיים במאד מאד, כמו ממש בימי המן הרשע, העמלק של היום ימ"ש החליט שם להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, הוא אומר מפורש שרוצה להשמיד את כל היהודים.

מה אנחנו צריכים לעשות? מה שהתורה אומרת לנו, בפרשת השבוע 'בהעלותך' כתוב: וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעתם בחצצרת ונזכרתם לפני ד' אלוהיכם ונושעתם מאויביכם.

זה הנשק שיש לנו, אני רוצה להגיד, הדבר הכי גדול שיש לנו זה השבת, על השבת אמר הקב"ה אות היא ביני וביניכם, אות עולם, השבת.

אבל יש עוד איזה פרט אחד מאוד חשוב שצריכים לדעת שהמן בא וראה שמרדכי לומד עם הילדים, אז הוא אמר אני אבוד, אם לומדים עם הילדים אני אבוד, כך אמר המן במפורש, אם אני רואה פה ילדים אני אבוד, **כולנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו, הנשק הכי גדול שיש לנו זה הילדים, הילדים אין בהם חטא ואיתם לראות ללמוד, בפרט בשבת.**

והם ממש כמו בימי המן, **שהמן ראה אותם שלומדים עם הילדים אמר אני אבוד, ב"ה בבתי מדרשות שלנו לומדים עם הילדים, אך צריכים כעת יותר חיזוק, להגיד לילדים תדעו לכם שהמן ראה את הילדים אמר אני אבוד, גם הוא יראה אותם יגיד אני אבוד. וצריכים לקיים מה שהקב"ה אמר לנו, מה הקב"ה אמר לנו.**

כתוב בהפטרה של השבוע: **רְנִי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ נֶאֱמַר ד': וְנָלוּן גּוֹיִם רַבִּים אֶל ד' בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ וְיָדַעְתָּ כִּי ד' צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלַיךְ: וְנָחַל ד' אֶת־יְהוּדָה חֲלָקוֹ עַל אֲדָמַת הַקָּדָשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם. וכו'.**

מסבירים המפרשים שלא כמו אצל כורש בבנין בית שני שהיה ע"י בשר ודם, בבית השלישי יהיה לא בחיל ולא בכוח, בזכות שנבדל מהגויים הקב"ה ישלח את מלך המשיח לגאול אותנו, ואז ישרה שכינה בירושלים וישתקו כל האומות מפחד ה' ולא יהיה להם שליטה עלינו. [ע"ע בהרחבה במפרשים]

בכוח לימוד תשב"ר נזכה לקיום ההבטחה, **זה כוח עצום זה הנשק שיש לנו, ב"ה אצלנו אין שנאה אין קנאה, אבל מה יש כעת בשלוש בלילה הכריזו שיש מלחמה עליהם, ואנחנו צריכים לקחת את הנשק הכי גדול שיש לנו שבת אות היא ביני וביניכם אות עולם, זה שבת, לשמור על השבת כמשמרת לא לדבר דברים בטלים.**

והילדים זה הנשק הגדול ביותר שיש לנו, אני בטוח בעז"ה, בתי מדרשות שלנו ב"ה מלאים בתינוקות של בית רבן וגו"כ את השבת צריך לחזק ביותר, אות היא ביני וביני בני ישראל הקב"ה אמר על השבת, לא לדבר דברים בטלים, רק ללמוד ובפרט עם הילדים ובעז"ה נראה ישועת ה' כהרף עין, והמה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד ד' הושיעה המלך יעננו ביום קראינו.

ברך המפיל ונשמעה אזעקה

בשיעורו הבוקר בפני תלמידי אהל תורה הביא מרן שליט"א שאלה בענינא דיומא האם אחד שברך 'המפיל', ולא הספיק להרדם עד שנשמעה אזעקה האם מותר לומר תהילים או שמא הוי הפסק בין המפיל לשינה?

ופסק מרן שליט"א כי אמנם שיר המעלות ממעמקים יתכן דהוי הפסק, אבל מותר לומר פרקי תהילים שבסדר קריאת שמע שעל המטה, והם: "יושב בסתר", "ה' מה רבו צרי", "אשרי כל ירא ה'", דהרי שנינו בשו"ע [סימן רל"ט], שאם קרא ק"ש ולא יכול להירדם, חוזר וקורא כמה פעמים עד שישתקע בשינה, ואינם הפסק כיוון דהוי משום שמירה.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו חירום בעניני השעה: 074-740-3306.
- הדברים ממרן פוסק הדור שליט"א המובאים בגליון באדיבות מערכת דברי חמד. ניתן להצטרף לקבלת דברים מהקודש פנימה מחיצת מרן פוסק הדור שליט"א, במייל דברי חמד - a0527642209@gmail.com וכן ניתן להאזין לדברים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 04-376-0582.

- כמו"כ מידי שבוע יו"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבתינו מרנן ורבנן גדולי ישראל צוק"ל ושליט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

גיליון זיכרון מיוחד לרבינו הגדול אביהם ולבם של ישראל מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה

לרגל יום היארצייט ה-י"ד שיחול ביום ראשון כ"ו סיוון הבעל"ט
רואים אנו לנכון להביא כאן מדבריו דעת תורה הראויה לשעה ולדורות
דברים אקטואלים ביותר לזמנינו ומצבינו כיום.
הבאנו שני דברים, האחד, משא קודש שנשא בעצרת חיזוק בעת מלחמה,
והשני, מאמר אקטואלי לזמנינו עקב מסע הרדיפה נגד עולם התורה,
דברים שנדפסו ביתד נאמן ביארצייט לפני עשור.

ישראל נושע בה'

מצבינו כיום נקרא מצב חירום, עדים אנו למאורעות קשים של סבל ויסורים,
וכן רבים מצויים בפחד ודאגה מאשר ילד יום, עלינו להתבונן בתורתנו הק'
ובדברי הנביאים וחז"ל הק' לדעת מה נעשה לעת כזאת ומה עלינו לחשוב
בראותנו כל זאת.

הדבר הראשון שצריכים להתחזק בו הוא יסוד האמונה, אמונה בהשגחה
פרטית, לבטל כל שאלות וספיקות בזה.

הנה אמרו בגמרא [יומא דס"ט א'] "אמר רב"ל למה נקרא שמן אנשי כנסת
הגדולה [חז"ל הבינו שתואר בו מכתירים אדם מורה ומגדיר את האדם וזה
אשר באו ללמוד מהו אנשי כנה"ג], שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר
הקל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה
נוראתיו לא אמר נורא אתא דניאל אמר נכרים משתעבדין בבניו איה גבורתו
לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו [שהרי אם משה רבינו אמרו וכך נכתב בתורה
הרי ודאי שהוא הנהגה קיימת לעולם והרי הוא מכלל זאת התורה לא תהא

מוחלפת ולכן עמדו אנשי כנסת הגדולה ופירשוה] אדרבה זו היא גבורתו שכובש את יצרו וכו' ואלו הן נוראתיו שאלמלא מוראו
של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות", ופירש"י: מן יום החורבן אתה למד נוראתיו שכל האומות נאספו
להשמידם ונתקיימו מהם.

למדנו בדבריהם שבתקופות הגלות כאשר המצב הוא "נכרים מקרקרין בהיכלו ומשתעבדין בבניו" עלינו להתבונן ולחזק
עצמינו באמונה על השגחתו הפרטית איך הוא ית"ש שומר על האומה הישראלית שעם כל הצרות ועל אף כל הגליות נתקיימו
מהם אשר הוא דבר נס שהיאך יכולה אומה זו להתקיים בין האומות.

במצבינו כיום, בתוך כל המאורעות עלינו תמיד לראות שהקב"ה נמצא אתנו ולא עזבנו, וכדברי הנביא ירמיהו בהיותו מתנבא
לישראל בימי גלות בבל "כי כה אמר ה' כי לפי מלאות וכו' והקמותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה"
לאחר שעברו את הגלות והצרות הנוראות מיד שונאיהן ובעוד היותן בבבל מסובלין ביסורים ומכות גדולות קורא עליהם הנביא
בשם השם לחזקם לאמור שאף בתקופה חשוכה כל כך ח"ו בל יחשבו שהקב"ה עזב אותם או שח"ו אין השגחה מפורטת על כל
מקרה ומעשה אשר יעשה, אלא עליהם לזכור שכל הנהגות אלו הם להביאם אל הטוב ולמען להשיב אתכם אל המקום הזה אל
כל הטובה המובטחת בדברי התורה והנביאים, וכהמשך דברי הנביא שם "כי אנוכי ידעתי את המחשבות אשר אנוכי חושב
עליכם נאום ה' מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה", רק הקב"ה בעצמו שהוא אשר עשה ועושה לכל המעשים
והוא היודע את כל המחשבות -כביכול- המקדימות לכל המעשים האלו, רק הוא יכול להעיד לנו שכולם רק מחשבות שלום
ולא לרעה, ורק הוא יכול להנהיג הנהגה כזו שכל המאורעות נעשים בדקדוק רב ובהשגחה מפורטת רק במטרה אחת של "לתת
לכם אחרית ותקוה".

דברים אלו אמרם הנביא לישראל בהיותם בגלות ראשון, אך כבר למדנו בדברי חז"ל [בכמה מקומות] שכל דברי הנבואות
שנכתבו, לדורות ניתנו, ונבואה שנאמרה לשעתה בלבד לא נכתבה, הרי שכל הדברים האלה אמורים בדבר השם לכלל ישראל
בכל מצב שהם מצויים בכל תקופה ודור, ויש לנו ללמוד הדברים בכתובים להבינם ולהאמין בהם במצב שאנו חיים כעת, משום
שנאמרו הם גם על הגלות האחרון ועל הגאולה העתידה. כל מה שענינו רואות ואוזנינו שומעות מאורעות קשים של סבל
ויסורים דברים שלא היו מלפנינו הכל בכלל ההנהגה הגדולה שנוהג הבו"ת עם עמו ישראל להכשירם לקרבם ולהביאם לבסוף
למטרה הנכספת של הגאולה שאנו כל כך מחכים עליה.

והמשיך שם הנביא "וקראתם אותי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם", יש תנאי לזכות בכל הטוב, להתפלל לקרוא בשם
ה' ולבקש ממנו, כשמתפללים אז מובטח לנו ש"ושמעתי אליכם".

"ובקשתם אותי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם ונמצאתי לכם נאם ה' ושבתי את שבותכם וגו'" העבודה המוטלת עלינו היא
לבקש את השם, והקב"ה מבטיח שאם אנו מקיימים זאת הרי אנו זוכים ל"ומצאתם" - "ונמצאתי לכם".

דברים אלו צריך לחשוב אותם כסדר ולשוב להתבונן בהם בכל עת מצוא כדי לטעת בלב את אמיתות הידיעה שזוהי הנהגת הקב"ה עם עמו ישראל בכל הדורות, בזמן שהיו בכלל ישראל נביאים היו הם המעוררים בדבריהם בנבואתם ובתוכחתם ומקשרים את ישראל לבורא עולם, ואחר שאין לנו נבואה מ"מ הקב"ה לא התרחק מעמנו והוא נשאר קרוב לנו, אלא שהנהגה השתנתה ותחת הנבואה מביא עלינו יסורים וצער שהם יעוררו אותנו לתפילה ובקשה שתכליתן הוא ההתקרבות אליו. ולא רק שניתנת האפשרות והעצה להינצל בכך אלא הקב"ה פונה אלינו ובטובו ורב חסדיו מבקש מאתנו תבקשו אותי, וכשמתעוררים לבקש אז הוא ממציא עצמו "ונמצאתי לכם נאום ה'".

ועוד אחז"ל [מדרש שוח"ט תהילים ב'] עה"פ "למה רגשו גויים ולאומים יהגו ריק יתייצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ד'

ועל משיחו", א"ר ברכי' בשם ר' לוי ארורים הם הרשעים שהן מקיימין עצה על ישראל וכל אחד ואחד אומר עצתי יפה מעצתך וכו' גוג ומגוג עתידין לומר כן שוטים היו הראשונים שמעקפין עצה על ישראל ולא היו יודעין שיש להם פטרון בשמים, אנו אין עושים כן אלא מתחילה אנו מזדווגין על פטרונם ואח"כ אנו חוזרים על ישראל, הה"ד על ד' ועל משיחו, והקב"ה אומר להם גוג ומגוג לי אתם באים להזדווג כמה גדודים יש לפני וכו' מה כתיב שם והיה ה' למלך על כל הארץ.

ומור"ר הגה"צ ר"ל חסמן זצוק"ל עורר ללמוד דעת בדברי חז"ל אלו, שהלא הרי"ז פלא גדול היאך יתכן שגוג ומגוג אשר הם עצמם אומרים שוטים היו הראשונים שמעקפין עצה על ישראל ואינם יודעים שיש להם פטרון בשמים, הרי שהם יודעים שיש לישראל פטרון בשמים שמציל אותם, רב את ריבם ונוקם את נקמתם, ואין כדאי להסתבך עמהם, ולכך הם מכריזים אנו לא נעשה כן, שלא ניהיה שוטים כמו הראשונים, אלא מה יעשו בחכמתם יזדווגו על הפטרון בעצמו ? ומי

בער ולא ידע עד כמה שטות זה גדול, אם הם יודעים שיש פטרון לישראל ומפחדים מפניו היאך יצאו להילחם כנגדו ? אמנם ביאורן של דברים שיאמרו מזדווגים אנו לפטרונם, היינו שיעמדו לעקור ח"ו את האמונה מכלל ישראל, בחושבם שע"י יוכלו אח"כ לחזור על ישראל ויצליחו לכלותם כי ד' שוב לא יגן בעדינו. אבל מה הקב"ה עושה, הוא לא יעזבנו אלא מביא עלינו יסורים גדולים וע"י נצחק איליו ומושיענו.

וע"ז הביא שם מורי ורבי הגר"ל חסמן זצ"ל דברי חז"ל במדרש עה"פ "ולקחתם לכם ביום הראשון" הה"ד פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם [תהלים ק"ב] ר"י פתר קרא בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא, לא כהן ולא אורים ותומים, ואין להם אלא תפילה זו בלבד, אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תבזה תפלתם. "תכתב זאת לדור אחרון" אלו דורות הללו שהן נטויין למיתה, "ועם נברא יהלל קה" שהקב"ה עתיד לבראות אותם בריה חדשה, ומה עלינו לעשות ליקח לולב ואתרוג ונקלס להקב"ה לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר ולקחתם לכם ביום הראשון.

כלפי מי אמורים דברי חז"ל אלו, הלא הדברים מתאימים לדורנו אנו שמצויים אנו במצב שדומים אנו לערער בערבה שעומד לבדו בתוך מדבר שמם ואין לו שום עוזר וסומך, נתונים אנו למרמס ואין פוצה, פה עם ישראל יעמוד יחידי בפני כל אומות העולם המבקשים להשמידו, כמה נורא המצב הזה. ואף גם מה שאמרו חז"ל אלו דורות שהן נטויין למיתה כי הלא היסורין רבים מאד כל ראש לחי וכל לבב דוי ר"ל, השכול והיתמות לצערנו מצוי בהרבה מבתי ישראל, עד שדומה דשכשיגאל אותנו הקב"ה בב"א יצטרך כביכול לברוא אותנו מחדש, שלכך נקראנו "עם נברא".

ומה עלינו לעשות בעת כזו כמו המצב הנורא הזה שאנו שרויים בו, עלינו לנהוג כדברי חז"ל הק' להתחזק באמונה זו שהבטיחנו יוצרנו שלא יעזבנו ולא יטשנו, ושהוא עתיד לברוא אותנו כבריה חדשה, לבא להתקרב לפניו ולצעוק ולבקש בכל לבנו ולהלל אותו מתוך אמונה שלימה בהשגחתו הפרטית ומתוך רצון של התקרבות לעבודתו [וצריך לשתף בתפלתנו גם את הבקשה צער השכינה אשר בכל צרתם לו צר, וכן לבקש שיוציאנו למרחב כדי שנוכל ללמוד תורה ולעבדו כאשר נצטוו ממנו ית"ש], ולחזק זאת האמונה ולהראות כי "עם נברא יהלל קה", להראות שעל אף כל היסורים והצרות, המחלות והרדיפות, האסונות הנוראות הקורים ליחיד ולמשפחות, על אף כל זאת אנו עם נברא המצוי בכל העתים תחת השגחתו הפרטית של בורא עולם, ובכל המצבים נהלל את השי"ת בכל לבנו ונקרא רק איליו כי הוא רועינו רועה ישראל אשר הטיב ומטיב ויטיב לנו ואף בעת הזאת לא עזבנו, ורק הוא אשר יושיענו.

וברמב"ן [עה"ת] כתב לבאר אזהרת התורה "לא תנסו את ה' אלו קיכם וגו' [דברים ו' ט"ז] שהוא אזהרה שלא ינסה את ה' לראות היש בקרבנו בהיותו מסתפק שמא רחק ה' מעמנו, ולכך תיהיה מצפה שיעשה ה' נס להיות לך עדות וזה עוון חמור כי צריך להאמין כי יד ה' לא תקצר, ואף כאשר ימצא בעבודתו ובלכתו בדרכי התורה צער ואסון ראוי שיקבל הכל במשפט צדק ולא יאמר כאשר אמרו אוילי עמנו כי הלכנו קדורנית מפני ה', ועל כך ציונו שמור תשמרו מצותיו ועדותיו שהם הניסים שנעשו לישראל מכבר להיות עדות לישראל כגון הפסח והמצה והסוכה ותשמרו חוקיו אע"פ שלא תדעו טעמם כי באמת ייטב לכם בסוף וכו' עיי"ש דבריו. היינו שתכלית כל המצוות שציוותה תורה זכר ליציאת מצרים הוא לזכור מדת טובו יתברך לאמת את האמונה כי כל דרכיו ית' הוא להיטיב עם בראיו וסוף הטובה לבא.

אמנם בדברי הנביא למדנו עוד שבקשה זו שישראל פונים ומבקשים מהקב"ה מתוך צרתם צריכה להיות בכל לבבכם, "כי תדרשני בכל לבבכם", שלא תהיה בקשה מן השפה ולחוץ שאין משותף בה עבודת הלב, כי רק שכמבקש בכל לבבו תביאהו הבקשה להתקרב אליו ית' ולזכות לישועה.

כדי שתהא בקשה מן הלב צריך עבודה גדולה, ואיזו היא העבודה הנדרשת ? זוהי עבודה של לימוד התורה, עבודה של יגיעה ועמל בתורה, ועבודה של לימוד המוסר יחד עם לימוד התורה, שבכך יבואו הדברים ויכנסו להיות על לבבו ולא ישארו מעשים מן השפה ולחוץ, והדרישה לה' תהיה בכל לבבו.

כי הנה הלא אמר הכתוב: "עקוב הלב מכל ואנוש הוא מי ידענו" [ירמיה י"ז ט'] ושמעתי כמה פעמים מהמשגיח רבי יחזקאל זצ"ל בשם הסבא מקלם זי"ע"א שהיה מפרש שהלב נמצא במצב של חולה אנוש, ומהי מחלתו "מי ידענו" כי לא יודעים עד כמה הוא עקוב, כשלא מכירים את המחלה אז לא יודעים כמה צריך להשתדל בלחפש עיצות ודרכים לרפואה ולכך נחשבת המחלה לאנושה שלא יבוא לרפואה, וכך הוא בעבודת הלב נחשבים אנו חולים במצב אנוש מחמת שאנו לא יודעים ולא מבינים כמה גדול החובה להשתדל להתקרב לו ית' וליישר את הלב, כשלא נעבוד ליישר את הלב לא נוכל להגיע לאמונה בשלימות ולא נוכל להתפלל ולבקש בכל לבנו.

ישרות הלב תלוי במידות טובות, ומידות טובות קשה להשיג ללא תורה, הנה התורה מעידה "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" [בראשית ח' כ"א], ואי"כ איך יוכל האדם להתגבר על יצר זה שיוצרו מעיד עליו שהוא רע, אמנם הוא ית' בחסדו הגדול עלינו מלמד לנו בתורתו הק' הדרך נלך בה, באמרם ז"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, הרי שהתורה היא הדרך היחידה שעל ידה אפשר להפוך את הלב מרע לטוב, וחסד עשה עמנו הבו"ת שזיכה אותנו ונתן לנו תורתו בסיני שבה אפשר לעקור את המידות הרעות לטוב וליישר עקמומיות הלב.

ואיך צריך ללמוד כדי שהתורה תשפיע עליו לטובה? צריך ללמוד ביגיעה, לעמול למצוא עמקות בתורה, וכשלומדים ביגיעה ובעמל אז זוכים לראות שתורה מן השמים, שכלל שיוסיף ויטייגע כך ירגיש יותר טעם להמשיך בעמל ויגיעה, שדבר זה הוא אות לתורה מן השמים כמשאחז"ל במסכת סוכה שבנוהג שבעולם – היינו בעניני עוה"ז – כלי מלא אינו מחזיק כלי ריקם מחזיק אבל בתורה כלי ריקם אינו מחזיק כלי מלא מחזיק, כי לימוד התורה אינו קנין חכמה כשאר חכמות אלא התורה היא מן השמים וקנינה הוא חלק מן הנפש – הנשמה, וכל הוספה בלימוד התורה נותן השפעה ומרחיב את נפש האדם לקלוט עוד תורה, ולכך הגדירו חז"ל את התורה שהיא כמו תבלין כשם שהתבלין נותן טעם במאכל כך התורה צריכה להשאיר טעם.

ובתדב"א זוטא פ"ד אמרו אין בן דוד בא לא מתוך צער לא מתוך יסורין אלא מתוך י' שיושבין ועוסקין בתורה וישמע קולם. והביאור בדבריהם ז"ל שלא די בתפילה על הצער ועל היסורין אלא צריך גם לימוד התורה, כשיש עמל התורה אז גם התפילה שייך שתהא בעבודת הלב כדבעי, ויותר מכך יש להוסיף דאף עצם התפילה היא בדרגה אחרת משום דכשמתפללים על הצער והיסורין מתוך עמלה של תורה משתפים גם בקשה שיירד ממנו הצער והיסורין שיוכל להיות לבו פנוי ללימוד התורה, זהו "כי תדרשני בכל לבבכם", ואז זוכים להמשך הכתוב "ונמצאתי לכם נאם ה'".

והדברים מבוארים עוד מדברי הנביא ירמיה בנבואתו שם שאחר שהשמיע כל הנבואות העתידות על גאולת ישראל [פרק ל"ג] "והשבתי את שבות יהודה ואת שבות ישראל" "כה אמר ד' עוד ישמע במקום הזה וכו' קול אומרים הודו את ד' צבקות" וגו' סיים שם כה אמר ד' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", דהיינו לומר וללמד לבני ישראל שכל היעודים הטובים אפשר להשיג רק בכח וזכות התורה. שהרי מתחילת יצירתם ומתחילת בחירתם לו לעם היה רק בשביל התורה וכמו שכתב החינוך במ"ע של ספירת העומר [מצוה ש"ו] "שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה וכו' שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים" יעו"ש כל לשונו.

והנה אמרו בגמרא סנהדרין שאלו תלמידיו את ר"א מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח א"ל יעסוק בתורה וגמ"ח. הנה דיין ר"א לומר "יעסוק" כדי ללמדנו שצריך שיהיה התורה כעסק ללא הפסקות וכדאמרו תוס' בברכות ד"א דאין היסח הדעת לברכות התורה שהרי מצווים אנחנו והגית בו יומם ולילה ואף בשעה שאינו לומד דעתי עליה לחזור לתלמודו. ושמעתי מהגאון הגאב"ד דפונב"ז זצ"ל שסיפר מזמן לימודו אצל רבנו החפץ חיים זצ"ל זי"ע שראה פעם אחת את רבו הק' מגיע לביתו מנסיעה ארוכה, -ובימים ההם היו נוסעים בעגלה הדרכים היו משובשות וכל נסיעה היתה טיטול וטורח רב והיתה משברת גופו של אדם- מיד לאחר היכנסו לביתו בא אחריו להיכנס אצלו והנה בהיכנסו מצא את רבנו הק' הח"ח זי"ע יושב ושקוע בלימודו כאילו יושב כך כבר איזה שעות ולא היה ניכר שזה עתה נכנס מן הדרך המייגעת. זהו "עסק" התורה האמיתי, שכל הזמן עסוקים בה ומעולם לא פסק מלימודה. ועוד יש לעורר שהאדם בלימודו מקיים שני הדברים כאחד תורה וגמ"ח שהזכיר רבי אליעזר להינצל בהם מחבלי משיח, שהרי בלימוד התורה עושה חסד עם כל הבריאה כולה שבלמודו מגן ומציל ומחיה את כל הבריאה שאם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, וכמו שהאריך רבנו חיים מוולאזין זי"ע בנפש החיים שאם רגע אחד לא יהיה לימוד התורה בעולם מיד היה נהפך העולם לתוהו. הרי שלימוד התורה היא הסגולה היעוצה בשבילנו להינצל מחבלו של משיח ולהיגאל על ידה מכל הצרות והיסורין.

זוהי חובתנו בשעה זו, שעה שיסורין וצרות מלפפין אותנו מכל צד ופינה, ליחיד ולרבים ר"ל. שעה שכל המתבונן יראה שנתונים אנו בגלות כפולה, הן מבפנים והן מבחוץ. מבפנים, שר"ל יש אנשים שקדשו מלחמה על הבו"ע ובאים להילחם עם פטרונם של ישראל להשכיח מעמנו את האמונה ולהרחיק אותנו מהתורה הק', רוצים לעקור תורה, לעקור אותנו מהיכלי התורה, לעקור אותנו מחיים של תורה, לעקור את חינוך הבנים והבנות לשנות את חינוך בית יעקב בכל מיני עצות והתחכמויות ובכל מיני פיתויים, ומה אנושה היא המחלה בעצם זה שלא כולם משכילים להבין שאנחנו במצב של מלחמה. וכן המלחמה מבחוץ, הרי אין אומה החושבת עלינו טובה. הדרך להגן על עצמינו הוא להתעורר מכל זה ולהתחזק באמונה כמו שהארכנו דהיינו לחיות באמונה בהשגחתו הפרטית ולהאמין שלא עזבנו ה', ולקרוא אל השם בכל לבנו וכי"ז שייך רק מתוך חיזוק בעמלה של תורה ששני חלקים אלו משלימים זה את זה כמו המלחמה שהארכנו שרק מכח התורה יכולים אנו לזכות ליישר לבנו להתקרב אליו באמת, ובזה מובטחים אנו שניצל ונזכה להמשך של הנבואה [שם ל"ג י'] "כה אמר ד' עוד ישמע במקום הזה אשר אתם אומרים חרב הוא וכו' קול ששון וקול שמחה וכו' קול אומרים הודו את ה' צבקות כי טוב ה' כי לעולם חסדו מביאים תודה בית ה' כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'.

קיום התורה בנס הוא ואינו תלוי אלא בזכויות שלנו

האיומים הנשמעים מכיוון בנין הכנסת על עוד ועוד קיצוצים בתקציבי עולם התורה אינם חדשים. כבר היו בעבר, כשנציגי השלטון השונים ניסו לשלוח את טלפיהם ולהמשיך את שנאת עמי הארצות לתלמידי חכמים הוותיקה של "ואנשכנו כחמור". רבינו הגדול אביהן ולבם של ישראל מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל יחד עם רעיו רבותינו מרנן גדולי הדור זי"ע שנשאו על כתפיהם את משא הדור וכאבו את סבלו נועדו יחדיו ופעלו רבות בדרכים שונים לדאוג לתמיכה בעמלי תורה. אולם בד בבד עמד מרן ראש הישיבה זללה"ה כדבר לדור, ובמשאות קודש בהזדמנויות שונים הרבה לחזק לב העם ולעורר על חובתינו אנו בשעות אלה לתקן דרכינו, ובדבריו שנאמרו בעומק לבו הטהור כוון והדריך את בני התורה לדבוק בחיים אמיתיים של תורה ולהתרחקות מה'מותרות' וגרורותיהן. ליקטנו מעט מתוך משאות ושיחות שנרשמו בעתם על ידי תלמידיו, ויהיו הדברים לתועלת לעילוי נשמתו הטהורה וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

היה זה בשנת תשס"ג כשהוקמה ממשלת שמד. מהפעולות הראשונות של הממשלה היה הממשלה לקצץ בתקציבי הכנסות משפחות האברכים ובפעולותיה הייתה אימים על הציבור החרדי. מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה זצ"ל נחלץ חושים לעמוד לימין משפחות האברכים השוקדים על התורה בעמל ובמסירות. ויזם ישיבה מיוחדת של גדולי הדור שהתקיימה במעונו של רעו מרן ראש הישיבה הגר"א זצ"ל שטינגן זצ"ל כשלצידם השתתף בה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שם העלה לראשונה את היוזמה להקמת קרנות תמיכה כלכלית לכל אותם עמלי התורה. יוזמה שקרמה עור וגידים ועומדת לימין משפחות האברכים.

בד בבד ראה לנכון מרן זצ"ל לקרוא לציבור עמלי התורה לחזקם ולכוונם לחיים של פשטות והתרחקות מכל אותם הוצאות ראוותניות שבמשך השנים נהפכו להכרחיות גם בציבור בני התורה. רבות דיבר על רוממות לימוד התורה מתוך הדחק, ועל ההפסד הגדול בעליה הרוחנית כשחיים עם "מותרות" ולא מסתפקים במינימום ההכרחי.

ממכה עצמה מתקן רטיה

וכך כתב במכתב באותם ימים: ראשית דבר עלינו החוב להתבונן כדרך שאמרו השבטים ויחרדו איש אל אחיו לאמור מה זאת עשה אלוקים לנו, כי ודאי הנהגת השי"ת אתנו לתכלית שנתקן מצבנו לפי רצון הבורא ית"ש.

ולכן אמרו חז"ל שכל המאורעות הם מדה כנגד מדה בכדי שנוכל להבין ולדעת על מה עשה אלוקים לנו ונדע מה לתקן. וזה מה שאנו אומרים וממכה עצמה מתקן רטיה, ואמרו חכמינו ז"ל אין מדותיו של הקב"ה כמדת בשר ודם, מדת בשר ודם שהוא מכה באזמל ומרפא ברטיה, אבל הקב"ה במה שהוא מכה הוא מרפא, שנאמר ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה, למה כי מרים הם, א"ר לוי הדור היה מר במעשיו, ויצעק אל ד' ויורהו עץ. והנה מצב התקופה של עשרות השנים האחרונות השתנה דרך החיים, הורגלו למותרות בכל השטחים בביגוד, ברהיטים, בחתונות, ובדירות ועוד, התחרות גדולה מאוד בין איש לרעהו, עד שכולם משתווים זה לזה אף מי שאין לו למי שיש לו.

שלח לנו הבורא ית"ש גזרות אלו של הקיצוצים על ידי אלו שכוונתם בזה למעט ח"ו לומדי תורה ולהביא משפחות רבות לחסר פת לחם בביתם. במטרה ללמד אותנו דעה לשוב לדרכי החיים הקודמים, ולנסות אותנו האם נעמוד בנסיון ונאחזו בקרני המזבח, מזבח עמלי התורה ולא נתרפה מלימודה. וזהו מה שאנו אומרים וממכה עצמה מתקן רטיה.

אברכים יקרים שיחיו. תלמידי הכוללים. חוסו על עצמכם ועל חינוך הבית, חזקו והתחזקו ותקיימו דברי התנא אבות פ"ו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ובתורה אתה עמל אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעוה"ו וטוב לך לעוה"ב. ולבסוף תזכו לקיימה מתוך עושר. גם העזר כנגדו, שתהיה לו לעזר לקבל על עצמה ברוח טובה לנהל את הבית כפי המצב, שיוכל בעלה להמשיך לעמול בתורה, ובאמת דבר זה תלוי בזכותו של הלומד כפי דרשת חז"ל זכה עזר, הרי שתחילתו על ידי הלומד כאשר יש לו זכות הוא זוכה שעזרתו תהא לו לעזר.

התורה צריכה לעמוד בנס

במכתב למנהלי מוסדות באותם ימים כתב כך: בנוגע לקיום הישיבות והכוללים. מאמינים אנו באמונה שלימה כי הבוי"ת יקיים וישמור את היכלי התורה, והישיבות ימשיכו בקיומן ללמד תורה לעם ד' שלא תשכח תורה מפי זרעו, ובודאי לא בהם ובממונם תלוי קיום הישיבות. וכבר הובא בספר מכתב מאליהו [חלק ראשון] שפעם באסיפה גדולה טען אחד, שסוף כל סוף לא תתקיימה הישיבות ח"ו, מאחר שאין להם בסיס טבעי לפרנסתם, ותמיד תלויות הן באויר. והשיב לו מרן הגאון רשכבה"ג רבנו חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל "אל תדאגו, אדרבה, התורה צריכה לעמוד בנס, ואין לה בסיס טבעי לעולם". וגם מרן הסבא קדישא החפץ חיים זצ"ל לא היה שבע רצון מאלה שחפצו לנדב קרן קיימת אשר הישיבה תהנה מפירותיה, ואמר: "אדרבה, הלא אפשר להרבות תורה בעד כל הקרן מיד".

ולרבנים החשובים ראשי הכוללים ומנהלי המוסדות שליט"א.

הנה ידענו מאד את גודל יגיעכם ביגיעות רבות ואת המשא הכבד המוטל על כתפיהם עד היום, ובודאי שמהיום תכבד העבודה ביתר שאת, אך נבא בקריאה ובקשה לא להרפות ידיים כי זה העת להתחזק להתגבר לישא משא הקודש של החזקת לומדי התורה, להשתדל מאד בכל דרך לעזור ולסייע ברצון ובסבר פנים יפות בידם שיוכלו לעמוד בנסיון להמשיך לעמול בתורה בקדושה ובטהרה, שלא להיכנע ח"ו לרצון אלו החפצים למעט במקומות תורה ואשר רוצים לשנות בארצות חיהם של החרדים לדבר ד' באמת, ובודאי כפי רוב המסירות והיגיעה שתתייגעו ותהיו ממקימי התורה ומחזיקי לומדיה תזכו להצלחה רבה בפעולותיכם מתוך שלווה והרחבת הדעת ותתברכו בברכת ברוך אשר יקים וגו'.

התחרות היא נורא ואיום!

כשהתחילו גזירות הממשלה אודות קיצוץ בתקציבי מוסדות התורה והחינוך ובמשפחות ברוכות הילדים, אמר מרן רה"י רבי מיכל יהודה: הם אמנם רשעים, אבל אנחנו צריכים להודות להם. כי בזה שיחסר בהכנסות הדבר יגרום שיפסיקו את המרוץ לחיי המותרות. מותר לנו לחזור שבעים שנה אחורה! (מפי מנהל סמינר בית יעקב החדש בירושלים הרה"ג ר' ישעיהו ליברמן שליט"א). לאחר זמן התבטא בפניו בכאב שלדאבוננו ההתדרדרות גדולה מאד, ולא הועילו כל הקיצוצים לעצור קצת את המרוץ אחר המותרות.

במשא קודש שנשא באותם ימים בכינוס השנתי של ארגון לב לאחים בפני אלפי משתתפים, מצא לנכון לייחד דברים על המצב ואמר בכאב: בהזדמנות זו שמדברים לפני ציבור בני תורה יש להזכיר דברי הגמרא בסוטה כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת". לכאורה מה הקשר בין לימוד תורה מתוך הדחק, לתפילה, שבזכות תורה מתוך הדחק יזכה שתפילתו נשמעת? אלא זהו כלל גדול שעוה"ב ועוה"ז הם שני ניגודים, עוה"ב לא שייך לאדם עם גוף גשמי אלא כשהגוף אינו אלא משמש לצרכי העולם הבא ולא כשהגוף משמש את צרכי עצמו, תורה מתוך הדחק פירושו שמבטלים את הגוף שאינו אלא משמש עבור הגשמה לעבודת השי"ת ולקיום רצונו, אבל כשאדם לא לומד תורה מתוך הדחק הרי נחשב שהוא משמש את צרכי גופו, ובכך הגוף נהיה מחיצה של ברזל בין האדם להקב"ה.

מה זה נקרא תורה מתוך הדחק. לדאבוננו הגדול בזמן האחרון נשכח המצב של לימוד תורה מתוך הדחק באמת, דהיינו אמנם ודאי שציבור גדול דחוק בפרנסתו ומסורבל בחובות מההוצאות של קיום המשפחות ונישואי הילדים, אבל לימוד התורה מתוך הדחק האמיתי הוא בריחוק ממותרות העולם הזה, אי אפשר לפרש ולפרט בפרטים בזה, אבל יש להתבונן ולהכיר שנשכח מאתנו ענין זה, נכון שיש חלק קטן שגם בזמנינו מקיימים לימוד תורה מתוך הדחק, אבל באופן כללי רואים אצל כלל הציבור שנשכח המושג של לימוד תורה מתוך הדחק.

התחרות בחיי העולם הזה שיש היום ברמת חיי המשפחות הוא נורא ואיום! רואים שאפילו עניי בישראל רוצה לערוך שמחות כמו עשיר, מה זה?! הקנאה והתאווה מוציאים את האדם מן העולם!!! עלינו לעזוב את התחרות בעניני עוה"ז, ולעמוד בנסיון של חיי תורה מתוך דחקות, שזה הנסיון שלנו כעת, והתכלית הוא לעמוד בנסיון ועוד אדרבה להתרומם מן הנסיון לחזור להיות כמו בדורות הקודמים "תורה מתוך מיעוט תענוגות עולם הזה".

הנה רודפי הדת מחזקים מלחמתם ומגבירים רדיפתם כנגד לומדי תורה, הם עושים מלחמה עם הכלל ישראל ומלחמה עם הבורא ית"ש, צריכים לדעת שההצלה שלנו תהי' אם נתחיל ללמוד תורה מתוך הדחק, בין בישיבות, בין בכוללים, ובין בכל בית ובית באופן פרטי.

נתחיל לחיות חיים פחות חומריים, ונהביל את העולם הזה עם כל תענוגותיו שהשתלטו על אורח חיינו והופכים אותנו לגשמיים ח"ו, ואז נזכה למה שאחז"ל שם בגמרא "רבי אבהו אומר משביעין אותו מזיו השכינה", זה שלומד תורה מתוך הדחק זוכה לזיו השכינה, וזה כמו שהסברנו שהגוף בטל לנשמה, שהנשמה היא העיקר והתכלית של הכל, וממילא הנשמה היא זיו השכינה, והנה עוד אמרו שם בגמרא "אף אין הפרגוד ננעל בפניו" דהיינו שזה הלומד תורה מתוך הדחק נכנס ויוצא כהמקורב ביותר למלך, את כל זה מרויחים בזכות תורה מתוך הדחק.

ובשיחה בפני אברכי הכוללים הוסיף וסיפר: הרש"ש מוילנא התקשה בסוגיא במסכת יבמות בהבנת דברי התוס' שם. במשך כמה שנים לא ידע הרש"ש ליישב פשר הענין, כשעבר הגאון הנצי"ב מוולאז'ין בוילנא, נכנס לבקר אצל הרש"ש. שש הרש"ש על הביקור של הנצי"ב והציע בפניו את הקושי שבתוס' במסכת יבמות. עיין הנצי"ב בסוגיא, שינן את דברי התוס' וצלל לעומקו. כעבור זמן כבר היתה בידו המרגניתא, יישב בטוב טעם את דברי התוס' והציעו בפני הרש"ש.

חלשה דעתו של הרש"ש, על כי הוא לא זכה, ואילו אצל הנצי"ב היו הדברים נהירים בתוך פרק זמן קצר. ביקש הנצי"ב להניח דעתו של הרש"ש והשיבו, כי הבדל יש בינו ובינו. הרש"ש, שהיה עשיר מופלג, למד תורה מתוך עושר, ואילו הוא, הנצי"ב, למד תורה מתוך עניות ודחקות. לכך מן השמים זיכו דוקא לזה שלמד תורה מתוך עוני ודחק.

ללמוד מתוך הדחק ובשמחה

במשא הדרכה בעצרת מרכזית לאברכי הכוללים אמר: אחז"ל "לכה דודי נצא השדה" - אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק. אם כנסת ישראל שבחו את ישראל לפני הקב"ה בכך שיש ת"ח שעוסקים בתורה מתוך הדחק, הרי שזו המעלה הגדולה ביותר, לימוד תורה מתוך הדחק.

מהו לימוד תורה מתוך הדחק? אני זוכר בישיבות בחו"ל, גדולי התורה וגדולי ראשי הישיבות הם ותלמידיהם למדו תורה מתוך הדחק ממש, הכרתי תלמידים שהתעלפו באמצע הלימוד מחמת חולשתם, שלא היה להנהלת הישיבה אפשרות לתת להם אפילו בשביל לקנות לחם. כל הלימוד בכל מקומות התורה, היה באופן כזה של תורה מתוך הדחק. והיו מאושרים.

סגולה ומעלת לימוד התורה מתוך הדחק הוא רק באופן כזה שמרגישים עונג ושמחה מלימוד התורה, אבל זה שלומד מתוך הדחק אך יחד עם זה מרגיש צער ודיכאון מהדחקות שנכפתה עליו בעל כרחו, הוא לא נחשב בין אותם בעלי מעלה שלומדים תורה מתוך הדחק ואין לו את כל הטובה והברכה שנאמרו להם, רק אלו שחיים מתוך הדחק ושמחים במצבם, הם זוכים שהתורה שהם לומדים נותנת להם סיפוק אושר ושמחה לנפש, שלא מרגישים צער מה"פת במלח תאכל", הם אלו שנאמר עליהם אשריך בעוה"ז וטוב לך בעולם הבא.

היום משופעים במוותרות, בהכל, בדירה נאה, בכלים נאים, בספרים נאים, אנחנו לא היה לנו שום מחשבה והווה אמינא על דברים אלו, אפילו ספרים ללמוד לא היה לנו, לא קיבלנו ש"ס ושו"ע מתנת חתן, העניות הייתה גדולה מאד בכל תחומי החיים, ובכל זאת למדו בהצלחה, וכפי הנראה התעלו וגדלו והצליחו יותר מהתקופה כעת. זה מה שצריכים לחנך את הבית למנוע את המותרות, למנוע את ההתחרות שיש בזה, ואז יש לקוות שהקב"ה ייתן סייעתא דשמיא.

העיקר תלוי בשמחה שההורים משרים בבית

כשדובר אודות הקיצוצים שעשתה הממשלה, סיפר רבינו ראש הישיבה זללה"ה על הזמן שלא היה כסף לתת משכורת בישיבת פוניבז', והוא קיבל משכורת רק אחת לחצי שנה, בחודש ניסן ובחודש תשרי, שאז יש לישיבה מדרך הטבע יותר כסף, ובמשך כל הזמן לקחנו לחם וחצילים מהמוסד של "בתי אבות", והרבנית עשתה מזה הן ארוחת צהריים, כבשר מהחצילים, והן ארוחות בוקר וערב, כמו ממרח חמאה, היה מאד טעים לילדים ולא היה צריך יותר. הם הרגישו טוב עם מה שהיה. הבעיה שהיום יש שפע, והרגילו את הילדים למעדנים וממתקים. והוסיף רבי מיכל יהודה: עכשיו שיש קיצוצים, במיוחד בבתי של אברכים, צריכים לחזור אחורה ולהסתפק במועט, ולא להסתכל על השכנים ולא לקנאות בילדים אחרים.

נשאל על כך מרן זצ"ל, לפני כחמישים שנה, לכולם היתה פרנסה ומזון בצמצום, לאחד יותר בצמצום ולאחד פחות, וממילא ילדים שאכלו רק לחם וחצילים היה להם טוב ולא קינאו באחרים, ולא כן בזמנינו שיש שפע גשמי גדול, וכשנצמצם לילדים במאכלים הם ירגישו את עצמם כמקופחים ובדרגה פחותה לעומת אחרים, ומהי הדרך למנוע מהילדים את ההרגשה כאילו חסר להם ולא יבואו לקנאות באחרים. והשיב שנכון, אמנם היום אחרת מפעם, אבל העיקר תלוי בשמחה שההורים משרים בבית, ואם הם משרים אוריה של שמחה ושל הסתפקות במועט, אז הילדים קולטים את זה, והם מאושרים במה שיש להם, ואין להם שום קנאה באחרים, וכשילד שמח ומרוצה בבית שלו הוא - אינו מחפש שום דבר מחוץ לבית. איך באמת הצליחו לחיות בכזו דחקות, ומכל מקום להיות מלא בשמחת החיים, ללמוד במנוחת הנפש. בגלל שחשבו יותר על תכלית האדם, על החיים הנצחיים, חיי הנשמה, ולא היו שקועים כ"כ בחומריות.

זכורני מלפני בר מצוה, למדתי מחוץ לעיר בעיירה קטנה וראקוב שמה, היה לי שם דוד והייתי ישן אצלו. ביתו היה לא רחוק מהבית-החיים דשם, וזכורני שבכל פעם שהייתי הולך לבית הדוד, הייתי חושב ומהרהר: הנה מתקרב אני יותר ויותר לבית החיים... היו אז חיים אחרים, לא ידענו מתענוגים, לא ידענו מתחרויות, חשבו רק על האמת! גם כשישנה אפשרות ללמוד בהרחבה ובחיי מותרות, אבל אין זו התורה שהקב"ה חפץ מאתנו. כך רואים מדברי חז"ל. ואמנם לא מבקשים ולא תובעים מן האדם לחיות ולהתמסר יותר מכפי כוחותיו, אבל עכ"פ בזמן שלומדים - השאיפה וההשקפה צריכה להיות: לחיות במסירות נפש על לימוד התורה מתוך הדחק!

כשלמדנו בישיבת חברון, מלפני כשבעים שנה, חדר האוכל לא היה קיים בישיבה, וארוחת צהריים היו אוכלים אצל בע"ב פרטיים, קבוצות קבוצות, ארוחות בוקר וערב היה כל אחד צריך לדאוג לעצמו בחדר, ויזכר לטוב אותו בעל חנות שהפקיר עצמו וממונו עבור בחורי הישיבה, ובתקופה ההיא

לא היה לאכול אפי' פת לחם... כך היה נראה "תורה מתוך הדחק" בימים ההם, וזה היה לימוד גדול עבורנו כיצד להעמיד את החיים לעתיד. חיי המותרות והתענוגות משכיחות לגמרי מה רוצה הקב"ה מעמנו, ולא יזו דרגה צריך להגיע ע"י לימוד התורה.

כבוד התורה

יסוד הבית, היה חוזר ומדריך, צריך להשתית על הסתפקות במועט, והתרחקות ממותרים עוה"ז. בהזדמנות, סיפרו לפנינו בשבח זוג צעיר שהסכים לגור בדירה טובה אבל פשוטה ובקומת קרקע. הגיב מרן רה"י ואמר: מעלות חדשות יש היום, אם זה מעלתם, הרי מצבם גרוע.

והמשיך וסיפר: ביקרתי פעם בביתו של הגאון מטעפליק הגרש"א פולנסקי זצ"ל, שהיה מגאוני דורו, הוא דר בדירת מרתף בשכונת "בית ישראל". מי גשמים דלפו לתוך הדירה, ודיבר הגאון הנ"ל על כך שעוטפים את הנאות מותרות עוה"ז באצטלה של כבוד התורה, כדירה גדולה ומפוארה. אומרים שזה כבוד התורה. עוד נשאר אצלי הטעם איך שדיבר על זה בביטול ובמחי יד, ואמר: "דירה זו במצב זה שדולפים מי גשמים - היא כבוד התורה!"

והביא את דברי הגמרא בסוטה "כל הלומד תורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת, ומשביעין אותו מזיו השכינה שנאמר והיו ענייך רואות את מוריך". ולכאורה, איזה קשר ושייכות יש בין הלומד תורה מתוך הדחק ל"והיו ענייך"? והביאור בזה כי ללמוד תורה בנקיות לשם שמים שייך רק ע"י לימוד תורה מתוך הדחק, שאין לו אז שום חשבונות של נגיעות. כשלומד בדרך זו מבלי לחפש רווחים נוספים - זהו לימוד התורה הרצוי לפני הקב"ה, ובשעת לימודו השכינה עמו "כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". ובכך זוכה ל"והיו ענייך רואות את מוריך" - דהיינו ראיית החכמה, שמקבל החכמה מפיו של הקב"ה, ומשביעין אותו מזיו השכינה. הטור בתחילת הל' שבת מביא את דברי חז"ל "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", ושאל הטור את אביו הרא"ש ז"ל על עצמו, האם נכלל ג"כ באלו שנאמר עליהם "עשה שבתך חול" או שמא מותר לו להצטרך לבריות כיון שאפילו לעשות שבתו חול אין בידו... נורא הוא להתבונן באיזה מצב למד ה"טור" תורה, ומה קיבלו מזה כלל ישראל. תורה הנלמדת מתוך הדחק! באחד השיעורים לפני התלמידים, התבטא ואמר בזה הלשון: הקשיים והצער שיש בלימוד זה הסיבה להצלחה בתורה, מי שלומד ומוכן לידו כוס תה או שתיה קרה זה מפסיד לו הרבה, על רבינו הקדוש כתוב שלא פסק משולחנו לא צנון ולא חזרת, אבל חז"ל אומרים שהרים עשר אצבעותיו ואמר שלא נהנה מהעולם הזה באצבע הקטנה שביד, רואים שיכול להיות שהשולחן יהיה שולחן מלכים והוא לא שייך לזה.

לעמלי התורה לא יחסר כלום

מספר ת"ח מרביץ תורה ממקורביו: כארבעה חדשים לפני פטירת מרן רבינו הגדול רה"י זללה"ה, ביקשני להשתתף בכנס אמהות של אחד מסמינרי בית יעקב בירושלים. נושא הכינוס היה, בעניין הכנת הבנות המסיימות, לקראת נישואיהן עם אברכים בני תורה. לפני הכנס, קיבלו הרבנים המוזמנים דף עם מספר שאלות השקפתיות, העתידות לעלות לדיון במהלך הכנס.

ביום הכנס נכנסתי אל מרן זללה"ה ושטחתי בפניו מקצת מן השאלות. בין השאלות היתה ההתייחסות למקומה של האשה בעסק התורה של בעלה. מה היא מידת מחויבותה של האשה להביא פרנסה. עד כמה הבית בכלל והאשה בפרט צריכים להגביל עצמם בהוצאות, כדי לא לפגוע בשקיעותו של הבעל בעסק התורה, וכד'.

מרן זצ"ל שמע את הדברים במתינות כדרכו, מיד לאחר שסיימתי התנער במקומו ואמר: דע לך שכל השאלות האלה מקורן ממקור לא טהור! זה הכל מתחיל מהעיתונות המקולקלת, שהתפשטה במחנה היראים, וכבר לא מתביישים לשאול כלום, העיתונים האלה, שרובם ככולם נכתבים ע"י אינשי דלא מעלי - כאלה ששנו ופירשו וארס החילוניות מבעבע בתוכם - הופכים את כל הדברים שבעבר היו פשוטים לכל איש ואשה, ל"שאלה"! ראש הישיבה הוסיף: אתה יודע, כשיש "שאלה", זאת אומרת שיש צדדים. אולי כך ואולי כך? זה אומר כך וזה אומר כך! וכו' וכו'...

"תגיד להם שיש בורא לעולם, והוא הבטיח בתורתו הקדושה שלעמלי התורה [וכמובן, לבני משפחתם], לא יחסר להם כלום! שיכנו בתים אמיתיים של תורה, בלי עיתונות, בלי מחשבים, בלי שום מודרניזציה, [שיברחו מזה כמו מאש], ויראו שיהיה להם סיעתא דשמיא בכל!"

כאן עצר מרן זללה"ה, ניגב את דמעותיו, ואמר: בהצלחה! מיותר לומר, שהדברים שנאמרו בשמו בכנס הותירו רושם רב!

מתוך מכתב לתומכי עולם התורה לאחר המשבר הכלכלי בארה"ב

לישא איתכם בעול המצב

...וכאשר עתה אנו רואים בהנהגת השי"ת שיש מצב של חוסר יציבות בעולם בכלל ובתחום זה של הכלכלה בפרט, ואין ידו מה ילד יום, וגם אנו רואים הנהגה של הסתר פנים שלאור זאת רבים וטובים נמצאים במצב קשה, הנני בזה לחזק אתכם בעת הזאת שלא יפול רוחכם, כי הנה נאמנים עלינו דברי הנביאים ודברי חז"ל הק' שלימדונו שהקב"ה נוהג עם בריותיו במידה כנגד מידה וכל העושה חסד עם הבריות זוכה מאתו ית"ש מאוצר החסד ללא גבול, ובוודאי שכל מעשה חסד והטבה לבריות שנעשה הרי הוא קיים לנצח ואינו הולך לאיבוד. אלא שצריך כל אחד להתפלל ולבקש מאתו ית"ש שיחוננו בחסדו להיטיב עמו לתת לו די מחסורו, כאשר למדנו בדברי חז"ל בראשית בריאת העולם שברא הקב"ה הצמחים והדשאים והכינם בקרקע העולם אמנם עמדו עדיין בתוך הקרקע עד יום שישי ולמה "כי לא המטיר" ומ"ט לא המטיר לפי ש"אדם אין לעבוד את האדמה" ואין מכיר בטובתו של גשמים וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים, והיינו שיש דברים המוכנים לאדם ומ"מ לא יקבלם ללא תפילה.

ויסוד התפילה הוא ההכרה בהשגחתו ית"ש שהכל בידו, ואין דבר בבריאה ללא רצונו ית"ש, הוא הזן והמפרנס לכל, וכל ההצלחות הם רק מרצונו ית"ש, ואם השם לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וזהו שסידרו לנו אנשי כנה"ג בסדר התפילה, תחילה להקדים שלוש ברכות ראשונות שבהם נאמרים גדולתו וגבורתו ית"ש שהוא הכל יכול וברצונו מחיה וממית מרפא ומצמיה ישועה, ואחר ההכרה בכל זה אפשר להמשיך בבקשות. ובכוח הביטחון שהאדם בוטח בו ית"ש ומשליך ית"ש, וזכה למילוי בקשותיו ומתברך בכל הברכות.

ובוודאי שחובתנו בעת הזאת לישא אתכם בעול המצב ולהרגיש את הדחק והלחץ שנמצאים בו עקב השינויים והתמורות החלים בכל המדינות, כי מצבכם הוא מצב הכלל וההנהגה כעת של הקב"ה אינו הנהגה עם הפרט לעצמו אלא הוא הנהגה עם הכלל כולו, ובכל לב נישא תפילה ותחינה לפני בורא עולם הטוב ומיטיב שהוא אב הרחמים עד הנה עזרנו רחמים ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו השם אלוהינו לנצח, וזכות התפילה והביטחון בו ית"ש יחד עם זכות זו של רבים המסורים בלב ונפש גם בעתות אלו להמשיך לישא בעול החזקת תורה עד כמה שידם משגת, יגן וישפיע על כולם לזכות באוצרות של חסד. והנני ברכה מקרב לב שנוכה לראות מהרה בישיעה אצל הכלל, ובישיעה אצל הפרט, שתאיר פניך להיטיב לכאן"א להצליחו במעשיו בכל אשר יפנה ויזכו כולם להתברך בחיים טובים ומבורכים מתוך בריאות הגוף, הרחבה, ומנוחת הנפש, ויוכלו כל ישראל לעשות רצונו ית"ש בקיום מצוותיו כראוי.

החותם בברכה לכולכם מעמק הלב לידידים היקרים שיתרומם מצבכם שיוכלו להמשיך כרצונכם להיות גזברים נאמנים מאת הקב"ה מתוך שמחה וכטו"ס

גיליון הזיכרון י"ל לרגל הארצייט הי"ד ע"י 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

עטרת תפארת

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שביעי מהחברות הגרמ"י שניידר שליט"א

"דין ורחמים"

א' זכורני במלחמת יום כיפור [תשל"ד], כשפרצה המלחמה, והיתה אזעקה בשעת "מנחה" של יום כפור, ובהיותי ילד, בבחב"נ לדרמן, התפלאתי למה אף אחד "לא זו ממקומו", עד שתפסתי שכשנמצאים עם מרן הסטייפלר זצוק"ל חקדוש, אין מה לחשוש, וכך המשיכו להתפלל, עד אחרי מעריב, ואז מיהרו הביתה להרגיע את בני המשפחה. ב' זכיתי לראות באותה תקופה, האיד שבזמן האזעקות, "לא ירד" מרן הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל למקלט, רק נשאר ספון בביתו [בקומה שנייה], למעט פעם אחת בשב"ק אחה"צ, שבא לחשתתף "בכחי שעה" עם השכנים במקלט, וחזר הביתה, הרבה לפני שהיתה הרגעה. ג' לא מש מנגד עיני החזיון הנפלא, במלחמת "המפרץ" [תנש"א], כשהייתי בשב"ק אחרי מנחה, בכולל חור"א, ולפתע היתה אזעקה, וכולם ברחו, רק הגאון הגדול ר' משה דייטש זצ"ל [שאמרו בשם מרן החור"א זצוק"ל שהי' ראוי להיות בסנהדרין], נשאר יושב ליד השולחן עם גמרא, וממשיך ללמוד "בנעימה" בלא חי' כלום! ואף שהכולל נמצא בגובה ו"כולו" חלונות.

ד' שמעתי בתקופה הנ"ל, את רשכבה"ג מרן הרב שך זצוק"ל אומר, מי שיושב "בבית מדרש" לא צריך לרדת למקלט, אך מי שמחזין לבהמ"ד, שיירד.

ה' וכן הורה רבינו מרן בעל אילת השחר זצוק"ל בישיבתו הק' "גאון יעקב", שאם יש אזעקה באמצע הסדר, יש "לסגור את החלונות" ולהמשיך ללמוד.

ו' וכן בנוגע להנהגה בבית בב"ב, אמר רבינו ליבלחט"א אאמור"ר שליט"א, שצריך רק לסגור את "התריסים", מפני חשש "הדף". ז' וכך שומעים בהקלטה את מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח זצוק"ל באמצע שיעורו, שאומרים לו שיש אזעקה, ומשיב, "יש אזעקה, תישארו פה, תסגרו את התריסים, יש כאן השתדלות", וממשיך מיד בשיעור.

מחלוקת, לשון הרע... - סכנה!

ועוד יש להאריך בדוגמאות, שראינו ושמענו אצל רבנו, בכל תקופת מלחמה, הוראות "שונות" לכל א' לפי מקומו ושעתו. ובדוגמא אמר שמקום שיש שם ח"ו "מחלוקת" צריך להיזהר יותר... וכן אמר "כפשיטות" השבוע מרן פוסק הדור שליט"א על בית הכנסת "שנהרב" מטיל, שאם לא היו מדברים שם לשון הרע ודברים בטלים "לא הי' נחרב".

"עיני" העדה

וחפשט בכל זה, כי בתקופה של "דין ורחמים" בלשונו הטחור של מרן שליט"א, ההנהגות "בפעול" משתנות לפי דברים "שמיימים", הניתנים לראות רק לעינים הרוחניות של אותם זקני הדור שמאיר השי"ת את עיניהם בכך.

לא "נס" אלא "ההנהגה" בכך

וממילא כשמדברים על לסמוך על "נס", משתנה הדבר הרבה מאד. וכמו שהורה השבוע פוסק הדור מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בשיעורו, ש"המזכה את הרבים", מוגן ושמור, ויכול ליסוע רגוע, וכן על דרך זה הרבה דברים משתנים.

וכן הורה רבינו זצוק"ל ליבלחט"א הגאון ר' ליפא פלמן שליט"א ששאל במלחמת המפרץ, אם ליסוע למסור שיעור בת"א, והורה לו ליפוע, וכנהנה רבות.

ההנהגה "בב"ב"

ממילא כשאמר מרן החור"א זצוק"ל על בני ברק שהיא "מוגנת", כפי שאמרו רבותינו, מרן שר התורה זצוק"ל, ורבינו מרן בעל אילת השחר זצוק"ל, ופוסק הדור מרן הגר"י קרליץ זצוק"ל [כמובא בחוט שני], ויבלחט"א מרן פודה"ד הגר"י שליט"א, הכריעו דברים "למעשה" עפ"י זה, ולא מבח "נס", רק שכאן משתנים כללי ההשתדלות בדברים מסוימים.

פתיחה

כפי שהגדיר רבן של ישראל מרן הגר"י לנדו שליט"א בדבריו השבוע, אנחנו נמצאים כמצב ש"דין ורחמים" משמשים בערבוביה. וכך ניתן לומר שמוחשבות בני אדם בתקופה קשה כזאת, נמצאים ג"כ בערבוביה, ויתכן שזה חלק מהגזירה שנגזרה בראש השנה על "תקופה זו". ובודאי הקב"ה ברוב רחמי וחסדיו המרובים, "אוהב עמו ישראל", ו"שומר עמו ישראל", וישענו בקרוב, ונראה נסים ונפלאות.

ביצד לנהוג...

והנה אחד מהדברים שחסר בהם בחירות, הוא המישור "המעשי", ביצד לנהוג בכל תהלוכות החיים בימים טרופים אלו, והעירוני להבהיר מעט את הדברים.

והנני מקדים ואומר שלא באתי "להורות" ח"ו, כפי שמוכן וברור, רק אנסה בעזרתו ית"ש לכתוב מהדברים שזכינו לראות ולשמוע, [וישנן דברים מכלל רבותינו זצוק"ל ויבלחט"א].

מצות "ונשמרתם"

והנה מצות "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", היא מצוה מתרי"ג מצות, וכל יהודי מחוייב לקיימה בתכלית, בלי לזלזל בה ח"ו בחוט השערה! וכפי שמוזהרים ובאים רבותינו כל הזמן. אמנם ביצד קיום מצוה זו, הדבר משתנה בכל עת ובכל דבר לפי ענינו ומקומו, כמובן. ולדוגמא בימי "ספירת העומר" הי' מזהיר רבינו "ביותר", שלא להיכנס למקומות "מים" כי מים זה מקום סכנה. וכן בשבועות של פרשיות התוכחה, בחוקתי וכי תבוא, הי' מזהיר מליסוע לדברים שאינם הכרחיים, ועוד דוגמאות, שלא תמצא בשו"ע, רק אולי בספר חסידים נמצאים כמה דברים.

ולכן זמנים כאלו, אין לנו "מפורש" שולחן ערוך עם מ"ב, האיד מתנהגים בכל פרט ופרט, אלא הדבר נתון ל"חכמי ופוסקי הדור" להורות את המעשה אשר יעשון.

זכות המצוה וח"ו לחיפך

ובנוסף, היות ומדובר על חיבת קיום מצות "ונשמרתם", הוי אומר שלא הפשט שאם תעשה כך וכך, בודאי תינצל, ואם תזלזל, ח"ו... רק זוהי "חובה לעשות השתדלות" כפי הדרכים הנצרכים כדי להינצל מסכנה, ואין קשר בין הפעולה לתוצאה, כמו בכל עניני השתדלות לפרנסה ורפואה ושידוכים וכדו'.

רק שאם אדם לא נזהר, או העבירה הזאת, יכולה להיות לו למוקש שיענש ח"ו על שזלזל. וכן לצד הטוב הביא רשכבה"ג שליט"א במשאור בשם מרן הרב מבריסק זצוק"ל שכשמוקיימים ונשמרתם, זכות "המצוה" מוגנה שלא ינזק.

כללי ההנהגה "משתנים"

ורואים שהוכח ההשתדלות "המעשית", משתנית לפי דרגת האדם, ולפי מקומו ועוד, וכפי שמבואר בחז"ל הק' על דוד המלך שאמר ארדוף אויבי וגו', וחזקיה המלך אמר אני שוכב על מיטתי וכו', וכך הי' באמת שמתו כל החיילים של סנהריב, בלי שעשה כלום, ועוד מצינו הרבה דוגמאות.

ואף בדרות האחרונים, ידועים ומפורסמים הנהגות "שונות" אצל רבותינו בדרכי ההשתדלות, כי הדברים תלויים בדקויות ופרטים גשמיים ורוחניים שונים.

"הנהגות" והוראות רבותינו

וקודם שנביא כמה "דוגמאות" שזכיתי לראות במשך השנים, נעתיק את לשונו "הזהב" של מרן החור"א זצוק"ל באמונה ובטחון (פ"א ח'), וז"ל דברי הימים וקורות עולם, הם מאלפים הרבה את החכם בדרכו, ועל תולדות העבר ייסד אדני כממתו, ע"כ.

פרשת השבוע - ועשו להם ציצית

במתני' ריש ביצה, תנן ובית הלל אומרים לא ישחוט אא"כ יש לו עפר מוכן מבע"י. בגליון מהרש"א (יו"ד סי' כ"ח) הק' מ"ש ממש"כ המרדכי דמותר ללבוש בגד ד' כנפות, כשלא יוכל להטיל בו ציצית.

וי"ל דלבישת הבגד שזה דבר הרשות אינה חלק מהציצית, משא"כ כיסוי הוא גמר המצוה של שחיטה, לכן אם יודע שלא יוכל לכסות, אסור לו לשחוט, [אילת השחר ביצה].

הוראה "ברפואה"

ולחדד מעט, הנה כשבאו אצל רבן של ישראל מרן בעל הקהלות יעקב זצוק"ל, עם צילום "חמור מאוד", שהרופאים אומרים "לנתח דחוף", ואמר מרן נחרצות "אין כולם", ולא לנתח! כפי שידוע כמה מקרים כאלה, האם זה נקרא לסמוך על "נפס", או שזוהי הוראת התורה בדיוני ונשמרתם... ואדרבה איזי למי שלא ישמע...

כח "התורה" זה הכל!

ולחשכיל הדברים, הנה בתקופה האחרונה בפרט, "זועק" ו"חוזר וזועק" רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א ש"כל כוחינו" רק בזכות "התורה", עד שזעק השבוע בטלפון, "בדם לבו" לאחינו היקרים שבגולה, שאם לא יסייעו למוסדות התורה בעת, וח"ו תתמעט תורה רח"ל, "הם יהיו אשמים" בכך, כי זה "כל קיומנו".

וכן כל נושא הגיוס רח"ל, שזעקו וזועקים רבותינו, שח"ו בלי תורה אין כלום! תבוא ותשאל הרי אין סומכין על "הנפס".

והרי התשובה ברורה לכלול, שזה לא "נפס" רק זה הטבע! כמו שמלא בדברי חז"ל הק, שכל הכוח לנצח במלחמה הוא "רק על ידי לימוד התורה".

מי ישמור?

וכפי שהבאנו כבר, שהשיב רבנו זצוק"ל לאותו שטען אם כולם ישבו וילמדו, מי ישמור על הארץ? וחיד רבנו ואמר – אם כולם ילמדו, "לא יצטרכו חיילים כלל..." ושוב ישאלו, הרי אין סומכין על "הנפס". והתירוץ הוא שזוהי "מציאות", לא נס!

סיכום הדברים

ונשמרתם, היא "מצוה דאורייתא" בלי ספק, והוכח גמורה לחיזוק, וח"ו לזלזל. רק איך ההנהגה, הרב תלוי בעיקר בשני דברים.

א' בדרגת האמונה והבטחון, ב' במקום ובנתונים כפי שהורנו רבותינו.

וכל ערום יעשה בדעת, וב"ה חותיר לנו אלקים לפליטה גדולה, את "גדולי ומאורי הדור" ומורי הוראות ותיקים שליט"א שעונים לכל שואל, כמה שמתעוררת לו שאלה בדיוני ונשמרתם.

ואביא בקצה כל כמה הוראות.

בנוגע להעיר ילדים בזמן אזהרה. מרן פוה"ד שליט"א כתב במכתבו "לא להעיר". וכפי שהורה רבנו זצוק"ל לסמוך על דברי מרן פוה"ד הגרי"ז שליט"א "הלכה למעשה", ממילא זה הפסק! ובנוגע לבניית למרחב "מגור", הורה רבינו זצוק"ל בשנת תשע"ד גם בב"ב" מחובת השתדלות לשמוע להוראות פיקוד העורף, על אף שהדגיש "שאין השטן שולט בב"ב". אמנם הי' מובן שמספיק לשהות בחדר מדרגות או בחדר "פנימי", וכמוכן רק במבנה כנוי, ולא קאאוון. והדגיש שאין לדון משום "הפסק" באמצע שמונה עשרה, או באמצע הלימוד.

וכששאל אחד מראשי הישיבות אם להפסיק גם באמצע שיעור כללי? הגיב רבינו – וכי שיעור כללי דוחה פיקוד נפש?

ומצד שני כששאל אם צריך להפסיק את הלומדים, כ"שלא שמעו" את האזהרה. לאחד אמר "אם לא שומעים, כנראה שמשמים יודעים שזה לא נוגע להם". ולאחר ששאל, אמר את טענת רבי ישראל סלנטר שיש שאלות של פיקוד נפש, שלא פשוט להכריע בזה.

ה"שבת" תובעת – מאתנו!

בחורף תנש"א כליל שבת קודש א' נפל ט"ל – סקאד ענק, על בית ברחוב יונה ברמת גן, ממש מעבר לקו גבול בני ברק, וכידוע שהעירוב העירוני חולק את שני צידי הרחוב שם, והפיל את הבנין.

וכמוכן ראו כולם את גודל דיוק הדברים, והתפעלו האיד שנתקיים במילואו דבר החז"ל זצוק"ל, שהור ע"ז הרבה מאוד רשכבה"ג מרן הגר"ק זצוק"ל, שבני ברק מובטחת מפצצות, ובדרך אגב, באותה תקופה נפלו ארבע טילים בארבע "גבולות ב"ב", והי' הדבר לאות ופלא. אך סיפר לי ידידי המיוחד הר"ח צ"ר מנחם הלוי בירנבוים שליט"א [באשר לא הייתי באותה שבת בב"ב], שלאחר תפילת ותיקין אמר רבנו, למה זה נפל דוקא "בגבול" בני ברק, [פי' ולא רחוק יותר]. כי "השבת תובעת את כבודה". והיינו שהקב"ה רוצה לעורר "אותנו" תושבי בני ברק "להתחזק בענין שבת קודש", עכ"ד.

"אוהבים דבריה" – נורת השמל "אש"

סיפר מרן רח"י הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל שמרן הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי זצוק"ל, הי' מברך בורא מאורי האש, בחבדלה, על נורה של השמל [שהי' פעם עם חוט ברזל לוחט]. ועשה כן בכונה, כדי שאנשים לא יזלזלו בחללקת מנורה כזאת בשבת קודש, בחשכים שאי"ז "אש".

ברכות התורה באמצע הלילה

כמובן שלאור המצב, מתעוררים הרבה מאד שאלות, שלא מצויות כ"כ בימים כסדרן. ואחת השאלות שמתעוררות לאור "ההתעוררות" באמצע הלילה, הי' ישמרו, מה עושים עם ברכות התורה, היות ובדעתו לחזור ולישן, [ע"י מ"ב סי' מ"ז סק"ט מה שדן בזה].

ואזכיר פתרון "הילכתא" שאמר רבינו משמו' דהגאון הגדול רח"ש גריינימן זצ"ל, שהי' נוגע הרבה אצל רבנו, שהי' קם באמצע הלילה ללמוד, ואח"כ חוזר לישון עוד. ויעץ לו שיאמר "ברכה אחת" מברכות התורה באמצע הלילה, ואת הברכה השניה יברך בבוקר כשיקום פעם שני, וכן נהג רבינו למעשה, [ראה בתמונה, פתק שרשם תזכורת לעצמו, מה הוא צריך להשלים בבוקר].

והביא רבינו ראי' דבכדי שיחא מותר ללמוד, לא מעכב "שתי הברכות", שהרי מבואר בגמ' ברכות (י"א ע"ב) שהי' אמוראים שבירכו רק ברכה אחת, וע"כ שזה מספיק כדי להתיר ללמוד, ורק חז"ל תקנו לברך את כל הברכות, כמו תפילה.

מתוקים מדבש – ברכה "אחריתא"

רבן של ישראל רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א בדבריו ההוצבים על "חובתנו" בתקופה זאת, אמר כך – עלינו לקיים את תפקידנו ביתר שאת, ללמוד וללמוד ושוב ללמוד. להיות שקועים בתורה, ללמוד שעות רצופות, ולחיות את התורה, "להתלהב מקושיה", ו"להתענג" על דברי תורה, ע"כ.

ולכן נראה בל"נ להביא קצת מהקושיות "עצמות" שהי' תמה בהן רבנו זצוק"ל, ורובן לא עלתה בידו ליישב לדבר.

ונתחיל אי"ה בדבר של "שמחה". מנהג העולם בברכות חופה ובשבוע ברכות, לכבד את החשוב שבקהל בברכה "אחריתא", והי' תמה שלכא"ז זה נגד מה שמבואר בש"ס בכמה מקומות, שהמכובד ביותר, זה "הראשון".

גם בסוגיא בנדרים בנוגע לוקדשתו, אמרו לברך "ראשון" וכו', וכן בגיטין פרק הנזקין מפורש שהמברך "ראשון" הוא החשוב, ונשאר

בצ"ע.

יומא טבא לרבנן

בשבת יהודי' לבורא ית"ש, על שזכינו לחוג סיום ההלכות בספר "דרך חכמה" מרשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל, בלימוד יומי עם ידידי הרח"ג ר' כמס לחמי שליט"א.

ונחגג הסיום במקום "בו עסק רבנו" בתורה"ק ימים ולילות – בביתו הקדוש. בהשתתפות יבלחט"א בנו הגאון ר' יצחק שאול שליט"א.

יהי רצון שנזכה שתעמוד לנו זכות רבנו הגדול, ללמוד וללמוד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורה הק' באהבה, ולשפיע ברכות עד בלי די.

דבר מעניין סיפר ידידנו ר' כמס שליט"א שלפני "עשרות שנים" בהיותו משמש את הגאון הצדיק רבי רפאל יעקב ישראל זצ"ל בעל מנוחת אחרון מסארסל בצרפת, הי' חוזר ומשנן להם הרבה את ההלכה הראשונה ברמב"ם בהל' בית הבחירה, מצות עשה להיות בית מוכן וכו'. הלואי שנזכה לזה בקרוב מאד.

"קורח"

הי' מזחיר רבנו "מאד" בשבוע שלפנינו, פר' קרח, מכל נדנדו של חיכוך "בין אדם לחבירו", כי בשבוע זה שמן המחלוקת פועל חזק מאד, היש"ת יצילנו.

לזכרון עולם

הרבנית הצדקנית מרת תמר שטיינמן ע"ה ב"ר שמואי שרגא ע"ה א"ח למרן רבנו זצוק"ל, זכויותיה העצומות יעמדו לה ולכל משפחתה, ולכל ישראל. יום היא"צ שב"ק ב"ה סיון.

לזכר עולם יהי צדיק

מור"ר מרן רח"י הגאון רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד לפקוביץ זצוק"ל, יא"צ כ"ז סיון.

העיד רבנו שזכו לנהל "יהדות" את הישיבה קטנה פוניבז', למעלה מארבעים שנה "בלי שום חילוקי דעות".

זכויותיו "בלי סוף" בהרכבת תורה והאדרתה מתרבות והולכות תמיד, וכידוע בשנת "תנש"א" בתקופת מלחמת המפרץ, הי' מחזק הרבה מאד באמונה ותפילה ועוד את כלל ישראל כנדפס בספר "עת מלחמה". זכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל.

נר זכרון לאשה הצדקנית מרת זיוה גלינסקי ע"ה ב"ר אליעזר הכהן זילברברג זצ"ל, אשת יבלחט"א ידידי היקר הרח"ג ר' ישעיהו שליט"א, נלב"ע ב"ז סיון תש"פ.

לתרומות להפצת הגליון השבועי ולקבלת הגליון ניתן לפנות למס' 055-7600953 וכן בקובץ השבועי "אוצר הפרשה"

או למייל לאורו נלך 831626532@gmail.com וכן ניתן להשיג את הגליון מורפס ברשי" 14 קומה ב' ליד הדלת

לתועלת הרבים ניתן להאזין לדברים על פרשת השבוע מרבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוק"לה"ה.

ע"י יבדלה"ט החברותא שליט"א כמידי עש"ק בקו אילת השחר שמספרו 0799-555-555 שלוחה 6.

כתבי 'אור השחר'

מרבנו הגדול מרן ראש הישיבה בעל האילת השחר זצוק"ל

מחורף תשנ"א מלכותך, שהיו יושבי ארץ הקודש, תחת האיום "הנורא" *de* אותו צריף יס"ו מצירק.
de ויליט "מפחידים", שחסדו הגדול לא אבו נפשות, נעשו הרבה חילוקים גדולים.
 וזכינו ד"כ שיבוא רבנו מרן בצד "אילת השחר" לצוק"ל לכופף פונימץ, ונעזר דברים "עצמים"
 לחילוק ה"אמנה והבטחון".

וכעת שבאו"ר המצב בארץ הקדש "מאד" לא פשוט, ונתונים כפחד מצורכי אירן יס"ו, בודאי נודעים
 הדברים אלו ד"כ.

להתחזק באמונה ובטחון

כללי "בטחון" מהחזו"א

ידוע לכולנו מה שכתב החזו"א בספר אמונה ובטחון (פרק ב') שזה טעות מה שסבורים בני אדם שענין הבטחון הוא שיכול האדם לבטוח שבודאי יהיה מה שהוא רוצה. ואין זה נכון, כי כל זמן שאין הבטחה ע"פ נביא שיהיה כך אין הדבר מוכרע, ומי הבטיחו על הטוב! ?
 ומבאר החזו"א כמה חלקים במדת הבטחון. ראשית שאפילו כאשר נמצא האדם בעת צרה במצב קשה ונראה שאין אפשרות להנצל מזה, צריך לדעת שהקב"ה "יכול" לעזור לו, והסיבה שהוא רואה לפניו אינה ראייה שלא יהי' לו טוב, כי לא חסר להקב"ה דרכים האין לעזור לו לצאת מצרתו. וכן נמצא בספר כד הקמח לרבינו בחיי בשם רבינו יונה, שענין הבטחון הוא - להאמין שאפי' במצב שהוא נמצא ג"כ יכול הקב"ה לעזור, ולא לחשוב שאין תקוה ח"ו, אלא לידע ולהאמין כי - לעולם יש תקוה.

ועוד כתב החזו"א כי מחלקי הבטחון הוא שאפילו אם ח"ו לא ניצל מצרתו, ידע שלא הסיבה היא הגורמת אלא הגורם הוא שליחותו וציוויו של הקב"ה שיהי' כן, והאדם הרי חושב שאם יורים במלחמה וכדומה... זה הגורם, וצריך להשריש מליבו מחשבה זו, אלא לידע שהקב"ה שולח את זה.

ושלישית כתב דהחילוק הוא כי הבעל בטחון כאשר נמצא במצב קשה יפנה את לבו בעיקר לתשובה תפילה וצדקה, ואינו מבקש במיוחד אחרי בני אדם לבקש עזרתם, אך מי שחסר לו בטחון עושה להיפך מחפש עצות אצל בני אדם וכדומה...

וצדיק "באמונתו" יחיה

והנה בשלחי מכות איתא דרש רב שמלאי תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה, בא דוד והעמידן על אחת עשרה, בא ישעיהו והעמידן על שש, בא מיכה והעמידן על שלש, חזר ישעיהו והעמידן על שנים, בא חבקוק והעמידן על אחת - שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. ופירש שם רש"י שלפי המושך השנים נתמעטו ונחלשו הדורות ובא כל נביא והעמידן על פחות עד שבא חבקוק והעמידן על אחת.
 והנה הרבה תמהים היתכן כי באו למעט מתרי"ג מצוות, וע"כ אין הכוונה שבא למעט מתרי"ג מצוות, אלא הפשט הוא כי אדם כשצריך ללחום עם כמה חזיתות, אי"ז דומה לכשצריך להתמקד ללחום נגד חזית אחת.

ולכן באמת מתחילה בא דוד והעמידן על אחת עשרה שהם העיקר כשיתחזק האדם לילך באלו ממילא כבר יתקיימו אצלו כל שאר המצוות, כי לא יתכן שיהיה בסדר באלו האחת עשרה ושאיר המצוות לא יקיים כלל. וצריך ע"כ לקיים כל המצוות, אלא שלהתחיל אינו מתחיל עם לעמוד על כל מצוה ומצוה בפרטות בחזק, שזה קשה לעמוד בזה, אלא מתחיל עם האחת עשרה וממילא יבוא לכולן.

ואח"כ בא חבקוק והעמידן על אחת "וצדיק באמונתו יחיה", וכמו שמבאר החזו"א כי בני אדם הם בדרך כלל מקטני אמונה, דאמנם אומר כל הזמן שהוא מאמין, אך כשמגיע איזה מצב קשה רואים שהוא מאמין בעיקר בכח של הדבר ההוא ולא בהקב"ה, כי כשהוא במצב קשה לבו נשבר, ואז ניכר מה בפנימיותו.

מה אתה נבהל..

ואנו יודעים בעצמנו מעשים בכל יום, כי כשרואה שוטר הוא נבהל הרבה יותר מדברים אחרים. ובפרט אלו שיש להם ממה לחשוש, כשמגיע איזה פקיד הוא כבר נבהל - פחד ואימה! רואים שהוא נבהל מאנשים יותר מלפני הקב"ה, כי אם היה יודע שהכל מהקב"ה, מה הוא נבהל כ"כ עכשיו יותר מאתמול? ! וזוהי החולשה שיש לבני אדם.

ולכן באמת האמונה שיש אצל רוב בני האדם ואפשר לומר ממש כמעט כולם! לקויה! דאמנם הוא מאמין וכמ"ש החזו"א שאי אפשר לומר שהוא "כופר" ח"ו, אך הוא מאמין "חלש".

אמונה "חזקה" כוללת כל המצות

וזהו מה שנצטוונו "וצדיק באמונתו יחיה", שהאמונה צריכה להיות בדרגה באופן הגדול ביותר. ואז כשיש לו אמונה חזקה כל כך באופן יוצא מן הכלל, ממילא כבר כל מעשיו הם בסדר, כי האין יוכל לחלל שבת כשיודע שיש בורא עולם! והוא ציווה לא לחלל שבת, וכן יזכור בכל דבר שעושה.

כי כשהאדם חדור כל כך במחשבתו באמונה, ולדעת שיש רבש"ע שהוא מנהיג את הבריאה, ורק הקב"ה "הוא" השולט בבריאה, ומאמין שהוא הכל! והוא נתן לנו את התורה, והוא צונו על המצות - ממילא מקיים את כל המצות. אלא שנתמעטו ונחלשו הדורות ואי אפשר לו לכל אדם לעמוד על כל פרט כמו שהיה בדורות הראשונים, ולכן הוא מוכרח להגיע לכולם ע"י אמונה. אבל באמונה עצמה צריך להגיע לדרגה הגדולה ביותר ששייך, ואז מה שיתחזק יותר, הוא יותר בטוח שיוכל יחד עם זה לגרור על עצמו לקיים את כל התורה.

ונמצא דלא מיעטו כלום ממצותיה של התורה, אלא שנתנו שיטה אחרת האין להגיע לקיום כל התורה. וכמו שמתחילה היתה השיטה לעבוד וללחום עם היצר על כל מצוה ומצוה בפרטות, בא חבקוק והעמיד הכל על אמונה שיראה ללחום עם היצר ויעבוד להתחזק באמונה. וכשיעבוד יתחזק באמונה בתכלית מה ששייך, יהיה ממילא הכל בסדר.

רבינו בחיי, השתדלות רק בגלל "חטאים"

ומעתה הנה כבר הזכרנו כי החזו"א מדגיש שאין ברור כלל מה יהיה, אך הנה רבינו בחיי מוסיף כי אדם שיודע בעצמו שלא חטא כלל, אינו צריך לירא כלל, וא"צ כלל השתדלות דכיון שיודע שאין לו חטא אין לו מה לפחד, ומה שיש לו בכל זאת לירא - הוא שמא יגרום החטא, וזה כבר אי אפשר לדעת כמה רחוק הגיע החטא, וכמה עונש מגיע לו על זה. אך בלא ענין זה דשמא יגרום החטא, לא היה מקום כלל לעשות השתדלות, ואפי' אם הי' נמצא ח"ו במצב קשה לא הי' שום סיבה להשתדלות דבודאי לא יאונה לו רע, רק כל הסיבה לעשות השתדלות היא כי איננו בטוח שלא יגרום החטא. [והביאור הוא דכשאין חטא מתנהגים עם האדם למעלה מן הטבע ואין מקום להשתדלות, רק כשיש ח"ו חטא חוזרת הנהגה טבעית, ובוה נגזר על האדם לעשות השתדלות, וכבר אינו בטוח ג"כ שתועיל לו.]

אמונה "מפתח" לחיזוק בכל המצות

ונמצא דאמנם כתבו הרבינו בחיי והחזו"א כי אין האדם ברור ובטוח שיהי' לו טוב ושינצל מהצרה, מ"מ כיון שעכשיו המצוה הראשונה והעליונה שהעמידו חז"ל שצריך להתחזק בה, היא "וצדיק באמונתו יחיה", נמצא כי הזכות של מצוה זו היא כל כך גדולה שהיא שוקלת כנגד כל המצות, כי מצוה זו היא המרכז של כל המצוות והיא המפתח להגיע לכולן, ולכן כשמתחזק במצוה זו בכל התוקף, יש לו חיזוק בכל התורה. ומה שיתחזק יותר באמונה יש לו יותר בכל המרכז שהוא צריך לקיים, וממילא הזכות של זה הוא נורא מאד!

מדה כנגד מדה

והנה בסנהדרין ריש פרק חלק, תנן - כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, ואלו הן שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תחיית המתים מן התורה. ופר"ך בגמ' וכל כך למה? תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהא לו חלק בתחיית המתים, שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, שנאמר ויאמר אלישע שמעו דבר ה' וגו' כעת מחר סאה סלת בשקל וסאתיים שעורים בשקל בשער שומרון, וכתוב ויען השליש את המלך נשען על ידו את איש האלוקים ויאמר הנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה הדבר הזה, ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, וכתוב ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות, ופר"ך ודילמא קללת אלישע גרמה ליה וכו' מאי בשער על עסקי שער. [פי' ש"מ דנענש משום עסקי שער], הרי לנו דמכאן ילפינן שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה. ובגליון הש"ס ציין שם לגמ' בסוטה (דף ח' ע"ב) דהתם נמי קאמר תניא היה רבי אומר מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו שנאמר בסאסאה בשלחה תריכנה. וכונת רע"א ז"ל להעיר מ"ט נקטו בסנהדרין את הילפותא מהשליש ועסקי שער, ובסוטה יליף לה מקרא אחרינא מה הם שתי הילפותות?

מדה כנגד מדה, קובעת את העונש!

ונראה הביאור בזה, דהנה בסנהדרין התחילה הגמ' להקשות וכל כך למה, דהבינה הגמ' מסברא דהכופר בתחיית המתים לא מגיע לו עונש חמור כ"כ שלא יהי' לו חלק לעוה"ב, ומשני שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, ואינו מובן לכאן דמדה כנגד מדה מבינים דכשמיגיע לאדם עונש נותנין לו עונש כפי המגיע לו, בדבר שהוא מענין הדבר שחטא בו. וכמו לגבי סוטה דעונש מגיע לה, רק שנבחר לה עונש זה לפי שהוא מענין החטא. וכן אצל המצרים שלקו במים בדבר אשר זדו עליהם, שקבלו עונש כפי דרגת העונש שראוי להם אלא שלקו ע"י מים ולא ע"י דבר אחר משום מדה במדה. וכמו שהם רצו להמית ע"י מים כך ראוי להם למות ע"י מים. אבל בכופר בתחיית המתים דפר"ך וכל כך למה, דס"ל דאינו ראוי לעונש חמור כל כך, מה תשובה היא זו דמדה כנגד מדה, הא מ"מ אין מגיע לו עונש חמור כ"כ?!

ומשמע מזה חידוש דענין מדה כנגד מדה אינו רק שאותו עונש המגיע לו יקבל באופן זה ולא באופן אחר, אלא מדה כנגד מדה עושה שיקבל עונש אחר, דאפי' אם בלי זה היתה קושיא - וכל כך למה? מ"מ כיון שיש ענין של מדה כנגד מדה נותנין לו עונש "חמור יותר". והוא דבר נורא מאד!

ולכן אין פלא מה שהביאה הגמ' בסוטה פסוק אחד ובסנהדרין דרשה אחרת, דבסוטה זה ענין של מדה כנגד מדה כפשוטו, משא"כ בסנהדרין שבאים לחדש דגם כשאין מגיע לו עונש חמור כ"כ מ"מ מקבל עונש זה משום מדה כנגד מדה, לזה יליף דוקא מהשליש שרמסוהו בשער. דגם שם לא הי' זה כפי מדת החטא, דאמנם העובר על דברי נביא חייב מיתה בידי שמים אבל לרמסו בשער, זה הרי מיתה חמורה כמו סקילה, ולמה נענש כל כך, אלא ע"כ דכשיש ענין של מדה כנגד מדה נותנין לפעמים הרבה יותר ממה שראוי לו כפי חטאו. וכך גם יש ללמוד לכופר בתחיית המתים שנענש מדה כנגד מדה שגם הוא לא יקום לתחיית המתים, אע"פ שמצד עצם החטא אינו ראוי לו עונש חמור כל כך.

הסבר "נורא"

[הוספה מכת"י. ואל יפלא מאד איך באמת יגיע לו עונש כ"כ קשה, אך מצינו בכמה מקומות שהעניש הקב"ה יותר מכפי הדין, כמו שאמרו סביביו נשערה מאד והא מ"מ הרי א"י מן הדין, דוכי יש חילוק לגבי חילול שבת בין צדיק לרשע? הרי כולם מצווים בשוה, ומה בכך דמדקדק הקב"ה עמהם כחוט השערה. וכן בחטא המרגלים שנענשו במיתה, למה היו חייבין מיתה? האם בשביל לשון הרע חייבין מיתה? ומשמע דפעמים מעניש הקב"ה בעונש חמור יותר מכפי פסק הדין שיש לאדם אחר העובר על זה, ואולי יש לבאר זה דהנה אמרו כי בעצם הנפש החוטאת היתה צריכה למות, אלא מחסדי השי"ת כי לא תמות, ובכל אלו היות שיש הנהגה של סביביו נשערה מאד, או משום מדה כנגד מדה, וכן במרגלים היה איזה טעם שרצה הקב"ה להענישן יותר מכפי הדין, אז יש יוצא מן הכלל של החסד המיוחד ודנים עמו כמו שאמרו דמעיקר הדין הנפש החוטאת תמות.]

מדה טובה "מרוכה" הרבה מאד

עכ"פ אנו למדין מזה כי מדה כנגד מדה יש לה כח ליתן סוג אחר של עונש, חמור הרבה יותר ממה שהיה נענש בלי זה. וא"כ הרי מבואר בכל המקומות כי מדה טובה מרוכה ממדת פורעניות הרבה מאד. כמו שדרשו חז"ל מועושה חסד לאלפים וגו' דמרוכה מדה טובה חמש מאות פעמים ממדת פורענות, וא"כ אם במדה שאינה טובה אנו רואים דע"י מדה כנגד מדה יכול לקבל כזה עונש מה שלולי זה לא היה ראוי לו. א"כ פשוט דלצד הטוב הוא הרבה הרבה יותר!

לא להיבהל משוטר...

ולכן כשאחד לוקח את עצמו ומתחזק באמונה - להאמין שכל מה שקורה "אין הסיבה גורמת אלא הכל בא מאת הקב"ה" זוכה הרבה מאד! ואין זה דבר קל כל כך, כמו שיודע את זה כל אחד בעצמו, שכשמגיע איזה פקיד או איזה שוטר, הוא מיד נבהל, אע"פ שאין זה כלום, מה זה פקיד או שוטר? ומעשים בכל יום אצל אנשים שכשבא איזה שוטר, הם חוטפים התקפת לב! ולמה זה, מה קרה? ממי הם פוחדים, אך ככה הם בני אדם, נבהלים מכל דבר. אבל אם היה האדם חזק באמונה ויודע שהקב"ה יכול לעזור לו, אז אע"פ שאינו בטוח שיהיה לו טוב, אך כבר אינו נבהל. וזוהי עבודה נוראה, לראות שלא להבהל מהסיבה, דעיקר הבהלה היא משום שחושב שהסיבה היא הגורמת, ואם לא היה חושב שהסיבה היא העיקר, היה מסתכל אחרת על זה.

על ידי חיזוק, בפרט "רבים" נזכה לישועה

ולכן אם יתחזק בזה לדעת כי הכל בא ע"י הקב"ה שהוא מנהל את הכל והכל תלוי בו, והוא - האדם "תלוי בו", אז זכות זו בעצמה, שוקלת יותר מכל המצוות, חוץ ממה שזה כולל בתוכו את הזכות של כל המצוות כיון שזה יסוד לכל המצוות. אלא עצם הזכות של מצוה זו היא גדולה מאד מאד! ושוקלת כנגד כל המצוות, ואז בודאי שבמדה שהוא מתנהג ומתחזק באמונה, כך יתנהגו עמו מדה כנגד מדה, הרבה הרבה יותר ממה שהיה מגיע לו לפי מצבו.

ובפרט כשרבים מתחזקים בזה, כי הרי הכלל הוא שאינו דומה מרובין העושיין את המצוה למועטין העושיין את המצוה, וא"כ מה שיותר יתחזקו הכלל ישראל באמונה, זה זכות יוצאת מהרגיל, ויכול לבוא ע"י הישועה לכלל ישראל בכללות, ולכל אחד.

ולכן יראה כל אחד להתחזק באמונה, ולדעת כי אין שום דבר אחר רק "הקב"ה - הוא העושה את הכל", ואם קורה משהו ח"ו זה הכל מאת הקב"ה, ובזכות הזו של אמונה, יעזור הקב"ה שכלל ישראל יושעו לגמרי. (מכתבי תלמידו החברותא הגרמ"י שניידר שליט"א)

בס"ד
פר' שלח
גיליון ש"א
שנה ר'
סיוון תשפ"ה

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

יארצייט הי"ד לרבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל – דברים מרביה"ק בתורתו ומשנתו

שאלה: הוא צדיק יסוד עולם בתכונות נפשו, נראה שהיה מעולם צדיק, אפילו בצעירותו.

תשובה: העולם היה מאד נהנה משיעוריו, כי היה מערב באמצע מוסר ויראת שמים, והיתה הנאה מרובה. הספקנו ללמוד ב' פעמים כל נדרים בקיץ אחד. וחצי שנה למדנו את החצי אחרון של כתובות.

שאלה: ב' פעמים כל נדרים בזמן קיץ אחד! מסתמא ידעו את זה ג"כ. תשובה: כן. ידענו ודאי, אמרנו בע"פ.

שאלה: מסתמא יראת שמים ג"כ מסר טוב.

תשובה: כן, הי"ש, הלימוד, היה טוב מאד, הילדים נהנו הרבה ממנו, יותר מכולם.

שאלה: שלחתי אליו כמה אנשים מרי לב במשך השנים, וכולם כאחד אמרו אח"כ, כזו חמימות יהודית וכזו צדקות.

תשובה: זה אמת. הוא היה גברא רבא.

היתה לו בת קטנה שנפטרה, והוא חשש שהוא קצת אשם, שהשאיר אותה בלי השגחה, ובא לחזו"א לבקש כפרה, ואמר לו שיישן שנה על הרצפה, והוא ישן שנה על הרצפה, החזו"א אמר לו שהוא לא אשם, אבל אם הוא רוצה יעשה כן לכפרה.

שאלה: היה לי עמו הרבה מעשים של צדקות. עצם זה שקירב אותי. ופעם אחת ראיתי את צדקותו הפשוטה, נורא ואיום! לפני כמה שנים לא חש בטוב, ובקשתי ממנו את שמו, והתפללתי עליו בברכת כהנים, ואמרתי לו אח"כ שאני מתפלל עבורו.

אחרי ששה חדשים הגעתי אליו בהפתעה מחו"ל, ולא ידע שאני עומד לבוא, וכשהגעתי הוציא מכיסו את הקוויטל שלי, והראה לי ואמר הרי אתה מתפלל עבורי, אני ג"כ מתפלל עבורך כל יום. כזה צדקות של הכרת הטוב, עדינות נפש כזו!

תשובה: אמת. ר' מיכל יהודה היה רבי טוב לתלמידיו. כשמו"ח הגר"ש זצ"ל שמע שהוא כ"כ טוב, ביקש ממני שאכניס את בניו ללמוד אצלו, ודאגתי לזה. ולבסוף אחד מהם נהיה חתנו, זה היה שדכנות שלי.

שאלה: היה לי קשר רב עם הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, והחזקתי אותו כרב, האם אני צריך לקרוע על פטירתו?

תשובה: המנהג שאין קורעין רק על רבו מובהק. רבו מובהק אין לנו בזמנינו. אבל מי שהיה כרבו מובהק או גדול הדור, המנהג שקורעין.

שאלה: הגעתי ללוויה של הג"ר מיכל יהודה זצ"ל כמעט עם סתימת הגולל, האם אני יוצא בזה מצות לוויה?

תשובה: גם זה נקרא להשתתף.

שאלה: הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל אמר לי פעם, איך יודעים אם בחור הוא יר"ש, אם הוא בא לתפלה בישיבה, זה סימן ליר"ש.

תשובה: זה ג"כ נכון, בדרך כלל. לא בכל פעם, בדרך כלל נכון.

שאלה: שמעתי מר' מיכל יהודה שהקה"י תמיד הזיל דמעות כדי שבנו יגדל בתורה.

תשובה: יתכן, אני זוכר שכשהיינו קטנים הי' מספר לנו הרבה מעשיות מצדיקים, דווקא מעשיות שגורמים ליראת שמים, על ילדים זה משפיע, אפילו סיפורים חסידיים, יש מעשיות שאמר איני יודע אם הם נכונים או לא, אבל זה מעשה.

במוצאי שבת יחול היארצייט הי"ד לסילוקו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, הנה כבר כשרבי מיכל יהודה היה חתן קודם נישואיו התחיל ללמד, והיה רבינו מתלמידיו הראשונים, רבינו סיפר שהיתה הנאה גדולה ממנו. במשך השנים רבינו החזיקו כמורו ורבו.

הנה כבר ידוע בשער רבים גודל הערצה והכבוד בין רבותינו, וכידוע דברי רבי מיכל יהודה על רבינו כי דבר ה' בפיו, רק נביא דבר מפעם שסיפר הגר"מ חליווה שליט"א מח"ס ענפי משה ומרבני המכון, כי פעם שאל את הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל שאלה בהלכה אמר לי שנדמה לו שמרן הגר"מ ק מחמיר בזה. וביאר לי את טעמו ונימוקו.

לרגל היארצייט ליקטנו וערכנו מספרים מתלמידי רבינו, דברים מתורתו ומשנתו, ועל גדלותו הרוממה. להלן הדברים:

מהספר החדש שמענו כן ראינו ח"ד, שיו"ל מכתבי רבי שמעון ברכר זצ"ל מקורבם של רבותינו זצוק"ל.

שאלה: הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל סיפר שפעם היה לו שאלה על איזה מאכל, והוא זרק את זה, וכשסיפר כן לחזו"א, אמר לו החזו"א שכשיש שאלה צריך לפסוק ולא לזרוק.

תשובה: נכון.

שאלה: וכי אינו רשאי להחמיר על עצמו ולזרקו?

תשובה: בל תשחית. 1.

1. וכ"כ בס' דרכי החיים (ח"א עמ' ר"ח). ובשולי הגליון שם הוסיף רבינו: ספרה אמי ע"ה שהיתה לה שאלה של דם על ביצה, ומפני הטירחא לילך לשאול זרקה הביצה, וכששמע מרן ז"ל אמר שאין לעשות כן משום בל תשחית אלא יש לשאול השאלה. ובסי' הזכרונות (סי' ל"ד סי"א): ביצה שיש בה שאלת דם אין להחמיר ולזורקה משום איבוד אוכלין רק שיש לברר אם מותרת אם לאו (ר"א הורביץ נ"י בשם אמי ע"ה).

שאלה: לאחרונה היתה לי הזכות לתרום את הכרך השני של ספר דרכי החיים - עצות ושיחות וחיזוק מר' מיכל יהודה ליפקוביץ.

תשובה: יש"כ. למדתי בישיבה קטנה תפארת ציון אצל חמיו הגרא"י גרשונוביץ ז"ל, וכשנהיה חתן אצלו עשו לו שיעור מיוחד, שיעור שלישי, הייתי בשיעור הזה, והייתי מתלמידיו הראשונים.

[דבר מעניין סיפר פעם רבינו דבר שמלמד גם על התפתחות האדירה של עולם הישיבות במשך השנים, כי אז בהקמה היה כתה קטנה, ז-ח ילדים].

1. סיפרתי את זה לר' מיכל יהודה באותו היום, וענה: תוכל לומר לו שאני אומר שהוא היה התלמיד הכי מובהק, (רשימות רש"ב).

שאלה: באיזה גיל היו הבחורים?

תשובה: נערים בגיל בר מצוה.

הרב ברכר: הוא יחיד בכלל ישראל, הוא היה הסמל שלי לאהבת ישראל.

רבינו: לפני כחמישים שנה היינו קונים אצלו אתרוגים. והיה שם גיסו ר' משה גרשונוביץ ז"ל, והוא אמר שעוד תראו שיבואו אצלו לבקש ברכות, ונתקיים.

קונטרס הזכרונות - דברים שרבינו שמע ממנו בשם החזו"א

העיד הרמ"י לפקוביץ (שליט"א) [זצ"ל] שמרן התיר לו לומר שיעור בישיבה קטנה תוך ז' ימי אבלות מפני שרבים צריכים לו (ע"י יו"ד סי' שפ"א ס"א ובחכמ"א כלל קס"ה דין י' דמלמדי תינוקות דינם כרבים צריכים לו).

[הערות הן זכרון - וכן שנים רבות לאחמ"כ (בשנת תשל"ה) כשנפטרה אמו של הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל ובא הקהילות יעקב לנחמו, אמר לו (ארחות רבינו ח"ד עמ' שלו) שמותר לו לומר השיעור בישיבה כהרגלו כי רבים צריכים לו. וכשאמר לו הגרמ"י שחתנו ממלא את מקומו באמירת השיעור, אמר לו הקהילות יעקב שמ"מ הוא בגדר רבים צריכים לו ומותר לו לומר השיעור. ומרצה שהיה רגיל לדבר לרחוקים מיהדות במדינת אוקראינה וידע איך לקרבם, ואחרי שנסע לשם נודע לו שנפטר אביו ועליו להתאבל, הורה לו רבינו (כל משאלותיך עמ' תקכז) על פי מעשה זה, שישאר שם ויאמר להם ההרצאות עם דברי תורה, כיון שהם צריכים לו, ואין אחר שיכול למלא את מקומו).

...

שמעתי משמו שראוי לנער עד הבר מצוה לידע את הש"ס, ואח"כ יוכל ללמוד בעיון.

(הערות הן זכרון - בארחות רבינו (ח"ד עמ' קנו) ובדרך שיחה (ח"א עמ' תצה) הובא מרבינו, **שאמר ששמע כן מהגרמ"י לפקוביץ זצ"ל בשם החזו"א.** והיה רבינו רגיל להזכיר הוראה זו

(אלא ד' אמות של הלכה פ"ע ס"ו). ובטעם הדבר הובא בשם החזו"א (מעשה איש ח"ד עמ' פ"ג), ששנות הבחורות המוקדמות מועילות יותר לזיכרון, ולכן טוב לקבוע עצמו בהם ללמוד בקיאות. והוסיף רבינו (דרך שיחה שם) שאמנם אינו יודע כמה יזכור הבן מזה, אבל מ"מ כשיבוא ללמוד דברים אלו לא יהיו זרים לו.

...

מעשה הוד - נערך מתוך ספר מאורם של ישראל

באחד מימי השבעה על רבי מיכל יהודה הוציא רבינו את הספר באר איתן מארון הספרים והראה לבנו הגאון רבי יצחק שאול (הנשוי לנכדת רבי מיכל יהודה), וסיפר:

בילדותו כשהלך רבי מיכל יהודה עם אביו ברחוב, הורה לו אביו על אחד מבני העירה שהיה בנו של סנדלר: ראה אותו הוא השקיע בעצמו השקעה עצומה עמל וטרח, ואף על פי שאביו סנדלר פשוט זכה וצמח לתלמיד חכם.. אני רוצה שתלמד ממנו שכל אחד יכול!.

ואכן למן אותו יום עמדה דמותו של בן הסנדלר מול עיניו של רבי מיכל יהודה, והמריצה אותו להתעלות, כל ימיו הרגיש הכרת טובה לבן הסנדלר מולאולו"ן שדמותו היתה לו למופת.

מתוך אותו רצון עז להכיר טובה ביקש לאחר שנים רבי מיכל יהודה ללמוד מתוך הספר באר איתן שזכה לחבר "בן הסנדלר" מואלו"ן כדי שבזכות לימודו יהיו שפתותיו של המחבר יהיו דובבות בקבר.

כשהחזיר לי את הספר, הוסיף רבינו, התיישבתי אף אני ללמוד מתוכו, אם מורי ורבי חב לו הכרת הטוב, אלמד גם אני לזכותו.

זמן סכנה - דברי חיזוק מתורת רבינו בעניני השעה

דישראל מתעסקין באורייתא אתבר חילא ותוקפא דעכו"ם

רבינו בספרו דרך אמונה (סוף ה'ל' שמיטה ויובל), בבה"ל כתב בזה"ל: ולא שבט לוי בלבד כו'. ע"י בד"א שכתבנו שנראה מדברי רבנו שאין ת"ח יוצאין למלחמה, והבאנו מגמ' דנדרים מפני מה נענש אברהם אבינו מפני שעשה התורה, ועשה בהן אנגריא.

ובתנחומא מטות סי' ג' אלף למטה אלף למטה, י"ב אלף חלוצי צבא וי"ב אלף לתפלה, ובמדרש אי' (איני זוכר כעת מקומו) **שדוד כשהי' שולח למלחמה הי' מושיב כנגדן ללמוד תורה שבזכות התורה ינצלו.**

ובמכות ו' א' עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה.

ובסנהדרין מ"ט אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה פירש"י אלמלא דוד שהי' עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה, אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד.

ובזה"ק בשלח נ"ח א' לית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם בר בשעתא דישראל מתעסקין באורייתא, **דכל זמן דישראל מתעסקין באורייתא, ימינא אתתקף, ואתבר חילא ותוקפא דעכו"ם, ובשעתא דישראל לא מתעסקין באורייתא שמאלא אתתקף ואתתקף חיליהון דעכו"ם ושלטין עלייהו.** ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

...

ברכת שכוחו וגבורתו על פצצה

מעיד בן רבינו זצ"ל בהקדמת דעת נוטה, מעולם הוא לא שאל אף אחד מה אומרים מה המצב הבטחוני, **פעם בעת מלחמה נפלה פצצה בקרבת מקום, וכמובן נשמע כקול רעם גדול, והוא נעמד לברך בשם ומלכות שכוחו וגבורתו מלא עולם,** ולא עלה כלל על דעתו שזה פצצה, למרות שהיה עת מלחמה, והוא כבר היה גדול הדור, וכל היום הטרידוהו בשאלות על המלחמה, (הקדמת דעת נוטה במדבר).

לרגל יארצייט החמישי להגה"צ רבי יוסף גולדנטל זצ"ל מייסד ישיבת אופקים - נלב"ע כ"ז סיון תש"פ

נביא מקצת על הקשר הגדול עם מורו ורבו רביה"ק זצוק"ל

הגה"צ ר' יוסף גולדנטל זצ"ל זכה להיות שכנו ומקורבו של רבינו זצוק"ל, היה זה לעת זקנותו של מורו ורבו רשכבה"ג מרנא ה"אבי עזרי' זצוק"ל, ר' יוסף שאלו להיכן יפנה כעת את שאלותיו, והרב שך השיב לו כי ילך אל הבן של הקהילות יעקב ר' חיים, וכן בברית לבן השביעי של ר' יוסף לאחר שכבר כיבד את גדולי ישאל נועץ בהרב שך את מי יכבד בסנדקאות, ואמר לו לכבד את רבי חיים, וזכה להידבק ברבינו והיה עולה להיוועץ עמו על כל צעד ושעל.

רבינו הוקיר מאד את ר' יוסף על מסירות נפשו בפתיחת הישיבה באופקים והפרכת המקום למקום

תורה, והיה מחזקו ומעודדו לזה, ואף כתב מכתבים רבים למענו, בא' ממכתבי הברכה שכתב רבינו לר' יוסף בירכו **שכל ברכה שתצא מפיו תתקיים,** ואף פעם בעת שרבינו נסע לשמש כסנדק בעיר ירוחם בדרך חזור הורה לנהגו לנסוע לבקר את ר' יוסף בישיבת אופקים, ר' יוסף שמח מאד בבואו של רבינו לישיבה ואף רבינו בחן את הבחורים על לימודם, זכה הגר"י זצ"ל שבנו הגר"ב שליט"א זוכה לשאת ולתת בתורת רבינו במכון דרך אמונה, יה"ר שנזכה בקרוב לתחיית המתים, אמן.

קרקעו שערי שמיים בתפילה ובתחנונים לרפואת הגאון הגדול רבי ישראל בונים בן חיה רויזא שרייבר שליט"א ר"י נתיב הדעת וגאב"ד אשדוד שנמצא במצב בריאותי מסוכן וזקוק לרחמי שמיים מרובים.

יו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - קו דרך אמונה: 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com

הגיליון מובא מידי שבוע במסגרת חוברת אוצר הפרשה, גליונות מרביתנו זעק"ל ושליט"א ניתן לקבלו במייל - a169258235@gmail.com

נא טלו שותפות בזיכוי הרבים - לתרומות והנצחות לזכות ולע"נ ניתן לפנות למייל אוצר הפרשה, וכן במספר - 055-760-0055

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

718

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • שלח תשפ"ה

החובות הלבבות שולחן ערוך של יהדות

ובילדותי שמעתי מעשה שהיה בתלמיד חכם גדול, שנסע לאחד מגדולי הצדיקים, וקיבל אותו לרבו, ושאלוהו הרי אתה גדול בתורה יותר ממנו, ובמה הוא רב שלך? וענה להם כי בתורה יש תרי"ג מצוות, ויש הרבה מצוות שיש עליהן מסכת שלמה, כגון שבת, עירובין, ובבא קמא עם כל ענייני נזיקין, אבל יש מצוות שאין עליהן מסכתות, כגון יראת שמים, אהבה, ודבקות, ויש ספר שלם 'חובות הלבבות' על המצוות האלו, והרב הזה גדול ממני בדברים האלה, ויש לו 'מסכת' מסודרת עליהם, ובזה אני תלמידו!

ומרן הגר"ח מבריסק ראה פעם את בנו מרן הגרי"ג בצעירותו שהוא לומד בספר חובות הלבבות, ואמר לו: "זייער גוט וועלועל, דאס איז א שולחן ערוך פון אידישקייט" – זה שולחן ערוך של יהדות, שולחן ערוך על הלכות הלב, איך הלב צריך להיות.

מתוך השיחה הנוקבת שמסר רבינו בביתו בחודש אייר תשפ"ג שלושה שבועות לפני פטירתו, וחודשים ספורים לפני פרוץ המהומות בארץ הקודש.

השגחה

בארץ ישראל אנו מוקפים שונאים מכל הצדדים, מצד אחד הים, ומכל הצדדים מסביב, פה, ופה, ופה, כל האומות שונאים אותנו! יש מהם ששונאים פחות, ויש יותר, אבל שונאים אותנו, והאיך אנו קיימים? בנס ובהשגחה! ממש חיים בנס!

תורה

והנה כדי שיימשך הנס צריכים זכויות, ומה הן הזכויות? ראשית לעסוק בתורה, כמו שאמרו חז"ל (סוטה כא, א) תורה מגנא ומצלא, ועסק התורה שלנו הוא לא רק מצד חיוב תלמוד תורה, אלא הוא גם חיוב הצלה של כלל ישראל! ואלו שעוסקים בתורה מצילים גם את אלו שלא עוסקים. חוץ מהחיוב שכל אחד חייב לעסוק בתורה, יש בזה דבר נוסף שזה הצלת כלל ישראל והצלת הציבור.

ועכשיו הרי יש איומים גדולים מצד הערבים, שהם מאיימים איומים איומים, וצריכים רחמי שמים שלא יצליחו, ולכן צריכים זכויות, להוסיף זכויות! זה מה שאנו חייבים כעת, להוסיף זכויות. וזכות התורה היא זכות גדולה מאד.

בין אדם לחברו

וגם בין אדם לחברו, ואהבת לרעך כמוך, שלא יהיו חיכוכים, רק לוותר ולוותר! ולהרגיש את השני כאילו שהוא בן וכאילו שהוא אח, וזו מצות עשה דאורייתא, ואהבת לרעך כמוך.

תפילה

ויש עוד צורך להתפלל ולומר פרקי תהלים, וידוע שספר התהלים, אם אומרים פרקי תהלים בכל יום זה נותן זכויות עצומות, ויש אנשים גדולים, גדולי תורה ממש, שבכל יום אמרו תהלים, כמה פרקים בכל יום, וזו זכות עצומה מאד.

מוסר

ועל כולנה העסק בספרי המוסר, שתהיה לאדם קביעות יום יומית בספרי מוסר, אין זה משנה כמה זמן, ואפילו רק כמה דקות, וכבר דיברנו הרבה פעמים על זה, שלימוד המוסר משפיע על האדם שנהיה אדם אחר, ומרגיש טוב בזה, ויש אווירה נעימה גם במשפחה. ובעזרת השם זו זכות לכל אחד לעצמו, וגם זכות לכלל ישראל שצריכים זכויות.

מתוך שיחה שמסר רבינו במעונו ביום פורים תשנ"א, לאחר הניסים הגלויים וימי החרדה והפחד במלחמת המפרץ.

עם שכל הישר רואים חסדי השם

בזמן האחרון היו ניסים גלויים, שכל מי שיש בו דעת רואה את חסדי השם, ויש טועים שלא רוצים להודות בזה, ורק אומרים סתם מילה 'נס', בלי לחשוב מי עשה את הנס, וכבר אמרו (בראשית רבה ח, ח) 'הרצוה' לטעות יבוא ויטעה, מי שרוצה יכול לטעות, אבל מי שהולך עם שכל הישר רואה את חסדי השם ומודה עליהם.

התביעה על מי שלא הולך בישרות

ומצינו בגמרא (ביצה כה, ב) שיש עשב ששמו 'חצובא', שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ, והוא עשב שצומח ישר לתוך עומק האדמה, ואינו מתפשט לצדדים, אלא רק ישר, וכשהיו רוצים לסמן את גבולי השדות, היו נוטעים את העשב הזה בגבול השדה, ושורשיו היו גדלים ישר בעומק האדמה, ולפי זה ידעו את מקומו המדויק של הגבול, כי תמיד היו חופרים ורואים איפה העשב.

ואמרו בגמרא שם 'חצובא' מקטע רגליהון דרשיעאי', והיינו שהעשב הזה קוצץ את רגלי הרשעים בגיהנום, ופירשו רש"י ור"ח שם, כי הרשעים הולכים בעקמומיות ולא בישרות, ומן השמים תובעים אותם ואומרים להם, תראו את העשב הזה, שלא נצטווה, והוא אפילו לא חי, רק צומח, והוא הולך ישר, מפני שעשאו האלוקים ישר, ואתם בני אדם שיש לכם שכל, ונבראתם ישרים, כמו שכתוב (קהלת ז, כט) "האלוקים עשה את האדם ישר", ומדוע אינכם הולכים בישרות!?

היצר הרע מפתה נגד הישרות

ובאמת מדוע הם לא ישרים, הרי האלוקים עשה את האדם ישר, הסיבה היא כמו שממשיך הפסוק "והמה ביקשו חשבונות רבים", והחשבונות הם מהיצר הרע, שמפתה את האדם כנגד הישרות.

ולכאורה אם כן מה אפשר לעשות, הרי יש יצר הרע, והאלוקים עשה את האדם ישר, הוא גם עשה את היצר הרע, כמו שאמרו (קידושין ל, ב) אמר הקב"ה בראתי יצר הרע, וכמו שיש לאדם שכל הישר יש גם יצר הרע המפתה בעקמומיות נגד השכל הישר.

העצה כנגד היצר – עוד ועוד תורה

אבל אף על פי כן יש תביעה על הרשעים מדוע אינכם ישרים, ואפילו שיש יצר הרע, הרי אתם יודעים שיש לכם יצר הרע, ויש עצה כנגדו, כמו שאמרו בראתי לו תורה תבלין, ואם כן תילחמו עם היצר הרע, וקחו את התורה, שהיא התבלין, וזו העצה, ללמוד עוד ועוד תורה!

צריך גם לקיים את חובות הלבבות

ואמנם לימוד התורה לבד אינו מספיק, וצריכים גם קצת התבוננות, כי בתורה יש תרי"ג מצוות, ובהם הרבה מצוות של התבוננות, התלויים במחשבה, והם חובות הלבבות, שצריכים לחשוב עליהם, ומי שלא ישים לב על זה, יכול ללמוד הרבה תורה וזה לא יועיל לו כלום.

כמו שידוע מהגר"א (אבן שלמה פ"א) שהתורה היא 'כוח המצמיח', ומי שהוא בעל מידות טובות, התורה מחזקת את מידותיו הטובות, אבל בעל מידות רעות לפעמים התורה מחזקת את המידות הרעות.

וכדי שהתורה תהיה תבלין ותשפיע נגד היצר הרע, צריכים גם לקיים את חובות הלבבות, ובביאור הלכה סימן א' מביא מספר החינוך שש מצוות תמידיות התלויות בלב, שהם חיוב תמידי בכל רגע, ותלויים במחשבה, מה לחשוב וכיצד לחשוב, ואיך צריכים להבין ולהרגיש.

בעניינא דיומא

אני זוכר כשהיו תקופות קשות בארץ הקודש לפני מלחמת תשכ"ז, היה פחד איום, והכינו מראש שטחים גדולים לבתי קברות רח"ל, ומרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זללה"ה דיבר אז בשיחותיו על מידת הביטחון, ואמר כי **ביטחון אין פירושו להיות בטוחים שיהיה טוב כמו שאנו רוצים, אלא להאמין שמה שיהיה זה הטוב, כי כל דעביד רחמנא לטב עביד!**

והסוף היה שבדרך נס השמידו בבת אחת את כל המטוסים של המצרים וניצחו במלחמה, וזה בזכות שהיה אז חיזוק גדול באמונה, ואפילו היה אחד מראשי השלטון שביקש להרגיע את הציבור ואמר שלא ידאגו כי 'בעזרת השם ננצח' ויהיה טוב, וזה היה דבר נדיר אצלם, כי דעו שבמגילת היסוד הם לא רצו להזכיר שם שמים, אך במלחמת תשכ"ז מתוך שהכירו את הסכנה הגדולה הזכירו שם שמים, והמצרים ששמעו מזה לעגו להם ואמרו כי זה סימן שהם יודעים את מצבם הקשה, וקיבלו יותר מרץ להילחם ביהודים, ובזכות חיזוק האמונה היה הנס.

אבל אחר כך היו רבים שהתחילו להאמין בכוחי ועוצם ידי, וסמכו על הצבא שכבש שטחים רבים, וקיבלו הרגשה של ביטחון מדומה, והסוף היה שלאחר כמה שנים במלחמת יום הכיפורים, חזרו המצרים וכבשו שטחים רבים ברגע אחד, כי אם סומכים על כוחי ועוצם ידי התוצאה היא כמו שכתוב (ירמיה יז) ...אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו, אבל כשבטחים בהקב"ה כתוב ברוך הגבר אשר יבטח בהשם – והיה השם מבטחו!

(מתוך שיחה, שבט תשע"ב)

המשנה היומית – קובץ על יד ירבה

דברים מבן רבינו, הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א

לרגל סיום סדר זרעים ותחילת סדר מועד בלימוד המשנה היומית לעילוי נשמת מרן רבינו זללה"ה

אנחנו עומדים שנתיים אחרי פטירת אאמו"ר הגאון זללה"ה, והנה בסמוך לפטירתו היתה התעוררות להתחיל בלימוד משניות לעילוי נשמתו בסדר לימוד של משנה אחת ליום, ורבים התחילו בלימוד מסכת ברכות ואחר כך המשיכו שאר המסכתות של סדר זרעים עד שעכשיו כחלוף שנתיים זוכים לסיים כל סדר זרעים.

והנה דבר זה יש בו חיזוק גדול עבורנו לראות איך שמלימוד קצר של כמה דקות ביום אפשר להגיע לידיעה כללית ולקבל מושגים בכל סדר זרעים, ונתקיים בהם ממש הענין של קובץ על יד ירבה, וכמו שאמרו חז"ל (ויק"ר יט, ב) טיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה וכו' פיקח מהו אומר הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה. וכאן אנו רואים את זה איך שמלימוד יומי קצר אפשר להגיע לידיעות מקיפות ולהשיגים גדולים כל כך.

ובאמת עצם לימוד המשניות יש בו ענין גדול, שהמשניות הוא יסוד תורה שבעל פה, וכמו שאמר פעם אאמו"ר כשדיבר במעלת לימוד המשניות, שכידוע שכל התורה שבעל פה כלולה במשניות, וכל מה שיש בגמרא כלול במשנה. וכמו שאמרו בכתובות דף ס"ט שכל הברייתות של רבי חייא ורבי אושעיא יש להן מקור במשניות.

ואאמו"ר זללה"ה היה גם כן לומד תדיר משניות, וגם בתוך כל סדרי לימודו בשיבה לא הניח ללימוד המשניות, והיה ספר המשניות מצוי תמיד בידיו ובפרט בדרכים. וכמו כן היה מקדיש כל יום ללימוד משניות לעילוי נשמת אבותיו ורבותיו.

ועכשיו עומדים להתחיל סדר מועד, ובאמת סדר מועד הם ענינים קלים יותר וידועים יותר, וממילא קל יותר ללמוד אותם ולהזכור אותם. וזכות גדולה היא לכל אלו שיתחילו עכשיו בלימוד זה, והיה רצון שיזכו ללימוד ולסיים כל סדר מועד וכן הלאה את כל השישה סדרים. והיא בזה גם נחת רוח ועילוי נשמה לנשמת אאמו"ר זללה"ה.

~ ~ ~

ניתן להאזין לשיעורים בסדר לימוד המשנה היומית מפי נכד רבינו הרה"ג רבי בן ציון גרבו שליט"א ב'קול הלשון' מספר ישיר 0732951425 ובקו 'במחיצתו' 0737164430 שלושה 4, ומפי נכד רבינו הרה"ג רבי אברהם שמהא אדלשטיין שליט"א ב'קול הלשון' מספר ישיר 0733718551

ובספר מגיד מישרים מובא שהמלאך המגיד אמר לבית יוסף שילמד בכל יום בספר חובות הלבבות, ורק על ידי זה זכה להיות 'בית יוסף' ולחבר את 'השולחן ערוך'.

וכן בכל דור נותנים מן השמים ספרי מוסר כפי הנצרך לדור, ויש הרבה ספרי מוסר, שפותחים את העיניים לראות דברים פשוטים וברורים שלא חושבים עליהם, ואם רואים אותם זה תורה תבלין! וזוהי הטענה על הרשעים מדוע אינם ישרים, כי יש תורה ויש ספרי מוסר, והכל ביחד תבלין ליצר הרע.

מדוע נותנים פחד מן השמים?

והנה לצד כל הניסים הגלויים, היו לנו גם ימים של פחד, שיהודים רבים סבלו פחד, והיו ממש בסכנת נפשות, עד שהיו מקומות שהוצרכו להשתמש באנשי מקצוע להרגיע את הציבור, וצריכים לקחת את זה בהתבוננות הנכונה, לראות עם הישרות שזה מן השמים.

ומצינו בנס פורים, שגם זמן רב לאחר שנתבטלה גזירת המן, עדיין היו יהודים רבים בכל המדינות שלא ידעו מביטול הגזירה, שהרי האגרות להשמיד להרוג ולאבד נשלחו ב"יג בניסן, ואחר כך מרדכי ישב בתענית שלושה ימים, וביום השלישי נכנסה אסתר אל אחשוורוש לבקש על עמה, ולמחרת שוב הסבו אסתר עם אחשוורוש והמן למשתה היין, ובו ביום בטי"ז בניסן תלו את המן, אבל היהודים שבשאר המדינות לא ידעו כלל מביטול הגזירה עד למשלוח האגרות השניות בכ"ג בסיון.

ונמצא שבעוד היהודים שבשושן כבר צהלו ושמחו על נפילת האויב, עדיין בשאר המדינות ישבו בשקם ובתעניות, והיו שרויים בפחד נורא, וראיתי מובא מהגרי"א שר זללה"ה שעמד בזה (לקט שיחות מוסר ח"ב עמ' קצ) לשם מה היו צריכים את הפחד, ומדוע סיבב הקב"ה את מהלך הדברים באופן כזה שלא ידעו לאלתר מביטול הגזירה.

המטרה לקרב את הלב להקב"ה

וביאר בזה הגרי"א שר כי המטרה בכל הפחד והייסורים היה לקרב את לבם של ישראל להקב"ה. והיינו כמו שמצינו בגמרא (יומא עו, א) ששאלו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן הפעם אחת לכל השנה כולה, והשיב משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולם מתים ברעב, ועל ידי זה היו כולם מכוונים את לבם לאביהן שבשמים.

והיינו שאם היה יורד מן הפעם אחת לכל השנה כולה, היו שוכחים מי נותן את המן, והיו מתרגלים כאילו שזה דבר טבעי, ולכן ירד המן בכל יום רק כפי הנצרך לאותו היום ולא יותר, כדי שיתחזקו באמונה וישעבדו את לבם לאביהם שבשמים. ויש לדייק לשון הגמרא 'מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים', כי אדם דואג על בניו יותר ממה שדואג על עצמו, וגם אם לא אכפת לו על עצמו, הוא דואג על בניו שיהיה להם מה לאכול, ומתוך כך היו מתחזקים באמונה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים. **וזוהי המטרה של כל הפחד והייסורים, שנשעבד את לבנו להקב"ה, ונקיים בשלמות את חיובי הלבבות.**

זהו מה שאנו חייבים, בפרט בימים אלו, להתחזק בקיום כל חובות הלבבות, ויחד עם זה להתבונן בחסדי הקב"ה, כמו שכתוב (תהלים קז, מג) "ויתבוננו חסדי השם", מה שהיה עלול לקרות ח"ו, ולראות איזו השגחה פרטית שיש על כל אחד שניצל, וכמו ביציאת מצרים, שכתוב בכל המכות "וידעתם כי אני השם", "וידעו מצרים כי אני השם", שתכלית כל הניסים הוא לחזק את ההכרה בהשגחה!

לעילוי נשמת מרת **לאה** ע"ה
בת ר' **חיים אפרים** ז"ל
נלב"ע ל' סיון תשס"ג - תנצב"ה

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
הרב **משה** בן הרב **יוסף דוד הגר** ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב **חביב** בן **עישא** ז"ל **פרץ**
נלב"ע כ"ו סיון תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"צ רבי **ישראל משה מלכה** זצ"ל
בן **אסתר** ע"ה, זקן רבני בת ים
נלב"ע ע"ח תמוז תשפ"ג - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת שלח

שנה ג' גליון ל"ב

מרבן של ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א

גמרן למעשר ולחלה. וצ"ע.

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

בספר בית הלוי (בסוף חידושים על התורה) כתב דמותר לאדם ללבוש טלית ורק אז לתקן ולקשור הציצית, ולכך אין צריך לבדוק כשרות החוטים קודם הלבשה וסגי לבדוק מיד כשלוש.

ונתנה לו תורה זמן לקיום המצוה עד שיעשה הציצית, ונמצא שע"י הלבשה מתחייב במצוה על מה שעתידי הוא להיות לבוש אח"כ - כיון דחזא לבישה היא. ולפי"ז שרי ללבוש בגד לזמן קצר שא"א להטיל בו ציצית וצ"ע [ואפשר שמדברנן אסור].

ובגד של פשתן שצריך להטיל בו תכלת ע"כ ענין המצוה הוא לפני הלבשה דאל"ה הרי הוא קושר כלאים, ומיהו אין זה אלא משום אונס וכיון שאפשר להטיל קודם לאו אונס הוא, וע"י.

ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

מהכא ממעטינן ציצית גזולה דפסולה, וכתב המנחת חינוך מצוה שפ"ו לענין חוטי ציצית גזולין דמטעם מצוה הבאה בעבירה אינו עובר אעשה דציצית, ורק משום שהתורה פסלה חוטין גזולין עובר.

ולפי מש"כ בביה"ל סי' ס' דהלובש ציצית בלא כוונה לשם מצוה הרי"ז מבטל המצוה וכלובש ד' כנפות בלא ציצית, ה"נ טעם דמצוה הבאה בעבירה נמי הרי אין יוצא במצוה והו"ל מה"ט נמי כלובש ד' כנפות בלא ציצית, דהדין שכלובש ד"כ יקיים מצוה ציצית ויל"ע בכעין זה במשנ"ב בהל' יו"ט לענין כיסוי דם כוי בלא כוונה למצוה דביטל המצוה עיי"ש.

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

בביאור הלכה ריש סי' רס"ו כתב שמי שהחשיך לו בדרך ויש עמו ישראל אחר וברשותו בהמה. יכול להניח על בהמת חברו בלי ידיעתו. ולא שייך בזה לפני עיור כיון שחבירו אינו יודע והוא אנוס. והיינו שהיחס לשביתת בהמתו אינו כאיסור עשה, (ואם כן היה לנו לדון שבלי ידיעה הוא מתעסק). אלא היא מצוה עשה לכל דבר. ואם היה עוסק במצוה אחרת הוא פטור מלעסוק במצוה שביתת בהמתו להסיר ממנה משא שעליה.

ויש ללמוד מזה שמותר להלביש חברו בטלית שאין בה ציצית בלי ידיעתו. (והוא שייך לדברי המרדכי הנודעים שמותר ללבוש בגד ד' כנפות בלי ציצית בזמן שאינו יכול להטיל בו הציצית). והיינו שביטול המצוה באונס אין בה חטא ואינה כעובר על לאו באונס. ע"י בשו"ע ופוסקים או"ח סי' יג. ויש ללמוד בזה יותר שאם פסק את חוטי טלית חברו כשהוא לבוש בה לא עבר אלא על גזל ולא על לפני עיור ולא על ערבות או ספיה. כיון שאין במצב זה חטא אין זה מכשול ולא חיוב להפרישו. ואין זה דומה לכופה איש ישראל לאכול או לעשות שאר איסורין באונס, שהגם שהם אנוסים מ"מ עשו איסור אבל ביטול עשה באונס אינו נחשב חטא.

שלח לך מרגלים וגו' (י"ג ב')

כתב הרמב"ן טעם "שלח לך" כי הסכימו לשלוח מרגלים והיה במנהג שישלחו שנים אנשים מרגלים חרש לאמר ושישלחו מקצתם והשם היודע עתידות צוהו שישלח איש אחד איש אחד מכל ממות ישראל ושיהיו הנשיאים שבהם כי חפץ השם שיהיו שוים בענין כל הגדולים אולי יזכרו וישובו אל ה' ואם אין שתהיה הגזירה שוה בכל העם וזה טעם על פי ה' שיהיו במצות השם נשיאים וראשי בני ישראל.

וצריך לבאר מה טעם צריך שתהי' הגזירה שווה בכל העם, ויתכן משום דע"כ ניתן להקל בה, ומשא"כ כשהיא במקצתם [וטעם והמתה את העם הזה כאיש אחד ל"ש לכ' רק בכולם] שאז יתכן שהכלי' תהיה מוחלטת.

ומש"כ הרמב"ן כי חטאו במה שבקשו ושאלו הם עצמם. דמהראוי לסמוך בזה על המנהיגים שיעשו בזה בעת וכפי הצורך, והבקשה בזה מהם מורה על חוסר בבטחון. [ואין לפרש דקאי על בקשתם לחפור. ופשוט].

בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה (ט"ו י"ח)

כתב רש"י בבאכם אל הארץ - משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבא כי תבאו לפיכך כולן למדות זו מזו וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולן כן אבל זו נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה.

בירוש' (הובא בר"ש רפ"ב דחלה) מתבאר דתבואה שגדלה לפני שנכנסו בני ישראל לארץ ונעשתה לחם אחר ביאתן חייבת בחלה. ויל"ע למאי דכתבו הכ"מ והגר"א דפירות שגדלו בחו"ל ונגמרה מלאכתן בארץ חייבין במעשרות מה"ת ודינם כחלה [ועיון חזו"א שביעית סי' ב' סק"ב], מה דין הפירות שגדלו בשבע שחילקו ושבע שכבשו ונגמרה מלאכתן בשנה שנתחייבו במעשרות, האם חייבין או לא, ולכא' דמו בזה נמי לחלה.

אך יל"ע דבשלמא חלה אין דין שנה עלי' דכולי שני שוות בחיוב חלה אבל מעשרות יש בהם חילוק שנים, ואע"ג דתרומ"ע נהגו בכולהו מ"מ כיון דחזינן בהם חלוקת שנים למעשר שני ומעשר עני אפשר דאם גדלו בשנה שלפני מנין שני המעשרות אין בהם דין מעשרות, ועוד דבכולהו איכא דין דאין מעשרין משנה לחברתה וא"כ גידולי שנה של מעשרות בעינן, וכיון שגדלו מקמי' חיובא דמעשרות לאו מעשרות של שנת חיוב הו', ומיהו א"כ אמאי מחויבין בחלה הא גם בחלה ל"מ משנה על חברתה, יעוין חלה פ"ד מ"ד, ובירוש' הובא בחזו"א בכורות סוסי"ז מבואר דתליא בגידול סמדר, ושמא י"ל דכל שאין הגידול מזמן המחוייב מתיחסת השנה לזמן היותם לחם [ועחזו"א שביעית הנ"ל], וא"כ ה"נ י"ל לענין מעשרות. ויל"ע לפי"ז אי גידול במקום שאין בו דין חלה ומעשרות דמי לזמן שלא נתחייבו, או"ד שאני מקום מזמן, ולכא' למה לנו לחלק בזה, ולפי"ז פירות חו"ל שנגמרו בארץ שנת חיובם בין לחלה בין למעשרות הוא שנת

על הלאו קודם בכה"ג עשה דוחה ל"ת אף שלא בעידנא, דכן הוא בציצית דחיי ללאו דכלאים ואע"פ דכלאים עובר מיד בהעלאת וציצית אינו מקיים עד שמתעטף ולובש, ובהגהות הגר"ב פרנקל שם דחה הרא"י דכיון שהתחיל במעשה המצוה כבר ע"י העלאת ממילא חשיב בעידינא, וכמו באבידה והיא בבית הקברות ע"ש.

ומיהו יש לחלק דגבי ציצית לא מיקרי בעידינא כיון דאין מצוה כלל בלבישה אלא מצב הלבישה מחייב שאם הלביש מחויב להטיל בה ציצית, ועוד יש לחלק דבהשבת אבידה החיוב לגרום לקירוב החפץ לבעלים וממילא י"ל טפי דכל התעסקות לקירוב החפץ לבעלים הוי חלק מהמצוה משא"כ בציצית דהמצוה היא רק בלבישת הציצית.

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

תוס' ע"ז דף ס"ה ב' (ד"ה אבל) כתבו במה שהיו מטילים ציצית בבגדי המת, אליבא דשמואל אזיל דאין מצות בטילות לעתיד לבא נמצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם יהיו בלא ציצית ויש כאן עבירה, עכ"ד. ואף ששנינו במנחות דף מא. זקן שעשה תכריכין לכבודו ולבשם בחייו פטור מציצית, כי הם מיועדים לשימוש של לאחר מיתה ואין זה כסות שחייבה תורה ציצית. אבל הקם לתחי' עדיף ממנו, ששוב התכריכים מיועדים רק ללבישת החי.

ואולי כשהטילו ציצית יעדו אותם גם לשימוש של אחר מיתה כדי שיקיימו מצוה, ומש"כ תוס' עבירה, לא שאם לא הטילו [ולא יעדו ללבישה זו] ימצא מבטל את המצוה באיסור. אלא שלא יעמוד בלי מצות ציצית. ובלאו הכי לא יעבור איסור ממש כי הוא אנוס מלקיים את המצוה, וכעין מש"כ המרדכי בנקרעה לו הציצית בשבת. ואף כאן כשאין לו לבוש אחר פטור. (ואם יכול לפשוט ולהשיג בגד אחר הרי יפשוט ולמה נחוש לו).

ומשמע בתוס' כדברי מהר"ח אור זרוע (סי' ק"ס) שהתכריכים וכו' הם ממון המת. שאם היו ממון היורשים או כעין הקדש למת. לא שייך בהם קיום ציצית שאין הבגדים שלו.

אני ד' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלו' (ט"ו מ"א)

לכאורה מוכח מסוגיא דברכות י"ג ב' דמצות זכירת יציאת מצרים היא גם לאחר זמן קריאת שמע. וכן הוא בשאגת אריה סימן י' להוכיח כן, ולא עיינתי כעת. וכן הוא מסתמא דעת תלמידי רבנו יונה בריש מכילתין, שכתבו דציצית מצרים דלילה לא תליא בזמן ק"ש, וא"כ הוא הדין יציאת מצרים דיום. וצ"ע על רמב"ן במלחמות ברכות פ"ק, אהא דר"ש ב"י, והיאך אפשר שהיו אנשי משמר ואנשי מעמד מבטלין מצות ק"ש ואמת ויציב דאורייתא לגמרי, משמע דלאחר ג' שעות לא יצאו ידי יציאת מצרים. ודוחק גדול לומר דבהא פליגי בר קפרא ורבי שמעון ברבי בברכות שם.

והנה בתוס' יבמות צ' ב' דן אם לבישה בלי ציצית חשיב קום ועשה או שב ואל תעשה. ויש לדון אם ה' לבוש טלית עם ציצית וחתך את החוטים, אי חשיב ביטול המצוה בקום ועשה או שמחזירו למצב שאין בו ציצית והוא שב ואל תעשה. ועי' בתוס' שבועות ד' א' ד"ה אבל שהנשבע אוכל ככר זו וזרקה לים חשיב לאו שאין בו מעשה (ורע"א בגהש"ס בתוך קושייתו כתב שהוא לאו שיש בו מעשה אבל נראה שהוא ט"ס ועי' בתוס' רע"א על המשניות). והרמב"ן מכות ט"ז א' כתב שהוא לאו שיש בו מעשה ולוקה ונחלק על תוס' הנ"ל.

ועשו להם ציצת (ט"ו ל"ח)

במנחות מ"ב א דרשין מינה דציצית שעשאה עובד כוכבים היא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו.

ומה"ט מי שהי' לו ציצית קודם מתן תורה ודאי אינו מועיל לו אחר מתן תורה וצריך לקושרה מחדש, לפי שאינו בר קשירה קודם מתן תורה, וגם לא נעשה לשמה דנכרי אדעתא דנפשי' קעביד ואינו לשמה.

ועשו להם ציצת (ט"ו ל"ח)

יל"ע במעשה האפוד דלכאורה ה' חייב בציצית דהי' בעל ד' כנפות ואמאי לא הטילו בו ציצית. ואפשר לומר דכיון דהאפוד ה' של כלאים ולא הותרה לבישתו אלא בשעת עבודה לכמה שיטות הראשונים [יעוי' תוס' מנחות מ"א א'] א"כ יש לפטור הכהן מהטלת ציצית דכיון דקאזיל לעשות מצוה פטור מן המצוה, וכו"ל דאסור ללבוש בגד בלא ציצית, ליתא דלא גרע משבת שכ' המרדכי (הביאו הב"י סו"ס י"ג) דאין איסור בזה [אלא מדרבנן כמש"כ האחרונים].

ואפשר דבעוסק במצוה אף לכתחילה שרי דהתורה פטרתו ולא דמי לשבת דהוא אנוס ואסור להכניס עצמו לאונס [ומיהו איסור מראית העין דאיתא במכילתין (במס' ציצית) ברייתא י"ח שייך גם בעוסק במצוה אם אינו ניכר אלא שכנראה אינו אלא בשוק [ולשון הברייתא שם "ויוצא" וכו'], ולא שייך לכל מקום שאסרו חכמים אפי' בחדרי חדרים אסור, ויל"ע. ומיהו בבגדי כהונה כו"ע ידעי וליכא חשדא]. וא"ל דפטור האפוד מציצית דרבועו ה' לאחוריו דפטור בזה לכמה שיטות, דזה אינו דהא הרי בראשו ה' חשב והי' חוגרו מלפניו והשתא מאחוריו לא ה' אלא ב' כנפות ומלפניו ה' עוד ארבע והו"ל טלית בעלת ו' כנפות לכה"פ. ומיהו י"ל דהחשב ה' צר ולא חשיבי כנפותיו לאיחויבי עליהו, וצ"ע.

הערה מכת"י: אינו מדויק כלל וכלל. ע"ש במנח"ד דקאי על הקו' דכוחה במנח"ח ממעיל דכתב עלה המנח"ח שהיא קושי' טעות יעו"ש הטעם וטעם זה איכא נמי באפוד, רק לפי הטעות אפשר להקשות מאפוד ולדון בזה. ולא לכתוב שיש כאן קו' באמת [עם תירוץ].

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת (ט"ו ל"ח)

ביבמות ו' א' ילפינן מציצית דעשה דוחה לא תעשה בכל התורה. וכללא הוא דדוקא היכא דביעדנא דנעקר הלאו מקיים העשה בזה הוא דאמרין עשה דוחה לא תעשה אבל בלא"ה לא דחי.

ועי' בטורי אבן שהוכיח דהיכא דא"א לקיים העשה בלא לעבור

בענינא דיומא

רק הבלבולים זה א"א לתאר

אל מול הבלבולים - גדולי הדור בראשם רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א מאירים לנו הדרך בו נלך

היא האם לצאת לפעילות בימים אלו, כאשר הערב והלילה נהיה עת סכנה ממשית. בנוסף קיים איסור להתקהל ולכאורה הציבור לא יגיעו. העלנו את השאלה לקודש פנימה קמי רבן של ישראל רבינו מרן ראש הישיבה רבי דוב לנדו שליט"א שהכריע:

ביטולה היא קיומה ועד שהמצב ישתנה אין לצאת לפעילות. כמובן שכל אחד חייב לעשות השתדלות וללמוד דרך הטלפון או בכל צורה שמתאפשרת ולחזק את הציבור בדרך התורה והאמונה. בהמשך השבוע, או במידה ויהיה שינוי במצב נשוב ונשאל. לא נשמע עוד חקם בְּאַרְצָךָ, שֶׁד נִשְׁכָּר בְּגִבּוֹלֶיךָ, וְקָרָאת וְשׁוֹעָה חֻמֹּתֶיךָ וְשׁוֹעֲרֶיךָ תִּהְיֶה.

על המכתב חתומים: הרב אליעזר סורוצקין והרב אברהם זייבלד

מה להשיב לילדים שמפחדים: שו"ת הדרכה מרשכבה"ג שליט"א בתחילה אמר רבינו על המצב: **כי סיפור מאד לא רגיל הסיפור הזה, כל הסיפור...**

השואל תלמידו הגרמ"ח אולמן: רוצים לשמוע מילים של זקנה, מילים פשוטות שאנשים לא יודעים להגיד לעצמם.

רבינו: השם מנהל את העולם.

הרב אולמן: זה מה שאנשים רוצים לשמוע את זה בצורה בטוחה, בצורה חזקה.

רבינו: השם מנהל את העולם, ונותן כל מיני מחשבות דברים לחשוב שהם עושים, ההגה זה ביד הבורא, יש את הסיפור עם ההגה...

[רבינו סיפר בחול מועד סוכות האחרון למרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א שעלה להקביל פניו ברגל, כי אדמו"ר אחד, נכנס למונית, וראה ברכב שני הגה, כך שמעתי סיפור, אז הוא שאל מה קרה, אז הוא אומר שיש לו ילד עם מרץ, ותמיד תופס לו את ההגה, אז הוא עשה לו הגה והוא תמיד חושב שהוא מנהל את הכל, הוף הוף, הוא מזיז... הוא מזיז... ההגה בידי... אז הרביה אמר, **שככה נשיא ארצות הברית יש לו הגה שמסבב, אבל ההגה האמיתי זה בורא עולם, ככה שמעתי בשם אדמו"ר אחד.**

הרב אולמן: מה אבא צריך לומר לילדים שלו, באיזה צורה, הילדים בבית פוחדים, איך אבא צריך לנהל את הבית שלו.

רבינו: השם מנהל את העולם ואוהב אותנו ומרחם עלינו.

הרב אולמן: והכל יהיה לטובה.

רבינו: בודאי.

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

הוראות מפורטות ממנהיג הדור ממוצ"ש

מנהיג הדור רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א בהוראות הדרכה מיוחדות הערב מוצש"ק

לפי המצב נכון לעכשיו - מוצאי שבת קודש פרשת בהעלותך

גני הילדים והת"תים עד לימודי הגמרא לא יקיימו לימודים.

מלימודי גמרא ואילך אפשר לקיים לימודים רק אם יש מרחב מוגן בבניין ויש מקום להכניס את כל התלמידים בנחת ולהגיע לשם ללא דחיפות בדרך.

במקרים כאלו עדיף ללמוד עד אחה"צ רצוף, ללא הליכה בצהריים הביתה.

גם בשיבות קטנות אפשר לקיים לימודים - במידה ויש את התנאים שהזכרנו.

הורים שמרגישים שהילדים מפוחדים - שלא ישלחו אותם.

בחורי ישיבות גדולות שלא ייצאו מהיכלי הישיבות, ויסיפו לימוד על לימודם, **שתורה היא מגנא ומצלא ובשום אופן שלא ייצאו לראות מראות מסקרנים. זה פיקוח נפש!**

על כולנו מוטל בימים אלו להתחזק בתורה ובתפילה ובאמונה וביטחון וביראת שמים ולהשרות אורה נעימה ורגועה בבית ובזמן פורענות מקובלנו ממרן החזו"א שאמירת פרק צ"א יושב בסתר מסוגלת מאד. ושומר ישראל הוא ישמור שארית ישראל. חבי כמעט רגע עד יעבור זעם.

חידוד ההוראה

רשכבה"ג מרן שליט"א ביקש היום ביקש לחדד את הוראותיו מאמש:

אחריותם של ראשי הישיבות הקטנות או מנהלי הת"תים המקיימים לימודים - שימצא מרחב מוגן תקני שיתאים למספר התלמידים, ושהדרך אליו בטוחה.

בנוסף לזאת, אחריות ההורים לבחון שבדרך למוסד וממנו, תהיה לתלמידים אפשרות להיכנס למרחב מוגן תקין ומתאים.

ואין להקל ראש בכל הנ"ל, כי הדבר הינו פיקוח נפש כפשוטו!

הוראות רשכבה"ג לפעילי לב לאחים

ראשי לב לאחים במענה לאלפי הפעילים המקרבים את הרחוקים בכל רחבי ארץ הקודש במכתב מיוחד היום ובו הוראות רשכבה"ג שליט"א בנוגע לפעילות הקירוב בזמן סכנה זה: השאלה המתבקשת

ה' אוהב אותנו ואנחנו נמשיך לעשות דברים טובים כדי שימשיך לאהוב אותנו לעשות לנו טובות.

הרב אולמן: להתחזק בתורה ובמצוות?

רבינו: **רק דברים טובים, רק דברים מתוקים.**

הרב אולמן: מה הפירוש דברים מתוקים?

רבינו: **שיהיה נעים לשמוע את זה.**

הרב אולמן: בין אדם לחבירו, לדבר אחד עם השני נעים?

רבינו: **זה גם, כל דבר מתוק, לא סם חריף, זה מתוק, ה' יעזור, רק הבלבולים זה א"א לתאר.**

הוראת רשכבה"ג שפורסמה קודם השבת ברחבי ארה"ק

בעקבות המצב: רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א שוחח עם הגרש"צ רוזנבלט שליט"א רב העיר ב"ב והורה כי זמן זה נחשב זמן סכנה וצריך להרבות בתפילות ובתחנונים גם בשבת קודש, והורה מרן כי יש לומר בהיכלי הישיבות ובתי הכנסת פרקי תהילים לאחר התפילות בשבת. וה' ישמע שוועתינו!

הכרעה לקרן עולם התורה

לאחר שמסע גדולי הדור בראשם מנהיג הדור מרן הגר"ד לנדו שליט"א לא יוכלו להתקיים בצורה המתוכננת, הורה מנהיג הדור כי ימשיך מסע קרן עולם התורה.

ובכינוסים יופיעו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש ומרן הגר"ד כהן ורבנים נוספים השוהים כבר בחו"ל. ובכינוסים בבולטימור יופיע רק מרן הגר"ד כהן השוהה בסמיכות.

בהודעה שפורסמה מטעם 'קרן עולם התורה' ביום שישי נאמר כי "כלל ישראל מתפלל למען שלומם ובטיחותם של אחינו בני ישראל בארץ ישראל. ראשי הישיבה מנהיג הדור מרן הרב דב לנדו ומרן רה"י הרב משה הלל הירש, אמרו לנו בשיחת טלפון כי זכות התמיכה בלימוד התורה בארץ ישראל תגן על כל היישוב בארץ ישראל. הם הוסיפו כי עלינו בארצות הברית להשקיע מאמץ לתמוד בתורה".

ראשי הישיבה אמרו לנו שברגע זה, עלינו להמשיך לעבוד על גיוס כספים עבור הישיבות והכוללים בכל דרך שנוכל. לאור זאת, מאמצי גיוס הכספים המתוכננים בבולטימור ביום ראשון, 15 ביוני למנינם, ימשכו בנוכחות מרן ראש ישיבת חברון, הרב דוד כהן. נמשיך לקבל הדרכה מגדולי ישראל בכל צעד ושעל. נכון לעכשיו, על הציבור להניח שכל שאר האירועים המתוכננים יתקיימו כמתוכנן, אלא אם כן יצוין אחרת על ידי קרן עולם התורה.

על המכתב חתומים ראובן וולף, שמעון גליק עזרא אירני יצחק רקובסקי וברוך ירמיהא מטעם הנהלת קרן עולם התורה.

מנן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

חכם עדיף מנביא

הציבור החרדי והדתי בעיר רמת גן, סוער ביממה האחרונה, לאחר רצף של נפילות טילים בעיר רמת גן, מתחילת המלחמה בכלל, ועד השבת האחרונה בפרט, כאשר טיל ששוגר מאיראן נפל על בניין, וגרם לשלושה הרוגים, ולפצועים רבים, ולנזק רב בכל הרחוב כולו.

תושבי העיר, שומרי השבת, מזכירים בהתרגשות את המכתב הנדיר שכתב מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א, זמן קצר בטרם פרצה המלחמה בשמחת תורה תשפ"ד, כאשר הקים את מפלגת 'רמת גן באמונה', שחרטה על דגלה את המלחמה בחילולי השבת בעיר רמת גן.

המכתב שנכתב מזעקת לבו של הרב אקטואלי יותר מתמיד, בימים אלו, כאשר לצערנו רואים כי בעיר שם הרבו חילולי שבת בפרהסיא, חסרה ההגנה הרוחנית, ושוב ושוב העיר חווה נפילות קשות.

את מכתבו פתח הרב בפסוק: "על מי בטחת כי מרדת ביי" (מלכים ב, פרק יח), וממשיך וכותב: "לאחיי ורעיי היקרים, תושבי עירנו רמת גן, שלום וברכה וישע רב".

"אויבנו במדינת איראן, הכינו לאחרונה שלוש פצצות אטום, ברור לכולנו שהפצצות לא יוצרו על מנת להניחן במוזיאון, אלא כדי להשליכן עלינו ח"ו. לעת כזאת, בימים שחרב חדה מונחת על צווארו הקולקטיבי של העם, אין לנו על מי להשען אלא על אבינו

שבשמים, על ידי הסגולה הגדולה ביותר שבוראנו מסר לנו.

"ומהי אותה סגולה? – שמירת השבת. כפי שאנו אומרים בפיוט הנודע: "כי אשמרה שבת – א-ל ישמרני". ולכן אנו אומרים בתפילתנו: "מנוחת שלום ושלום, השקט ובטח", כיון שעל ידי שמירת שבת אנו זוכים לשלום השקט ובטח. השבת תסוכך עלינו מכל מזיק ופגע כאשר נשמור עליה. וזוהי גם הסיבה שנוהגים לומר "שבת שלום" כיון שהשבת מביאה שלום ומצילה ממלחמה כאשר שומרים ומכבדים אותה כראוי".

ממשיך רבינו: "לדאבון לב, קמו מנהיגי ציבור בעירנו, והכריזו כי שמו להם למטרה לפעול חלילה להסרת השמירה האלוקית של העיר ולהביא להמתת אסון על הציבור, וזאת על ידי הפעלת תחבורה ציבורית ופתיחת חנויות בשבת בעירנו.

"מהדהדת באוזנינו הזעקה הנוראית הכתובה בנביא (מלכים ב' י"ח) "מה הבטחון הזה אשר בטחת... על מי בטחת כי מרדת ביי".

"על מי בוטחים אותם אלו שמעוניינים לרמוס את השבת הקדושה בחוצות קריה!! מניין להם הבטחון שנוכח לשמירה והצלה מאויבנו החפצים להשמידנו, כאשר תפעל התחבורה הציבורית ברחובות העיר!!

על מי הם סומכים שמריתם באלוקים ומסיתים את הרבים להצטרף למריתם למרדס הנורא! **הלא הם מסכנים את קיומנו בעיר,** כפי שמתרה בנו הנביא ירמיהו (י"ז, כ"ז) "ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא ובוא בשערי ירושלים ביום השבת, והצתי אש בשעריה!"

לאחר מכן סיים הרב את מכתבו, שנגע לאותם ימים בענין הבחירות המקומיות, להצביע למפלגת 'רמת גן באמונה'.

תושבים רבים מהציבור החרדי והדתי בעיר, אומרים כי הם מקווים ומייחלים שלפחות בימים קשים אלו, ישמעו ראשי העירייה את דבריו הנוקבים של מרן שליט"א, שהתבררו במשך הזמן כנכונים וכואבים עד למאד, ויחזרו בתשובה שלימה ויפחיתו את חילולי השבת בעיר, וירבו זכויות ושמירה רוחנית על ארץ ישראל כולה, ועל העיר רמת גן בפרט.

מרן רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א

מכתב חיזוק מיוחד ממקום שהותו בארה"ב

מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א במכתב חיזוק מיוחד ממקום שהותו בארה"ב לבני ישיבתו סלבודקה, להלן נוסח המכתב:

בס"ד לכבוד תלמידי הישיבה היקרים מאד

"עת צרה היא ליעקב וממנו נושע".

בשע"ת ח"ג אות לב על הפסוק כי תצא למלחמה על אויבך וגו' כותב רבינו יונה – הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה תהיה ישועת ה' בלבבות ויבטח עליה ע"כ.

"וזה החיוב הראשון שלנו שנכניס בליבנו ההרגשה שהכל ביד הקב"ה ואנחנו סומכים על הקב"ה שלא יהיה לנו שום היזקות.

"ויחד עם הבטחה בלב צריך מעשה והיינו תפילה חזקה, והתמדה רבה בלימוד התורה ולצמצם ביטול תורה שלא תיגרר אחריה היצה"ר להתעסק במקום הלימוד בשיחות של דברים בטלים על מאורעות היום. ובאופן כללי להתנהג באחריות, והפרט שהנהגה בחוסר אחריות יגרום ח"ו חילול השם.

הכו"ח באה"ר עם ציפייה לישועה

עש"ק בהעלותך תשפ"ה משה הלל הירש

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו חירום בעניני השעה: 074-740-3306.

- הדברים ממרן פוסק הדור שליט"א המובאים בגליון באדיבות מערכת דברי חמד. ניתן להצטרף לקבלת דברים מהקודש פנימה מחיצת מרן פוסק הדור שליט"א, במייל דברי חמד - a0527642209@gmail.com וכן ניתן להאזין לדברים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 04-376-0582.

- כמו"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבתינו מרנן ורבנן גדולי ישראל צוק"ל ושלטי"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

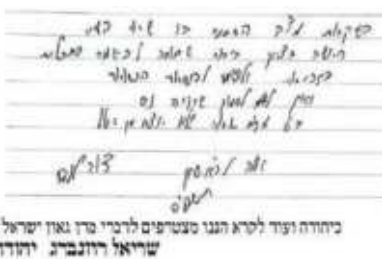
- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com

דברים מרבתינו מרנן ורבנן גדולי הדור זיע"א ויבדל"ה שליט"א

בענינא דיומא

לא רוצים להציל את הישוב??? מה מציל? לימוד התורה זה מה שמציל!!

רועה ישראל רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א ומרן פוה"ד הגר"י זילברשטיין שליט"א בהכוונה לעם התורה

שיחת הטלפון החריגה לראשי קרן התורה

בערש"ק האחרון נערך שיחת טלפון דרמטית בשאלה האם להמשיך במסע קרן עולם התורה בצל המצב הביטחוני. מנהיג הדור זעק בחריפות בקריאה לראשי קרן עולם התורה לבל יבטלו ח"ו את המסע שכן אם לא יגויסו הכספים הנדרשים לא ניתן יהיה לקיים את הישיבות והכוללים בארה"ק, זאת משום שקופת הקרן ריקה לאחר שהסתיימו שנים עשר חודשים מאז הנסיעה הקודמת של גדולי ישראל בשנה שעברה. להלן תמליל ההקלטה:

מדבר דב לנדו מבני ברק

אני אמרתי דברים ברורים בטלפון איתם, ואני חוזר על הדברים תעשו, תעשו, תעשו, אני מוכן לטוס כרגע גם, אבל אי אפשר, אני עברתי את כל הקשיים.

השואל: השאלה שלהם בעצם, יש כמה כאלו שטוענים להם שם, שעכשיו זה זמן מלחמה בארץ ישראל ויש סכנה עכשיו על כל הישוב פה, ועכשיו אתם באים לאסוף כסף לכוללים?

רבינו נזעק: זה זה מציל את הישוב, לא רוצים להציל את הישוב??? מה מציל? לימוד התורה זה מה שמציל!! נתינת כסף עבור קרן עולם התורה זה מה שמציל את הישוב. זו צרה גדולה אם יהיה רפיון בנתינת הכסף.

הוסיף רבינו והתבטא על הניסים הגלויים שקרו: כל מה שאתם רואים זה רק תוצאה של לימוד תורה, אם חלילה לא יהיה כך, ואתם תדעו וכאן ירד משהו מי יודע מה יקרה? מי יודע מה יקרה?, והמשיך בבכי נורא והתבטא בחריפות: לא יהיו ישיבות? לא יהיו כוללים? אתם תהיו אשמים!!!

חובה להישמר בתכלית הזהירות

רשכבה"ג במכתב מיוחד להישמע להנחיות הרשויות:

בעקבות מצב הסכנה בו שרוי העם היושב בציון, ברור שחובה להישמר בתכלית הזהירות ולהישמע להנחיות הרשויות, ואין לסמוך שיקרה נס בכל מקום שהוא ללא יוצא מן הכלל.

אור לכ"א סיוון תשפ"ה דוב לנדו

אל המכתב הצטרפו כיהודה ועוד לקרא הגאונים הגדולים הגאב"ד רבי שריאל רוזנברג שליט"א והראב"ד רבי יהודה סילמן שליט"א [א.ה. - כך שמענו מרשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל, שהיה אזעקה באמצע השיעור, ואמר שיש להוריד את התריס בגדר השתדלות].

אם אין מרחב מוגן לסגור את הישיבה – הכרעה לתורה בתפארתה על רקע המתיחות הביטחונית והחשש ממתקפות, ראש ישיבת תורה בתפארתה הגאון הגדול רבי יעקב סטפנסקי שליט"א, שוחח אמש עם רשכבה"ג שליט"א, והתייעץ עמו באשר להמשך פעילות הישיבה השוכנת בעיר אלעד, נוכח העובדה שאין בה מרחבים מוגנים, והדבר עשוי להביא לידי סכנה. במהלך השיחה, הציג רה"י את המציאות הביטחונית והסכנה המרחפת, ושאל האם ניתן להותיר את הישיבה פתוחה למרות הסיכון, מכיוון שיש בה מאות תלמידים וסגירתה תוביל לביטול תורה.

רשכבה"ג שליט"א פסק באופן חד וברור: **"אם אין מרחבים מוגנים – יש לסגור את הישיבה. הבחורים ילמדו בביתם."**

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

משא רשכבה"ג בישיבתו סלבודקה

רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א (ביום א') נשא שיחת הדרכה מיוחדת לעם ישראל, על רקע המצב המורכב השורר בארץ ישראל. בפני רבני ובני ישיבתו סלבודקה, תמלול הדברים המלא:

עם ישראל נמצא בימים קשים, ימים של מבוכה, ימים שכולם רואים בצורה ברורה ובהירה שהקדוש ברוך הוא מנהיג את הבריאה, וכל כך הרבה דברים שעולים במחשבות האדם - נעלמים כהרף עין ברצון שמים, **וכל זה מחזק את הידיעה אצל כל אחד ואחד שאין לנו על מי לסמוך אלא על אבינו שבשמים**, ואשרינו מה טוב חלקנו שכך חונכנו וכך אנו חיים תמיד, שהכל בידי שמים.

כעת אנחנו נמצאים בזמן שדין ורחמים משמשים בערבוביה, אין לנו נביא לדעת מה השם שואל מעמנו, אבל אנחנו יודעים היטב מה מוטל עלינו לעשות, אנחנו בני הישיבות לומדי התורה נזר הבריאה, אנחנו מקיימי העולם, **לימוד התורה שלנו מגן על עם ישראל, מגן ומציל במשמעות הכי ברורה והכי פשוטה, ולכן עלינו לקיים את תפקידנו ביתר שאת, ללמוד וללמוד ושוב ללמוד**, להיות שקועים בתורה, ללמוד שעות רצופות, ולחיות את התורה, להתלהב מקושיה, ולהתענג על דברי תורה.

זה תפקידנו, זו חובתנו, זה זכותנו, ורק כך נציל את עם ישראל ונגן עליו מכל האויבים הרבים האומרים לנו ונכחידם מגוי.

יחד עם זה עלינו להרבות תפילה בכוונה, להקפיד יותר על הלכות תפילה, ואומרים בשם החזון איש זצ"ל שבזמן פורענות מזמור יושב בסתר מסוגל מאד.

כמובן שצריך להתחזק באמונה ובבטחון שכל מה שקורה הוא מאת השם, ומי שחי בידיעה הזאת הוא רגוע ומאושר וכל תקוותו בהשם יתברך שהוא הטוב והמיטיב, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וכשמתחזקים באמונה ובבטחון, השם יתברך משפיע טובה על אוהביו, וקרוב השם לכל קוראיו.

יחד עם זה יש חובת השתדלות, ויש דיני פיקוח נפש, חובה להקפיד מאד על ההנחיות, ואסור להקל בזה, זה חיוב דאורייתא של ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ואומרים בשם מרן הרב מבריסק זצ"ל שעל ידי קיום חיוב ונשמרתם הקדוש ברוך מביא את ההצלה.

יש דבר נוסף שאני רוצה לומר: **איסור גמור לצאת ולהביט על מראות מעניינים שקשורים למלחמה, כי זה נחשב כמו שמכניס עצמו למקום סכנה שמבואר בגמרא בברכות שמזכירים לו עוונותיו. ומלבד זה, מה זה? מחזה שעשוע?!** בן ישיבה צריך ללמוד ולהתפלל שלא יקרה אסון! איך יוצאים בזמן כזה רק בשביל סקרנות בלתי אחראית בלתי מתחשבת ומסוכנת? זה לא צורה של בן ישיבה

ועוד דבר אחרון: **חשוב מאד לשמור על רוגע ושלווה, ויש עצה לזה, להתעניין מה שפחות במה שקורה, מספיק מה שידועים ממילא, לא צריך לחפש עוד מידע ועוד מידע, זה מיותר, וזה בעיקר עלול לגרום לפחד ולחרדה מיותרים.**

אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם השם אלקינו נזכיר, המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, השם הושיעה המלך יעננו ביום קראנו במהרה.

בעקבות הוראה זו, הועברה הודעה מסודרת לתלמידים ובה נאמר: "בהוראת קודש הקדשים מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א – כלל הבחורים ישובו לבתיהם בהקדם ובזהירות, ולשקוד על תלמודם מתוך שמירה וזהירות במקום בטוח".

רה"י הגר"י סטפנסקי שליט"א אף נשא דברים בהיכל הישיבה ואמר כי רבינו ר' דב היה נחרץ מאד בדעתו, שמדובר בפיקוח נפש של ממש ועל כל הבחורים לשוב לביתם באופן מיידי, הוא הוסיף כי בהנהלת הישיבה שוקדים על פיתרון בהקדם.

מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

הבטחת החזו"א שממשיכה להגן על עיר התורה ב"ב: שו"ת מרתק עם רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

ביום א' התפלל רבינו שליט"א תפילת מעריב בבית מדרשו ברמת אלחנן, כאשר דקות אחדות לפני שהתחילו להתפלל, הודיעו שעומדת להישמע אזעקה בדקות הקרובות. רבינו הסתפק האם להתחיל לומר תהילים, שכן התפילה בעת צרה מדאורייתא, או שמא להתחיל להתפלל מעריב (אולי מדין תדיר קודם), ולבסוף הכריע להתחיל להתפלל. ואכן באמצע שמו"ע נשמעה אזעקה שהרעידה הלבבות, ופיצוצים עזים שבאו לפשט עקמומיות שבלב.

אנקודטה מעניינת התרחשה, כאשר סיים רבינו את תפילת שמו"ע, ופנה לש"ץ והורה לו שיאמר קדיש, אך בטרם יאמרו 'עלינו לשבח', יאמרו הקהל 'אבינו מלכינו', כמנהגו בתפילת שחרית ומנחה, מפרץ המלחמה מחדש בימים האחרונים, אך כעת באופן חד פעמי הורה לאמרו גם לאחר תפילת מעריב, בזמן האזעקות וההירוטים.

לאחר שסיימו תפילת ערבית, פנה רבינו לקהל הרב שגדש את היכל ביהכ"נ, והצטופף סביב דמותו המאירה והמרגיעה של רבינו, ואמר בבטחון מוחלט: **'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד, ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו, עכשיו זה זמן רצון מאד להתפלל, והקב"ה יעזור. המה כרעו ונפלו, ואנחנו קמנו ונתעודד'.**

הנוכחים הפנו שאלות רבות בעניינים שהזמן גרמא, בעקבות המלחמה והטילים הרבים המשוגרים לעברינו, להלן חלק מהשו"ת: לפני רבינו ניגש ראש כולל, ושאלתו בפיו: 'הכולל שלי שוכן מחוץ לבני ברק, אבל כל האברכים גרים בבני ברק, מה לעשות בימים הקרובים'. רבינו שאל ובייר: **'האם יש חשק לאברכים לנסוע'?** – ראש הכולל השיב שצריך לשאול את האברכים, והשיב רבינו: **'אם יש להם חשק, וזה לא מפריע להם הפחד, אז זה מצוה גדולה. הרי בלאו הכי מתחילים בלילה בעיקר לירות טילים... א"כ באופן שיש שם ממ"ד, אז בעז"ה הם יקבלו שכר גדול. וצריך להגיד לאברכים שאם רוב הציבור רוצה, ויש ממ"ד, אז זה מצוה גדולה.**

וכאן פנה רבינו והוסיף עצה נפלאה: **'רק תוסיף להם עוד דבר, שיבואו כולם לבושים עם תפילין... הרי על תפילין נאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. גם בדרך, וגם בלימוד, וגם בדרך חזרה שיהיו עטורים בתפילין...'**

נכדו הרב חיים מלין שנכח במקום, הוסיף כי כך נהגו תלמידי רבינו, אברכי כולל 'בית דוד' בעיר חולון בכל המלחמות שהיו בעשרות שנים האחרונות, שהיו נוסעים בטנדר של הכולל, והיו עטורים בתפילין כל הדרך, ועסקו בתורה, לשמירה בזמן הסכנה.

לאחר מכן פנה אברך נוסף לרבינו, ושאל: 'אני לומד בבית ים, אז גם לנסוע לכולל עם תפילין?', תשובת רבינו: **'בת ים ודאי, היא הרי ניזוקה כעת... לנסוע ולהיות עם תפילין'.**

וכאן הוסיף רבינו משפט מבהיל, אשר מצטרף לאמירות קודמות של רבינו: **'תראה, כל הסימנים של משיח כבר נמצאים, כולם... כל הסימנים, אנחנו כעת לפני ביאת משיח, זה מעמד אחר... צריכים להפגין לכולם, ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים!'**, עכ"ל.

את דבריו סיים רבינו: 'כל טוב לכם, כל טוב לכם, ה' יעזור שנשמע קול ששון וקול שמחה, וצריכים לקבל על עצמנו, שבשעה שניושה, נעשה סעודת מצווה...'

לאחר מכן נשאל שוב רבינו: 'בשאר הערים, לא בבני ברק, באמצע תפילה, מה לעשות? והשיב: **'את התפילה צריך לעצור ולסיים, אין מה לדבר... אבל שם צריך להגיד להם לתת הרבה צדקה, וכמו שכתוב בחז"ל, שתשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה...'** אך הסתייג לגבי העיר בני ברק: **'אבל כאן בבני ברק זה משהו אחר,**

החזו"א פטר אותנו. אבל צריכים לשמור על השבת. פה יש הבטחה של החזו"א, עוד לא קרה פה שום מקרה'...

והוסיף לספר: 'לילה אחד גיסי הרבנית בת-שבע קניבסקי ע"ה אמרה לגיסי רשכבה"ג מרן שר התורה רבי חיים זצוק"ל, חיים, נפלה פה 'בומבה' בבני ברק, הוא קם לרגע, זה היה בשבת, ואמר 'בבני ברק לא', ונרדם בחזרה, אתה יודע איפה שזה היה? כמה מטרים אחרי בני ברק... מה יש, היה פה חזו"א'.

נכדו הרב חיים מלין: **'שואלים פה, שכן רואים שנופלים מדי פעם רסיסים בבני ברק? אבל מצד שני ב"ה זה לא מזיק'...**

רבינו השיב: **'אם זה לא מזיק, אז זה לא שום דבר'...**

הרב חיים מלין: 'שמעתי שכבר שאלו את זה למרן הגר"ח עצמו, והשיב וכתב **'לא הזיק כלא נפל דמי'...**

לאחר מכן כשנכנס רבינו לבניין מגוריו, וראה נשים מבוגרות יוצאות מהמקלט מפוחדות, אמר להם רבינו בחיוך: **'יהיה לכם כל טוב, לא לפחד, רק להגיד תהילים, ולא לפחד'...**

דברי רבינו מרן פוסק הדור שליט"א בענייני השעה משיעורו ליל יום ג'. ולאחר השיעור:

בשיעור התבטא רבינו בענין הבטחת החזו"א: זה לא הכי בטוח שליד הכותל יותר טוב מאשר פה? מדוע? יש הבטחה של החזון איש שלא יהיה שם צרות? אין הבטחה כזאת, על ב"ב יש הבטחה מהחזון איש שלא יהיה, החזון איש קבע כיוון שבני ברק יוסדה על שמירת התורה, ב"ה לא היה יהודי אחד שנהרג שמונים שנה אנחנו נמצאים פה. בני ברק תינצל. הכל מעלין לירושלים? לא מדובר על בשעת מלחמה, היום אנחנו נמצאים במצב של צרה נוראה.

והוסיף בהמשך השיעור בענין ההבטחה: לסמוך על החזו"א צריך להיות ראוי, אדם למשל שלא שומר שבת כהלכתה, או שבא שבת הוא מדבר את הפוליטיקה מכל העולם כולו, רק את הפוליטיקה הוא רוצה לדעת, אני לא מאמין ששבת תשמור עליו, השבת זה לא אוטמטי שהשבת שומרת, השבת אומרת אתה מכבד אותי אני יכבד אותך, כי אשמרה שבת קל ישמרני, חיבר את זה רבינו אבן עזרא, הרמב"ם אמר עליו שיש לו נשמה של אברהם אבינו.

[תלמידי רבינו מדגישים: שרבינו התבטא בעבר, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת, וקשה למצוא בתים שמעולם לא דיברו שם בשבת פוליטיקה, הרב התכוין לרעיון היסודי, שהשאיפה והרצון תהיה להשתדל להקפיד על זה] רבינו הכריע שמספיק חדר מדרגות (השאלה היתה על ב"ב), לא צריך ללכת לממ"ד או מקלט, ואין צורך להעיר ילדים, ילדים שכבר ערים צריכים לקחת אותם למרחב מוגן.

רבינו נשאל אם הסבא וסבתא מצווים על הנכדים להיות במקלט, והורים מסתפקים אולי לצאת רק לחדר מדרגות, והשיב חייבים לעשות מה שאומרים, כיוון שכתוב בתורה, איש אביו ואימו תיראו, אם הורים מפחדים, הפחד זה לא טוב, צריך לשמוע בקולם.

נשאל רבינו אם לברך ברכת המפיל בזמן שיש צפי לאזעקה, והשיב שיש לברך, כי הברכה שלו גם יכולה להפיל אותם, אתה יותר חזק מהם, אתה אמרת המפיל הם לא אמרו... הם אמרו להרוג את היהודים...

נשאל רבינו אם יש אזעקה אחרי עלות השחר, האם כיוון שהתעוררו רק לאזעקה מותר לחזור לישון, רבינו השיב בחדות כיוון שהתעוררות חייבים קודם ק"ש ותפילה, ואסור לחזור לישון לפני.

עוד נשאל רבינו האם פרדס כץ וקרית הרצוג בכלל הבטחת החזון איש, והשיב שכן, והדגיש אבל מי שבועט בב"ב ומחלל שבת לא.

[א.ה. - וכן בספר חוט שני מרבינו הגדול מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצוק"ל הובא שסיפר רבי ניסים שבזמן החזו"א נפל פעם פצצה בפרדס כץ שבפאתי העיר ב"ב, ואמר החזו"א שמע מיניה שפרדס כץ אין היא ב"ב, והוסיף, שבזמננו שהרבה חרדים גרים שם ויש שם הרבה מוסדות תורה, מיקרי כבר אותה העיר לב"ב]

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו חירום בענייני השעה: 074-740-3306.

- הדברים ממרן פוסק הדור שליט"א המובאים בגליון באדיבות מערכת דברי חמד. ניתן להצטרף לקבלת דברים מהקודש פנימה מחיצת מרן פוסק הדור שליט"א, במייל דברי חמד - a0527642209@gmail.com וכן ניתן להאזין לדברים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 04-376-0582. - כמ"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו מרן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ושליט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a1692258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון י"י שליחת הבקשה למייל - a0862218000@gmail.com

בענינא דיומא

להתפלל לה' אנא ה' תציל אותי, וכשיש אזעקה להגיד יושב בסתר.

מרנן ורבנן גדולי הדור בראשם רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א במשאות חיזוק והדרכה לכלל ישראל

כל לימוד תורה שלנו מוריד ומפחית מהסכנה, ומצד שני צריך באמת להיזהר - אבל לא להכנס ללחץ ולהיסטריה.

שאלו את רשכבה"ג שליט"א האם נכון לאסוף את הכספים למרות שיש תקווה שיחוקק חוק שיחזיר את התקציבים לשיבות.

ענה רשכבה"ג מרן שליט"א: "אי אפשר לבנות על ספיקות, ואם חס ושלום יהיה אפילו רק אחוז אחד שלא יהיה כסף מספיק, **האם אתם יכולים לחשוב שאז לא יהיה יותר ישיבות? לא יהיו יותר כוללים?** כלל ישראל יפסידו יותר מכולם אם זה מה שיקרה. לא! אסור לזה לקרות, וחס ושלוש לעשות רפיון בזה."

האם לצאת באמצע הסדר כאשר התקרה לא מספיק בטיחות

הגאון הגדול ר"י קרפ שליט"א ר"י קרית מלך שאל את רשכבה"ג מרן שליט"א, ע"כ שהתקרה בהיכל ישיבתו אקוסטית ולא מיציקת ביטון, מה יעשו בני הישיבה כאשר יש אזעקה בשעות הסדרים האם יש להם לעזוב את בית המדרש ולרדת למרחב מוגן (חדרי השיעורים שבקומה מתחת לביהמ"ד).

הכריע רבינו: **שרק אם יש מספיק זמן משעת התראה שכולם ירדו בנחת בלי לחץ ובלי לדחוף במדריגות (כדי לא להסתכן בעצם הירידה) אז שירדו אפילו באמצע הסדר.**

וכן בישיבתו סלבדוקה נתלתה מודעה שע"פ הוראת ראשי הישיבה רשכבה"ג רבינו מרן שליט"א ומרן רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א יש לצאת למקום מוגן גם בזמני הסדרים והשיעורים.

מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א בשיחת חיזוק לאברכי כולל בית דוד, בדבריו עמד ע"כ שעם ישראל הן עם כלביא יקום - ושיש לחטוף את המצוות:

שמו של המבצע הוכתר כ'עם כלביא', ואם אחינו שלא זכו לטעום את טעמו של בית המדרש, מפרשים זאת על החוזק והחוסן של העם והצבא, אנחנו צריכים רק להסתכל ברש"י על המלים הללו, ולראות מה הוא כותב. ואין לך דבר שאינו מפורש בתורתנו הקדושה, וצריך רק לדעת היכן למצוא את הדברים.

פעמים רבות באים אלינו אנשים החוששים מהמצב הבטחוני, ורוצים סגולה להצלה ושמירה, ואחד מהדברים שאנחנו נוהגים לומר להם, הם לפתוח בפניהם את דברי רש"י בפרשת בלק, הנותן לנו סגולה של הצלה מפני האויבים. אז בואו ונקרא יחד את הדברים ונראה שרש"י הקדוש מדבר על כל האופציות האפשריות.

על הפסוק (במדבר, פרק כ"ג פסוק כ"ד) 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה', אומר רש"י: "הן עם כלביא יקום וגו' - כשהן עומדין משננתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין."

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

אין איסור לחייך...

לאחר תפילת שחרית בשבת האחרונה שאל אחד הנוכחים את רשכבה"ג מרן שליט"א מה להגיד בביתו לאלו שמפחדים מהאזעקות ומהפיצוצים, ובמה יש להתחזק בימים אלו, ענה לו: **דבר ראשון, צריך לדעת שתורה מגנא ומצלא, וכל לימוד תורה שלנו מוריד ומפחית מהסכנה, מצד שני צריך באמת להיזהר - אבל לא להכנס ללחץ ולהיסטריה.**

כשנשמעת אזעקה צריך לעשות אווירה טובה בבית, אין איסור לחייך... הוסיף רבינו: מותר אפילו לנגן איזה שיר כדי להרגיע את הילדים, עם זאת בהחלט אלו ימים שצריך להיזהר בהם.

החובה ללכת למקום מוגן

רשכבה"ג התבטא בפני מקורבו הרב ישראל כהן, על אלו שמזלזלים בהנחיות הרשויות ואמר בחריפות **כי מי שלא הולך למקום מוגן הרי הוא מאבד עצמו לדעת.**

דברים לנשות ישראל

שו"ת חיזוק מיוחד עם רשכבה"ג לנשות ישראל, להלן הדברים: הנכד: פנו אלי יש קו שנקרא קו למען אמהות, זה קו שאלפי נשים שומעות אותו, הם שואלים השבוע הם עשו חיזוק בגלל המלחמה, הם רוצים לשמוע איך להתחזק באמונה ובטחון.

רבינו: **להאמין בה' שהכל טוב. לעשות את ההוראות שפיקוד העורף אומר.**

הנכד: זה ודאי, השאלה איך להתחזק.

רבינו: **להתפלל לה' אנא ה' תציל אותי, וכשיש אזעקה להגיד יושב בסתר.**

אדמו"ר אחד סיפר שפעם אחד הוא נכנס לאיזה מכונית, הוא ראה שני הגה, אז הוא שאל את הנהג למה צריך שני הגה, אמר הנהג: הגה אחד אמיתי הגה אחד מדומה, בשביל מה אתה צריך מדומה, יש לי ילד שהוא פעיל מאד הוא תמיד רוצה להנהיג את ההגה, אז עשיתי לו הגה הוא כל הזמן מסובב וחושב שהוא מסובב את ה..., אני פטור, יש הגה של הבורא עולם, ויש הגה אצל נשיא ארצות הברית, ההגה האמיתי אצל הבורא עולם, נשיא ארה"ב הוא סתם מסובב ככה אמר הרב"ה ההוא, זה הסיפור. הרבה אמר דבר טוב הנכד: צריך לחיות את זה.

רבינו: **נכון, צריך לחיות.**

במענה לשאלת ראשי קרן עולם התורה

ראשי קרן עולם התורה שהמשיכו מסע גיוס הכספים ע"פ הוראת רשכבה"ג שליט"א שאמר שהתרומה לקרן זה מציל את הישוב,

"לא ישכב - בלילה על מטתו עד שהוא אוכל, ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד, קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגייס להזיקם - הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים", עכ"ל רש"י.

הרי לנו, שיש מקרים שגם עם ישראל קרוי... 'מחבל', דהיינו שיש בכוחו לחבל ולהזיק לכל אלה הבאים לטרפו, והרי לנו שבפסוק זה אכן יש סגולה-רבתי, והקב"ה מציל אותנו מהם, בתנאי אחד: שנתגבר כלביא וכארי לחטוף את המצוות.

ומפורש ברש"י דבר נוסף, שעל ידי שקוראים קריאת שמע על המיטה, בכוונה, הרי שאם באים גייס להזיק לעם ישראל, הקב"ה שומר עלינו, ונלחם מלחמותם, ומפילם חללים.

ויש בנותן טעם להביא כאן מה שכותב מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו 'דרש משה' על התורה בפרשת בלק (עמ' קכט), על הפסוק הנ"ל: 'הן עם כלביא יקום וגו'.

פרש"י מתגברין כארי וכלביא לחטוף את המצוות. חזינן שמצוה שבאה בחטיפה משום שירא שלא יאחר אותה, הוא זכות יותר גדול. וזה אפשר לומר על ההולכים בדרך ומזדמן להם מצוה לעשות, יעשנה תיכף, אף שאם היה מאחרה עד שיבוא הביתה היה מקיימה במתינות, שאולי יותר עדיף משום כן להשהותה, מ"מ עדיפה החטיפה, שמזה ניכר שחושש מאד לקיומה, שח"ו לא יזדמן שום אונס שלא לעשות, ועדיף זה מכל ההידורים, כי החטיפה הוא יותר הידור, עכ"ל.

וידוע מה שכתב רבינו החתם סופר זצ"ל (דרשות, עמוד תג) על מה שאמרו חז"ל, שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וביאר שכוון שהתלמידי חכמים נלחמים במלחמתה של תורה, הרי שהם מונעים הרבה מלחמות אחרות, ובזכות מלחמתה של תורה שלהם, יש שלום בעולם, ויש פחות מלחמות.

ונאמר במדרש רבה (דברים רבה, א יט) א"ר יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, רבונו של עולם, אביו [של ישמעאל] מברכו על חרבך תחיה, ואתה מסכים עמו, ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברח. אמר להן: אם ראיתם שמזדווג לכם - ברחו לתורה!!!

וכן אמרו במדרש שוחר טוב (תהלים, מזמור לה), אמר הקב"ה לדוד, דוד, עסוק בתורה, ואני אלחום מלחמותיך! וכן אמר משה, על כן יאמר בספר מלחמות ה', אם אתם עוסקים בספר, אני נלחם על ידיכם, לכך נאמר ריבה ה' את יריבי לחם את לוחמי. ובמדרש ילקוט שמעוני (תהלים רמז תשכב) הוסיף על כך, החזק מגן וצנה, א"ל הקב"ה לדוד, וכי למגן וצינה אני צריך? רוח אחד אני נופח בהם והם פורחים, שנאמר יהיו כמוץ לפני רוח.

בדברי חיזוק בשיעורו בבית מדרשו רמת אלחנן

בשיעורו הקבוע בהיכל ביהכ"נ 'המרכז' ברמת אלחנן, הביא מרן פוסק הדור שליט"א הכרעות לשאלות המצויות בימי המלחמה.

בין הדברים סיפר אחד ממשותפי השיעור לרבינו על ביהכ"נ שנסרף כולו, חוץ מארון הקודש וספרי התורה, ורבינו הגיב ואמר: 'למה הבית כנסת נחרב, אני מתבייש להגיד לך למה, כי יש שם אנשים שדיברו דברים בטלים בבית הכנסת... אם היה ביהכ"נ שלא דיברו בו דברים בטלים, הוא לא היה נחרב, הוא היה מחריב את זה שזרק את הטיל... הוא נחרב כי אלה שמדברים לשה"ר ודברים בטלים באמצע, הם המחריבים, אם הוא נחרב - אז הם החריבו אותו, ולא הערבים עם הבומבה שלהם'.

לקראת סוף השיעור היתה התרעה לשהות בסמוך למרחבים מוגנים, וכי עומדת להישמע אזעקה, רבינו הורה לכל הנוכחים לעבור למקלט של ביהכ"נ 'המרכז', בעודו מנמק ואומר: 'לא יפה זה - כשאדם עוזב את ביהכ"נ, אנחנו לא עוזבים, אלא הולכים ממקום למקום, זה לא מקלט, זה בית כנסת, זה מקום שלומדים ומתפללים שם, השיעור נמשך למטה, זה בית כנסת, זה לא סתם'...

לאחר שעבר רבינו למקלט של ביהכ"נ, פתח ואמר: 'באנו כאן ללמוד, לא באנו לכאן לחפש מקלט, פשוט לא גמרנו את השיעור, וכעת נמשיך את השיעור'... ולאחר שהביא רבינו כמה וכמה שאלות נוספות בהלכות המצויות בימים אלה.

בירך וחיזק רבינו את הנוכחים: 'אני רוצה לברך אותכם יקירי אהובים, אין אף אומה שעושה דברים כאלה בעת שיש אזעקה, כל

האומות כשיש אזעקות מתחילים לפטפט ולשאל האם טראמפ צודק וכו', יש אומה אחת שבשעה שיש אזעקה מתאספים כולם בבית הכנסת, ולומדים תורה... אני רוצה להגיד לכם, אין אומה כמו האומה הזו. מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אין עוד דומה לו'...

את דבריו סייס רבינו ואמר: 'צריכים כעת לקנות משהו לאשה, למה? היא סבלה כעת, היא חיכתה באזעקות, צריכים להכין משהו לתת לה ולפייס אותה, היא הייתה לבד בבית, צריכים משהו לקנות לאשה, דברים קטנים אפילו, לתת ולהראות לה שמבינים אותה שסבלה בגללנו. שלום לחברי היקרים, אך טוב וחסד ירדפנו כל ימי חיינו, עכ"ל קדשו של רבינו.

התייחסות פוה"ד לנפילת הטיל בפרדס כץ

לבקשת רבים, הננו לפרסם לראשונה את תגובתו של מרן פוסק הדור שליט"א מתחילת השבוע (יום ב'), לאחר שנודע לו על נפילת הטיל בשכונת 'פרדס כץ' בעיר התורה 'בני ברק'.

רבינו אמר, שמאחר והתברר ע"י עדים נאמנים תושבי השכונה, שברחוב המכבים, בו התרחשה הנפילה, היו חילולי שבת בפרהסיא באופן קבוע, א"כ לא ניתן לבוא ולשאל שאלות מדוע הבטחת החזו"א לא התקיימה במקום, שכן השבת תבעה את עלבונה. והבטחת החזו"א נאמרת על מקום ששומרים בו את השבת כהלכתה!

[מעידים תלמידים: ומבירור שערנו אצל תושבי המקום עלה, כי בשבת האחרונה פ' בהעלותך, התושבים ניסו להציג גדר ולחסום את הכביש, שלא יסעו בו מחללי שבת. אולם חלק מהתושבים החילונים, הגיעו ופרצו את הגדר והזיזוה לצד, והמשיכו לנסוע רח"ל בשב"ק!!!]

מרן רה"י הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

מרן רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א השווה בארה"ב בעיצומו של מסע למען קרן עולם התורה, נשא משא חיזוק קודם עצרת תפילה בעקבות המלחמה הקשה בארה"ק עם אירן, להלן הדברים (מתורגם משפת האנגלית):

ברשות מרא דאתרא שליט"א, עת צרה היא ליעקב, וממנו נושע, אנחנו הולכים להתפלל עכשיו וצריכים גם להתפלל שוב ושוב, אני רוצה להזכיר שלוש נקודות בענין של תפילה.

ראשית אנחנו צריכים ללמוד ממשה רבינו, משה רבינו הלך למצרים וראה את אחיו במצב כל כך קשה, הוא בכה איתם, הוא הרגיש בכאבם, אמר הלוואי שהייתי אתכם בשיעבוד, הלוואי שאני יכול לעזור לכם, חז"ל אומרים שמשה רבינו נהג מנהג אחוה אם בוכה כשרואה את אחיו בצער, ומרגיש אותו ובזכות זו זכה משה להתגלות בסנה.

צריכים להרגיש שאנחנו לא מבקשים על איזה מישהו אי שם, הלא מדובר באחינו ובשרינו, אלו שיש להם קרובים שם יודעים ומרגישים באמת כך צריך להיות ההרגשה של כל אחד לחשוב על מה שמתרחש שמה, אלו הנמצאים שם אינם יכולים לשון מרוב פחד ודאגה אולי יפול משהו לידם, יש כאלו שאין להם מה לאכול, בתפילותינו צריכים לחשוב על המציאות על מה שקורה עכשיו שם, שמעתי שהרבה שם יושבים בפחד ודאגה בכל שיגור, כל הזמן דואגים.

דבר ראשון בתפילה הוא שצריכים להרגיש ולחיות עם אלו הנמצאים שם בצרה, שנית, עלינו לזכור שכל מה שקורה זה מהקב"ה, הקב"ה עושה הכל, כל מה שנעשה ומה שקורה זה מהקב"ה, לא האירנים עושים, רק מהקב"ה, האירנים הם רק היכי תמצא לקיים את רצון הקב"ה, אנחנו לא יודעים למה הקב"ה בחר כעת לנהוג כך, אבל ברור שכל מה שקורה כעת זה מהקב"ה, ולכך צריכים להתפלל אליו לבטל גזירות קשות ויפסיק המלחמה.

הדבר השלישי צריכים להאמין ולדעת שהתפילות שלנו מועילות, אנחנו מתפללים, אבל צריכים להכיר ולהאמין שבכוח תפילתנו לשנות את מה שנגזר עלינו לא רק להתפלל, רק בגלל שיש חיוב להתפלל, אלא צריכים להרגיש שתפילותינו מועילות לשנות דברים.

אם יש לנו אלו ג' היסודות להרגיש את כאבם ולהכיר שהקב"ה, ולהאמין שהתפילות שלנו עוזרות, ואז הקב"ה ישמע תפילתנו ויהיה פה הישועה והנצחון והכל יהיה טוב.

רה"י מרן הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

ראש הישיבה מרן הגר"צ דרבקין שליט"א בשיחה בענייני השעה בפני מאות בני ישיבתו גרודנא, בדבריו עורר כי תפקידנו להתחזק באמונה וביטחון שהקב"ה מנהל את המלחמה, להלן הדברים:

המצב שאנו נמצאים בו כעת הוא מצד אחד "משפטי השם", יש מידת הדין גדולה, יש קרבנות ונזקים, יש משפטי השם. אבל מצד שני רואים ניסים גלויים, ממש שלא כדרך הטבע, אז אדרבה זה מה שמאפשר לנו את האמונה ואת הביטחון הזה שהקב"ה מנהל את המלחמה.

נכון יש לו חשבונות של דין אבל הוא מנהל את המלחמה, והוא מנהל שלא כדרך הטבע ולכן רואים ניסים שלא כדרך הטבע. זה המצב שאדרבה ההתבוננות בו נותן את ה'ונוכרתם', לחשוב ולדעת שהכל בשליטה מאתו ית', גם המשפט וגם הניסים הגדולים.

והדבר היה לי קצת קשה שיוצא שהקב"ה עושה ניסים שלא כדרך הטבע לאלו שרוצים לעקור את בני התורה, והרי ידוע וודאי שזה כך שהכל מכח התורה ולמען התורה, והכל ע"י בני התורה ולמענם נעשים הניסים הגלויים, ודווקא אלו שרוצים לעקור את התורה נעשה על ידם כאלו ניסים גלויים, איך זה מסתדר ביחד.

ונזכרתי שמרן הרב מפוניבז' זללה"ה שהינינו במחיצתו בכמה מלחמות, ונדמה לי במלחמת סיני בתשי"ט אסף אותנו הרב זצ"ל, קבוצה של בחורים, והקריא לנו את הפסוקים בספר מלכים על הצלת עם ישראל ע"י ירבעם בן יואש.

אמר מרן הפוניבווער רב, ירבעם בן יואש היה רשע מרושע ועובד עבודה זרה, אבל כשיש מצב מורה מאד, ואפס עצור ואפס עזוב ואין עוזר לישראל, אז 'ויושע ביד ירבעם בן יואש', וזו לא סתירה. וזה המצב שלנו אפס עצור, ואפס עזוב ואין עוזר לישראל, כך מצבנו בין כל האומות, כולם אומרים תלחמו לבד, לא אמריקה ולא אף אחד בא לעזרת ישראל, אלא עם ישראל לבד, אז לא דיבר השם למחות את ישראל, ואפשר לבטוח שיושיעם.

זה תפקידנו בעת הזאת "ונוכרתם לפני ד' אלוהיכם" להתחזק באמונה, והענין של הזיכרון בחצוצרות זה מעורר את האדם שיזכור, כשלומדים תורה אפשר מאד להתחזק באמונה, לדעת שהכל מתנהל מלמעלה, והכל בשליטה, מצד אחד אפשר להיות רגוע אבל צריך להיות בתפילות ולימוד תורה ולהתחזק באמונה הזאת.

רה"י מרן הגאון רבי משה יהודה שלינגר שליט"א

מרן הגרמ"י שלינגר שליט"א בדברי חיזוק לאברכים שעלו למעונו:

"חובה להתבונן בהשגחת השי"ת, ובזה נזכה שהקב"ה ישמע שוועותינו" יש חיוב על כל יחיד ויחיד בעת כזו לעורר עצמו להתבונן בהשגחת השי"ת ולהתחזק באמונה שהכל מאיתו ית'. ולא שיהיה רק מן השפה ולחוץ, אלא שעל ידי התעוררותו יחיה בצורה מרוממת יותר, משום שחי ומרגיש את השגחתו של הקב"ה.

ועל ידי כך האדם יגיע מעצמו להתחזקות בתורה ובתפילה, דלאחר שכל מציאותו היא בדרך שרואה ומרגיש בהשגחת הבורא, באופן ישיר יגרום הדבר לכך שהאדם יפעל על פי רצון השי"ת ויתחזק בתורה ובתפילה.

ואף שבעצם טבע האדם בזמן לחץ להיכנס רק לפחדים וללחצים מיותרים, על ידי ההתחזקות באמונה ובהתבוננות בהשגחת השי"ת אדם יכול לעורר את עצמו למקומות הנכונים, וזוהי חובתנו בפרט בזמנים כעין אלו.

כדברי החינוך בפרשה האחרונה, פרשת בהעלותך, מבאר את טעם מצוות התקיעה בחצוצרות בעת המלחמה, משום שאדם בטבעו אינו מרגיש ושם ליבו לסיבת הצרה, וקול החצוצרות גורם לו לעמוד על מקומו ולהתבונן בנעשה. ומוסיף החינוך שאין דבר שיכול להעיר את האדם כקול החצוצרות, ולא רק בשביל שישם ליבו למלחמה, אלא עיקר המטרה בזה היא שישיר מליבו שאר עסקי העולם, וע"י זה כל מהות חייו תשתנה לחיים במהלך של התבוננות ברצון הבורא ית', ובכך יביא לישועה מהמלחמה.

אף עלינו מוטלת חובה זו להתבונן בהשגחת השי"ת, ובכך נעלה את תוכן ומהות החיים לעשייה מתוך רצון פנימי ועמוק ברצון הבורא ית', ובזה נזכה שהקב"ה ישמע שוועותינו ויצלנו מן הצרות הרעות.

הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבות ארחות תורה

הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א, ראש ישיבות "ארחות תורה", בדברי חיזוק לתלמידיו ובו מסרים הכרחיים, אותם השמיע גם בדברים שנשא, וכך אמר בין היתר:

"עומדים אנו כעת בימי מלחמה, בהם ישנה חובה מיוחדת לבני התורה, יושבי האהל, להתחזק ולהתגבר ביתר שאת, ולהוסיף חילים לתורה, לצבור עוד זכויות".

אנחנו רואים שבחוצות קריה נהרגים ונפצעים אנשים", המשיך, והתביעה עלינו היא למה לא התפללנו. וכי אנחנו זרקנו את הטיל או רצינו את זה !! בוודאי שלא. אבל היה עלינו להתפלל על כולם שלא יקרה שום נזק.

חובתנו היא לדאוג לכלל, לא רק לעצמנו. צריך לדעת, שאף שכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובתנו, אין זה סותר את החיוב שלנו להתפלל שלא יקרה כלום. גם אצל רבי יהושע בן לוי, במעשה הידוע, זה שהאריה טרף היה לטובתו, ובכל זאת היתה עליו תביעה שהיה צריך להתפלל.

אפילו אם יהודי אחד בלבד נהרג זה אסון. אלא שלדאבוננו - התרגלנו. שומעים שנהרגו היום שלושה אנשים, אתמול שני אנשים, אז אומרים: נו, רק שניים, רק שלושה ... אבל זו טעות. כל יהודי שנהרג זה אסון!

בפרשה שקראנו עכשיו, בהעלותך, יש נ"נים הפוכים לפני ואחרי הפסוקים של 'ויהי בנסוע הארון', והטעם בזה הוא להפסיק בין פורענות לפורענות, ומקשה על כך אאמ"ר זצוק"ל בספרו: התייחס סיפור המתאוננים, הוא אכן פורענות, אבל מדוע 'ויסעו מהר השם' זה פורענות, אולי זה דבר לא טוב, אפילו קצת עבירה, אבל פורענות? פורענות זה הרי עונש, איזה עונש יש כאן? אך הביאור הוא, שכתוב כאן 'ויסעו מהר השם', ההפסקה באמצע העלייה, באמצע הלימוד - זו פורענות.

ויש לדעת, שכאשר הקב"ה מביא עלינו רח"ל צרות ומלחמות, ומפסיקים בגין זאת באמצע הלימוד, כדי להתעדיכן בנעשה, זו פורענות חלילה.

על כל בני הישיבות "מוטלת החובה להשתדל להתמיד בלימוד, ואדרבה, להוסיף בלימוד שעות רצופות, וכך בעז"ה נזכה לישועה ולגאולה בקרוב.

קול קורא ממועצת גדולי התורה לרגל המצב

בס"ד סיון תשפ"ה לפ"ק

לאחב"י די בכל אתר ואתר כאשר עת צרה היא ליעקב עת מלחמה, שעת מלחמה היא שעה שהקטרוג מתגבר רח"ל וכולנו זקוקים לרחמי שמים מרובים.

חובתנו היא ראשית להתחזק בהכרה שהשי"ת הוא לבדו פועל גבורות בעל מלחמות, ולהרבות בתפלה ובתחנונים לפניו ית"ש שומר ישראל שמור שארית ישראל, ולשמור על שלות הנפש להתחזק באמונה ובטחון בהשי"ת שהוא אבינו אוהבינו וחפץ בטובתנו.

ועל בני התורה ובני הישיבות להגביר חילים לתורה בכל כוחם, התורה היא מגנא ומצלא וכמו שאמרו חז"ל בתנחומא [לך לך סי' יא] כשאמר הקב"ה לאברהם אל תירא אנכי מגן לך וז"ל: אמר ליה הקדוש ברוך הוא אתה עסקת בתורתי חייך שאני מגן לך כשם שהמגן אוחו החרב אפילו זורקים בו חצים ואבנים המגן מקבלם כך אני מגן לך, ולא לך בלבד אלא אף לבניך אם יהיו עוסקין בתורתי כשם שעסקת אתה כך אני נעשה להם כמגן שנאמר אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו.

וכח התורה מגין גם על אנשי המלחמה כדאי במכות דף י' א' עה"כ עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, וא"י בסנהדרין צ"ד ב' עה"כ וחובל עול מפני שמן, א"ר יצחק נפחא חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהי' דולק בבתי כנסיות ובתי מדרשות, והרי שכח התורה של כלל ישראל הוא שעמד מפני עולו של סנחריב, והצילנו מידו.

וזו חובתנו בימים אלו להתחזק מאד בלימוד התורה בעמלה, בטוהר

המדות ובדרכי קנינה של תורה, בטהרת הלב בתפלה וביראת שמים, בדבוק חברים, ולמעט ההתענינות בנעשה, ובכל המקומות יוסיפו פרקי תהלים אחרי התפילות, ועי"ז נזכה לרחמי שמים, להצילנו מכל צרה ומצוקה, ולהוציאנו מאפילה לאורה.

מועצת גדולי התורה

הגאון הגדול רבי שאול אלטר שליט"א

"וְנוֹשְׁעֶתְם מֵאִיְבֵיכֶם" הזמן המיועד להתחזק באמונה באבא שבשמים - דברים על המצב בארץ הקודש מאת הגאון הגדול רבי שאול אלטר שליט"א, ערש"ק פ' בהעלותך י"ז סיון תשפ"ה.

וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ - זכות התורה לומדיה ותומכיה

יהודים האמינו תמיד שפרשת השבוע זה לא רק איזה עניין שצריכים לגמור את חמישה חומשי תורה במשך השנה, ומזדמן כל שבוע מה שקוראים. אלא אחזו שיש פה קשר מעבר לזה. קשר שמימי. הקשר שלנו עם התורה, זה לא קשר טכני לחלק אותה ל-53 פרשיות, לכל שבת.

והרי השבת הזאת יש את ההבטחה הגדולה, "ונושעתם מאויביכם". ואחר כך כתוב, "ויהי בנסוע הארון". היה את ארון הברית, שזה היה המרכז של היהודים: התורה, המחזיקים אותה, לומדים אותה, מקיימים אותה, הולכים לאורה. אז כתוב: "קומה ה' ויפוצו אויביו, וינוסו משנאיו מפניך". אז רש"י מסביר, יש כאלה שמכונסים, או מתחת לקרקע, או בכל מיני מקומות מחבואים. ריבונו של עולם משם יכול להפיץ אותם. "וינוסו משנאיו" - לרדוף אותם, לכלות אותם. וכמו שרואים, ריבונו של עולם שולח ניסים ועושה דברים גדולים.

ה' רָעִי לֹא אֶחָסֵר - לזכור את יד ה'

אבל צריכים לזכור תמיד, כתוב: "מזמור לדוד, ה' רועי לא אחסר". הצדיקים פירשו: ה' הוא רועי, הוא הרועה שלי, המנהל אותי, כמו שרועה מנהל את הצאן שלו. הצאן לא יודעים חשבונות, הם יודעים יש רועה שמנהל אותם, משגיח עליהם. ככה אנחנו צריכים להרגיש. "לא אחסר" - שלא יחסר לנו בהרגשה הזאת. שלא נבטח במעשידינו, בכוח שלנו. **נזכור תמיד - גם הכוח, גם היכולות, גם ההצלחה, הכל מגיע ממנו.**

ואמרתי את זה יותר בחריפות על הפסוק: "אלה ברכו ואלה בסוסים, ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר". אחרי המילה "ואנחנו", יש פסיק. למה פסיק? אנחנו מאמינים בהשם. הפסיק היה צריך להיות לפני זה: "אלה ברכו ואלה בסוסים" - נפסיק - "ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר".

"ואנחנו" - הכוונה, "ואנחנו", ההרגשה של "אנחנו יכולים", "אנחנו מצליחים", "אנחנו חכמים", "לנו יש טכנולוגיות", "לנו יש ראשים טובים", "לנו יש תוכניות נפלאות" - פסיק. לא, גם את זה שים בצד. האם השם משתמש בדברים האלה? כן. האם הוא שולח ישועות בדברים האלה? כן. אבל בעצם, "בשם ה' אלוקינו נזכיר".

אֵל תֹּאמַר בְּלִבְבְּךָ - הזמן להתחזק באמונת אבינו שבשמים ששומר עלינו ודווקא כשיש לחץ או חרדה או דברים משתנים מהמסלול הרגיל, צריכים תמיד לזכור: אז זו מצוות האמונה.

וכמו שכתוב בספרים: "כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממני" - שמגיע זמן שאדם עם חששות - "לא תירא מהם כי ה' אלוקיך עמך". "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח". כתוב בספרים: במלחמה עצמה, אני יודע שה' איש מלחמה, הוא יצר את הדברים, הוא מנהל אותם, ובו אני בוטח שהוא יוביל אותנו לדרך נכונה. השם יעזור שהיהודים לא יינזקו, לא בארץ ישראל, לא במקומות אחרים. השם ישמור אותנו. אנחנו נדע להעריך את התורה, את לומדיה, את תומכיה, ושהיה יהיה באמת "ויהי בנסוע הארון", ונזכה לישועות ונפלאות.

הגאון הגדול רבי אברהם סאלים שליט"א מראשי מועצת חכמי התורה הגאון הגדול רבי אברהם סאלים שליט"א קיים אמש (יום ג') תפילה להצלת כלל ישראל בהיכל ישיבתו מאור התורה, לפני התפילה נשא דברים נוקבים בעניני השעה: "אנחנו נמצאים במצב של מלחמה צריך הרבה תפילות וסייעתא דשמיא, צריכים לדעת חדר המלחמה זה לא בחזית. אנחנו מאמינים

שהכל מבורא עולם וחדר המלחמה זה כאן בלימוד התורה של כלל ישראל, בני הישיבות שלומדים תורה בכל מקום, עמך בית ישראל שמתפללים, זה מה שהקב"ה רוצה, ובה תלוי כל גורל המלחמה. עוד הוסיף "כמובן שזהו שיקול להמשיך וללמוד, אך כיון שיש מגבלות של התקהלות וסכנה גדולה, זאת החלטה קשה מאוד אבל כך החליטו גדולי הדור וכך נעשה, בלב כבד שלחנו את כל תלמידי הישיבה קטנה, זה ממש ביטול תורה דברים, קשה מאוד, אבל אין ברירה.

תלמידי ישיבה גדולה צריכים לדעת דבר אחד שכל הזכות להישאר בהיכל הישיבה הכל למען כלל ישראל ולכן להתרכז רק בדבר אחד, להתחזק בלימוד התורה ובתפילות".

בדבריו עמד על הסכנות באי ציות להנחיות פיקוד העורף, ואמר: "שמעתי שיש בחורים שיצאו להסתכל ונפלו לידם רסיסים וננס הם נצלו ותיעדו אותם ופרסמו, זה ממש חילול ד', מצד אחד זה מעניין אבל יותר זה מסוכן, זה לא מה שצריכים לעשות, אם בשיבות יהיה משהו כזה זה ח"ו קטרוג על כל עם ישראל!

"לכן אני אומר אם יש התראה מיד ללכת למרחב מוגן ורק כשאפשר לחזור, מיד לחזור לספסלי בית המדרש. וד' יעזור שלא יקרה שום נזק, ד' שומר ישראל, אבל להתעניין זה ממש סכנת נפשות וזה אסור, הזכות שלנו זה רק שאנחנו לומדים ומתפללים מכל הלב והקב"ה יעזור שהכל יעבור בשלום אמין".

כ"ק האדמו"ר מצאנו שליט"א

בתוך דברות הקודש שנשא כ"ק אדמו"ר מצאנו שליט"א בעידן רעוא דרעוין בשבת קודש האחרונה, פרשת בהעלותך, השמיע דברי התחזקות והדרכה נלהבים לנוכח המצב בארץ בקודש:

"בזמנים הללו על כל אחד ואחד להחדיר בעצמו את האמונה הפשוטה והידיעה הברורה, כי הבורא ב"ה הוא הוה ויהיה והוא לבדו עשה ועושה ויעשה כל המעשים, הוא מנהיג ועושה הכל כרצונו, וכל תנועה ותנועה בעולם מושגת בהשגחה פרטית דלעילא.

"להשיג זאת אפשר על ידי תפילות ותחנונים לפני השי"ת אשר הוא מחיה החיים וברחמיו מחיה ומעניק חיים לבריותיו, והבורא ב"ה הוא אשר שומר ישראל ישמור שארית ישראל, היינו אפילו את אלו שהם בבחינת שיריים מישראל אשר על ידי אריכות הגלות נתרחקו מדרך ישראל סבא, גם אותם ועליהם פורש הקב"ה סוכת שלומיו להגן בעדם ולהצילם.

ועלינו להזהר ולהתרחק מדעת השוטים והטומאה המבקשים לתלות כל דבר בסיבות מסיבות שונות, אשר זהו מטומאת עמלק לבלבל דעת האדם להסיתו מאמונה פשוטה".

עוד הוסיף: "בזמנים כשרואים שכל סדרי העולם משתנים, והכל מתנהג היפך מדרך וטבע העולם, הרי זה עצמו אות ומופת כי הכל כאשר לכל הוא בהשגחה פרטית, ובכך יש להתחזק לצפות לישועת ה' אשר בוודאי לא תאחר לבוא, וברור שבעת הזאת שייך יותר ענין הבטחון והאמונה כשרואים עין בעין כי יד ה' עשתה זאת, ועל כן יש לו לאדם לצפות לישועה מן השמים ולהאמין בלבו כי ישועה קרובה לבוא.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א, בקו חירום בעניני השעה: 074-740-3306.

- הדברים ממרן פוסק הדור שליט"א המובאים בגליון באדיבות מערכת דברי חמד. ניתן להצטרף לקבלת דברים מהקודש פנימה מחיצת מרן פוסק הדור שליט"א, במייל דברי חמד - a0527642209@gmail.com וכן ניתן להאזין לדברים ממרן שליט"א בקו שיח יצחק: 04-376-0582.

כמו"כ בס"ד הוקם קו עדכונים מבית מערכת 'דברי חמד' בו יהיה ניתן להתעדכן על זמני השיעורים והשיחות השונים שנשמעים מעת לעת מפי קדשו של מרן רבינו שליט"א, מספר הקו - 079-6077-468.

- הגליון מופיע מידי שבוע בקובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבתינו מרנן ורבנן גדולי ישראל צוק"ל ושל"ט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל -

a086221800@gmail.com

אוצר חמד

**גליון זיכרון לרבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זלל"ה | היארצייט הי"ד
דברי זכרון ועובדות מרבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א**

דברי אגדה:

סכנת הטכנולוגיה

מרן זצ"ל התבטא פעם בעניין המחשבים: תקופתנו היא תקופת אחרית הימים, שעליה ניבא דניאל שתהיה עת צרה ליעקב. הלב נשבר על הנסיונות הגדולים והקשים העומדים עלינו. ולכן באתי להזעיק ולהרים קול מרה על הסכנות הגדולות שיש בחלק מהשימושים של המחשב.

כמו כן הסרטים ומשחקי המחשב למינהם הורסים ומטמטמים את לבות המבוגרים והצעירים, אנשים ונשים, בנים ובנות. אוי לעיניים שכן רואות ואוי לאוזניים שכן שומעות! חדירתה של תרבות זו לציבור החרדים לדבר ה', מעמידה בסכנה דור

שלם של צעירים. אין צורך להאריך במפורסמות. ידוע שרוב הסרטים ומשחקי המחשב לקוחים מהגויים ומכילים דברים אסורים של תועבה, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ואף אלו שאין בהן מן הג"ל ממש, מלאים מענייני הפקרות והוללות, מסרים בלתי חינוכיים ובלתי מוסריים ושחיתות המידות, בדברים נוראיים שלא יכולים הרעיון (עלינו לשבח).

מדוע הלך מרן לנחם יהודי שאינו מכיר

סיפר רבינו מרן שליט"א כמובא בספר עלינו לשבח: בבני ברק היה גר יהודי שעבד כל היום לפרנסתו ובליילה היה קובע עתים לתורה. בתחילה היה גר יהודי זה ברמת גן, ובסוף ימיו עבר לגור בבני ברק, כיון שהסביבה היא יותר יהודית. כאשר היהודי נפטר, ביקש מרן זצ"ל לעלות לנחם את בניו, ולמרות שההליכה הייתה קשה לו וגם הם היו גרים בקומה שלישית, עם כל זה מרן התעקש שהוא רוצה לעלות לנחם. כששאלו אותו אם הכיר את הנפטר אמר שלא אך בגלל סיפור ששמע עליו, הוא חפץ ללכת לנחם.

וכך היה הסיפור: יהודי זה כאמור היה גר ברמת גן, ובשנים האחרונות עבר לגור בבני ברק, באותו יום שהגיע לגור בבני ברק, עלה לביתו שכן וה'שלוש עליכם הראשון היה, שהשכן סיפר לו שיש כאן בבניין שכן שרוצה להרחיב את ביתו, וחלק מהשכנים מתנגדים וחלק מהשכנים מסכימים. השכן שמכר לך את הדירה היה מהמתנגדים לבניה, ויבזכותו היה רוב למתנגדים, וכך נמנע ממנו הבניה. ולכן אני מבקש ממך שאם השכן שרוצה לבנות יבוא לבקש ממך רשות לבנות, תתנגד לבניה, השכן שהגיע זה עתה לגור בבנין, לא התעצל, ועוד באותו הלילה ירד לעבר ביתו של השכן שרוצה לבנות, דפק בדלת וסיפר לו ששמע שהוא רוצה להרחיב את דירתו. השכן ששמע זאת נהיה לו רע על הלב, הוא חשב שהתפטר מאחד המתנגדים הגדולים לבניה, וכבר ביום שהשכן הגיע לגור כאן ערכנו אותו שהוא חפץ לבנות, וגם הוא הולך להתנגד לבניה.

אך השכן לא אמר לו דבר, אלא הכניסו לביתו והראה לו את ביתו, ואמר ב"ה נתברכתי בבית מלא בילדים וביתי קטן, ואין לי מקום בביתי היכן להשכיבם לישון, וגם כסף לעבור לדירה יותר מרווחת אין לי ולכן אני חפץ לבנות. וכך, הכניסו לביתו והחל להראות לו את הבית, איך שילדיו ישנים על מזרונים על הרצפה בצפיפות. שאלו השכן החדש, ואיך יהיה לך כסף לבנות, אמר לו השכן, זו שאלה טובה אך ההכרח לא יגונה, ולכן הוא יקח הלוואות מגמחי"ם כדי לממן את הוצאות הבניה.

אותו שכן טרי עשה למחרת אסיפת דיירים בביתו, ושכל השכנים התאספו, סיפר להם שאתמול ערך סיור בבית השכן שרצה לבנות, ותיאר את מצוקתו הגדולה, איך שילדיו ישנים בצפיפות, ושאל אותם, אני לא מבין אותכם, בשביל דברי הבלים של נוחיות מדומה לא איכפת לכם שיש לכם שכן שכן סובל, כשהשכנים שמעו את דברי השכן הטרי שיצאו מליבו, ואיך שתיאר להם את מצוקת שכנם, על אתר נתרצו כל השכנים והביעו את הסכמתם להיתר בניה. כאן עצר אותם השכן הטרי ואמר להם, שזה עדיין לא מספיק, שהרי לשכן אין כסף לבנות, ולכן הוא מציע שכל שכן יוציא מכיסו סכום כפי יכולתו, וילווה את הכסף לאותו שכן, כדי שיוכל לממן את הבניה. גם לכך התרצו השכנים, וכך באותו מעמד, חתמו כולם על היתר בניה, והוציאו את הכסף כהלוואה לממן את הבניה.

סיים מרן ואמר, כששמעתי את הסיפור, החלטתי שלמרות הקשיים אני מוכרח ללכת לנחם את בניו של אדם מופלא כזה!

מדוע הראב"ד מתבטא קשה כנגד הרמב"ם

כותב מרן שליט"א בספרו: ראיתי לרבותינו שמבארים, שמצינו בדברי הראב"ד ביטויים קשים נגד הרמב"ם, וזאת נבע מכך שרצה לבטא את גודל הכאב שלו, ועד כמה נראה לו שהרמב"ם לא צודק, וכמדומני שהחזו"א אמר שאילו לא היה הראב"ד מבטא את רוגזו הקשה, לא היה מקיים מצוות תוכחה ולימוד התורה.

בהקדמה לספר חידושי רבי שלמה (היימן, והובאו הדברים גם בספר דרכי החיים ח"א עמוד קנא) הביא מרן זצ"ל את דברי הגר"ש היימן שביאר את לשונות המפליאות של הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם באופן זה, משל לרב הנושא ונותן עם תלמידו בדברי תורה, והקשה התלמיד קושיא שאין בו ממש, והרב משיבו שיש לתרץ את קושייתו אבל לא אמר לו שאינו כלום, הרי מעקל בזה מאזני שכלו של התלמיד ואינו מעמידו על האמת, שאין כאן אפילו ריח קושיא, וכן להיפוך אם העיר דבר טוב, אמנם הרב מקטין או מגדיל הקושיא יותר מדאי, גם בזה הרי מרחיקו מדרך יוסר השכל, אלא צריך הרב למדוד ולשקול כמה גדולה הקושיא, ולמדוד איכות בהירות הדברים, ובזה מיישב דעתו ושכלו ומקרב לאמת.

והנה הראב"ד כתב השגותיו על הרמב"ם כרב הלומד עם תלמידיו, ולכן לא היה מספיק לומר שאינו מסכים עם הרמב"ם, אלא בא ללמדנו ולהעמידנו על האמת מהו השגתו לאמיתו, ובע"כ היה צריך לבאר עד היכן אין שיטת הרמב"ם מכוונת לדעתו, ולכן השגה בלשון 'לא נהיר' היא אחרת לגמרי מהשגה בלשון 'זה שבוש' וכדומה, ואם אחד מבין למה אינו נראה שיטת הרמב"ם להראב"ד, אבל אינו עומד ע"ז כ"כ שיתאים לזה ההשגה אותו הביטוי שהתבטא הראב"ד, הרי הוא אינו עומד על עומק השגתו של הראב"ד, וממילא הרי אינו עומד על דעת הראב"ד שזו השגה אחרת לגמרי כנ"ל, וכן יש להבין בהנ"ל במקומות שהראב"ד משיג בלשון 'לא נהיר' ולא צהיר' לו היה מקצר בלשונו והיה כותב רק לא נהיר ולא צהיר לא היה מלמדנו כראוי מהו השגתו וכמה רחוקה דעת הרמב"ם מדעתו ולכן היה מודד ושוקל הראב"ד לומר לשון המתאים ללמדנו איכות השגתו בדקדוק, יעו"ש.

ויעוין בראב"ד (פ"א מנדרים ה"טו) שכתב על דברי הרמב"ם: חיי ראשי אין הדברים הללו מחוורים, והעיר על כך הכס"מ: ובאמת כי נוראות נפלאות על הראב"ד אשר דרכו לבוא בסופה ובסערה נגד רבינו במקומות אחרים אשר תירוצם מצוי, ובמקום הזה שבקיה לגזנותיה ודיבר בנחת, לומר שאין דברים הללו מחוורים אצלו ושטעה בפירוש הגמרא, כאילו אין כאן קושי כי אם חילוק פירוש הגמרא ושלא נתחוויר לו הפירוש ההוא והדבר לכל מעיין כי דברי רבינו מרפסן איגרי... (ווי עמודים).

כחה של תורה

סיפר יהודי שנהג למסור שיעורי תורה באחד היישובים המרוחקים מתורה ומצוות. אחד מלומדי השיעור היה יהודי, בעלים של מפעל לצרכי תאורה. בסוף השיעור ניגש בעל המפעל להתייעץ עם מגיד השיעור. "אני עומד לחתום מחר על עסקה עצומה עם מסגד פלוני, שביקש שאתקין שם תאורה יקרה מאוד", סיפר האיש והוסיף שהרווח המשווער מהעסקה הזו אמור להגיע לחצי מיליון שקלים.

"האם מותר לבצע כזו עסקה ולהתקין תאורה במסגד?" שאל בעל המפעל. "אינני יודע", השיב מגיד השיעור, "אבל כיון שחברי הטוב הוא נהגו של מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ, אתקשר אליו עתה ואבקש ממנו שיכנס אל מרן ויצגי את השאלה", בנוכחות השואל, מתקשר מגיד השיעור אל הנהג, מציג את השאלה, והנה הוא מתבשר שברגע זה יושב החבר-הנהג באוטו עם מרן זצוק"ל, והוא יוכל להשיב מיד. תשובת מרן היתה: "הדבר אינו אסור, אבל ברכה לא תהיה מהעסקה הזו".

כששמע בעל המפעל את התשובה, הודיע שכיון שראש הישיבה פסק שלא תהיה ברכה מהעסקה, הוא מחליט שלא לחתום עם המסגד על התקנת התאורה, אבל ביקש לציין פרט נוסף: "דעו לכם, שיש לי מתחרה מובהק בעסקי, ובטוחני שברגע שאודיע להנהלת המסגד שאינני חותם, הם יפנו אל המתחרה שלי, ויחתמו איתו על העסקה". היה בכך נסיון קשה מאוד, שכן אף בעל עסק אינו מעוניין שהמתחרה שלו יכבוש שווקים חדשים על חשבוננו, "אבל אם הרב אמר כך, אני אציית לפסקו, למרות הקושי העצום שיש לי בדבר", אמר. וכפי שצפה, כך היה. המתחרה קיבל את העבודה.

חודש ימים חלף מאז אותו ויתור על העסקה, כאשר בעל המפעל ניגש אל מגיד השיעור, ואומר לו: "בוא ואספר לך מה אירע בסופו של דבר. לאחר שהמתחרה שלי קיבל את העסקה, ובא להתקין את התאורה במסגד, נתנו לו מקדמה בסך 50,000 שקל, על מנת שיקנה את החומרים, והבטיחו שאת כל השאר יתנו מיד בתום העבודה.

האיש רכש את החומרים שהיו שווים כ- 300,000 שקל, הניחם במסגד, ותכנן להגיע מיד למחרת בבוקר, ולהתחיל לעבוד. והנה, למחרת, כשהתדפק על שערי המסגד, ראה אותו השומר וביקש לדעת מה מבוקשו. אמר לו האיש, שהוא הוזמן להתקין תאורה במפעל, וכבר אתמול הכניס לכאן את החומרים, ועתה הוא בא לעבוד. התקשר השומר להנהלת המסגד, ומיד לאחר מכן החל לצעוק עליו, 'על איזה תאורה אתה מדבר? המסגד לא הזמין אצלך שום דבר, תסתלק מכאן מיד!'

יובשהיהודי השתהה רגע קט, ולא ציית להוראה להסתלק מן המקום, דרך השומר את נשקו, ואיים עליו. המתחרה שלי לקח את הרגליים שלו, וברח כל עוד נפשו בו, והלך משם בפחי נפש, תוך שהוא משאיר את כל הציוד היקר. מרוב פחד, הוא לא רצה לתבוע את המסגד, וכך הפסיד בפועל 250,000 שקלים".

הנה לנו שדברי גדולי התורה חיים וקיימים, ודבר מדבריהם לא ייפול ארצה, וכל מי ששומע לחכמי ישראל, לעולם לא יינזק. והנה לנו דמות של יהודי פשוט, לכאורה, שהיה מוכן להקריב את עצמו ואת פרנסתו, בצורה כה מופלאה, גם כאשר ידע מראש שהמתחרה שלו יקבל את העסקה. אחת המסקנות המתבקשות מסיפור זה היא, שאין יהודי פשוט...

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א כשסיפר את הסיפור, הוסיף כי לאחר ששמע את הפסק של מרן ראש הישיבה הרב ליפקוביץ, שאמר שלא תהיה ברכה בעסקה כזו, הוא ניגש לחפש היכן זה כתוב. "זהו סעיף מפורש בשו"ע יו"ד (סימן קל"ט סעיף ט"ו), ובו נאמר: 'יש מי שאומר שאסור להלוות לצורך בנין בית אלילים של עובדי כוכבים לתכשיטיה, או למשמשיה, וכל שכן למכור לה תשמישים, כגון מחתות. והמונע מצליח ומכלל הן אתה שומע לאו"ו.

הגיליון נערך מתוך ספרי מרן, וי"ל ע"י 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

להערות ולהארות, ניתן לפנות לנכדו הבח"ח אריה זילברשטיין 052-7642209 או בכתובת המייל: A0527642209@GMAIL.COM

הליכות חמד

ליקוטי פסקי הלכות בשאלות המצויות בענייני מלחמה

מתורת רבינו מרן פוסק הדור הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א¹

ד. השומע בשבת חדשות מאדם חופשי שאינו שומר תומ"צ שחילל שבת עבור כך, יש בזה משום מחזיק ידי עוברי עברה. וגם לשמוע מנכרי, שקיבל את הידיעה דרך חילול שבת שנעשה ע"י יהודים, יש בזה משום חילול ה', שמראה בעצמו שאינו כואב לו על החילול שבת שנעשה, ומבקש לידע מה נתחדש, כשיודע שהידיעות עברו דרך חילול שבת. ובפרט שחבל על כל דקה, ובמקום זה ירבה בתורה ובתפילה.⁵

אמירת תהלים בשבת

ה. בימים אלו שהנכרים מקיפים אותנו מכל צד ואנו צריכים לרחמי שמים, מצוה גדולה לזעוק זעקה ולומר תהלים אפילו בשבת.⁶ וכמו כן רצוי בכל מקום להוסיף לאחר שמו"ע של שחרית ומנחה את תפילת 'אבינו מלכנו', עד לסוף המלחמה.⁷

אמירת תהלים בלילה

ו. בעת צרה, מותר לומר תהלים בלילה גם קודם חצות, אע"פ שכתבו הפוסקים שלכתחילה אין ללמוד מקרא בלילה, מ"מ עיקר הקפידא הוא על לימוד המקרא ולא על דרך תפילה ותחנונים, כקורא תהלים בעת צרה, וזה טוב יותר מאשר שישב בטל. ובפרט שתפילה בעת צרה היא דאורייתא, והיא דוחה כל העניינים של קבלה.⁸

נטילת ידיים כשמתעורר באמצע הלילה

ז. כשקמים באמצע הלילה למשמע אזעקה, ויש צורך לרוץ למרחב המוגן, אם יכולים ליטול ידיים ודאי שחייבים לעשות כך [ואחר עלות השחר יטול ידיו שנית, אך לא יברך שנית].

אך אם קשה אז ליטול ידיים כי צריכים למהר מאד, אם רץ לחדר הממ"ד שבתוך הבית, יש לסמוך דכולא ביתא כד' אמות דמיא. וגם אם רץ למקלט בקומה אחרת, יש מקום להקל בדבר מאחר והולך ע"מ לחזור למקומו תיכף לישון. אבל צריכים ליזהר שלא לנגוע בפה, בחוטם, אזניים, עיניים, ובפי הטבעת ובאמה. ואם אפשר יש להיזהר לא

חמשה מצוות שניתן לקיים בעת האזעקות

א. בשעת האזעקה ולאחריו, אפשר לקיים חמש מצוות דאורייתא: 1. אמונה ובטחון - להכניס בליבנו שהכל מאתו יתברך שמו, ולכל כדור יש כתובת, ואין עוד מלבדי השי"ת. 2. תפילה בעת צרה - לומר תהלים, ולהתפלל שהטילים לא יפגעו בשום יהודי, ושיצליחו לירות. 3. להרהר בתשובה - ולדעת שבגלל מעשינו הרעים הורע לנו, להתחרט על העבר, ולקבל על העתיד. 4. הודאה - לאחר שהטיל יורט או שנפל בשטח פתוח, שלא הזיק כלום, להודות להקב"ה על חסדיו המרובים. 5. גמילות חסד והכנסת אורחים - להכניס אנשים מהרחוב שמחפשים מקום מוגן לשהות בו.²

אין לעזוב את ארץ ישראל

ב. אין לעזוב את ארץ ישראל בעת מלחמה, כי אין מקום בטוח יותר בעולם מאשר א"י, ששם אנו מובטחים בשמירה עליונה, ארץ אשר עיני ה' אלוֹקֵינוּ בה, הגם שזה נחשב למקום סכנה. וכבר הביטוח גדולי ישראל שבא"י תהיה פליטה, ובכל מצב לא יתבטל הקיבוץ גלויות בא"י, והגם כשיש קצת פחד בא"י, זה משתלם, כי עי"ז מתקרבים לבורא.³

לצאת מבני ברק לכיבוד הורים

ג. מי שמתגורר בבני ברק, ונצרך לצאת בעת מלחמה מחוץ לעיר כדי לבקר את הוריו, נראה שברכת החזו"א אינה מוגבלת על העיר אלא על תושבי העיר, וכל מי ששומר תורה ומצוות ושומר שבת כהלכתה (ע"י שלומד ב' הלכות שבת בכל יום), והנשים הולכות בצניעות לפי ההלכה, ומשתדל להתנהג בכל דבריו ע"פ ההלכה, הרי שיש לו שמירה עליונה בכל מקום שהולך. ובפרט אם נוסע לצורך מצוה של כיבוד אב ואם, שזה מצוה מהחמורות שבחמורות, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, ויש לו שמירה עליונה, ואין לו לחוש כלל.⁴

שמיעת חדשות בשבת מיהודים מחללי שבת

¹ לוקט ונערך ע"י נכדי מרן שליט"א, הרה"ג ר' חיים מלין שליט"א והבה"ח אריה זילברשטיין נ"ו, מתוך כל כתבי וספרי רבינו, מהשאלות שהגיעו לפניו בעשרות השנים האחרונות.

ופשוט וברור שאין לסמוך הלכה למעשה על הדברים, ובפרט שהדברים תלויים במציאות, והנתונים משתנים ממקרה אחד לרעהו, ובכל שאלה יש לעשות שאלות רב. והדברים לא נכתבו אלא לעורר את הדברים.

² ווי העמודים וחשוקיהם (גליון ח עמ' יא).

³ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' בט).

⁴ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' סז, וגליון קכח עמ' לט).

⁵ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' פא).

⁶ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' פב).

⁷ שם (עמ' פו).

⁸ תורת היולדת (מהדו"ח, עמ' קפח), אבני זכרון (ח"ג עמ' תנד), ווי העמודים וחשוקיהם (גליון כח עמ' קיז, וגליון קיח עמ' עח).

לנגוע ע"ג העיניים אפי' מבחוץ, וכן לא לנגוע במאכל או במשקה.⁹

אמירת תהלים קודם ברכות התורה

ח. כשנשמעת אזעקה באמצע הלילה, ואנשים נייערים משנתם והולכים למקלטים, וברצונם לומר פרקי תהלים, אע"פ שזה דרך תחנונים, מ"מ נהגו לברך תחילה ברכות התורה לפני אמירת התהלים. וכשיחזור ויישן שינת קבע, קודם אור היום, א"צ לחזור ולברך, כי מסתמא דעתו לפטור בברכה זו עד שינת הלילה שלאחריו, והמברך בבוקר שנית [או שומע מאחרים ויוצא מהם יד"ח] לא הפסיד.¹⁰

אמירת תהלים במקלט מעורב

ט. גברים ונשים הנמצאים יחדיו במקלט בשעת האזעקות ללא מחיצה מבודלת ביניהם, מעיקר הדין אם רוצים לומר תהלים, יש לעשות מחיצה להפריד בין הגברים לנשים. אך אם אי אפשר, בדיעבד אין להמנע מלהתפלל מחמת זה. ובפרט שבשעת פחד אין כ"כ הרהורי עבירה, והרי זה ארעי, ולכן יש להקל.¹¹

אמירת תהלים לאחר ברכת המפיל

י. בירך ברכת 'המפיל', ולא הספיק להירדם עד שנשמעה אזעקה, וכעת רוצה לומר תהלים אך חושש להפסק בין 'המפיל' לשינה, נראה שמותר לו לומר את פרקי התהלים שבסדר קריאת שמע שעל המטה, והם "יושב בסתר", "ה' מה רבו צרי", "אשרי כל ירא השם", דהרי שנינו בשו"ע (או"ח סימן רלט) שאם קרא ק"ש ולא יכול להירדם, חוזר וקורא כמה פעמים עד שישתקע בשינה, ואינם הפסק כיון דהוי משום שמירה.¹²

לימוד תורה לאחר ברכת המפיל

יא. בירך המפיל ונשמעו אזעקות טרם נרדם, ושוב לא יכול להירדם, וחשקה נפשו לעסוק בתורה, אך יכול לבלוע כדור שינה ויישן, נראה שאינו חייב לבלוע 'כדור שינה' כדי שברכת 'המפיל' לא תהיה לבטלה, מכיון שאפשר לסמוך על הסוברים שהמפיל היא ברכה על טבעו של עולם, ומאחר שבירך והלך לישון אין זה ברכה לבטלה, ולכן למצוה רבה יחשב לו כשיקום ממיטתו ויעסוק בתורה.¹³

להרגיע את הילד לאחר ברכת המפיל

יב. בירך ברכת המפיל, וילדו בוכה כי נבהל מהאזעקות, ואין דרך להרגיעו כי אם על ידי שיחת הרגעה, יתכן שמותר לשוחח עמו כדי להפיג את פחדו, דלפעמים שהילד פוחד הוא פיקוח נפש. ואפילו אם אין חשש סכנה, יתכן שמותר, כי הדיבור הוא ליצור שינת האב, דאל"כ גם הוא לא יוכל לישון.¹⁴

להדליק אור במקלט חשון בשבת

יג. כשנשמעה אזעקה בליל שבת, וההורים רצים עם ילדיהם באישון ליל למקלט החשון, אך הילדים פוחדים להישאר בחשכה, הן אמנם שמצינו שפחד עבור ילדים נחשב לפיקוח נפש, אך זה בעיקר כשהתינוק נסגר לבדו בחדר, אך כאן כשהוריו יחד עמו אולי אין זו סכנה כ"כ.

ונראה שהכל לפי הענין, ואם בכל זאת התינוק נתקף בפחד, ידליקו את האור בשינוי, ועדיף יותר שהתינוק עצמו ידליק בשינוי או כדרכו, או שתינוק אחר ידליק בשינוי ואם אי אפשר ידליק כדרכו [אך שהאב לא יאמר

לבנו שידליק עבור תינוק זה, אלא יאמר לתינוק זר שידליק עבור תינוק זה].¹⁵

הורדת נכה במעלית למקלט בשב"ק

יד. אדם נכה שבימות החול כשנשמעת אזעקה, אשתו מניידת אותו במסירות עם כסא הגלגלים לעבר המעלית, ומשם למקלט. ובשבת אינו רוצה כמובן לחלל שבת, אך אשתו חרדתית וחוששת לסכנה, ורוצה לרדת עמו במעלית למקלט. נראה שהדבר רחוק מאד שיפול טיל בדיוק בבית הזה, ואם הבעל מתאזר במידת הבטחון אין לחלל שבת עליו, והאשה תרד לבד למקלט (ללא מעלית), וכל המשמר את השבת ניצול מכל רע.¹⁶

לטלפן בשבת לאדם כבד שמיעה

טו. אדם זקן, כבד שמיעה, שביקש משכנו שבהישמע אזעקה, יקין אותו כדי שיוכל לרדת למקלט, אך בכדי להקיצו חייב השכן לטלפן אליו לפלאפון הסמוך לאוזניו, מסתבר שבשבת במקום דשכיה סכנתא, חייבים להעירו בדרך שינוי, ולכן ירים את הטלפון מאחורי ב' ידיו, ויחייג בעזרת אצבעו הקטנה השמאלית.¹⁷

כניסה למקלט השייך למנזר נוצרי

טז. המחפש מרחב מוגן בשעת האזעקות, ועומד ליד מקלט השייך למנזר נוצרי, יתכן שאפשר להקל להיכנס לשם, מאחר והמקלט אינו עשוי לעבור בו ע"ז, אלא רק במקלט להסתתר. אך אם בתוך המקלט יש גילולים ותועבות, אין להתפלל בו או להכניס דברים שבקדושה. ואם נאלץ להתפלל שם (כגון שעומד להפסיד זמן תפילה), אל יתפלל לאותו צד של הגילולים, אע"פ שאינו צד מזרח.¹⁸

ייחוד במקלט בעת האזעקה

יז. נמצא יחידי במקלט ציבורי בעת אזעקה, ואשה דופקת ומבקשת להיכנס ולמצוא שם מחסה, אפשר לסמוך על הפוסקים הסוברים דמותר לעבור על איסור ייחוד במקום פיקוח נפש.¹⁹

להיכנס למקלט שיש בו חששות רוחניים

יח. המתגורר ביישוב ובעת שיש אזעקה עליו ללכת למקום מוגן, ומצא שמבחינה גשמית זה מוגן, אך מבחינה רוחנית המקום רחוק מלהיות מוגן, שיושבים שם גברים ונשים בתערובת ויכול להיכשל בכמה מכשולות. נראה שהכל תלוי במידת הסכנה, שאם הסכנה קטנה ורחוק מאד שיפגע, ואין אחד מאלף שנפגע, א"כ מותר לו להסתכן ולא להיכנס למקלט, כדי להגן על עצמו מסכנה רוחנית.²⁰

להפסיק באמצע שמו"ע כשיש אזעקה

יט. המתפלל שמו"ע, ונשמעה אזעקה, אם קשה לו לכוון כשיש אזעקה, וזה מקום שיש הפגזות ושכיה סכנתא, ירד למקלט, ולא כדאי לזלזל בהוראות של השלטונות, ויש להשמע להם, גם אם הסכנה נמוכה, דאין סומכין על הנס, ויש לעשות השתדלות ככל האפשר בלי להכנס לפחד.²¹

ואם ירד למקלט, ההליכה לבד אין בה הפסק, וימשיך להתפלל במקלט, ולא יחזור למקומו, שהרי זה עת צרה, ובעת צרה השכינה הולכת עמו ["עמו אנוכי בצרה"], וכעת המקלט זהו מקום התפילה.²²

[וישנם בני עליה שבאמצע תפילת שמו"ע לא נכנסים למקלט, אלא ממשיכים בתפילה, למרות חשש הסכנה שבדבר, וכנראה סמכו על כך שמסתמא היה רוב שלא

¹⁶ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קב עמ' פו).

¹⁷ נס להתנוסס (סימן י, עמ' 102).

¹⁸ נס להתנוסס (סימן כ, עמ' 121).

¹⁹ נס להתנוסס (סימן כז, עמ' 135).

²⁰ חשוקי חמד עמ"ס בכורות (דף נז ע"א, עמ' תרלח).

²¹ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קבח עמ' לח).

²² שם.

⁹ נס להתנוסס (סימן לג, עמ' 143).

¹⁰ נס להתנוסס (סימן כט).

¹¹ חשוקי חמד עמ"ס סוכה (דף נב ע"א, עמ' תלא).

¹² נס להתנוסס (סימן לא).

¹³ שם.

¹⁴ נס להתנוסס (סימן לב, עמ' 142).

¹⁵ נס להתנוסס (סימן ט, עמ' 100).

ינזקו, וכשיש רוב אין מפסיקין, וכמו בנחש שכרוך על עקבו²³].

אם הפסיק באמצע שמו"ע, מה יעשה

כ. העומד באמצע שמונה עשרה ונשמעה אזעקה, ונאלץ להפסיק, אם שהה כדי לגמור את כולה (לפי הקצב של המתפלל), חוזר לראש. ואם לאו, חוזר לתחילת הברכה שפסק בה.

ואם פסק בג' הראשונות - חוזר לראש, ואם באחרונות - חוזר לרצה. וישתדל להתפלל מיד טרם יעבור זמן של 'לגמור את כולה'. ובדיעבד אם השלים ממקום שעומד בו, עלתה לו. ומסתבר ש'לגמור את כולה' הכוונה היא לגוף השמו"ע, אבל לא לתחנונים, כיון שאינם חיוב²⁴.

אזעקה באמצע חזרת הש"ץ

כא. נשמעה אזעקה באמצע חזרת הש"ץ והציבור התפזר, ונשתיירו בבית הכנסת פחות ממניין אנשים, אם נשארו ששה אנשים [כולל הש"ץ] יסיים הש"ץ תפילתו, והכהנים לא יעלו לדוכן, אלא החזן יאמר או"א ברכנו בברכה וכו', וגם יאמר חצי קדיש, וקדיש תתקבל²⁵.

ואם לא נשארו ששה אנשים, חייב החזן להפסיק את חזרת הש"ץ, ואם הקהל ירד למקלט, ירד גם הוא אליהם וימשיך בתפילתו מאותו מקום שהפסיק עד סיום התפילה, ואין ההליכה למקלט נחשבת להפסק, אא"כ שהה שיעור זמן כזה שהיה יכול לגמור את כל השמו"ע, שאז חייב החזן להתחיל את תפילתו מהתחלה²⁶.

אזעקה באמצע קריאת התורה

כב. נשמעה אזעקה באמצע קריאת התורה ונאלצים להפסיק, ישתדל להמשיך עד שיסיים ג' פסוקים, ויברך ברכה אחרונה. וגם כשלא נשארו כי אם ששה אנשים, וה"ה כשהתחילו את ההפטר בעשרה, ונשארו רק ששה מסיימים²⁷.

ואם העולה לתורה בירך ברכה ראשונה, ובטרם התחיל הבעל קורא לקרוא, ברחו כל הקהל למקלט עקב האזעקה, ולאחר מכן שבו לביהכ"נ, נראה שאם עברו למקלט בתוך ביהכ"נ, כגון בחדר פנימי ולא יצאו מחוץ לכותלי הבנין, והעולה שבירך שתק ולא דיבר (אפי' באמירת תהלים), א"צ לחזור ולברך, ויתחילו מיד לקרוא בתורה. אולם אם יצאו מחוץ לבנין, כשישובו יברך העולה שוב ברכות התורה. וראוי להעלות לתורה אדם שלא שמע את הברכות מהעולה הראשון שבירך קודם האזעקה²⁸.

מה לעשות עם הס"ת, כשיש אזעקה

כג. כאשר נשמעת אזעקה באמצע קריאת התורה והציבור נבהל וברח למקלט, ומסתפקים מה לעשות עם הס"ת, האם להשאירו על הבימה ולכסותו בטלית, או להחזירו לארון הקודש או לקחת אותו למקלט. נראה שמעיקר הדין אפשר להשאיר את הס"ת על הבימה מכוסה בטלית, ולחזור בעוד דקות ספורות להמשיך הקריאה. אמנם למעשה זה בזיון לס"ת שכולם בורחים ומחפשים מקלט מאימת הטילים, ואת הס"ת מחמד עינינו משאירים כך על הבימה, ולכן עליהם לקחתו עמהם למקלט, ולהמשיך לקרוא שם, ולצורך שמירת הס"ת מותר לטלטלו ממקום למקום²⁹.

להפסיק באמצע שמו"ע להכניס אנשים לביתו

כד. המתפלל שמו"ע ולפתע נשמעה אזעקה, ורוצה לצאת מחוץ לביתו ולהפסיק בדיבור ולקרוא ולהכניס לביתו אנשים מבוהלים המחפשים מחסה, מעיקר הדין הליכה לבד לא נקרא הפסק אך אין להפסיק בדיבור, אך כשיש אזעקה ויש אנשים המפחדים, הרי שאם לא מכניסים גם עוברים בלא תעמוד על דם רעך, ואם מכניסו מקיים גם הכנסת אורחים. וגם אם אינו רואה את האנשים, מ"מ כיון שהרגילות שיש אנשים וחזקה שאנשים צריכים עזרה, ולכן חובה לצאת לחוץ ולברוך אם יש מישהו הזקוק לעזרה. [ואם שהה כדי לגמור את כולה, חוזר לראש. ואם לאו, חוזר לתחילת הברכה שפסק בה]³⁰.

אזעקה באמצע קידוש בליל שבת

כה. התחיל לקדש בליל שבת, ולאחר שבירך 'בורא פרי הגפן' בטרם התחיל ברכת הקידוש נשמעה אזעקה, והוצרך לרדת למקלט בקומה אחרת, אין עיצה להציל את ברכת בופה"ג שבירך שלא תהיה לבטלה, כי אסור לו כעת לשתות קצת (שהרי עדיין לא קידש), וגם אינו יכול לקחת עמו את הגביע, כי יצטרך לברך שוב בופה"ג, וגם שזה קידוש שלא במקום סעודה (שהרי אח"כ ישוב לביתו לאכול שם סעודתו). ולכן ירד למקלט, וכשיעלה יברך שוב בופה"ג, כיון שהפסיק בהליכה ובשינוי מקום בין הברכה לטעימה [והברכה שבירך היתה לבטלה, אך א"צ כפרה כיון שהיה אנוס, ואונס רחמנא פטריה]³¹.

ואם סיים את ברכת הקידוש אך לא הספיק לשתות מהכוס, ונשמעה אזעקה וברח מרחב המוגן, אם יצא לחדר המדרגות הסמוך לדלת ביתו, ולא הפסיק בדיבור [אפי' לאמירת תהלים] ולא הסיח דעתו מהקידוש ושתית היין, אינו חוזר ומקדש, כי עצם היציאה לא נחשבת לשינוי מקום אלא כמעבר מחדר לחדר, ובפרט בזמן מלחמה שכך הם ההוראות. ואם נמלט מחוץ לביתו ממש, צ"ע. אך כאשר שתה כבר מכוס הקידוש, והנידון מצד הפסק 'שינוי מקום' בין הקידוש לסעודה, כיון שחוזר אח"כ לביתו למקום שקידש, אינו צריך לחזור ולקדש³².

אזעקה באמצע סידור חופה

כו. מסדר קידושין שהתחיל לברך ברכות חתנים בעשרה, ונשמעה אזעקה, והאנשים התפזרו ונשארו ששה, וסיים את הברכות, עשה כדיון, וכמו כל דברים שבקדושה שאם התחיל לומר בעשרה ויצאו מקצתן, שאם נשארו רובן מסיימים.

ונראה שאם התחיל לברך ברכת אירוסין בעשרה, ואח"כ נשמעה אזעקה ונשארו רק ששה, יסיים ברכת אירוסין, אבל ברכת חתנים אל יתחיל, משום ששני עניינים הם, וברכת אירוסין א"צ עשרה אלא לכתחילה. [ואם התחיל ברכת המזון בעשרה, ונשמעה אזעקה ונתפזרו ונשארו ששה, יל"ע אם אפשר לברך ז' ברכות]³³.

אמר תהלים תוך כדי שמו"ע

כז. מי שהאריך בתפילת שמו"ע, והציבור החלו באמירת תהילים אחר התפילה, והוא נסחף עמהם ואמר תהילים תוך כדי תפילת שמו"ע, נראה שאין זה הפסק, וכשעמד על טעותו יכול להמשיך בתפילת השמו"ע ממקום שפסק³⁴.

נסע במונית ונשמעה אזעקה

כח. נסע במונית, ונשמעה אזעקה, והנהג עצר כפי ההוראות, אולם המונה המשיך לפעול. נראה שאם הנוסע הודיע

²⁹ שם (עמ' תשס).

³⁰ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קל עמ' מט).

³¹ ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קיח עמ' מה).

³² חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לא ע"א, עמ' שכה).

³³ נס להתנוסס (סימן מא, עמ' 159).

³⁴ נס להתנוסס (סימן מח, עמ' 172).

²³ נס להתנוסס (סימן מ, עמ' 155).

²⁴ נס להתנוסס (סימן לט, עמ' 154).

²⁵ שם.

²⁶ אבני זכרון (ח"ג עמ' תלז).

²⁷ שם.

²⁸ חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף פא ע"א, עמ' תשנז).

לנהג בשעת האזעקה שהוא משחרר אותו מהמשך הנסיעה, פטור מלשלם על הזמן שמתחילת העצירה, למרות ששכרו לנסיעה ארוכה.

אך אם הנוסע לא ביטל את המשך הנסיעה והנהג נשאר לידו, יש מקום לחייב את הנוסע בחלק מהתשלום, מאחר ונהנה מכך שהמונית היתה מזומנת לידו להמשך הדרך לאחר ההרגעה, ובפרט בשעת סכנה שמא יצטרך לה לעזרה, ואנשים מוכנים לשלם קצת עבור ה'פת בסלוי'. וכ"ש כשהנוסע נשאר לשבת במונית, ומצא בה מחסה. ונראה ש'שכר מונה' ממש לא מגיע לנהג, מכיון שבין כך ובין כך לא יכול להשתכר בשעה זו, שכולם ספונים בחדריהם, אך יש להתפשר על שכר ההמתנה.³⁵

לעזור לזקן כשיש אזעקה

כט. נשמעה אזעקה, וכשבאה לתפוס מחסה ביחד עם ילדותיה [במקומו שיש 30 שניות לרוץ למרחב המוגן], ביקשה ממנה אשה מבוגרת ההולכת באיטיות שתלך עמה ותלווה אותה לבניין, וכן שכן נכה שרוצה שיעזרו לו לרדת למקלט והדבר לוקח כמה דקות, נראה שבאופן שהסכנה אינה כ"כ גדולה (והחשש שהם יפגעו הוא פחות מאחד מאלף), ואילו הפחד של אותם חסרי-ישע גדול הוא ודאי ופעמים קרוב לפיקול, מצוה להשאר ולסייע להם, ומצוה זו תגן עליהם שלא ינזקו. אך אם לא נשארו אלא ברחו מחמת הפחד, אין עליהם עונש, כי מותר לאדם להינצל מפחד גם כשזה מזיק לשני.³⁶

דיני ברכת 'הגומל' לאחר נפילת טיל

ל. כאשר נפל טיל רח"ל והרס כליל כמה בניינים, אולם בסמוך אליהם היו בניינים שנסדקו הגגות ונשברו קירות ונופצו זגוגיות, ויצאו משם אנשים בחיים, אם הטיל הרס את מה שאמור היה בדרך הטבע להרוס, ולא היה צריך באופן טבעי להשחית יותר מזה, יברכו הניצולים 'הגומל' בלי שם ומלכות.

משפחה שעזב את ביתה דקה לפני שטיל פגע, או שלא מצאו את מפתח המקלט, והלכו למקלט אחר, והטיל פגע ישירות במקלט שרצו בתחילה להיכנס אליו, יברכו בלי שם ומלכות. אך אם התלוותה השגחה פרטית נראית לעין, שבדיוק כעבור דקה הגיע הטיל, או שללא סיבה מוצדקת לא מצאו את המפתח, ולכן הלכו למקלט אחר וניצלו, אולי יברכו בשם ומלכות, וצ"ע.

נפל טיל וחדר לבית, ולא התפוצץ, ובדרך הטבע היה אמור לזרוע סביבו הרג והרס וחורבן ואסון כבד, אך הקב"ה עצרו מלהזיק. נראה שהניצולים יברכו הגומל, אך לגבי ברכת 'שעשה לי נס במקום הזה' אין ברור אם יברך, לפי שצריך נס גמור היוצא מדרך הטבע. אך אם הטיל היה אמור להתפוצץ באופן טבעי, וקרה נס למעלה מדרך הטבע, יברך 'שעשה לי נס במקום הזה' כל שלושים יום שרואה את המקום.

טיל שפגע פגיעה ישירה בבית, והרסו, ובין ההריסות נמצאו אנשים שיצאו בריאים ושלמים, ודאי שיברכו גם הגומל וגם שעשה לי נס במקום הזה, שהרי זה שלא בדרך הטבע שנוצר לו מקום בין ההריסות ויצא בחיים. ובני ספרד יברכו בלי שם ומלכות, או ישמעו מאחר המברך.³⁷

מי שהיה בבית, ויצא לרגע קט כדי לסדר דבר, ובדיוק אז נפל טיל על ביתו ונהרס כליל, ובהשגחה פרטית ניצל, אינו מברך שום ברכה מיוחדת, שהרי ניצל בהשגחה פרטית שלא היה במקום שאירע הנזק, וע"ז אנו מודים בתפילה במודים - 'ועל ניסך שבכל יום עמנו'.³⁸

התנהגות עם ילדים בשעת האזעקות

לא. בימי מלחמה כשנשמעת אזעקה והילדים נתקפים בפחד, אין לשמוע בקול היועצים השונים הטוענים שיש לחלק מיני מתיקה ולהפוך את הרגעים הללו לחוויה, כי זו עצת הגויים, ועצה יהודית היא להרגיע את הילדים ע"י מזמורי תהלים שיאמרו במקלה, וניתן לשיר שירים המחזקים בבטחון ואמונה, כגון 'אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח', 'והיא שעמדה לאבותינו ולנו' וכדומה. ויש להחדיר לילדים בצורה מרגיעה ושמחה שהאזעקות נועדו לפשוט את העקמומית שבליבנו. ולאחר מכן, כאשר הטיל יורט או נפל בשטח פתוח, יאמרו כולם 'מזמור לתורה' ויחלקו לילדים מיני מתיקה, ותהיה זו סעודת מצוה והודאה.³⁹

קידושין שנערכו בעת נפילת טיל

לב. רב שערך חופה וקידושין לבני זוג, ולפתע נפל טיל במקום סמוך לאולם, האורחים החלו לברוח למקלטים, ומאחר וכבר בירכו שתי ברכות, שכנע הרב את החתן להמשיך את החופה, והחתן הסכים. ולאחר מכן חששו שהקידושין נעשו תחת הלם בעת חרדה שכזו, ולא היה דעתו צלולה לקנין הקידושין. נראה שאם דיבר על לבם, והסכימו להמשיך את החופה, הקידושין חלו, וא"צ קידושין חדשים, והרי אפי' שיכור כל זמן שלא הגיע לשכרותו של לוט, מקחו מקח וממכרו ממכר. ובפרט שכעת רק קיימו את ההחלטה משעת האירוסין, ואין סיבה שיחזרו בהם.⁴⁰

חדר ייחוד שמשמש כמרחב מוגן

לג. אולם שחדר הייחוד נמצא במרחב המוגן, ויש חשש שבעת אזעקה כשהציבור אחוז פחד ובהלה, יתפרצו לחדר הייחוד גם שהיא נעולה, מ"מ מסתבר דמכיון שבעל האולם נתן רשות לחתן והכלה למקם את חדר הייחוד שם, הרי הוא מיוחד להם, ויצאו יד"ח ייחוד, ואע"פ שיכולים להיכנס בעת אזעקה, אי"ז מבטל את שם הייחוד, כי הקנה להם אותו, ואם בשעת הייחוד היו לבדם בחדר, ודאי שמהני.⁴¹

ניתן להאזין לכל השו"ת המרתק ולדברי חיזוק רבים ושאלות הלכתיות בענייני המלחמה

בקו 'שיח יצחק' - 04-376-0582 או 072-380-9348

לקבלת עדכונים מהקודש פנימה ממרן רבינו שליט"א: a0527642209@gmail.com וכן בקו 'דברי חמד' - 079-6077-468

הגיליון המיוחד י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

³⁸ חשוקי חמד עמ"ס בבא מציעא (דף קו ע"א, עמ' תפא).

³⁹ חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לט ע"ב, עמ' תלב).

⁴⁰ חשוקי חמד עמ"ס בבא בתרא (דף קנה ע"ב, עמ' תקסט).

⁴¹ שם (עמ' תקע).

³⁵ נס להתנוסס (סימן נח, עמ' 190), וראה בחשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לט ע"ב, עמ' תלה).

³⁶ חשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף פ ע"ב, עמ' תשנב), ווי העמודים וחשוקיהם (גליון קבו עמ' יא).

³⁷ חשוקי חמד ברכות (דף נד ע"ב, עמ' שלח).

פניני חשוקי חמד

מאצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. וראש כולל 'בית דוד' חולון

הרואה חתול שעומד לטרופ תרנגול, האם יציל את התרנגול

שְׁלַח-לָךְ אֲנָשִׁים וְיִתְרוֹ (יג-ב)
שאלה

מעשה באחד שהבחין בחתול שאורב לציפורים או לתרנגולות על מנת לצודן ולטורפן, והסתפק כיצד ראוי לנהוג במקרה כזה, האם ירוץ להציל את הציפור או התרנגולת, על ידי הפחדת החתול ה'רודף' והברחתו, או שמא אין לגרש את החתול, כי זהו טבעו של עולם שהחיה החזקה אוכלת את החלשה, ואם כן מדוע שיתערב וימנע מהחתול להשיג את מזונו?

תשובה

כך הטביע הקב"ה בעולמו

נאמר בספר חסידים (סימן תקפט): הקב"ה ברא חי שאוכל חי, כחיות, כדי שלא יתרעם האדם לומר איך יתכן שהקב"ה התיר לאדם לשחוט בהמות חיות ועופות, ולא חש לצער בריותיו, לכך ברא שאר חיות אוכלי חיות, [ויעוין שם בהמשך דבריו שכתב שאין לטעון שבעל חי לא נברא כאוכל בעל חי, ומה שטורף הוא מדעתו, אלא האמת היא שכך חקק הקב"ה בטבע בעלי החיים, שאוכלים בעלי חיים אחרים].

רואים אנו, שהבורא יתברך ברא בטבע העולם, שחלק מבעלי החיים יאכלו האחד את השני, כגון הנחש שטורף עכברים, עופות-דורסים שאוכלים נחשים, העכביש אורג אריגה ועל ידה צד זבובים ותולעים וכיו"ב, ואם כן, מסתבר שלא מוטל על האדם להתערב בטבע הבריאה, ולמנוע מאכל ממי שזקוק לו.

אולם, מצינו שכבר דן בשאלתנו בהתעוררות תשובה (ח"ב סימן קנז), וכותב: הרואה חתול הרודף אחר תרנגולים להכותם [דהיינו להורגם], מותר ומצוה לחוס על התרנגולים ולהבריח את החתול, כי הוא נחשב ל'רודף'! ובמקרה שהתרנגולים שייכים לחבירו, הרי שמקיים בהצלחת מצוה 'השבת אבידה', אך אפילו אם אינם שייכים לאף אדם, מכל מקום משום 'צער בעלי חיים' מצוה להצילם!

ודבריו מחודשים מאוד, כי היכן מצינו דין רודף בבעלי חיים, וכי עשינו בהמה כאדם? [וכי אם לא יציל את התרנגולים יעבור על 'לא תעמוד על דם רעך', שהוא היסוד

לדין 'רודף'!]. ועוד יש להקשות: הרי הבורא הטביע בחתול את יצר הטרף, כאמור, ובשר התרנגול הוא המזון המועדף עליו, ואם כן, מדוע לא נרחם על החתול הרעב ונאפשר לו לאכול את התרנגול?!

וכתב בספר 'צער בעלי חיים' (עמ' 304) שיתכן שבעל ה'התעוררות תשובה' עוסק בחתול כזה שיש לו מזון בשפע, ואף על פי כן רודף אחר תרנגולים 'להכותם' [דקדק בלשונו לכתוב 'להכותם' ולא 'לטורפם'], וכיון שנראה כי החתול עושה כן רק לשם שעשוע בעלמא, ולא לצורך אכילה, ניתן להבין מדוע דימה זאת ה'התעוררות תשובה' לדין 'רודף', ומדוע כתב שיש לחוס על התרנגול ולהצילו.

ולמעשה נראה שמאחר ובדרך כלל מזומנים לחתול מזונות [וכפי שכתב ב'שאלת יעב"ץ' (ח"א סימן יז) שמזונות החתולים לפניהם, כי מצויים להם תדיר מאכלים, באשפתות ובכל מקום שיש שיוירי מאכל ודברים מאוסים], ממילא ראוי לחוס על הציפורים והתרנגולות ולהצילן, והחתול ילך וימצא את מזונו במקום אחר.

אולם, במקרה שאורב החתול לעכבר על מנת לטורפו, נראה שעדיף שלא להתערב, כי תפקיד החתול לנקר את הבתים מעכברים [עיין ב"ק (דף פ ע"א), ולשון ה'שאלת יעב"ץ' שם: 'מלאכת החתול מרובה לצוד עכברים'], וכידוע העכברים עוינים ומזיקים לבני אדם, [כמבואר בתוספות במסכת בבא מציעא (דף מ ע"א) בשם הירושלמי, שהעכברים נקראים רשעים, משום שכאשר מוצאים אוצר של תבואה, דרכם לקרוא גם לחבריהם שיבואו ויאכלו עמהם], ולכן נראה שניתן להניח לחתול לבצע את מלאכתו וללכוד את העכבר. (ח"א זבחים עג).

האם חייבים לטרוח ולנסוע לעיר אחרת כדי לקיים מצוה

שְׁלַח-לָךְ (יג-ב)
שאלה

אין לו ד' מינין, או ציצית לבגדו, או מזוזה לפתח ביתו, האם חייב לטרוח ולנסוע לעיר אחרת ולהשיג את המצוות?

תשובה

יעוין מג"א (סימן י"ג ח') שכתב שבימות החול אם אין ציצית בעיר דלא חייבים לטרוח לעיר אחרת כדי לקיים מצוה, ויעוין חיי אדם שנסתפק בזה (בכלל סח י"ט) והוכיח זאת ממסכת ר"ה (דף לד ע"א) משתי עיירות באחד תוקעים

ובשני מברכים, להיכן ילך, ולכאורה צריך לילך לעיר שלישית, שתוקעין ומברכים.

אלא שלכאורה יש מקום להעיר מדברי התוס' בזבחים דף עה ע"א (ד"ה והא) שהקשו על דברי הגמרא בגיטין (דף כח ע"ב) גבי שולח חטאתו ממדינת הים שמקריבים בחזקת שהוא קיים, דפריך והא בעי סמיכה? ומאי קשה והא ערל וטמא משלחים קרבנותיהם בלא סמיכה, הרי דסמיכה לא מעכבת, ואם אי אפשר מקריבין בלי סמיכה, ולכן ערל וטמא משלחים קרבנותיהם וי"ל דהתם נמי [גבי שולח חטאתו ממדינת הים] כיון דאפשר לקיים מצות סמיכה, שיביאנו הוא עצמו [ממדינת הים] אין לו לעשות בלא סמיכה, עכ"ל.

וצ"ב הרי לא חייבים לבוא לעיר אחרת כדי לקיים מצוה, ואם כן למה נחשב כיכולים לקיים מצות סמיכה ע"י שבעל הקרבן יבא ממדינת הים, הרי התורה לא דרשה זאת, ויחשב כלא אפשר לסמוך, ויקריבו קרבנו בלי סמיכה.

ואולי אפשר לומר, שדברי המג"א נאמרו לפטור את האדם מקיום מצוה כשאנינה לפניו דהוי "אנוס" והתורה פטרתו, אולם זה שיש לו אפשרות לשלוח קרבנותיו הוא חייב במצות הבאת קרבן על חטאו, ואינו מקיימה כהלכתה, ומבטל מצות סמיכה כיון שהוא במדינת הים הוא מביא דבר מקולקל לפני בוראו קרבן בלי סמיכה, אין בזה פטור של אנוס דמוטב שלא ישלח קרבנו וימתין לזמן שיוכל לבא ולעלות לרגל ואז יקיים את המצוה כהלכתה. אבל בציצית ומזוזה אינו חייב לטרוח ולחפש בעיר אחרת את מצותו.

עוד יעוין במש"כ בחשוקי חמד עמ"ס ראש השנה (דף סב ע"ב) שהבאנו את דברי הדבר יהושע (ח"א סימנים א-י) שהאריך בנידון המג"א והח"א, וביאר (בסימן א אות ו) את סברת המג"א (הנ"ל) דלא חייבה התורה לאדם בעשיית מצוה אלא ביכול לעשות בלי טרחא יתירה ממה שאותו המצוה צריך לה, אבל אם אי אפשר לו לעשות אא"כ יטריח בה יותר ממה שבדרך כלל מצוה זו צריכה לטרחא, הוי ליה כאינו יכול לעשותה, ודמי לאנוס, דרחמנא פטריה, וכה"ג כתב במשנה ברורה (סימן תרנו בביאור הלכה שם ד"ה אפילו מצוה עוברת) דכל שצריך להוציא על מצוה יותר מכדי שויה הרגיל, אנוס הוא ולא מחייב, עיי"ש שהביא ראיות..., ואפשר דילפי דבר זה משום דדרכיה דרכי נועם כתיב... וכל שצריך לטירחא יתירא אין זה דרכי נועם, וע"כ דלא ניתנה המצוה בכך, יעו"ש שהאריך בזה.

ועל פי זה העלנו דדוקא בשאר מצוות עשה, שבדרך כלל אפשר לקיימן בעירו, בזה אמרינן שאם אינו יכול לקיימו

בעירו הוי אנוס ופטור, וכמו שביאר הדבר יהושע, אבל בכיבוד הורים אי אפשר לומר שהמצוה נאמרה לכבוד הורים דוקא בעיר, וכי הרגילות היא בדוקא שההורים גרים סמוך לבנם?! יעו"ש שהבאנו לזה כמה ראיות

ובענינו הדבר כ"ש, שהרי כשהתורה אמרה לסמוך על הקרבן, בודאי שלא היתה הכוונה דוקא למי שגר בירושלים, אם המצוה לכתחילה ניתנה מחוץ לעיר. ויעוין עוד במש"כ בחשוקי חמד זרעים (פאה פ"ה מ"ז), ובחשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף כט ע"א).

עוד יש להסתפק במי שאין לו שמן לנר חנוכה, האם הוא חייב לנסוע לעיר אחרת, ולטרוח ולהביא שמן, כי שונה מצות נר חנוכה מכל המצוות, הרי חייב אדם למכור כסותו ולקנות שמן למצות נר חנוכה, וביאר זאת המהר"ם שיק (או"ח סימן שלא) דלכן חייבים למכור את הכסות ולקנות שמן לנר חנוכה, ואין חיוב כזה בשאר מצוות עשה דאורייתא, משום דגדר המצוה היא פרסום הנס לפרסם כבוד ה' יתברך והוא כפריעת חוב דכולנו בעלי חובות להשי"ת ובעל חוב חייב לפרוע גם מגלימא דעל כתפיה, ויעוין ברע"א (בגליון השו"ע סמן תרעא) שלנר חנוכה צריך להוציא יותר מחומש נכסיו, אם כן מסתבר שגם חייב לטרוח יותר מאשר למצוות רגילות.

ויעוין במש"כ בחשוקי חמד עמ"ס נדה (דף יב ע"א) שהבאנו את דברי המשנ"ב (סימן תרעב ס"ק יא) שכהיום שמדליקים בבית אפשר להדליק בברכה עד עלות השחר, ובלבד שיהיו בני ביתו נעורים, ואם בא לביתו קודם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים מן הנכון שיקצם כדי שיוכל להדליק בברכה. ועיי"ש בשער הציון (ס"ק יז) שבספר חמד משה כתב שאם שכח או נאנס ולא הדליק עד שישנו כולם יקץ ב' או ג' מהם וידליק. ולכאורה משמע שהם כבר יצאו ידי מצות הדלקת נר חנוכה, ורק משום שיהיה לו פרסום הנס מעירם, ולמה הם חייבים להצטער בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה דרבנן, והוא כל שכן שאם בשביל חילול שבת אין להעירו [כמו שהבאנו שם בשם מרן הגרש"ז אויערבך], כל שכן בשביל קיום מצוה דרבנן.

וחילקנו כנ"ל, דשאני חנוכה שמצוותו גדולה והוא פרסומי ניסא, עד שאמרו חז"ל שצריך למכור כסותו כדי לקיימה, ואם כן אם אדם צריך למכור כסותו, ודאי שבני ביתו חייבים לעזור לו כדי שלא יצטרך למוכרה, יעו"ש. וה"ה בענינו יתכן שצריך ללכת לעיר אחרת כדי לקיים מצוה זו. (ח"ח זבחים עה.)

עטרת צבי

מתורת רבינו מרן ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א

פרשת שלח תשפ"ה

"דור המדבר"

שעשהו האלוקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם זה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללוים הרי דוד ע"ה אומר "מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי" עכ"ל, וכמדומני שראיתי בשם הגר"א שמקור דברי הרמב"ם אלו משום שזו היא מידתו של רשב"י וחביריו, ולמדנו מזה דאע"ג דאיפסקא הילכתא כר' ישמעאל דהנהג בהם מנהג דרך ארץ מ"מ גם המדה הזו של רשב"י וחביריו מידה היא, ואם בא איש מכל באי עולם להתנהג במדה זו אינו צריך לשום דבר בעוה"ז כי ה' יזכה לו דבר המספיק לו בלי שום השתדלות מצידו כלל, עכ"ד הגר"ז זצ"ל.

וכפי שאמרנו ההכנה של דור המדבר היתה צריכה להיות הכנה לדרך של חיי תורה כשעושים רצונו של מקום, כדרך ההנהגה דר"ש בר יוחאי וזו היתה צריכה להיות נחלת הכלל, אלא שגרמו החטאים של המרגלים ומי מריבה שלא זכו שזו תהיה נחלת הכלל ונפסה הלכה כר' ישמעאל שהחזק במנהג דרך ארץ.

עכ"פ ימי ההליכה במדבר היו הכנה לבנין צורת כלל ישראל, הן הצורה שראויה לכלל כדרכו של ר' ישמעאל, הן לשבט לוי ולבני העלייה התופסין את דרכו של רשב"י, והדרך של החינוך שהיתה במדבר היתה דרך של גילוי שכינה מצד אחר ונסיגות מצד שני, כי מה שאדם משיג מחמת הגילוי שמגלים לו איננו נעשה קנין, ורק כאשר יעמוד בניסיון בזה הוא קונה את המדרגה, וכגודל הגילויים כן היו גודלם של הנסיגות.

ואמנם בכמה וכמה דברים לא עמדו בניסיון והתורה מפרשת בצורה חריפה את החטאים והעוונות, אבל כבר דיברנו (עיין עטרת חן ח"ב שיחה י"ט בענין צילו של גוף) בגדר חטאם של הראשונים שכן יש באדם יצר שהוא בבחינת מלאך והוא נמצא בתוך תוכו של האדם, והוא מטפטף מסית ומדיח, ולאדם נדמה שאלו הם הרצונות שלו, ובאמת זה לא הוא אלא היצר, אמנם משהו נדבק גם באדם, ואצל הראשונים גם צל של הדברים האלו נחשבים כחטא מלא, עכ"פ מחטאי הראשונים אנו יכולים ללמוד מה היצר מדבר גם אצל גדולי הגדולים.

שיחת רבינו שליט"א פרשת שלח תשס"ג.

"פרשיות אלו שאנו קוראים בהם בתקופה זו, פרשיות מופלאות הם שצריכם לימוד, ולנו כבני תורה יש שייכות מיוחדת ללימודים אלו, שכן תקופה זו של דור המדבר היתה תקופה של הכנה לכלל ישראל לאחר מתן תורה לצורה של חיים ע"פ תורה במלוא הקומה של כלל ישראל בארץ ישראל עם בית המקדש, וכפי שדיברנו פעם (עיין עטרת חן ח"א שיחה ז') שאילו זכו היתה צריכה להיות הצורה של כלל ישראל כדרכו של רשב"י, ובגלל חטא המרגלים והחטא של מי מריבה השתנתה הצורה של כלל ישראל שההלכה היא כר' ישמעאל, שהם שני דרכים בעבודת ה' זו למעלה מזו.

כדאיתא בגמ' ברכות ל"ה ב' 'תנו רבנן 'ואספת דגנך' (דברים י"א י"ד) מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (יהושע א' ח') 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיו' יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר 'ואספת דגנך' הנהג בהם מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר (ישעיה ס"א ה') 'ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר (דברים כ"ח מ"ח) 'ועבדת את אויבך', אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן, ע"כ, משמע מאביי שהלכתא כר' ישמעאל שיהיה אדם חורש בשעת חרישה וכו'.

ואמנם זו היא דרך בעבור הכלל שכן אמר אביי הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידם ודרכו של רשב"י לא עלתה להרבה, אמנם גם דרכו של רשב"י נשארה כדרך לבני עלייה, וגם בצורה הכללית של כלל ישראל הובדל שבט אחד שהוא שבט לוי שיהיה נוהג ע"פ דרכו של רשב"י וכמו שיבאר להלן.

והנה הגר"ז על התורה כתב בפרשת חיי שרה על מה שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' שמיטה ויובל ה"ג וז"ל 'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי עולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו

לרגל המצב הקשה השורר בארה"ק הננו להביא דברים שאמר רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א במהלך השנים: שח רבינו שליט"א מה ששמע ממור' הגר"ש כהנמן זצוק"ל לאחר מלחמת סיני בשנת תשי"ז כשהישוב בא"י ניצל מסכנה גדולה והיו חסדים באתגליא, השמיע הרב זצ"ל את השקפתו הבהירה על מאורעות התקופה. הוא ציטט את המקראות מספר מלכים ב' (פרק י"ד) המספרים על התשועה הגדולה שעשה ה' לישראל בימי המלך ירבעם בן יואש, והסביר, שהמצב הרוחני של האומה היה אז בשפל נורא. על המלך הזה נאמר שעשה רע בעיני ה' ולא סר מכל חטאות ירבעם בן נבט. הדור הזה תמו זכויותיו מכבר (ראה שבת נ"ה ע"א) ולא היה ראוי לעשות עמו שום חסד. אעפ"כ דווקא בימיו נהפך עליהם הגלגל מרעה לטובה וירבעם הוא ש"השיב את גבול ישראל" מיד אויביהם. למה, "כי ראה ה' את

עוני ישראל מורה מאוד, ואפס עצור ואפס עזוב, ואין עוזר לישראל, ולא דיבר ה' למחות את שם ישראל מתחת השמים, ויושיעם ביד ירבעם בן יואש". נכמרו, כביכול, רחמי הקב"ה על ישראל הנתון בשפל המצב, קרוב להימחות מתחת השמים, מאחר שלא דיבר למחותם עמד והושיעם. **הפסוקים** האלה מלמדים אותנו, אמר, כי **הישועה עלולה לצמוח דווקא בזמן של שיא הירידה**, כאשר אפס עצור ועזוב, ובשעה כזאת, מרוב רחמנות וחמלה, לא רק ההשגחה מצילה אותנו מאבדון, אלא גם "השיב את גבול..." דהיינו שההנהגה מתהפכת מקצה אל קצה ואנו זוכים בנצורות, ובשעה כזאת של חסד, התשועה מתגלגלת ובאה אפילו ע"י חייבים, כדוגמת ירבעם בן יואש... [מתוך ספר הרב מפוניבז' עמ' קנ]

להלן קטעים מתוך שיחה שמסר רבינו שליט"א בהיכל הישיבת גרודנא ביומי דחנוכה

"ידוע בעולם שאחר מלחמה מתרבה הפשע וגוברת האלימות ושוד ורצח נעשים מעשים שבכול יום, כי בשעת מלחמה פושט האדם הרבה מלבושיו וכל מיני מגבלות של חינוך ושל בושא סרות ממנו, האדם נמצא אז עם עצמו בלבד ולכן דבקים בו האכזריות והרציחה, האנוכיות ושלטון הכח, ומה עוד כשיש ניצחון ותהילה הרי ה"אני" שבו גובר ואני ואפסי עוד זו היא הרגשתו.

וכל זה במלחמות הגויים משא"כ מלחמה בישראל שהמלחמה היא ע"פ דין מלחמת ישראל, מבואר בילקוט שמואל "דמים רבים שפכת לפני, אמר הקב"ה לדוד חיך הרי הם לפני כקורבנות שנאמר ושחט את בן הבקר וכן", וכפי שכותב הרמב"ם פ"ז הט"ו ממלכים, "מאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד ה' הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא ירא ולא יפחד וכו'" בשעת סכנה מתבטל היהודי כלפי הבורא ונשען על מקווה ישראל, משתמש כאן הרמב"ם בכינוי הבורא "מקווה ישראל", שר"ע דורש מזה בגמ' ביומא (פ"ה ע"ב) "מקווה ישראל ה' מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", שעניין המקווה היא התבטלות למים והתחדשות כבריאה חדשה, כך כשישראל מתבטלים כלפי הקב"ה ביטל מוחלט, נטהרים. **ובשעת מלחמה נשען על מקווה ישראל**, דזה הוא זמן מסוגל ביותר להתבטלות להקב"ה, מפני שסרים אז מן האדם כל המחיצות וכל הדברים החיצוניים והאדם נשאר עם עצמו והוא מתבטל כלפי קונו הרי זו דביקות גמורה בהש"ת, ודבקות בה' היא דביקות במידותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' וכמו שהדביקות במידותיו ית' הוה כדביקות בה, כן הדביקות בה' היא דביקות במידותיו, ולכן מלחמה כזאת מטהרת את האדם מקנה לו מידות טובות והתרוממות עליונה מאוד, וכן מצינו בעיר הנידחת דכתיב (דברים י"ג) "הכה תכה את העיר לפי חרב אנשים נשים וטף" וכתוב בתריה "ונתן לך רחמים", אף שמעשה זה הוא מעשה של אכזריות, אך כשנעשה במצוות הש"ת מתוך התבטלות גמורה על מקווה ישראל ומושיעו הרי שזה מביא לידי רחמים.

ולכן אין כלל ישראל חוגג נצחונות במלחמה כ"ז שלא ראינו תוצאותיה של המלחמה, ויהיה הניצחון מזהיר ביותר, **אם התוצאה היא השחתת הלוחמים וממילא השחתת העם או ניצחון שכזה**, רק מלחמה שתביא לדבקות בה' ע"י השענות על מקווה ה' בעת הסכנה, וההודאה לה' בניצחון, זו היא מלחמה שיש לה זכר וזהו ניצחון שיש לחגוג אותו, ולפי זה מבואר מה שאומרים בעל הנסים "לשנה אחרת קבעום" שרק לשנה אחרת שראו תוצאותיה של המלחמה ורשומה בכלל, התבטלות ההתייוונות, שיבה אל הקב"ה, וחידוש השראת השכינה בישראל, אז ורק אז קבעום לדורות להלל והודאה".

שח רבנו שבזמן מלחמת השחרור למד בישיבת פוניבז', ועקב ההפצצות הכבדות למדו בני הישיבה בפרדס ברמן מתחת לעצים, והשיעור היה בבית האריזה של הפרדס, אולם כיון שהגר"ש רוזובסקי היה נצור בירושלים מילא את מקומו באמירת השיעורים הפוניבז'ער רב ואז נתגלה ברוב גאונותו, [והגר"ש ר' היה נצור כמדומה מפסח ועד שבועות], וסיפר שבגבולות בני ברק היכן שהיום בניין הכשרת הישוב היה אז בית חרושת של משי וארגמן של אחד בשם זקס ושם נפל פצצה בתוך המפעל. [והעיר א' מהנוכחים שלאחר שנפל הפצצה במפעל באו לחז"א לשאול אותו ע"כ, והשיב "ש"מ שפרדס כץ זה לא בני ברק", וכן מובא בחוט שני ה'ל' חנוכה שדן לענין מה נקרא אותו העיר, ולמעשה נוקט שם שכיום גם פרדס כץ נקרא בני ברק] לא היה הרבה הפצצות וגם לא היה כ"כ פחד, וזכורני שאז אמר הפוניבז'ער רב את הווארט שלו שבח"ל כל פעם שנסגרת דלת בחזקה אומרים שנפל פצצה, ובארץ כשנופלת פצצה אומרים אולי זה דלת שנטרקה, ואמר רבנו שזה ההבטחה של "ונתתי שלום בארץ" שלא יהיה פחד. אולם כשרומל ימ"ש הגיע לאל עלמין כדי לכבוש את הארץ אז היה פחד נורא, היינו אז בירושלים וממש הרגישו פחד באויר הערבים צהלו והתגרו ביהודים, אבל במלחמת השחרור לא היה כזה פחד אף שהסכנה אז היתה יותר גדולה.

מתוך שיחת רבנו שליט"א השבוע בהיכל הישיבה לנוכח המצב השורר בארץ הקודש המצב שאנו נמצאים בו כעת הוא מצד אחד "משפטי השם", יש מידת הדין גדולה, יש קרבנות ונזקים, יש משפטי השם. אבל מצד שני **רואים ניסים גלויים ממש, שלא כדרך הטבע**, אז אדרבה זה מה שמאפשר לנו את האמונה ואת הביטחון הזה שהקב"ה מנהל את המלחמה, נכון יש לו חשבונות של דין אבל הוא מנהל את המלחמה, והוא מנהל שלא כדרך הטבע ולכן רואים ניסים שלא כדרך הטבע. זה המצב שאדרבה ההתבוננות בו נותן את ה"ונזכרתם", לחשוב ולדעת שהכול בשליטה מאתו ית', גם המשפט וגם הניסים הגדולים.

זה תפקידנו בעת הזאת "ונזכרתם לפני ד' א-לוקיכם" להתחזק באמונה, והענין של הזיכרון בחוצרות שזה מעורר את האדם שיזכור, כשלומדים תורה אפשר מאוד להתחזק באמונה, לדעת שהכל מתנהל מלמעלה, והכל בשליטה, מצד אחד אפשר להיות רגוע אבל צריך להיות בתפילות ולימוד תורה ולהתחזק באמונה הזאת.

לע"נ מרת צביה ב"ר צבי אשר שוורץ נלב"ע כ' סיון התשפ"ה
העלון נתרם לרפואת מרת חוה שרה בת רחל לרפ"ש
בתושח"י

לע"נ הגאון הגדול רבי ראובן ב"ר שבתאי
פיין זצ"ל ר"י תורה ודעת ובעל "בין
המשפטים" נלב"ע כ"ה סיון תשנ"ג

לתרומות והנצחות ולכל עניני הגיליון: 058-323-4245 או במייל: 7619185@gmail.com

"ל' ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

פרשת שלח

ויהס כלב את העם

עשה לנו בן עמרם, השומע היה סבור שבא לספר בגנותו וכו' א"כ וודאי לא נצטרף עמו יהושע. אולם זה אין הפי הנכון כיון שיהושע לא חשד את כלב שידבר בגנות משה, ועוד דאף אם כך עדיין יק' למה שתק יהושע ולא השיב [לטענות].

כדי לבאר זאת נקדים את שנאמר בכלב (י"ד כ"ד) "ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה" וברמב"ן שם עמד לבאר למה לא נזכר יהושע בזה ופי' דאין ראוי היה לפרש שם כי שכרו שיהיה הוא במקום משה, ומבאר דמה שהקדים הכתוב (י"ד ל') כלב ליהושע הוא מפני שכלב הקדים לחלוק על המרגלים.

הנה אף שלדברי הרמב"ן מה שלא נזכר יהושע הוא מחמת כבודו של משה [לא לפרש שכרו שיהיה הוא תחתיו], מכל מקום הקדים הכתוב כלב ליהושע "אם אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון" זאת מפני שכלב הקדים לחלוק על המרגלים קודם ליהושע. ויש להבין מה הדרך שהתורה באה ללמדנו במעשיו של כלב שנשתבח על כך 'ועבדי כלב'.

יסודות עמוקים בדרך עבודת ה' יש לנו ללמוד ממעשה המרגלים, כאשר שבו מתור את הארץ והוציאו דבתה (במדבר י"ג כ"ח) "כי עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם" וכו' ובעוד הם מדברים כל זאת עמד לנגדם כלב בן יפנה, (י"ג ל') "ויהס כלב את העם אל מה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה" והם נתווכחו עמו לעמוד על דבריהם כי 'לא נוכל לעלות'.

אח"כ כאשר כל העדה נשאו קולם לבכות ואמרו (י"ד ד') "נתנה ראש ונשובה מצרימה" עמדו כנגדם משה ואהרן יהושע וכלב לקרוע בגדיהם, ויהושע וכלב השיבו את העם (שם ז') "ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד".

כאן יש דבר שצריך ללמוד ולהבין אותו, מדוע כאשר החלו המרגלים לומר את דעתם על הקושי לעלות אל הארץ, היה זה כלב שהגיב לדבריהם 'ויהס כלב את העם', מדוע שם יהושע לא דיבר גם כן לומר כי הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד. [אכן יש שיאמרו שלא נצטרף יהושע עם כלב עפ"י רש"י שם "ויהס כלב את העם אל משה לשמוע מה שידבר במשה, צווח ואמר וכי זו בלבד

עבודות – דבקות ללא חשבונות

שאם היה מחשב החשבונות הללו, היה נמנע גם כן, מחמת שלא יקבלו את דבריו, אך היות שלא חשב את זאת, רק עמד ועשה את הנכון, זו מעלתו של 'ועבדי כלב' שהייתה עמו רוח אחרת.

יהושע בן נון נקרא בשם זה, לכבוד כי היה הגדול בתלמידי משה רבינו, ויקראוהו בינוון היינו הנבון, כי אין נבול וחכם כמוהו (עי' רמב"ן שמות ל"ג י"א) ובחכמתו עשה את החשבון כפי שאמר לו לבו, שבאותה השעה היה לו שלא למחות, מטעם הנראה לו [אולי זאת בשל החשש שלא יסכיתו הם לדבריו] אך שלימות מעלת 'עבדי' היא הדביקות ללא חשבון כלל.

חלילה לנו מלדבר ביהושע בן נון, רק להתבונן בהירות מה באה תורה ללמדנו כאן, הן אמת שאין לנו לבצע דברים בחופזה ובבהילות, שדרך החיפזון יש בה קלקול גדול. אך כאשר רואים מחזה נורא כל כך, אין לשתוק, ולהניח לטענה המקטרגת 'מפני מה הנך שותק, ומדוע אינך מגיב'. שכן ב'להתאחר' יש במשהו דק שבדק איזה חיסרון במעלת 'עבדי', וכלב הוא שזכה לתואר ומעלה זו, על שלא נשתהה כלל, בשום חשבון ונימוק.

יסוד זה יש לנו לחדד תמיד, כי כלב שהוא 'עבדי' אין הוא עושה כלל חשבונות, זוהי רוח אחרת שהייתה בו, הן יהושע לא דיבר ולא מחה באותו הרגע, אף שאח"כ קרע

נראה בביאור עניין חילוק ההנהגה בין יהושע לכלב, דמה שבאותה העת יהושע שתק, ולא נתווכח עם המרגלים יתבאר בדרך אפשר מחמת שהיה לו איזה הבנה פנימית, כגון שהעם לא יהיו מקבלים כלל את דבריו בהיותו יחיד כנגד עשרה, ואדרבה יהיו שיטענו כנגדו שאומר את דבריו מחמת היותו בעל נגיעה, שתלמידו של משה כנפשו הוא. או מחמת חשבון אחר שלא להיות מורה בפני רבו, ולכך כל זמן שמשה שתק לא אמר יהושע דבר, רק כאשר משה ואהרן קרעו בגדיהם אז נצטרף יהושע לומר את דבריו.

ובאמת אלו חשבונות של אדם גדול, אשר מתבונן היאך יתפרשו דבריו שיהיה אומר, ואימתו לומר כדי לחלוק כבוד לרבו, וח"ו לנו להרהר אפי' בדקות במעשיו של יהושע. אלא שחשבונות כאלו אם היה מחשבם גם כלב בן יפנה, אף הוא לא היה מוחה נגד המרגלים, שכן באמת גם את דבריו לא היו אמורים לקבל שהוא יחיד כנגד כולם. וכן שהוא גם בעל נגיעה דבן משפחתו של משה היה, [שהייתה אשתו מרים אחות משה] וכן היה יכול נמי לחשוש לכבוד רבו ולשתוק. (להאמת לא חשש לזה כיון שהוא מקום חילול ה').

אבל מעלת 'עבדי כלב רוח אחרת היתה עמו' היינו שנשתבח כלב בלשון 'עבדי' על שלא עסק בחשבונות אלו, שכן עבד אין הוא כלל מחשב חשבונות, מונח בזה סילוק והיעדר כל חשבון, ומכח זה 'ויהס כלב את העם', היינו אף

את בגדיו ונצטרף לכלב, הייתה התביעה על רגע אחד קודם מדוע נשתהה, כלומר מדוע חישב את החשבונות, ורק אח"כ יהיה הכתוב מזכיר גם אותו (שם ל"ח) "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ" ע"ש בדברי רש"י שבזה נאמר חלקו של יהושע בארץ ישראל, וזה הדגישה לנו התורה בפירוש שכרו של כלב תחילה.

מעלה זו של 'דבקות' הבאה ע"י שלימות בבחינת ה'עבדות', מצינו במגילת רות (א' י"ד) כאשר הפצירה נעמי בכלותיה שישבו למקומן ועשתה עמהן חשבון על הדבר שאף אם יהיו לה עוד בנים יצטרכו להמתין להם זמן רב, נאמר "וירות דבקה בה" כי הכח היחיד שמנצח את ה'חשבונות' הוא על ידי 'דבקות'.

השלכה של דרך זו חלחלה לצאצאיהם, כאשר מערפה יצא גלית, ומרות יצא דוד, וכשנאבק עמו אמר לו "אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון אנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלקי מערכות ישראל וכו' דזו היא תמצית הדבקות בה', שכלל אינו מחשב חשבונות היאך ובאיזה כלי הוא נלחם, חדור הוא אמונה עיקשת כנגד מי שחירף וגידף, כי ההבדל בין הדבק לשאינו הוא ב'חשבון אחד' שהדבק מצליח להתגבר עליו ודבקות זו היא מעלת 'עבדי'.

חטא המרגלים

הנהגה זו שייכת לכל אחד בכל תחום מחייו של עובד ה', כי מצוי הדבר שיאמר אדם בלבו, "עוד חמש דקות, נתאחר מעט" וכד', אך מי שישים על לבו את הדברים, ויחפץ במעלת העבדות, לא ינהג בדרך זו אלא יהיה עושה הכל בעת ובזמן ללא השתהות. ולא זו בלבד שכך היא הנהגת העבד שאינו משתהה ואינו מחשב חשבונות, אלא שכאשר נוהגים כן זוכים לקנות מעלת 'עבדות' כי כאשר לא עוסקים בשום חשבון נעשים 'עבד ה'.

הדרך בה קונים את ה'דבקות' מבוארת בדברי הרמב"ם (פ"ו מדעות ה"ב) "מצוות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כעניין שנאמר ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצווה זו הדבק בחכמים ובתלמידיהם". למדים בזה כי הדבקות אליה מכוונת אותנו התורה היא בתלמידי חכמים, ולא באופנים אחרים של עבודת ה'. ההבנה בזה היא דרך זו האפשרות לדבוק בו יתברך. מפני שיש מעלה ייחודית בתלמיד חכם, יודע הוא בנפשו שלא לחשב את החשבונות המעכבים, שהרי אם היה מחשב אותם היה נשאר עם הארץ לנצח. שהעוסק בחשבונות יאמר לו ייצרו מה נאכל, ושאר טרדות. אך הדבק בה' אזי אין אצלו כלל החשבון הזה, והוגה הוא בתורה ללא הרף והפוגה, זהו כח ומעלה שבתלמידי חכמים.

בתכסיסי המלחמה, אבל מי שמכיר כי 'עני' הוא, וכל המעשים מעשי ה' הם, אין לו כלל דאגה והסתכלות צבאית כזו. המרגלים חיפשו דרכים היאך נכבשת הארץ אך לא לקחו בחשבון כלל את אפסיותו של האדם והשגחת ה' עליו בכל מעשיו, כלומר לא לקחו בחשבון כלל את השגחת ה' ומדדו הכל בדרך ההשתדלות מלבד דרך ההשגחה, ובדקו איזה חשבון כדאי כי היה בעיניהם שהם צריכים להחליט איך ומה, ולא חשבו כלל את השגחת ה', שאז אין כלל תועלת בחשבונותיהם.

כדי להכיר שהקב"ה אין בלתו בכל העולמות שליט ומשגיח על כל מעשה ומעשה, צריך לבוא אדם להבנה כי הוא עצמו אין לו כלום משלו, וזה חשבון קשה כי משמעו שאני עני ושפל רוח נצרך ותלוי בחסד. דבר זה הוא תכלית עבודת האדם להכיר כי עני הוא שאין לו כלום, והמרגלים לא יכלו לסבול הפרט הזה שהם מושגחים ונצרכים ומצד עצמם אין להם כלום.

אם היו מתבוננים על דרך זו לא היו מתקשים כלל היאך יכבשו, כיון שזה מעשה ה' כמו כל מעשה ומעשה, דהאמת אף מה שנראה שהוא בכוחם, אינו כי אם מהקב"ה, הרי שכלל לא שייך לבחון בעין של אדם באיזה דרך יהיו כובשים.

אדם לא מסוגל להבין שעם כל מעלתו עדיין 'כלומניק' הוא, על כן שוגה הוא בחשבונות איך יעשה כך או אף, ומצטער על דברים שנראה לו כי בימעשי האדם אין הם באפשרותו, אך אם יתבונן כי גם מה שנראה לו שהוא באפשרותו אינו כן רק מעשי ה' הם, לא יחרד ולא יצטער כלל כשיהיה נראה לו הדבר קשה יותר למדותיו, דלפני ה' אין זה כלל נפק"מ. כאשר חיים כך זוכים לראות חסדי ה'.

המרגלים הלכו בדרך שהיא היפך מעבדות זו, כיון שהיה עסק מטרתם לבדוק דרך שאפשר לכבוש בה את הארץ, ומה העם היושב בה, וכו' וכל דברים הללו יש בהם לכא' ממין ההשתדלות, אלא שכאשר ראו כפירשו כדעתם, שקלו הכל בדרך של 'מעשי בני אדם' ולא התבוננו כלל כי כל המעשים מעשי ה' המה.

מה שמביא לכשלון בזה הוא קושי בסיסי של אדם להכיר בעניותו ובהיותו נצרך, דהמתבונן בכך שהקב"ה הוא יחידי שליט כל העולמות חש הוא ומכיר בכך שאין לו כלל משלו כלום, והאדם אינו כי אם עני נצרך, כמו שדוד המלך בתהלים מזכיר כמה פעמים הלשון 'עני' (כי עני ואביון אני (פ"ו), ואני עני וכואב (ס"ט) וכד'). דזו ההכרה האמתית כי אין לי כלום משלי, הכל מהקב"ה.

וכך פרש"י את הכתוב (שמות י"ג) "עד מתי מאנת לענת מפני – כתרגומו לאתכנעא, והוא מגזרת עני, מאנת להיות עני ושפל מפני", כאשר אדם מכיר בעניותו הוא מגיעה לכניעה לפני ה'. שכן העני הוא העומד בפתח אצל בעל הבית לקבל ממנו חסד, ואין הוא רוצה להכיר בכך ופרעה גם לא יכל לסבול את ההכרה הזו.

פעמים רבות אדם יודע את האמת שהוא עני אבל קשה לו לחיות ע"פ זה להכיר שהוא נצרך להקב"ה בכל דבריו, ואין לו משלו כלום. אך תכלית העבודה היא להתבונן ולבטל את כל הכוחות שנראה כי הם 'יכולות שלי' ולדעת שמשלי אין כלל דבר והכל מהקב"ה,

כאשר עסקו בכיבוש ארץ ישראל הלכו לברר היאך היא נוחה ליכבש מצד זה ואחר, אך כל צורת ההסתכלות הזו היא דרך של מי שיעושה בעצמו בודק הוא ושוקל

פרורים משולחן גבוה

משולחנו של רבינו ראש הישיבה הגאון רבי זאב ברלין זצלה"ה

פרשת שלח תשפ"ה¹

א. מה ההיתר בלקיחת פרי הארץ

ארבעים שנה במדבר היה מן האשכול ענבים שהביאו המרגלים, וצ"ע דהא כתיב אני ה' שונא גזל בעולה, דגזול פסול למזבח?
ועוד יש לעיין לשי' היראים (מ"ע תכ"ב) דאפי' למ"ד גזל עכו"ם מותר אין זה שלכם ואיך יכלו להקדישו ולהקריב ממנו נסכים?

(רבינו מרן ראש הישיבה זללה"ה)

"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" (י"ג, כ')
ובתרגום כ' "ותתקפון", ומשמע דצוה להם לקחת שלא ברשות העכו"ם.
ויש לעיין למ"ד בב"ק (ק"ג). דגזל עכו"ם אסור מן התורה, איך ציוה משה לגזול אותם, והא כתיב והכנעני אז בארץ דיש להם במה שזרעו להיות שלהם ולכן היה ריב בין רועי לוט ורועי אברהם?

וכן יש לעיין דאפי' במדרש רבה (שיה"ש פ"ד) על הפסוק שלחייך פרס רימונים, דיש מ"ד דהנסכים שהביאו ישראל כל

ב. מ"ש פטור גלגול עכו"ם מהקדש לגבי החלה

בהקדש דרק אינו מתחייב אלא דיש בו "פטור והפקעת חיוב", וכל שחל פטור בשעת גלגול לא שייך להתחייב באפיה. והטעם לומר כן, משום דבעכו"ם הפטור נלמד מראשית "עריסותיכם" דצריך שתהא העיסה של ישראל כדי להתחייב ולא נאמר בה דעכו"ם פטור ומפקיע בזה שהוא של גוי אלא דאין כאן סיבה להתחייב דהתורה אמרה ראשית "עריסותיכם", ואילו בהקדש יש מקרא נוסף כמש"כ הר"מ בפ' המשניות (פ"ג דחלה) דכ' תרימו תרומה את שהמורס ממנו קודש והנותר חול ולא שזה וזה קדש, וי"ל דנאמר דזה פטור ומפקיע את החיוב חלה ולא יועיל קרימת תנור לחיבו כשנפטור בשעת גלגול.

(ועי' בזכרון שמואל סי' ט' סק"ז)

"והיה באכלכם מלחם הארץ" (ט"ו, י"ט)
במתני' חלה (פ"ג מ"ו) גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור וכו' ר"ע אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור, והיינו דאע"ג דהמתחייב בחלה הוא הגלגול והגלגול נעשה בעודו נכרי, מ"מ יש גם מחייב של לחם וקרימתו בתנור מחייבתו אם נעשה אחר שנתגייר.

ויש לעיין דיעוי' בירושלמי דאפי' שם, רב הילא בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגלגולה פוטרה, והיינו דאם היה של הקדש ונפדה קודם האפיה הרי הוא פטור מחלה, ומה חילוק בין גלגול עכו"ם לגלגול הקדש?

ויש לתרץ דחלוק ביסודו הפטור דעכו"ם מהפטור דהקדש, דעכו"ם אינו פטור ומפקיע החיוב רק דגלגול עכו"ם אינו מחייב ולכך אם אח"כ נתחייב באפיה וקרינן ביה מלחם הארץ שפיר חל עליו חיוב הפרשת חלה, משא"כ הקדש לא נאמר

ג. אם יש שיעור לתרומה וחלה

איסור טבל, ובזה אין צריך שיעור וסגי אפי' בחיטה אחת, והדין השני הוא לקיים מצות נתינה לכהן, ובזה יש שיעור מן התורה, כיון דכתי' תתנו צריך שיהא כדי נתינה, ואם הפריש חלה מועטת אף דתיקן הכרי והפקיע ממנה איסור טבל, מ"מ לא קיים את המ"ע של נתינה, והוא מעוות לא יוכל לתקון, [ולא יועיל מה שיצרף מכרי אחר כדי לעשות נתינה חשובה, דהר"ז מצוה בכרי זה ליתן ממנו נתינה לכהן]².
(נוב"י מהד"ת יו"ד סי' ר"א ד"ה ועתה)

ומרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה כתב

עיין מש"כ בדרך אמונה פ"ג מתרומות סק"ד דרוב הראשונים חולקים ע"ז [ולא ס"ל כהתוס' רי"ד].

"מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה" (ט"ו, כ"א)
פירש"י, לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו, שיהא בו כדי נתינה, עכ"ל.

ויש לעיין דלכאור' דברי רש"י סתרי אהדדי דלעיל (ט"ו כ') כ' רש"י (ד"ה כתרומת גורן) וז"ל, שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור וכו'. ומפורש מדבריו דאין שיעור לחלה וכמו דחיטה אחת פוטרת את הכרי כן בחלה אין לה שיעור, וכאן כ' רש"י דיש בה שיעור כדי נתינה?

ויש לתרץ דהנה בתורי"ד (קידושין נ"ח) כ', אעפ"י שחיטה אחת פוטרת את הכרי, מ"מ עדיין לא יקיים מצות נתינה. וביאור דבריו דבמצות הפרשת חלה יש בה שני דינים, דין הא' כדי להפקיע איסור טבל מן העיסה כי קודם ההפרשה היא אסורה באכילה, וע"י הפרשת החלה מן העיסה כבר הופקע

¹ בהיות שמקיים בס"ד להוציא את הספרים במהדורה חדשה, נשמח מאד בכל הערה והארה תיקון ושיפור עריכתה, גם על גליונות קודמים, נא לפנות למס' 0556272302 או למס' 0504167978, עדיף לשלוח בכתב, יישר כח! - כמו"כ להשגת הגליון כל שבוע ניתן לפנות להנ"ל. כמו"כ המעוניינים להפיץ הגליון למבקשי תורה והכמיה, מתבקשים לפנות להנ"ל.

² והגר"א וינטרוב זללה"ה הוסיף בזה על הגליון, דזכותא דכהן הוא כבר בהדיגון, עי' ברכות מז: וברש"י שם, ואינו ענין להדין מתיר בהטבל.

עת צרה! שיחת רבינו ראש הישיבה זללה"ה בעקבות המצב³

"עת צרה היא ליעקב וממנה יושע" אנחנו נמצאים בצרה כפולה מלבד המצב הנורא שאנו נמצאים בו עת צרה היא ליעקב ויש צרה גדולה מזו שאין איש שם על לב להתבונן כמה הצרה גדולה ונתקיים בנו מה שאמר שלמה המלך משלי (י"ד ט"ז) וכסיל מתעבר ובוטח ופרש"י בוטח לומר לא תבואני הרעה.

מרב הגרי"ז היה מבאר דברי הפייט בר"ה ממך אברה אלך דלכא' אין לזה הבנה פשוטה דאם הוא בורח מפני הקב"ה מה שייך לברוח אליו, ושמעתי ממו"ר הגרמ"ד זצ"ל שאביו מרב הגרי"ז זצ"ל היה מביא דברי הר"מ בפהמ"ש (פ"ד דר"ה על המשנה לב:) ובשעת ההלל הראשון מקריא את ההלל ואומרו בשעת הלל לפי שלא היו קורין ההלל לא בר"ה ולא ביוה"כ לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מה' ומברח ומנוס אליו וכו' ובכל אלו העניינים אינו הגון השחוק והשמחה, ובאר דברי הר"מ דבעצם חייבים להרגיש פחד ומורא מאימת הדין עד שירצה לברוח ממצב זה כמו כל פחד ומורא שיבא על האדם ורואה שאין לו דרך להנצל ממצבו אז הוא רוצה לברוח ממצב זה וממצבו זה הוא בורח אל הקב"ה שיחוס עליו.

ובסתחן הוא שאדם יודע ומכיר את מצבו האמיתי שבו נמצא ורואה שאין לו איך להימלט ואז הוא בוטח בה' שיצילו מצרתו אבל אם אינו יודע את צרתו ולכן סומך ובוטח בה' לזאת לא יקרא ביסתחן כיון שסובר שאין זו צרה ואין לו צורך לבטוח בה' וזהו מברח שיהיה במצב שירגיש שאין לו עצה רק לברוח אבל אין לו היכן לברוח רק ומנוס אליו וזהו הבאור ממך אברה אלך ורק אחר שמרגיש ממך אברה שייך לומר אלך עכ"ל, וא"כ עיקר הצרה שאין מרגישים את המצב של עת צרה היא ליעקב שצריך לחפש מפלט להיכן לברוח ואז יכול להרגיש כי יבטח בה' וה' יושיענו ולעצערנו לא מרגישים שהמלחמה היא סכנה עלינו ונראה כמו שיש מלחמה בקצה העולם, ועוד צריכים לדעת בודאי רואים ניסים בכל רגע אבל על ניסים צריכים לשלם לא עושים ניסים בחינם.

בספר נאות דשא (להרב דיכובסקי) כ' שהיה אצל הח"ח בשנת תרצ"ג לאחר מאורעות תרפ"ט שהיה פוגרום בעיר חברון ושאל את הח"ח אם אפשר לעלות לא"י במצב כזה ואמר לו הח"ח שהתורה אומרת על ישמעאל "והוא יהיה פרא אדם" והתורה זה נצח ואם התורה אומרת שכך יהיה אי"כ לעולם הוא לא ישתנה וא"י כמו שאר האומות שאפשר לחנך אותם ולא לאף אותם שלא יעשו צרות לכלל ישראל אבל את ישמעאל לא שייך לשנות מכיון שתמיד ישאר פרא אדם והוא יהיה בהיותו יהיה, וסיים הח"ח ואמר שמי יודע מה יעשה הפרא אדם באחרית הימים, ועכשיו הראו לנו משל מה יכול לעשות הפרא אדם.

בספר עץ הדעת להגאון ר"ח ויטאל (על הנ"ך) כתב על המזמור קכ"ד שיר המעלות לדוד לולא ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם דמבאר כי ידוע דכלל ישראל נגזר עליהם ד' גלויות בבל מדי יון ואדום אבל עוד עתידים להיות באחרית הימים בגלות ישמעאל וישמעאל להיותו בן אברהם ונימול נקרא פרא אדם ולא אדם גמור מפני שמל ולא פרע וזו הגלות תקיפה יותר משאר גלויות ולכן נקרא שמו ישמעאל על שחייבין ישראל לעקוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמעם האל ויענם, מבואר דבלא תפילה וצעקה הסכנה גדולה מאוד דיש לו זכות אבות והוא גם נימול

ומבואר שם דכל האומות יש להם ממשלה על שאר האומות אבל ישמעאל הם הערבים שוכני האוהלים ומדבריות ואין להם עסק עם זולתם אלא נמשלים לליסטים היוצאים ומקפחים בני אדם וחוזרים לאוהליהם אזי חיים בלעונו בזמן גלות זו אין לו שום מטרה רק לבלוע אותנו חיים כמו "ותבלענה השיבלים ולא נודע כי באו אל קרבנה" כי ח"ו בחרות אפס בנו רוצים למחוק את ישראל וע"ש מה שהאריך דגלות זו קשה מכל ד' גלויות וה' ירחם עלינו ויצילם מידם.

[ד. א. עפ"י הגרמ"ז יש לישיב קושיית התוס' ע"ז ג. איך אמר דוד בקום עלינו אדם הא אין עו"כ קרוים אדם כמבואר ב"מ קי"ד: דאין קברי עכו"ם מטמאים דכתיב אדם כי ימות ואין עכו"ם קרוים אדם והא דכתב בקום עלינו אדם ר"ל אדם ולא מלך ודריש במגילה י"א גבי המן אי"נ בקום עלינו אדם ולפי הגרמ"ז שאני ישמעאל דהתורה קראתו פרא אדם יש בו קצת אדם שנימול אע"פ שלא פרע]. מורי חמי רה"י בעל האילת השחר זללה"ה כתב מכתב לבני ישיבתנו הקדושה בזמן שהיה גזירת הגיוס בחודש תמוז תשע"ב וכתב היות שיש קיטרוג גדול מאוד צריך לדעת שאם יש גזירה בודאי יש קיטרוג שאם יש לסיטרא אחרא שילטון בודאי זהו קיטרוג, והביא בשם הרמח"ל שצריך ללמוד שלשה ימים מעת לעת ברציפות ע"י שכל אחד יקבל ע"ע ללמוד כמה שעות ברציפות ורק ע"י אפשר לעצור את הסיטרא אחרא, ובאמת רח"ו כותב שם שעצם הדבר שישראל עמלים בתורה זה מונע את הסיטרא אחרא לעשות את הרצונות שלו מכיון שלימוד התורה זהו הדבר היחידי שיכול לעצור אותו ולא צריך לחפש עצות להילחם עם הישמעאלים שהרי הוא רק שליח והתפקיד שלנו זה למנוע את כחו של הסיטרא.

ובאמת שהסיטרא אחרא עכשיו הוא גדול וכמדומה שמזמן מלחמת העולם לא היה כזה מצב של רצח בכזו קרירות ועזות נפש וכזו רשעות בלי שום תועלת חוץ מלהרוג יהודים ולכן זהו פחד גדול וצריך לזה הרבה ניסים ולכן זה מחייב אותנו להתחבר לתורה ולא רק להרבות בלימוד התורה אלא גם להרבות בעמל התורה שזהו הכח הגדול שכשארם מקריב את עצמו לתורה "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" זהו קרבן שיכול לעזור להציל אותנו מגזירות רעות.

רבותי, אם נעשה מה שצריך לעשות יש לנו כח לעצור את הצרה ע"י שנקבל קבלות להתחזק וכמו שכתב הרה"י במכתב שצריך לעשות ג' ימים מעת לעת אבל בודאי שעיקר המטרה בזה הוא להוסיף יותר מהלימוד שרגילים בו ולקבל ע"ע ללמוד בל"נ כמה שיותר שעות בתענית וברציפות מבוקר עד ערב מתפילת שחרית ועד חצות הלילה שלא יהיה הפסקה בביהמ"ד, ובפרט יותר חשוב שעכשיו זהו גם ימי שישי ושבת שהרי ידוע שבשבת הלימוד שוה פי מאה מיום רגיל והטעם בזה נראה מכיון שיש יצה"ר גדול ולכן הלימוד יותר חשוב, ולכן נעשה חיזוק בימים הקרובים להתחזק ואיש בל יעדר בשישי שבת להרבות בתורה.

ונתפלל להקב"ה שישמע שוועתנו ויציל את כל עם ישראל, שהרי אם לא נתחזק עכשיו מי יודע אם כשנבא לבי"ד של מעלה לא יתבעו אותנו ע"י למה לא הצלנו את עם ישראל שהרי בידינו הדבר ובפרט שהרי א"א לדעת מה עוד הם הולכים לעשות צרות לכלל ישראל שזה ודאי שרואים שיש תביעה גדולה בשמים וא"כ עיקר התביעה מאיתנו זה להתחזק בלימוד שיהיה בביהמ"ד ברען של תורה מהבוקר ועד חצות לילה, ובלי יוצא מן הכלל שכל מי שחביריו נמנים על דבר מצוה והוא אינו נמנה עמם זהו גורם לתביעה גדולה עליו, ועכ"פ אנחנו צריכים להרגיש שכשאנו עוסקים בתורה אנו מצילים את עם ישראל.

והקב"ה יעזור שיתקיים אף "דעת צרה היא ליעקב וממנה יושע" פ"י שיצא מזה ישועות גדולות וביאור הפסוק הוא שהעת צרה זהו מה שמגדל אותנו ומחזק אותנו וא"כ בודאי צריך לנצל את המצב של הצרות לצמוח מזה, ובזכות זה יהיה ישועת הפרט והכלל והקב"ה ישמע שוועתנו ויקבל התפילות של כל אחד ואחד להתעלות לגדול ולצמוח ולעשות נחת רוח לבורא עולם.

³ נסמר בהיכל ישיבתו הקדו' גאון יעקב י"ז מרחשון תשפ"ד, נכתב ע"י א' השומעים.

לכתך אחרי במדבר

מסכת חייו של איש האמונה הגאון רבי יוסף גולדננטל זצוק"ל מייסד ישיבת אופקים לרגל היאצייט החמישי ביום שני כ"ז סיון – נכתב ע"י בני המשפחה

ערש לידתו

בי"ג באלול תרצ"ד, בעיר יאסי שב רומניה אשר היתה לעיר ואם בישראל והיו בה עשרות אלפי יהודים ואף מרכזי חסידות גדולים, נולד ר' יוסף גולדננטל לאביו הר"ר משה זצ"ל ולאמו מרת אטל (לבית שפר) הי"ד, אמו ע"ה היה חשוב לה מאוד שיגדל בנה לתורה ולמצוות והיתה לוקחת אותו לתלמוד תורה, ופעם אחת ירד שלג כבד וכסה את כל הרחובות ואמו לקחה אותו במסירות לחיידר, אך באותו היום לא הגיע אף אחד, ובחזרתו אביו היה צריך להפשיר את רגליו הקפואות מהשלג... אך מעשה זה הטביע בדמו את חשיבות לימוד התורה.

כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני

עם עליית הצורר הנאצי לשלטון, התקדרו שמיה של רומניה כאשר בשנת תש"ב (1942 למניינם) השלטון כרת ברית עם הגרמנים ימ"ש, בהיותו ילד כבן 10 אמו מרת אטל הי"ד נרצחה ע"י גוי ערל לב, והפליג ארצה (בק"ץ תש"ז) באניית מעפילים לארץ ישראל, כאשר הבריטים עצרו את האנייה במהלך ההפלגה והגלו אותם למחנה המעצר בקפריסין, שם שהה מספר חודשים עד שהבריטים שיחררו אותם לארץ ישראל.

רבותיו שלמדוהו חכמה

בבואו לארץ נשלח יחד עם כלל הנערים לכפר נוער על יד המושבה פרדס חנה, ולמד במדרשה 'נועם' בראשות הגאון ר' יהושע זליג דיסקין זצ"ל (חמו של מרן הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל), לאחר שהרב דיסקין הכיר בכוחותיו וכישרונותיו המבורכים, וראה את רצונו הכנה לעלות ולהתעלות וללמוד בישיבה קדושה, שלחו לישיבת פוניבז', שם זכה להידבק בראשי הישיבה מרן ר' דוד פוברסקי זצ"ל ומרן ר' אלעזר מנחם שך זצ"ל, סיפר כי המשגיח ר' יחזקאל לווינשטיין שאלו מדוע אינו הולך לצבא כחברי, וענה כי יש בחירה ובוחר בדרך התורה, מלבד התמדתו בישיבה היה ר' יוסף פעיל נמרץ לטובת העולים במסגרת 'הפעילים' וחירף נפשו להיכנס למחנות ואף נעצר ע"י כך, אף שימש כמדריך מסור בבתי אבות לבקשת הרב מפוניבז', ואף לימד תשב"ר בת"ת אהל יעקב בת"א.

בית של תורה

בה' שבט תש"כ זכה להקים את ביתו יחד עם רעייתו שתח' מרת לאה לבית פופוביץ, בחופתו השתתפו מרנן האבי עזר' והקהילות יעקב שהוזמן לסדר קידושין ומכיון שראה את רב שכונת 'נווה אחיעזר' הג"ר אברהם צבי וייס זצ"ל שבה לכבוד משפחת הכלה שהתגוררו בשכונתו, אמר לכבד את הרב וויס בסידור קידושין. בית זה היה בית של תורה וגמ"ח בעזרה לכל דורש כאשר ר' יוסף הזמין תדיר לביתו אנשים אשר צריכים למילה טובה וארוחה חמה, ואף היתה תקופה שבה לביתם בכל לילה איש צדיק למנוחה במעונם, וכן בחורים הזקוקים לבית חם גדול בביתם. יחד עם י"ג ילדיהם אשר זכו להקים משפ' מבורכת ומפוארות הממשיכות במסורות התורה כפי שקיבלו מסבם הגדול, מרבה היה ר' יוסף להודות לבורא עולם על שזיכהו להקים משפחה ברוכה אשר כולם הולכים בדרך התורה והמצוות.

כי הם חיינו

בשנים קדמוניות היה לו קביעות ללמוד בחברותא עם ידידו מיישיבת פוניבז' הגאון רבי חיים ליקבורניק זצ"ל בעל הקיצור הלכות, וסיים עמו את כל הש"ס כמה פעמים, לאחר פטירתו למד עם חתנו הרב ולדמן שליט"א, ובשנים מאוחרות יותר היה משכים קום ללמוד עם שכנו ר' צבי ריכנברג שליט"א קודם התפילה, ובני הבית היו מתעוררים לקול לימודם הערב. ר' יוסף היה ת"ח בעל שיעור קומה תורני ואף זכה לכתב סמיכה לרבנות מרן הגר"ד פוברסקי זצוק"ל.

איש רב פעלים

בעצת מורו ורבו הרב שך אשר אמר לו כי אם רוצה לפעול, לא יסתובב ממקום למקום אלא ייקח מקום אחד ובו תפתח ישיבה וכך תהפוך את המקום למקום תורה!, וזאת למודעי כי אצל ר' יוסף דברי הרב שך היו קודש! אמונת החכמים שפעמה בקרבו היתה למופת, לא סר מדבריו כל חייו, והיה נועץ בו אל כל צעד ושאל, עתה היתה המשימה ברורה – להפריח את השממה!

לכתך אחרי במדבר

חלום היה לר' יוסף עוד בהיותו בחור עת ביקר בעיירה אופקים במסגרת אופקים' וראה את המצב הרוחני שהיה חמור מאד להקים בה ישיבה, עתה לאחר דברי מורו ורבו החל לפעול לטובת הענין, ובס"ד עצומה מצא הוא את ראש המעצה דאז הרב משה מיבסקי ידיד נאמן שסייע רבות בהגשמת חזונו ובבנית בנין לישיבה.

הזורעים בדמעה

וכך מתחיל החלום להתגשם – 'ישיבת אופקים' להוציא יקר מזולל, שכנוע רב היה צריך להפעיל על ההורים בכדי שיאותו לשלוח את ילדיהם לישיבה, וכיצד הצליח ר' יוסף לשכנע אותם?, כך היה שואל אותם ר' יוסף, יש לכם בוילר לחימום המים בבית? אם תדליקו ותכבו את הכפתור כל הזמן לא יהיה לכם מים חמים, רק אם תשאירו את הבוילר דלוק רצוף במשך מספר שעות תגיעו למטרה הנכספת, כך גם עם ילדכם, אם אתם מעוניינים שיגדלו לתורה וליראת שמים כפי שצריך תשאירו אותם דלוקים תמיד אצלנו ומידי פעם ניתן להם לבקר בבית, בתחילת העבודות לרישום שני בחורים שבאו עם ר"י לסייע ברישום נפצעו בעת שהרכב בו נסעו התהפך, אך מרן הרב שך חיזקו כי דבר טוב הולך בקושי, ואכן אט אט נפתח הישב"ק ור' יוסף היה מוסר שיעורים ושיחות יחד עם שאר רבני הישיבה ומי שעמד בראשה הגרע"י פציפצי, לאחמ"כ נפתח אף מתיבתא לגילאי כיתות ה-ח בראשות הגר"י ארנופוריט שליט"א.

בנה בניית בית לה'

לאחר תאונת דרכים קטלנית באור לי"ב כסלו תשל"ב בה נקטפו חייהם של ארבעה בחורים, הקימו ישיבה על קברם ונפתחה הישיבה הגדולה בה כיהנו פאר הגאון הגדול ר' יעקב הורביץ זצ"ל ומרן הגאון ר' חיים קמיל זצ"ל ורבים מבני הישיבות התיכונית פשטו צורה ולבשו צורה בהשפעתם הגדולה של ראשי הישיבה ושאר רבני הישיבה, אף הגה"צ ר' שמשון דוד פינקוס זצ"ל שימש כמשגיח וכו"מ לפרקים, ולבסוף נתמנה לרבה של ק"ק אופקים, ר' יוסף היה הרוח החיה בהבאת דמויות ההוד הללו לעיירה הדרומית, ויכלה הזמן והם לא יכלו טרחותיו המרובות להפרכת השממה בנגב, כאשר ר' יוסף היה עוזב את ביתו לתקופות של ה' חודשים ויותר ומפליג על מעבר לים להתרים את נדיבי עם למען החזקת הישיבה, במסירות אין קץ כאשר הוא מותיר אחריו בית עם ילדים, בשנת תשמ"ה נוסף נכבד חשוב לישיבת אופקים - ישיבה קטנה למצוינים עבור בניהם של בני הקהילה בראשות הגר"ת פראנק שליט"א ונחקק שמה לזכרון עולם למייסדה הגאון ר' יוסף גולדננטל – 'יוסף לקח'. ב"ה עד היום פורחת הישב"ק מאד, לאחר סילוקם של ראשי הישיבה הגר"ח קמיל והגר"י הורביץ זצ"ל נתמנה הגאון רבי אליעזר אינהורן שליט"א לכהן בראשות הישיבה ואכן זוכה הוא להעמיד תלמידים הרבה יחד עם שאר רבני הישיבה שליט"א.

הרב דומה למלאך אלוקים

דבוק היה ר' יוסף בדרך זו של התבטלות מוחלטת לדעת תורה, וגם כאשר קיבל מרבותיו הוראות אשר היו קשות עבורו קיימם באמונת חכמים מוחלטת. רבו המובהק היה רבינו הגדול מרן ה'אבי עזרי' זצוק"ל ובכל שאלה וספק עלה לקבל ממנו את הדרך אשר ילכו בה, ודבק בו לכל אורך השנים, סיפור מופלא שהתרחש בשלבים הראשונים של הקמת הישיבה סיפר ר' יוסף עת חש כי כשל כה הסבל, עלה הוא למעונו של מרן הגר"ח מ"ש שך ושח לו עת המצב העגום, מרן זצוק"ל אמר לו 'אם אתה רוצה לחזור לכולל אז תחזור, אבל אז יהיה לך חלק רק בתורה שלך. אם אתה רוצה שיהיה לך חלק בתורת הרבים, תמשיך עם הישיבה'. ר' יוסף אמר שאין לו כח יותר כי חילק צ'קים שצריכים

להפדות באותו יום, ואני לא רואה שום סיכוי לכסות את הסכום שצריך לצאת מן הבנק, מרן הרב שך נענה ואמר 'תרים את המפה שעל השולחן, יש שם 10 אלפים לירות, תיקח את הכסף!', ר' יוסף לקח את הכסף אך לא ספר אותו, אז מרן אמר לו כנראה אינך מתפלל טוב שהרי התפילה צריכה להיות כמונה מעות, ואם אינך מונה את הכסף כנראה שאינך מתפלל טוב..., נענה ר"י ואמר כי זה רק שליש מהסכום שחסר, השיב לו מרן 'כשבאת לכאן חשבת שאתן לך כסף? הרי באת לבכות אצלי כמו שבוכים בכותל המערבי, והנה הגעת ויש לך שליש מהכסף, לך תפקיד את הכסף בבנק, והקב"ה יעזור לך להשלים את כל מה שחסר לך'.

ומרן צווק"ל המשיך ואמר 'האם חשבת מהיכן יש לי כ"כ הרבה כסף?', השיב ר"י כי אינו חוקר ולא שואל, אז אמר מרן 'סיפרתי לחבר נעורי ראש ישיבת סלבודקא הרב שולמן, שבדעתי להוציא חלק נוסף של ה'אבי עזרי', אך אין בידי את הסכום הדרוש להדפסה, והוא הלווה לי את הכסף, הלכתי משם ישר לדפוס פרידמן, אבל הם לא הסכימו לקבל את הכסף לפני שסיימו את העבודה. אז שמתי את הכסף מתחת למפה, וכשבאת סיפרת שאין לך כסף, גמרתי בלבי לתת לך, כי אני סומך אליך שכאשר אצטרך את הכסף בחזרה לשלם עבור הדפסת הספר, תחזיר את הכסף'. יש לציין כי הקשר עם מרן היה מיוחד במינו ור' יוסף היה איש אמונו במשימות רבות אשר היה מבצע בציות מוחלט לרבו הגדול, כבר בהיותו בחור ביקש ממנו מרן ללמוד עם נכדיו בני חתנו מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א, ולימים זכו להתקשר בקשרי משפחה.

טוב שכן טוב

קשר מיוחד היה לר' יוסף עם שכנו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי צוק"ל, היה זה לעת זקנותו של מורו ורבו הרב שך, שאל אותו ר' יוסף להיכן יפנה כעת, והרב שך השיב לו כי ילך אל הבן של הקהילות יעקב, ואכן ר' יוסף אשר היה מחשובי מתפללי ביהכנ"ס לדרמן זכה לקרבה מיוחדת אצל ר' חיים והיה עולה להיוועץ בו על כל צעד ושעל, ר' חיים הוקיר מאד את פועלו ואף בירכו 'שכל ברכה שתצא מפיו תתקיים!'. אף זכה ר' יוסף לקשר בין מרן ר' חיים לר' יואל קלוגמן אשר חיפש ת"ח שיערוך לו מקורות לספר 'הרוקח' ור"י הכיר לו את מרן ר' חיים שיכתוב לו מקורות, ומעניין לציין ששילם את זה בדיוק לפני חתונת בתו הרבנית קולדצקי תליט"א וכן כתב מקורות קצת על ספר 'רבינו אפרים'.

כמו כן הרבנית קניבסקי ע"ה העריצה מאד את ר' יוסף והיתה אומרת לזוגתו שבאו בענייני שלום בית שיראו את שכניה משפחת גולדנטל כדוגמא למופת, פעמים רבות היתה באה לאכול סעודה ג' אצל משפ' גולדנטל [לאחר שר' חיים היה אוכל סעודה ג' מיד לאחר מנחה גדולה] מפני שהייתה נהנית לשמוע את דברי החיזוק והאמונה המיוחדים של ר' יוסף.

מאצילי בני ישראל

אדם רגשן מטבעו היה ר' יוסף מלא רחמים, כזה היה יחסו לכל אדם, בהארת פנים לכל אדם, סבלנות רבה היה לו לשמוע, לעודד, ולהיות נושא בעול עם חבירו, לשמחות רבות היה מטריח עצמו אף בזקנותו ע"מ לשמח את ידידיו, ר' יוסף היה מעביר על מידותיו וגם כאשר הרעו לו היה מוחל בלב שלם, סיפר א' מבוגרי הישיבה כי בעת לימודו בישיבה, במסיבת חנוכה טבח הישיבה הלך לחדר האוכל עם עגלה עמוסה בכל טוב, והוא שלא הבחין בו נתקל בעגלה והיא התהפכה על צדה וכל האוכל הושלך על הארץ, ובדיוק ר' יוסף עבר שם, הבחור כבש את פניו על הנוק שגרם וחשש כי כלתה עליו הרעה, אך ר' יוסף ניגש לטבח וביקש ממנו כי ילך להכין האוכל מחדש, ושאל אותו האם קרה לו משהו, והרגיע אותו שלא יחשוש, ממרחק שנים אומר האברך היה זה שיעור של לימוד כיצד ניתן להבליג ולהרגיע ולהתגבר על הכעס הטבעי על חוסר ההתבוננות מצד הבחור.

שליח ציבור כעבד קמיה מריה

בימים הנוראים היה משמש כחזן בישיבה, ואף רבים מבני הקהילה היו קובעים את מקום תפילתם בהיכל הישיבה, הרב אברהם דייטש שליט"א יו"ר דגל התורה באופקים (שאף הוא נקרא לאופקים ע"י ר"י) מספר על תפילותיו של ר' יוסף 'התפילות. אי, התפילות של ר' יוסף צ"ל. במשך כל השנה אני מתפלל בבית הכנסת 'קוית' של הקהילה, בית הכנסת של הגר"ש פינקוס צ"ל וכיום בנו הגר"י שליט"א, אבל בימים הנוראים אני מתפלל בישיבה. למה? רבי יוסף צ"ל מלבד היותו שליח ציבור שלנו כל השנה, בימים הנוראים היה הוא שליח הציבור בהיכל הישיבה, ואי אפשר עד היום לשכוח את התפילות המרטיטות. רבי יוסף עמד והתחנן לפני בוראו, בבכיות שסחפו עמם את כל הקהל, עין לא יכלה להישאר יבשה כשרבי יוסף געה בבכי לפני קונו. כמה יראת שמים זה הכניס לבני הישיבה. כמה יראת שמים זה הכניס לנו לאברכי הקהילה שהתפללנו במחיצתו, זכינו לטעום טעם תפילה במחיצתו.

הרבנות תורה

מלבד שיחותיו בישיבה, שיעורים רבים היו לו לר' יוסף, בכל בוקר היה מוסר שיעור תורה לעובדי בנק מזרחי באופקים, ובכל יום רביעי במשך 25 שנה היה מוסר שיעור לבעה"ב בבית הכנסת בקריית הרצוג, וכל היום היה סביב השיעור, מקומות רבים היו מזמינים אותו לדרוש בפניהם, והיה הוא מגיד משרים להיטיב לב ישראל לחיזוק בתורה ובמצוות, נודע לתהילה שיעוריו בסמינר תורני אופקים שע"י הרב ד"ר יהודה אריה כהן שליט"א, אשר ר' יוסף היה ממייסדיו, והיה מוסר הוא לבנות ישראל שיעורי השקפה על הבית היהודי, תלמידות רבות מספרות על מחברות מלאות בתוכן איכותי ומעניין ששמור עמהם, כאשר ר' יוסף השקיע את מירב כוחותיו בשיעורים אלו, אשר זכורים הם לתלמידות לטובה וכך גדושות במטען שהנחיל להם האי גברא רבה זכו הם להקים בתים של תורה בדרך ישראל סבא.

אף בכולל 'זיכרון אליהו' (שהקים הרב משה גפני שליט"א, כיום בראשות הרב יוסף הרשקוביץ שליט"א) היה מוסר ר' יוסף שיחות חיזוק כסדר, ובשבעה הגיע אדם ובפיו סיפור מדהים, היה זה לאחר הצטרפותו לכולל ר' יוסף הגיע למסור שיחה, ולאחריה ניגש הוא להודות, ר' יוסף התעניין בו ושאל לשמו, וכששמע ממנו שהוא נשוי כבר 10 שנים ואין לו ילדים, ר' יוסף אשר היה בו מידה גדושה של נשיאה בעול כאב את כאבו של האברך המצפה כ"כ לילדים, ואמר לו בא איתי לרכב אנחנו נוסעים למרן הרב שך לקבל ברכה, כאשר בא האברך למרן הרב שך בירך אותו בזש"ק, וברכתו נתקיימה ונולד לו בן זכר וזכה להמשך הדורות ע"י בן זה, וכל זה בזכות ר' יוסף צ"ל אשר נשא על לוח ליבו הטהור את צרתן של ישראל והיה מרבה בתפילות לישועות הכלל והפרט. במעמד הנחת אבן הפינה לבניין הכולל 'זיכרון אליהו' נשא ר' יוסף דברים נלהבים, ואמר כי לא רחוק היום שהאוטובוס הפנימי של בני ברק יעבור באופקים..., בכוונתו שבעזה"י המקום יתפתח ויהיה לעיר של חכמים וסופרים, חזון שאט אט הולך ומתגשם בס"ד.

אף לעת ערב לא הניח ידו והקים במודיעין עילית ישב"ק 'חשקת התלמוד' בראשות בנו הגר"א, והיה מרומם הבחורים בשיחותיו המוסריות אחת לשבוע, הוד קדומים היה לו לר' יוסף ודבריו אשר היו יוצאים מן הלב היו חוצצים לבבות, בזה לא אמר די ובראותו את הצורך בחיזוק הלימוד בימי שיש ושבת ייסד כולל בראשות בנו שליט"א, ואף בכוללים היה מוסר דברי חיזוק מפעם לפעם, תמיד מחפש היה ר' יוסף כיצד להרבות כבוד שמים בעולם – לשם שמים, וזכה שתשרה שכינה במעשה ידיו.

עוד יוסף חי

זכה ר' יוסף ומאות רבות של צאצאים ממשיכים בדרכו הישרה לעובדו בכל לבבכם ובכל נפשכם!, הבה נשכיל ללמוד ממסכת חייו לקח, לקחת אחריות! ר' יוסף היה יהודי מהשורה אך היתה בו נשיאות לב שרוממה אותו לפסגות, אף אנו כ"א במקומו ולימודו יכול ליתן אל לבו להרחיב את שאיפותיו, זעקתו של ר' יוסף 'אל תאמר נער אנכי! אלא קום ועשה, מחייבת ביותר את כולנו.

ביום שיש ערש"ק קרה כ"ז סיון תש"פ הסתלק ר' יוסף לישיבה של מעלה בישיבה טובה בן פ"ה שנים, למגינת לב תלמידיו ומוקירו ובני משפחתו, זכה הוא להיות צלול עד לרגעיו האחרונים ויצאה נשמתו בטהרה לאחר תפילת שחרית ודברי חיזוק לנכדו, הימים היו ימי נגיף הקורונה וההלוויה היתה מצומצמת ביותר בהשתתפות בני המשפחה, הלווייתו יצאה מבית הכנסת 'חזון איש' (לדרמן) אף מרן שה"ת השתתף בה מחלון ביתו, הספידהו מחזונו מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א ובניו הגאונים ר' אברהם ישעיהו, ר' אלחנן בונים ר' יששכר ברוך שליט"א, ונטמן בפניא דמעליא שבתא בבית החיים 'שומרי שבת' (ויזניץ), בימי השבעה ציין מרן הגר"ג אדלשטיין צ"ל לבני המשפחה את דברי הגמ' בכתובות (קג ב') 'מת בער"ש סימן יפה הוא לו' ודברי רש"י שם שיכנס למנוחה מיד, ואמר שזהו סימן שכל ימיו התכונן לעוה"ב שהוא בבחינת שבת, ונסיים במילים בהם חתם ר' יוסף את צוואתו לבני המשפחה 'הנפרד מכם לחיי העוה"ב ובקרוב להתראות בתחיית המתים'. יהי זכרו ברוך.

שו"ת בעניני השעה

מרבנינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א

ש. יש תחושת מבוכה ובלבול גדול בציבור בעקבות הנפילה בפרדס כץ, האם פגה הבטחת מרן החזון איש, שמא גבר חרון אף והובקעה העיר, ישנו חשש ופחד גדול בעם היושב בעיר התורה והחסידות.

ת. הרבה שנים לפני, היה אחד שהבטיחו לו 'ואהיה עמך ושמרתיך בכל אשר תלך' (בראשית כ"ח ט"ו), לכאורה ההבטחה הכי חזקה שיש, ולא החזו"א הבטיח לו, אלא הקב"ה בעצמו. יש יותר מזה? ומה כתוב אחר כך, 'וירא יעקב מאד וייצר לו' הוא פחד מאד. לא טוב ההבטחה? היא פג תוקף? חז"ל מבארים שמא יגרום החטא, גם אחרי ההבטחה יש מושג של יגרום החטא. החזו"א כך לפי עדים ששמעו ממנו הסביר את עצמו, שזה לא ענין של גבולות מוניציפליות ולאִיזה ראש עיר מצביעים, אלא החזו"א אמר שרואה שהעיר מוקפת דפי גמרא... אם יש אזורים שמוקפים דפי אינטרנט, או גרים שם אנשים שאינם שותו"מ, לפעמים החטא גורם.

ש. אז מה למעשה לגבי להיכנס למקלטים?

ת. אנשים שואלים כל הזמן האם מותר לרדת למקלט... אין איסור כזה בשום מקום בעולם. אין בזה חוסר באמונת חכמים וכן להיפך. צריך להיות נורמלי. אדם שיש לו ממ"ד בבית ומעדיף להתהפך על מיטתו באמרו סומך על... סתם שוטה. כנ"ל אם יש לו מקלט נגיש במרחק קל, מי מונע ממך! ובוודאי אם האשה מפחדת או הילדים רועדים וכדומה. אבל אדם שנמצא במקום שאין בכלל מקלט זמין רק במרחק, ובשביל זה צריך להעיר את כל הילדים באמצע הלילה, או אם במקלט עצמו עלול להיות סכנות רוחניות, זה מצב אחר. זה מוגדר שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, וודאי יכול לסמוך על...

ש. יש רבנים שפרסמו שהבטחת החזו"א לא ממש ברור מה המקור, ואם הבטיח, ומה התכוון ואין לסמוך על זה וכו'...

ת. גם לעוד רבנים פנו מרשויות העורף והעירייה שיפרסמו דבר כזה. אבל מי ששמע ממו"ח רבי חיים קניבסקי זצוק"ל מאות ואלפי פעמים דברים ברורים וחותכים על מה ששמע מהחזו"א, (והובאו דבריו גם בחוט שני מהגרנ"ק זצ"ל), ומו"ח הביא מהירושלמי שדבריו קיימים אחר פטירתו, קשה קצת לשכוח את הכל ולנסח מחדש את הדברים בצורה שמשתמעת לשני פנים. שמעתי שגם דו"ז הגר"י זילברשטיין שליט"א אמר דברים ברורים בעניין המשך קיום הבטחת החזו"א בזמנינו במקומות ששומרים שבת.

זה לא סותר שוודאי צריך להיזהר ולעשות כל השתדלות ראויה להישמר, אני אומר לאנשים כל הזמן גם במרכז ב"ב, תשתדלו לא לעמוד ליד קירות חיצוניים שלא יפלו זכוכיות מההדף כמו שראינו שקורה, להשתדל לא לעמוד באוויר הפתוח בזמני אזעקות, גם בגלל הרסיסים ושברי היירוט. אבל למחוק דברים ברורים שסמכו עליהם כל השנים - אני לא מספיק גדול בשביל זה.

ש. פורסם גם בשם מרן גאון הדור רבי דב לנדו שליט"א שהוא מתלמידי החזו"א שאין לסמוך שיקרה נס בשום מקום שהוא וכו' ולהישמע להנחיות.

ת. בוודאי שאסור לסמוך על הנס ובמקום שנקרא נס, ואפי' שלכל כדור יש כתובת, אסור לסכן את עצמו. יש נקודה נוספת שכנראה מרן רבי דב לנדו רצה לעורר, הרי חזקיהו המלך גנז ספר רפואות והודו לו (פסחים נ"ו), יש סברא פשוטה בזה, שלא היו מתפללים אלא סומכים על ספר רפואות, גם פה היה תחושה שבב"ב לא צריך אפילו להתפלל, הכל מסודר, יש הגנה ייחודית. באו לעורר אותנו, שאו עיניכם השמימה בתפילה, ובזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה לאביהם שבשמים.

ש. כידוע הרה"י הורה מתחילת המלחמה כי 'עולם הישיבות' בכל מקום בארץ מהצפון ועד הדרום חייבים לפתוח שעריהם ללא הפסקה כלל, גם במקומות שקצת יותר מורכבים מכל בחינות.

ת. ברור שבעת הזאת, בחורים אשר לא תהיה להם מסגרת לימודית מסודרת, ובפרט כאשר התחושה היא שמצווה וחובה להתעדכן בחדשות בכל דרך... וד"ל... זהו איום יותר מסוכן מאיראן. ולכן כל החשבונות הינם אחרים. (ואמנם אחת הישיבות הגדולות עברה ממקומה אבל זה מסיבות אחרות).

ש. יש ישיבות ששואלות אולי לאור המצב שהאזעקות הפריעו את שנת הבחורים בלילה כדאי להתחיל שחרית יותר מאוחר, או לחילופין לסיים יותר מקודם בערב מסיבות שונות.

ת. בשופ"א. סדרי הישיבה קודש הם. ברגע שבחורים יתחילו להרגיש שהסדרים אינם כסדרם, זה הופך את כל ההרגשה ל'ישיבת בין הזמנים' וממילא הכל מתרופף. עדיף שיהיו פחות בחורים בשחרית ושאר נזקים קטנים מאשר שכל האווירה תהיה בקלות יתר.

ש. הבן שלי חזר לצורך מסוים לבית, האם לקחת סיכון על הנסיעות חזרה לישיבה ובכלל בבית נראה לי יותר בטוח, יש פה ממ"ד אז אולי עדיף שישבה בבית קצת עד יעבור זעם?

ת. מה פתאום, ואם הזעם יעבור עוד חודש? חבל על כל רגע, אין מקום שמור יותר מהישיבה. שישע לשלום ויחזור וה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

ש. אני מגיד שיעור בישיבה בעיר אחת ומתגורר בעיר אחרת אשתי מאד חוששת מהנסיעה בזמנים כאלה?

ת. שלוחי מצווה אינם ניזוקים לא בהליכתם ולא בחזרתם. אין מה לחשוש, ביחוד שזה זכות הרבים התלויה בכם, יתכן שכדאי יותר להשתדל לחזור לפני החשיכה, באופן כללי עושה רושם שפחות זורקים ביום וגם הפחד ביום יותר קל. יש דבר מעניין שבפסוק (תהילים צ"א ה') כתוב 'לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם' המצב כעת שיראים ביום מחץ שעף בעיקר בלילה...

ש. הישיבה שלנו נמצאת באזור שאין בו מספיק מקלטים, חשבנו רעיון שבשעת חירום הבחורים ירוצו לחדר מדרגות בבניינים סביב.

ת. המקום הכי בטוח בעולם זה הבית מדרש וכמה שיותר קרוב אליו, ככל שמתרחקים ממתחם הישיבה זה יכול להיות רק פחות מוגן.

ש. אנו גרים בשכונה מעורבת, ובמקלט מגיעים גם תושבים שאינם שותו"מ ורח"ל חלקם מגיעים בעיקר כשהאזעקה באמצע הלילה בצורה פרוצה ממש.

ת. אם יש 'פריצות', זה הפיגוע בעצמו, ויותר מסוכן מהכל. עדיף שישאר בבית, אבל שיהיה בחדר פנימי.

ש. יש לי שכן שיורד עם הסמארטפון שלו למקלט, האם זה מסכן את כל יושבי המקלט ועדיף להימנע מלרדת לשם?

ת. הוא מראה לכולם דברים לא טובים שם? אם כן זה בעיה. אבל אם הוא סתם מתעסק לעצמו, מה זה ענין שלך? קח איתך ספר תהילים ותסתכל בפנים.

ש. יש לנו חתונה בעיר מרוחקת שהוקדמה לשעות אחה"צ וגם כך כמעט אף אחד לא מגיע, האם זה סיכון לנסוע?

ת. אם באמת ההגעה שלך תשמח חתן וכלה זה מצווה, ושלוחי מצווה אינם ניזוקים.

ש. יש לי אמא סיעודית מבוגרת מאד שנמצאת אצלי בבית, בשעות האזעקה אין שום סיכוי בעולם להעיר אותה ולארגן אותה ולהספיק להגיע למטה, האם להשאיר אותה לבד ולרדת למקלט, או להשאר להרגיע אותה?

ת. היא 'השמירה' שלכם, זכות 'כיבוד הורים', תעמדו בשעת האזעקה כל אנשי הבית סביבה ותהיו מוגנים.

שיחת מרן הגאון הגדול ר' שמעון גלאי שליט"א

בהיכל כולל כתר תורה ב"ב – י"ט סיון תשפ"ה

חיזוק לעת מלחמה

כל מצב שקורא הן לפרט וכל שכן לכלל, הקדוש ברוך הוא מדבר, ויש כאן גם שפה קשה, כמו אבא שעושה ניתוח לבנו, ומאידך, יש כאן גם שפה רכה שהקב"ה מראה שלא שכח אותנו.

ובכל מצב, הכלל צריך ללמוד מה הוא צריך להתחזק והפרט צריך ללמוד במה הוא צריך חיזוק, מה ה' אלוֹקֵינוּ שואל מעמך, וכל יחיד צריך ללמוד גם את הלימוד שהקדוש ברוך הוא מלמד את הכלל, והכל נעשה בשביל ישראל, וכמו שכתוב במדרש [פרשת במדבר] שאם יורד גשם זה בזכות כלל ישראל וכשזורחת השמש זה בזכות כלל ישראל, ואפשר לפרש בזה את הפסוק הללו את ה' כל גויים כי גבר עלינו חסדו, שכל החסד שיש גם לגויים הוא בשביל ישראל, ואני חושב להוסיף שגם מה שיש היום מטוסים הוא גם בשביל כלל ישראל, אם היום היה צריך להפליג כמה שבועות באוניה כמו החזון איש ומיד כשהגיע הוא לקח גמרא והתחיל ללמוד, זה מושגים שאינם שייכים לדור שלנו, והקדוש ברוך הוא עשה דברים נוחים שיוכלו להגיע בקלות, בעבר לא היה מצוי כזה הרבה בני חוץ לארץ שמגיעים ללמוד תורת ארץ ישראל, ואם הקדוש ברוך הוא עוצר את זה אנחנו צריכים תיקון, והתיקון לדעתי, מי חשב פעם שעל פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו זה שייך אלינו, להתבונן שהכל ממנו יתברך.

הלימוד הוא, בא חבוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, להיות את החיים רק על פי זה, ולהתחזק באמונה שהכל מאיתו יתברך, ועוד ענין שהקב"ה מראה לנו שאין כוחי ועוצם ידי, הכל ממנו, וכשהוא קצת מסתיר פניו אז כל העולם נחרב, וכבר אמרתי בעבר אחרי התאונה שחסד ומשפט אשירה, מפני שבתוך המשפט יש הרבה חסד, שהוא לא שוכח אותנו, זה רק הסתר פנים והוא לא נותן לנו גט פיטורין, כמו שכתוב במדרש, וכמה חסדים יש בתוך המשפט.

כתוב בתהילים להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, יש מצבים של בוקר, שהכל נראה בוקר, אבל כשהכל נראה לילה אז צריך להתחזק באמונתך בך ד' חסיתי אל אבושה לעולם, ואפשר להוסיף שכשמתחזקים באמונה בלילות מגלים ומבינים שגם הבוקר הוא חסדים של הקדוש ברוך הוא, המצב הוא לילה והקדוש ברוך הוא מראה שהוא לא עוזב אותנו, מכל הצדדים רוצים להשמידנו, בכל העולם, והקב"ה שומר, לא יאומן כי יסופר, יש את ההשתדלות, אבל אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר, האמונתך בלילות מלמד על הבוקר חסדך שהכל חסד.

ועתה ישראל מה ה' אלוֹקֵינוּ שואל מעמך, צריך כל פעם להיות "עתה", מה הקדוש ברוך הוא רוצה עכשיו, יהודים מצטערים כבר כמעט שנתיים מאז תחילת המלחמה, דבר ראשון צריך תפילה, ולהתפלל על הצרה של אח שלי, כמה אנשים נמצאים בפחד וצרה, כמה יהודים אינם כבתיאם, תפילה זה אמונה, אמונה שהוא שומע ומחכה לנו.

ודבר נוסף להתחזק באמונה, חז"ל אומרים שהקדוש ברוך הוא אמר למשה מה תצעק אלי, לא עת תפילה היא, דבר אל בני ישראל ויסעו, ומקשה האור החיים הרי בעת צרה ודאי שצריך להתפלל, ותירץ שפעמים שמידת הדין מתוחה והקדוש ברוך הוא רוצה לעזור, ותפילה לא עוזרת רק להתחזק באמונה, ושנחשון התחזק באמונה וקפץ לים נבקע הים, הספורנו מבאר מה שהתורה הקדושה מאריכה בתיאור הזמנים שחנה הענן על המשכן, יש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבוקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו וגומר, שבכל ענין היה נסיון בפני עצמו, וכשיוודעים שהכל מאיתו הכל נראה אחרת, יש אבא שדואג לי, לחזק ולהתחזק באמונה.

יש הרבה מצבים של פתאום ואנחנו איננו יכולים להבין איך יכול להיות פתאום יבא אל היכלו אדון, והקדוש ברוך מראה לנו בתקופה האחרונה הרבה מצבים של פתאום, היה את הקורנה, את תחילת המלחמה, וכעת עכשיו, וצריך להתחזק באמונה.

ועוד דבר נוסף יש להתחזק, גם תחילת המלחמה היה בשמחת תורה שחל בשבת, וגם כעת התחיל בערב שבת, במקום להתכונן לשבת, ויש להתחזק בקדושת השבת ולקבל שבת בזמן, ללמוד הלכות שבת, שבת זה זמן שלא מדברים על שום דבר, זה זמן של להגיד בבוקר חסדך, זה באופן כללי.

ובאופן פרטי, ודאי שיש ללמוד גם מהכלל כי כל אחד הוא חלק מהכלל, ומלבד זאת יש להתחזק בתורה וברציפות הלימוד, וכעת הוא לימוד של תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי, שמעתי בשם החפץ חיים ואינני יודע אם הוא אמר את זה אך הדברים נכונים, פעם הוא נכנס לבית מדרש ואמר שיעקב אמר על יוסף אלקה ואראנו בטרם אמות, וקשה לצורך מה הוסיף בטרם אמות, וכי בלי זה אינו רוצה לראותו, וביאר החפץ חיים שיוסף עמד בכאלה נסיונות, יעקב

אמר שם למעלה אינני יודע אם אראה אותך, ולכך אראנו עכשיו בטרם אמות, והוסיף ואמר לחם אתם בחורים צעירים וכל ניסיון מעלה ומרומם את הבן אדם, וצריך לדעת שכל ניסיון הקדוש ברוך הוא נותן כדי לקרב אליו ולא ח"ו לרחק. צריך להרגיע בבית בלי בהלה, רק אמונה ובטחון וגם קצת שמחה עם תפילה, ותורה ברציפות שזה המגן שלנו, הקדוש ברוך הוא יעזור שנגאל גאולה שלמה ונושע, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ויקויים בנו ה' ילחם לכם, ויהיה ישועות גדולות לכלל ולפרט כל אחד באשר הוא שם.

דברי חיזוק לנשות ישראל

המזמור של שבת הוא 'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, במזמור הזה לא מוזכר שום דבר משבת רק דבר אחד מוזכר 'שוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון: להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות' יש זמנים שהכל דופק כמו שצריך – זה מצב של 'בוקר' זה בעצם חסדים של הקב"ה, אבל אנחנו לא מרגישים את זה. הקב"ה מביא לפעמים מצבים של 'לילות' כדי שנתחזק באמונה ושנבין שגם מה שיש לנו בזמן של בוקר זה הכל חסדי ה'. האמונתך בלילות צריכה להביא אותנו למצב שנבין שגם בבוקר – הכל רק 'חסדיך'.

בהמשך המזמור "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת", למה הוא בער וכסיל? כי הכסיל בחושך הולך, כשאדם חי את החיים הרגילים שלו – הוא לא רואה את האור הגדול שה' מאיר לנו כל הזמן, מידי פעם הקב"ה מראה לנו בחוש איך הכל ממנו יתברך, וכמו שהראה לנו בתחילת שנה שעברה את ההסתר פנים, בשמחת בונים רואים כל הזמן גילוי של הקב"ה שהוא מראה לנו אני לא עוזב אתכם, ואני רק בא להעיר אתכם שלא תלכו בחושך. ה' רוצה שנתבונן ונבין כשהאדם קם בבוקר זה רק בגלל שהקב"ה נתן לו את הכח לקום.

נתבונן ונבין שלא נבראו רעמים אלא כדי לפשוט עקמומיות שבלב, האלוקים עשה את האדם ישר והמה חיפשו חשבונות רבים – ישרות פירושו ש'תמים תהיה עם השם אלוהיך', לדעת שהקב"ה הוא זה שעושה לי הכל. שבת קודש הוא הזמן של 'שוב להודות לה', כי הזמן שאפשר להודות לקב"ה הוא רק בזמן שמתנתקים לגמרי מהחיים הגשמיים, שכשאדם מנותק מהרגל החיים שלו הוא יכול לחשוב ולהתבונן ולהרגיש שלא הוא מנהל את העולם, שהעולם מתנהל שיש הקב"ה שמנהל אותו.

גם המצבים המיוחדים האלו מעוררים אותנו, כדי לצאת מהרגל החיים, כמו שאומר המסילת ישרים (שער א') שהקב"ה שם את האדם במקום 'שמרחיקים אותו ממנו יתברך', מה הפירוש? כשאדם חי את החיים הגשמיים הוא מרגיש אני קניתי ואני עושה ויוצר ובונה ואני עושה דברים וכו', כשאדם חי בהרגל שלו זה מה שהוא מרגיש. אבל הקב"ה הרגיל אותנו למצבים לא שגורתיים שנבין שזה לא ככה, שזה רק הקב"ה הוא הנותן לנו כח לעשות חיל. ומה שמגן עלינו באמת זה רק זכות התורה הקדושה, צריך להיות שקוע בתורה הקדושה [לשמוע עוד ועוד מה שקורה זה לא נותן כלום] עוד תורה ועוד תורה עוד חסד ועוד חסד, זה מה שיציל אותנו.

הנשים החשובות! אחד מהדברים שהקב"ה נתן לנו במתנה זה שבת-קודש, כמה חשוב עכשיו שהימים ארוכים מאוד להדליק נרות לפני הזמן ולשבת עם הילדים ולהסביר להם את האמונה הפשוטה שהקב"ה הוא זה שנותן לנו הכל. להסביר להם את הברכה שאנו מברכים 'המוציא לחם מן הארץ', שהקב"ה מוריד את הגשם כדי שיהיה לנו לחם. וכשמדברים עם ילדים על חיזוק, אז להסביר להם שאנחנו סומכים על בורא עולם!

אנחנו עושים את ההשתדלות מה שצריך, אבל אנחנו יודעים שהקב"ה שומר עלינו. להגיד איתם איזה פרק תהילים שאנחנו בטוחים שזה מה ששומר עלינו.

זה חובה שלנו, וזה מרחיק מהילדים את הפחד, הפחד נמצא כשאדם מרגיש שהוא לא עושה את מה שצריך, כשהאדם מרגיש שהוא עושה – אין פחד.

להתחזק בגדרי הצניעות כל אחת לפי דרגתה, להכניס שמחה של מצוה – להראות כמה אנחנו שמחים בכל מצוה שאנחנו עושים, להראות שאנחנו שמחים עם לימוד-תורה של הילדים, שזה היסוד של כלל ישראל, ההמשכיות של שמירת המסורת.

ובעז"ה נזכה כולנו להראות לבורא העולם שהבנו את הרמז, כמה נחת זה יגרום לקב"ה, שיראה שאנחנו מבינים שכמו שרופא עושה ניתוח מודים לו על הניתוח הגם שזה כואב ומצער, כך גם כאן, ובפרט שהקב"ה אפילו מראה לנו אני איתכם!

ברוך ה' שאנחנו זוכים להמשיך ללמוד את התורה הקדושה, ונמשיך להתפלל לבורא עולם שימשיך לשמור עלינו, והזכות הזאת תעמוד לנו שהקב"ה ימשיך לשמור ולהגן על כלל ישראל. [ע"ד הכותב – לא מוגה]

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת שלח תשפ"ה

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש הארץ ע"י מלחמה והוצרכו לכלי זיין היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במחנים הוא או במבצרים הוא רק בבא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא או במבצרים, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, נוכפי שמצינו כן גם בגזירה על דור המדבר שנאמר להם 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם', ולכן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זיין, וזהו שאמרו חז"ל שע"י שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זיין, כי בזה קבעו שזכייתם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים.

ויש לבאר בזה מה שאמר הקב"ה למשה 'שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך', כי שילוח מרגלים הוא בזכיה בדרכי מלחמה, אבל הקב"ה רוצה ליתן את הארץ במתנה, וא"כ לא שייך ענין של מרגלים לזה. ולפי זה י"ל דזה הייתה טענת כלב, שמען להם שהן אמנם אמת בפיהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד חשבון דרכי המלחמה אי אפשר להם ליכבוש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ.

והנה בפרשת דברים כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה', וכן להלן שם 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה', הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה', וברש"י כתב דהיינו מבין עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו י"ל שנקראו כן כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

ואולם חי אני וגו' כי כל האנשים וגו' וכל מנאצי לא יראוה ועבדי כלב וגו'. אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. (י"ד, כ"א – ל"ה). הנה לכאורה נכפל ענין הגזירה שתי פעמים, ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם חי אני וגו', כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראוה', שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו, שוב חוזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים.

והן אמנם דבפעם השניה נתפרש יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזירה, וכמפורש בפסוק כ"ט ובדברי רש"י שם, שהגזירה היתה על

יהם כלב וגו' כי יכול נוכל לה. (י"ג, ל'). הנה באמת טענותיהם היו דברים כהווייתן, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילידי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב העמלקי שם, אם מן ההר החיתי והאמורי והיבוסים שם, מן הים הכנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סגורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם כלב, ומה יש לו להשיב לטענותיהם, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וגו' כי יכול נוכל לה'.

והנה ברש"י בפר' דברים על הפסוק ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ וגו', כתב רש"י בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלא לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיין. ובספרי שם איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכים ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו חולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שליחת המרגלים גרמה שיהיו צריכים לכלי זיין ומלחמה לכבוש את הארץ, ואמז גם זה הוא חלק מהגזירה שנגזרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לבאר בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ ומתיישבין בה והיה צריך להיות זכייתם בארץ באופן של 'בואו ורשו את הארץ', שהוא כמו אדם העומד בחוץ ואומרים לו שיכנס בלא עיכוב.

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל 'ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם', וכתב רש"י 'נאכלם כלחם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמהם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלחם, הרי שמלכתחילה היו צריכים לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זיין כלל.

ואמאמר הגאון זצ"ל אמר בשם החפץ חיים בביאור הדמיון ללחם, כי כמו שאדם היושב לאכול ולפניו לחם גדול אינו ירא מפניו, דהלחם נתון בידיו ואין צריך לעשות בו מעשה 'כיבוש', כן גם הגיבורים האלו אין לירא מהם כי הם כלחם בשבילנו.

והרי רש"י בתחילת פרשת בראשית הביא דברי רבי יצחק, אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסמים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נמלה מהם ונתנה לנו, הרי דישראל אינם נוטלים את הארץ מעצמם, אלא מקבלים אותה מאת ה'. ועל כן אין טעם שיהיו צריכים לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

אותם שנמנו, ולאפוקי שבמו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בחזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה.

עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש דמבין כ' ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה בין שלא היה עמהם בעצה לא נכנס, אבל פחות מבין כ' והביא ב' שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבין כ', וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבין כ'. ובחי' מרן רי"ז הלוי ביאר לפי"ד המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראוה', דבא לרבות דגם הפחותים מבין עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראוה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר דלכך נכללה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבין עשרים, וזהו שסיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', דר"ל דגם הפחותים מבין עשרים, אם היו עמהם בעצה, והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה. ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבין עשרים ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבין עשרים, בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה, שחזר הכתוב ואמר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבוזה נאמרה הגזירה על כל מבין עשרים, גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף פרשה זו בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם

וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב וגם יהושע, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבין כ' ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, לכן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, ואינו שייך לגזירה זו כלל, אבל על כלב כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת בכלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, וכלבו היה לומר האמת עכ"ד רש"י, וא"כ נמצא דבפיו היה עמהם בעצה, לכן היה צריך להוציא מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן טעם לזה 'עקב היתה רוח אחרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מ"מ כלבו היתה רוח אחרת ולא היה עמהם בעצה, לכן אינו בכלל הגזירה.

ויחיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת וגו'. ויניחו אותו במשמר כי לא פירש מה יעשה לו. (ט"ו, ל"ב - ל"ד). צריך ביאור למה הקדימה תורה שהיה זה כעת שהיו במדבר. וברש"י כתב דכגונותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו ישראל אלא שבת ראשונה ובשניה בא זה וחללה. ויש לומר בזה עוד דהנה בסנהדרין דף ע"ח איתא יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר מחלליה מות יומת, אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, שנאמר כי לא פורש וגו'. ובתוס' כתבו דאע"ג דסתם מיתה חנק הוא, מתוך הסברה היה מדמה לעובד ע"ז דבסקילה, דמחלל שבת בפרהסיא, ככופר בעיקר, דכופר כמעשה בראשית. ומבואר בתוס' דספקו של משה היה רק משום דהיה זה חילול שבת בפרהסיא ודמי לעובד ע"ז, דדינו בסקילה. לפי זה מבואר מה שהקדים הכתוב לומר שהיה זה כשהיו במדבר, לומר שלא היה זה ביצינעא, אלא בפרהסיא, ומשום כן לא ידעו את עונשו.

מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח

מתוך דברי חיזוק להגל המצב לבני הישיבה

הכל נעשה בהשגחה מאתו יתברך, הטיל לא נופל ממילא, לא ממילא נפל במקום זה, וממילא נפל במקום זה, אלא הוא נשלח לאותו מקום בדיוק ובחשבון מדוקדק, הוא מגיע לאתר דמשתלחין ליה. צריך לזכור שהקב"ה הוא המנהיג את הבריאה הוא אמר ויהי, ואין ביד האדם להזיז כמלא נימא, ועל כן צריך להרגיע את עצמו שלא להיות במתח וחרדה, אלא להיות בשמחה, מי שהפך להיות בשמחה, השמחה זה אחד ממ"ח קנייני התורה, לשמוח שקבלנו עול תורה ועול מצות, הקב"ה עוזר לו להיות בשמחה, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והקב"ה נותן לו את האפשרות לשמוח. אבל מאידך צריך לדעת שלא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ומכלל ההשגחה הוא לעורר אותנו לתשובה, אצל השבטים כתוב שכשראו שהם בצרה, מיד ערכו חשבון הנפש ואמרו 'מה זאת עשה האלוקים לנו', ויהודה אמר 'מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלוקים מצא את עון עבדיך', זה הצורה והמבט שצריך להיות. כתוב במדרש מה נאמר לאדוני במעשה תמר, מה נדבר בבלהה, ומה נצטדק בדינה, מיד הם עשו חשבון הנפש על כל מעשיהם. ולכן צריך כל אחד להתחזק ולפשט עקמומיות שבלבו. בעת צרה צריך זכויות, אנו זקוקים לריבוי זכויות, זכויות זה מה ששומר ומגן עלינו, הזכות היותר גדולה הוא תלמוד תורה, כמו שמבואר בגמרא בסוטה, שתורה מגנא ומצלא יותר ממצוה. ובנפש החיים כתוב בארוכה הענין שהעוסק בתורה אינו צריך שמירה, כי התורה משמרתו, ומביא מתנא דבי אליהו שכל תלמיד חכם שעוסק בתורה בכל יום תמיד, בשביל להרבות כבוד שמים, אינו צריך לא חרב ולא חנית ולא כל דבר שיהיה לו שומר, אלא הקב"ה משמרו בעצמו. מלבד זאת תלמוד תורה הוא גם הריבוי זכויות הגדול, ועל כן אתם עמלי התורה השוקדים בעמלה של תורה, צריכים להמשיך ולהתחזק בתלמוד תורה. ובהם אתם שומרים ומגנים על עצמכם, ומלבד זאת אתם גם מביאים שמירה והצלה לכל כלל ישראל, כמו שכתוב אם יש חמישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם. כמו כן להתחזק בתפלה, מוסיפים לאחר התפלות כמה פרקי תהלים, לאומרם בכונה אמינית ומעומק הלב. עוד יש להתחזק בעשיית חסד, כתוב בגמרא מה יעשה אדם וינצל מחבלי של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, גמילות חסדים הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה. דמעתי מאבי מורי הגאון זצוק"ל דאיתא בחז"ל שהייתה אניה בלב ים, והחלה רוח סערה שהייתה סכנה על כל יושבי האניה, והחלו לעשות חסד האחד עם השני, אע"פ שכולם היו שרויים באותו מצב, ובזכות החסד נצלו. בני הישיבה יכולים להרבות בעשיית חסד בתלמוד תורה, שיהיה תורת חסד, לסייע אחד ביד השני להתחזק בתורה, להסביר את הסוגיא, או אם צריך סיוע בדברים אחרים השייכים ללימוד.

השיעור נדפס לזכר ולעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפ"י יקר יקרים בבית ישראל

רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל

ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל

הנוצח ע"י בניו וחתניו שליט"א

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת שלח תשפ"ה

שלח לך אנשים (י"ג. ב')

פירש רש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר ע"כ. וצ"ע במה שהקשה רש"י "למה נסמכה" וכו', והלא נסמך משום שמעשה המרגלים היה מיד לאחר מעשה מרים, ובשפתי חכמים עמד בכך, וביאר דהוקשה לרש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לבד, והא מעשה קרח היה קודם מעשה מרים, והו"ל לכתוב פרשת קרח ואח"כ מרים ואח"כ פרשת המרגלים, וע"כ שהתורה כתבה לא כסדר, וא"כ למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, והא זה לא כסדר, וע"ז תירץ רש"י דהסמיכות היא כדי לדרוש שרשעים ראו ולא לקחו מוסר, ודוחק.

והנה ברש"י הקשה למה נסמכו ב' הפרשיות, אמנם מביאים שהלשון במדרש רבה "מה ראה לומר אחר מעשה דמרים שלח לך אנשים", והיינו שמעשה מרגלים נסמך למעשה מרים כדי שהמרגלים ילמדו ממרים איסור לשון הרע, ויל"ע אם אפשר לפרש כן בדברי רש"י, ויתורץ הקושיא הנ"ל.

שלח לך (שם)

פירש רש"י לדעתך. ומקור דברי רש"י הוא בסוטה (דף לד:) דאיתא שם וכי אדם בורר חלק רע לעצמו, ופירש רש"י שבודאי הקב"ה לא ציוה את משה לשלוח, דוכי הקב"ה יצוה דבר שסופו יבוא לידי תקלה, ונמצא דבורר חלק רע קאי על שילוח מרגלים, אמנם המהרש"א כתב שם על פירוש רש"י דהוא דחוק, וביאר באופן אחר דבודאי הקב"ה לא ציוה את משה לשלוח, דהרי הקב"ה בחר לעם ישראל את ארץ ישראל, ובודאי שהקב"ה לא יבחור ארץ רעה אלא ארץ טובה.

כלם אנשים (י"ג. ג')

פירש רש"י כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו ע"כ. צ"ע דלקמן כתוב "ויבואו וילכו", ופירש רש"י מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה, ומבואר דבתחילתן כבר היו בעצה רעה, ואילו כאן כתוב שהיו כשרים. ובאור החיים תירץ דכשנבחרו היו כשרים, אבל כשהלכו כבר נהיו רשעים, והכריח כן דאם נימא שהליכתם היתה בעצה טובה, א"כ הא שלוחי מצוה אינן ניזוקין, וכיצד אח"כ שינו דעתם לרעה, ועל כרחך שכבר בתחילה הלכו בעצה רעה. ובמהרש"א בסוטה (דף לה.) תירץ דקודם שנבחרו היו כשרים, אבל לאחר שנבחרו נהיו רשעים, [וכך רואים אצל הרבה אנשים שקודם שהם נבחרים הם כשרים, אבל אחר שנבחרו הם משתנים].

יש מי שכתב לדקדק ששעה אחת היו כשרים, וכיון שכן כשהקב"ה חישב להם יום לשנה הורידו להם חצי חודש, שהרי י"א יום בלא"ה היו צריכים ללכת, כדכתיב אחד עשר יום וגו', ועוד ד' יום, שהרי תחילת הארבעים שנה היה בפסח והסוף היה ב' ניסן שאז עברו את הירדן, הרי שהיה חצי חודש פחות מארבעים שנה וזהו כנגד אותה שעה שהיו כשרים, דשעה שהיא אחד מעשרים וארבע ליום נחשב לחצי חדש שהוא אחד מכ"ד לשנה.

למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי (י"ג. י"א)

צ"ע מ"ט במטה מנשה הוזכר גם "למטה יוסף", ואילו לגבי מטה אפרים (לעיל פסוק ח') לא הוזכר, וביאר דודי המשאת המלך דלמרגלים היו ב' תפקידים, הא' לראות כיצד יכבשו את הארץ, והב' לראות את שבח ארץ ישראל, ולגבי הכיבוש שבט אפרים ומנשה היו כאחד, וגדי בן סוסי היה הנשיא דשבט יוסף לבדו,

ולגבי שבח ארץ ישראל שזה שייך לנחלת הארץ, הרי לענין נחלה חשיבי ב' שבטים, והוא היה הנשיא רק מצד מנשה, ויהושע היה מצד אפרים, ולכך אצל נשיא שבט מנשה כתוב "למטה יוסף למטה מנשה", ואצל נשיא שבט אפרים כתב רק למטה אפרים. וע"פ זה ביאר מ"ט בהתחלה רק כלב נלחם עם המרגלים, ורק כשהוציאו דיבת הארץ בא יהושע, דלהנ"ל מבואר היטב דכל זמן שדיברו "אפס כי עז העם" וכו' דהיינו הדברים הנוגעים לכיבוש, יהושע שתק, דלגבי הכיבוש הוא לא היה מרגל, ורק כשהתחילו להוציא דיבת הארץ דהיינו הדברים הנוגעים לשבח הארץ, רק אז התחיל להלחם עמם.

ויבאו עד נחל אשכל (י"ג. כ"ג)

כאן כתוב "אשכל" ללא ו', ואילו כשכתוב שקראו לו "נחל אשכול" כתוב עם ו' וצ"ע השינוי, וביאר הגר"א שמתחילה קראו לו אשכל על שם אחד מהענקים, [ענר אשכל וממרא], אבל אח"כ הם קראו לו "אשכול" על שם אשכול הענבים, ולכן בפרשת מטות (ל"ב. טו) שמוזכר "נחל אשכול" ג"כ הוזכר עם ו'.

כי לחמנו הם (י"ד. טו)

פירש רש"י נאכלם כלם. החפץ חיים ביאר שכמו שהאדם אינו מפחד מלחם אף אם הוא גדול, אלא אדרבה ככל שהוא גדול הוא אוכל יותר, כך אצל הענקים כיון שיש הבטחה שינצחום, ככל שהם גדולים יהיה יותר סיבה לכולותם.

ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא

יאמינו בי (י"ד. י"א)

וביאר הגר"ז דמשמע שהיה עליהם ב' תביעות, א' שניאצו, דהיינו שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל, והב' חסרון באמונה, דהיינו שלא האמינו להקב"ה שהארץ טובה, והוסיף הגר"ז דדבר זה גם מרומז בפסוק (תהילים ק"ו. כ"ד) "וימאסו בארץ חמדה, לא האמינו לדברו" דדברו לשון הרע על ארץ ישראל, והיה להם חסרון באמונה, [ועיין עוד לעיל (י"ג. ב') מש"כ עוד בענין התביעה שהיתה על המרגלים].

וזרעו יורשנה (י"ד. כ"ד)

פירש רש"י כתרגומו יתרכינה יורישו את הענקים ואת העם אשר בה ואין לתרגמו יירתנה אלא במקום יירשנה. מבואר בדברי רש"י דאינו לשון ירושה אלא לשון גירושין, ובטעמא דקרא העיר דבגמ' בב"ב (דף ק"י.) מבואר דלמ"ד דלבאי הארץ נתחלקה הארץ, אופן החלוקה היה שנתחלק לבאי הארץ וחזרו והורישו ליוצאי מצרים, והתחלק חזרה לבאי הארץ, והנפק"מ שאם לא' מיוצאי מצרים היה ב' בנים, ולאחד יש בן אחד, יקבלו ג' חלקים בארץ ומחזירים החלקים לאביהם ושוב חולקים את הג' חלקים חצי לבני האחד וחצי לבן השני, ואם היו חולקים רק ליוצאי מצרים הרי היו מקבלים ב' חלקים במקום ג' חלקים, והנה כלב היה היחיד שהיה גם מיוצאי מצרים וגם מבאי הארץ, והיו לו בנים שהורישו לו, וכשבניו החזירו לו נשאר אצלו, דהא הוא היה חי, וא"כ מבואר היטב מה שכתוב "וזרעו יורשנה", דבאמת הוא מלשון ירושה, והכוונה שהבנים יורישו לכלב, ולכך לא כתוב "יירשנה", וזהו דלא כפירוש רש"י.

בבאכם אל הארץ (ט"ו. י"ח)

פירש רש"י משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר כי תבא כי תבאו לפיכך כולן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולם כן, אבל זו נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה

על כנפי בגדיהם לדרתם ועשו להם ציצית (ט"ו. ל"ח)
 צ"ע מ"ט הפסיק ב"לדרתם" בין "על כנפי בגדיהם" ל"ועשו להם ציצית", הא הו"ל למימר לדרתם לבסוף, ובמדרש כתוב דרך "על כנפי בגדיהם" יהיו "לדרתם", אבל ה"תכלת" לא יהיה לעולם, וכן כתבו האור החיים והגר"א.
 ובענין ה"תכלת" ידוע שהבית הלוי טען שצריך לכך מסורת, ואין לנו ע"ז מסורת, אמנם האדמו"ר מראדזין זצ"ל סבר שהוא התכלת, [ומסופר שאמרו לו ש"אחרי רבים להטות" וכיון שרוב העולם לא לובשים נילך אחר הרוב, והאדמו"ר קרא לשואב המים ושאלו מה הדין חמץ בע"פ לאחר שש שעות ולמעלה, והשיב שלא יודע, ושאל הרי בגמ' (פסחים דף ד:) כתוב "דכולי עלמא חמץ משש שעות ולמעלה אסור" [היינו דכו"ע //מודו בזה], והרי יש אנשים שאינם מודים בזה, אלא ש"הכל מודים" היינו מאלו שלומדים, וה"נ בענין התכלת].

נתחייבו בחלה ע"כ. ומקור דבריו הוא בכתובות (דף כה.), ובטעמא דקרא הקשה דמה הטעם שחלה שונה מכל המצוות שחייבת מיד שנכנסו לארץ, ומאי שנא מתרומות ומעשרות ושמיטה דחייבים רק לאחר כיבוש וחילוק.
 וביאר דפירות חו"ל שנכנסו לארץ לדעת רוב הראשונים פטורים מתרומות ומעשרות, אולם בחלה חייבים כיון דהלישה מחייבת, ומבואר דחייב חלה היא בלישה, משא"כ חייב תרומות ומעשרות שהגידול בקרקע מחייב, ומעתה מבואר היטב כיון שהמקום נקרא ארץ ישראל מיד שבאו, לכן נתחייבו בחלה מיד, אבל המצוות שהם תלוים בקרקע הארץ אכתי לא חל בזה עד כיבוש וחילוק, ולכך לא נתחייבו בתרומות ומעשרות רק לאחר כיבוש וחילוק, וכן בשמיטה ויובל שהם ג"כ חייב על הקרקע.

דברי הדרכה וחזון מרבינו ראש הישיבה שליט"א בעת מלחמה נמסר השבוע בישיבה"ק ובמוסדות תורה נוספים

נאמר כמה מילים על המצב:

אנחנו נמצאים במצב לא פשוט בכלל, צריך לדעת שעל אף שאנו מוקפים זמן רב בניסים גדולים ניסים גלויים, מ"מ צריך לדעת שזה עת צרה, ויש לדעת שחל תלוי בנו וכבר ראו בשמחת תורה שנה שעברה כמה עוזר כל החכמות שעושים... אם ד' לא ישמר עיר שוא שקד שומר.

הזכרנו מה שכתוב על נח וישאר אך נח ופירש"י שפעם אחת אחר לתת את מזונו לאריה והכישו, וזה תמוה הרי שנה שלימה לא ראה שינה לעיניו ותמיד היה עסוק בכל הטירחה והטיפול בכל בעלי החיים שבתביה, ופעם אחת אחר מזונו של האריה מדוע נענש על זה כל כך, ואמר מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זיע"א שזכרנו שבזמן רגיל לא תובעים כל כך, אך כשבחזון יש מבול יש תביעה על כל רגע ורגע, ממילא גם אחר מועט זה נורא וזה יכול לגרום שישאר צולע, א"כ כעת כשנמצאים בעת צרה, זה זמן לחיזוק בלימוד התורה יותר מאשר בימים רגילים, [ואמנם רואים שיש מידת הרחמים ויש ניסים גדולים שא"א לתאר], אבל יש מידת הדין אנשים חיים בפחד בזמנים כאלה אז יש חייב הרבה יותר גדול, יתן ה' יתברך וניצל מכל הצרות ומכל האויבים ויהיה רק טוב לנו ולכל ישראל כל הימים.

עוד דבר אומר מרן הרב אלישיב, כתוב 'אם תחנה עלי מחנה לא אירא ליבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש', מסביר הרב אלישיב שאומרים כשיש מלחמה יש לי בטחון בהקב"ה שיעזור, אם תחנה עלי מחנה לא אירא ליבי הקב"ה יעזור, כל זה במחנה ובמלחמה אבל תורה לא שייך לומר אני בוטח בהקב"ה שאהיה ת"ח אלא כאן אמר דוד ע"ה אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, לזה צריך לעמוד ולבקש כל ימי חייו, אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש.

יש עכשיו זמן מתוח, יש אזעקות בלילה, לא יודעים כל יום מה יהיה, יש סכנה להסתובב בזמנים של האזעקות בחוץ, גם משום סכנה יש הרבה... ובלייל שב"ק נפלו חלקי מתכת הרבה, יש ניסים, בכמה מקומות היה גשם של מתכות, מי מתיר להסתובב. הייתי פעם עם מרן הגר"מ שך זצוק"ל בזמן מלחמת המפרץ היה הרבה פחות סכנה היה בקושי כמה טילים היה פעם שהוא יצא מהשיעור כללי, נכנסו אותו לאיזה חדר ליד החדר שיעורים כללים מה היה שם? לא היה שם שום דבר, אבל היה הרגשה שצריך לעשות קצת השתדלות ונכנס אפי' שזה היה חדר עם חלונות.

ובודאי שאסור לעלות לגגות כדי לראות הטילים, ומלבד הסכנה שבזה הרי גם מי שלא מפחד יש ענין של נושא בעול, אנשים גדולים כשראו אנשים סובלים היו מקבלים על עצמם כל מיני קבלות כדי להשתתף בעזר אחרים, כידוע שמרן הסטייפלער זצוק"ל לא עישן כל זמן השואה כי אנשים סבלו, רבינו מרן הראש ישיבה זצוק"ל לא היה ישן על מיטה כשהשכן שלו היה בצבא היה הרגש, אנחנו ברוך השם בבני ברק פחות מרגישים פחד אבל גם פה יש הרבה אנשים שלא ישנים בלילות ומפחדים, וזה מלבד אבירות בנפש והרבה פצועים, וכן אנשים רבים שאיבדו את בתיהם, איזה פנים יש לזה שעומדים ונהנים כאשר אנשים סובלים, קצת לחיות נושא בעול, אומרים קצת תהילים לקחת בריצנות את הדברים האלה, זה שלא מפחדים זה לא חכמה הרבה לא מפחדים, אבל קצת לחשוב כמה אנשים סובלים, אפי' פה בסביבה אנשים מתקשרים אלי לא ישנים בלילה כן לרדת ולא לרדת, יש כאלו קומות עליונות האם עריכים לרדת זה לא חיים נורמליים, ההוא יושב בצער...

אפשר להגיד קצת פרקי תהילים ומי שרוצה ללכת לממ"ד יכול ללכת, אפשר ללכת אפשר לא ללכת, אבל לקחת את הדברים כמו שצריך וראוי לבני תורה, ומלבד זאת יש בזה הרבה ביטול תורה ואכמ"ל, העיקר צריך לדעת שעכשיו זה זמן של חיזוק, וכל אחד ואחד יתחזק בתורה ותפילה, והקב"ה יעזרנו להנצל מאויבנו בב"א.

ברכת מזל טוב

נשגר קמיה **רבינו ראש הישיבה שליט"א**

לרגל הולדת הנכדה בת לבנו הרה"ג ר' שמעון דיסקין שליט"א

יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת מכל יו"ח

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת **תמר שטיינמן ע"ה**

אשת חבר לרשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל

נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

שיעורים על סדר פרשיות התורה

מרבנו ראש הישיבה

הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א

פרשת שלח תשפ"ה

בקושיית הגרעק"א היאך ילפינו ממקושש לדין מחלל שבת שהוא בסקילה

דימתה הגמ' שם את דינו של המקושש לדין המגדף שבו עדיין לא נאמר למשה אם דינו ליהרג כלל, וה"ה במקושש י"ל דלא נאמר עדיין כלל מפי הגבורה באיזו מיתה נהרג.

אמנם התוס' למדו דהך כללא דכל מיתה האמורה וכו' הוא דין שנאמר למשה שכל מקום שסתמה התורה ולא פירשה במה מיתתו, רצתה ללמדנו בזה שדינו בחנק, והיינו דפירושו של 'מות יומת' הוא שיהרג בחנק, וא"כ שפיר קשיא להו להתוס' דאמאי נסתפק משה בזה ולא היה פשיט"ל דמיתתו בחנק.

והנה התוס' תירצו דמסברא היה מדמה שדינו בסקילה משום דדמי לעובד ע"ז, ובגליון הש"ס לרעק"א שם תמה ע"ד התוס', וכתב 'קשה לי, דלפי זה לא היה ספיקו של משה רבינו ע"ה רק במחלל שבת בפרהסיא דהוי ככופר בעיקר, אם כן עדיין מנ"ל לדינא דמחלל שבת בצנעא בסקילה, דילמא הא דמקושש בסקילה היינו דהקב"ה הסכים עם משה רבינו ע"ה בסברא זו, ודוקא בפרהסיא אבל בצנעא מנא לך'.

והיינו דהקשה הרע"א, דהרי משה דימה שמיתתו בסקילה משום דמחלל שבת בפרהסיא כעובד ע"ז, ולפ"ז רק כשמחלל שבת בפרהסיא דינו בסקילה, אבל המחלל בצנעא יהא דינו כסתם מיתה שבתורה שהיא בחנק, וא"כ לאחר שהסכים הקב"ה עמו שדינו של מחלל שבת בסקילה, מנא לן דגם המחלל בצנעא דינו בסקילה, הא י"ל דהקב"ה הסכים עם סברתו של משה רבינו בסקילה מדין עובד ע"ז, וזה לא שייך במחלל בצנעא, וא"כ צריך להיות דדין המחלל בצנעא ישאר בחנק ככל סתם מיתות שבתורה.

וביישוב קושיית הרע"א מצינו כמה דרכים באחרונים, בספר סנהדרין קטנה עמ"ס סנהדרין (שם) תירץ, דהנה הש"ך (י"ד קנ"ז סק"ד) כתב להוכיח מהא דלגבי אסתר מבואר בגמ' (שם ע"ד ב') דנישואיה לאחשורוש בפרהסיא הוא, ואף דלא ראו את זה בני אדם, מ"מ כיון שידעו מהעבירה מיקרי בפרהסיא, ומוכח מזה דאף כשנתפרסם הדבר חשיבין ליה כדבר שבפרהסיא, [וכן הביא מדברי הפמ"ג (י"ד ס"ב) בשפתי דעת סק"ז] דכתב שדבר שנתפרסם לעשרה מיקרי בפרהסיא, וא"כ א"ש דהא בכל מחלל שבת שנידון למיתה, בהכרח ראווה ב' עדים והעידו ע"ז לפני בי"ד של כ"ג דיינים, וא"כ נתפרסם הדבר טובא, ולהכי לא שייך מיתת בי"ד בחילול שבת בלי שהחילול היה בפרהסיא, ולהכי בכל גווני נידון בסקילה.

ובדעת הרע"א צ"ל דס"ל דהא דלגבי אסתר היה דינה כפרהסיא משום דהתם בשעת מעשה כולם ידעו שנבעלה לגוי, ואף שלא ראו ממש, מ"מ נתפרסם שכן אחשוורוש עושה, משא"כ הכא שבשעת מעשה ראווה רק שני עדים, אף שלא חמ"כ יפרסמו הדבר, אפ"ה לא חשיבין ליה כמעשה שנעשה בפרהסיא, [ועוד יל"ד דהרע"א פשיט"ל דהחייב מיתה אינו משום שנעשה בפרהסיא, דאי כל מחלל שבת במזיד נהרג רק בכלל שהחילול שבת היה בפרהסיא, א"כ במחלל שבת בשוגג, שאז החילול נעשה בצנעא, לא יחשב כלל בר חיוב מיתה כיון דאינו בפרהסיא, וא"כ לא יהא דין קלב"מ במחלל שבת בשוגג] [למאי דקיי"ל דאף בשוגג יש קלב"מ כשבמזיד היה חייב מיתה], והרי קיי"ל דמחלל שבת בשוגג יש לו דין קלב"מ, ובהכרח אף בצנעא יש חיוב מיתה, אמנם יש לדחות דאף אם אין חיוב סקילה בצנעא, אך אכתי יהא לכל הפחות חיוב חנק כיון דכתיב בשבת מות יומת וסתם מיתה האמורה בתורה סתם היא חנק, ודו"ק].

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, ויקריבו אותו המצאים אתו מקושש עצים ביום השבת, ויקריבו אותו המצאים אתו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה, ויניחו אותו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו, ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מוחין למחנה, ויצאו אתו כל העדה אל מוחין למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה ה' את משה (טו, לב-לו).

מבואר בקרא דהניחו את המקושש במשמר משום שלא ידעו מה יעשה לו, ובגמ' (סנהדרין ע"ח ב') תניא, 'יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר 'מחלליה מות יומת' (שמות פל"א פס' י"ד), אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, שנאמר כי לא פורש מה יעשה לו' והיינו דנסתפק משה בהאי קרא דמחלליה מות יומת, באיזה מיתה יענשוהו.

ובתוס' שם (ד"ה לא היה יודע) הקשו, דהא קיי"ל דכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק (שם דף נ"ב ב'), וא"כ אמאי מספק"ל למשה, והלא כיון דכתיב בסתמא מות יומת, בהכרח היינו חנק, ותירצו התוס' 'מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה, דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית, והיינו דכיון דקיי"ל (עירובין ס"ט ב') 'חולין ה' ע"ב) דהמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעובד ע"ז, והיינו משום דבחילול שבת הוא כופר במעשה בראשית וכמו כל עובד ע"ז, א"כ יתכן דדינו בסקילה וכדינו של עובד ע"ז, ובאמת הסכימה דעת המקום לדעתו ונאמר לו שמחלל שבת נידון בסקילה [וכ"כ התוס' ב"ב ק"ט א' ד"ה שנאמר].

ובעיקר קושיית התוס' הקשה בחי' מרן רי"ז הלוי עה"ת, וצ"ע, דלכאורה היה נראה דלא היה שם ספיקא דדינא כלל, רק שעדיין לא נאמר כל עיקר הך מילתא מפי הגבורה באיזה מיתה הוא חייב, וזהו פירושא דלא היה יודע וכו', כמו גבי מגדף דאמר בסנהדרין דף ע"ח דלא היה יודע משה אם הוא חייב מיתה כל עיקר, דפירושו הוא דלא נאמר עד ההיא שעתא חיוב מיתה במגדף, א"כ הרי ודאי דפטור היה, כיון דהחיוב מיתה נתחדש רק אחר כך, וכמבואר התם דהחבישה והמיתה הוראת שעה היה, משום דכל חיובו נתחדש רק אח"כ, והכי נמי במקושש עד ההיא שעתא נאמר מפי הגבורה רק דמחלל שבת חייב מיתה, אבל באיזה מיתה יומת, עוד לא נאמר הדין כלל, וצריכין היו לדיבור מיוחד על זה שיתפרש ויתוסף דין זה מפי הגבורה במה הוא נידון, וא"כ מאי שייך הכא הא דכל מיתה האמורה בתורה סתם היא חנק, הלא לאו דינא הוא זה רק ילפותא על עיקר הדין שנאמר בסיני, והכא עוד לא נאמר מפי הגבורה כל עיקר הך מילתא במה תהיה מיתתו, וגם דאין זה בכלל מיתה האמורה בתורה סתם, כיון דעוד לא נשלמה פרשת מחלל שבת כלל, וצ"ע'.

והיינו דהקשה הגרי"ז, דיש ליישב בפשיטות קושיית התוס', דהך כללא דילפינו (שם נ"ב ב') מקראי דכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק אי"ז דין שמי שנאמר בו מיתה סתם דינו בחנק, אלא הוא כלל דלאחר שנמסרה התורה למשה ונאמרו לו כל דיני המיתות והעונשין, סתמה התורה במקום שנאמר לו דין חנק, דנילף מינה דנאמר למשה במקומות אלו שדינם בחנק, וא"כ הכא שעדיין לא נאמר לו דינו של מחלל שבת במה יהרג, לא שייך למילף להך דינא מהא דכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק, והוכיח לזה הגרי"ז מהא

ועוד נראה לדון ביישוב קושיית הרע"א, דהנה בתוס' (בבא בתרא ק"ט ב' ד"ה אפילו) הביאו בשם המדרש, דצלפחד לשם שמים נתכוין, מפני שהיו ישראל אומרים דמכיון שנגזר עליהם שלא ליכנס לארץ ממעשה המרגלים, מעתה שוב אינם מחוייבים במצוות, ולכן עמד וחילל את השבת כדי שיע"ז יהרג ויראו ישראל שעדיין יש חיוב לקיים את המצוות [והביאור בזה הוא עפ"מ ש"כ רש"י בפרשת עקב על הפסוק 'ושמתם את דברי אלה על לבבכם' (דברים פ"א פס' י"ח), דבספרי ביאר בהך קרא 'אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצוות, הניחו תפילין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו המצוות חדשים כשיחזרו לארץ ישראל', ומבואר דעיקר קיום המצוות הוא בארץ ישראל, והא דמחוייבים בחו"ל הוא מחמת שעתידין לחזור לא"י, ומשו"ה היה הו"א לדור המדבר שכיון שאין עודמין ליכנס לארץ יפטרו מן המצוות, וכבר נתבאר בזה במקו"א].

ומבואר בדברי המדרש, דהמקושש חילל שבת לשם שמים, ולא לשם חילול השם, וא"כ במעשה החילול לא שייך לומר שבא לכפור במעשה בראשית ושדינו כעובד ע"ז, ומה שמשה חשב לדמותו לעובד ע"ז, הוא משום שמשה טעה, ולא ידע שלשם שמים נתכוין, אבל אחר שנתברר דכוונת המקושש היתה לשם שמים ואפ"ה ציוה הקב"ה לסוקלו, וא"כ בהכרח אין הטעם משום דדמי לעובד ע"ז, אלא כך הוא דינו של מחלל שבת, וא"כ אף המחלל שבת בצינעא דינו בסקילה.

אמנם הרע"א שלא תירץ כן, י"ל דפשיטא ליה דאף שהמקושש נתכוין לשם שמים, מכל מקום הרי עשה בזה מעשה שמראה על כפירה במעשה בראשית, ולכן אף שלא נתכוין לכך, נידון בסקילה כעובד ע"ז.

ולא תתורו - גדר איסור הסתכלות בנשים

ועוד יישוב מצינו לקושיית הרע"א, דהנה בהעמק דבר כאן הקשה על לשון המקרא שכתב 'ויאמר ה' וגו' מות יומת האיש רגום אתו באבנים וימת', דלכא"ו הרי כיון שידעו כבר שדינו של המקושש במיתה, ורק לא ידעו באיזו מיתה, א"כ מה הוצרך לומר 'מות יומת האיש', והרי כבר ידעו שדינו למות, והיה לו לומר רק שירגמו אותו באבנים.

וביאר בזה הנצי"ב, דכוונת המקרא להשמיענו, דכיון דכתיב על מחלל שבת דמחלליה מות יומת, היה מקום לחשוב דסתם מיתה בחנק, ובמקושש שמא זה היה הוראת שעה או שדוקא בפרהסיא יסקל ולא בצינעא וכמו שהק' הרע"א, ולזה אמר הכתוב דהא דכתיב בשבת דמות יומת האיש [והיינו בקרא דמחלליה מות יומת], פירושו שירגמוהו באבן, וא"כ כל מחלל שבת דינו בסקילה ואף המחלל בצינעא, ומיושב היטב קושיית הרע"א.

ובאמת שהדברים מפורשים כבר בפירוש רבינו בחי" עה"ת כאן שכתב 'כי לא פורש מה יעשה לו, באיזו מיתה ימות, אבל יודעין היו כי מחלליה מות יומת, והשם יתעלה פירש ואמר, מות יומת האיש רגום אתו באבנים, כלומר, מות יומת שכתוב 'מחלליה מות יומת', פירושו סקילה'.

ועוד יישוב על קושיית הרע"א שמעתי בשם מרן הג"ר יצחק הוטנר זצ"ל, דהרי בעובד ע"ז קיי"ל (כתובות דף מ"ה ב') דנסקל בשער שעבד בו את הע"ז, והכא לגבי המקושש כתיב 'רגום אותו כל העדה באבנים מחוץ למחנה', ומבואר דנסקל מחוץ למחנה ולא בשער שעבד בו כעובד ע"ז, ובהכרח אין חיובו מדין עובד ע"ז אלא מדין מחלל שבת, ולהכי אין לחלק בין המחלל בצנעא למחלל בפרהסיא.

והיה לכם לציצת וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם (טו, לט).

כתב הרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה ה"ב) 'ואסור לאדם לקרוץ בידיו וברגליו או לרמוז בעיניו לאחת מן העריות, וכן לשחוק עמה או להקל ראש, ואפילו להריח בשמים שעליה או להביט ביפיה אסור, ומכין המתכוין לדבר זה מכת מרדות, והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוון ליהנות, כמי שנסתכל במקום התורף, ואפילו לשמוע קול הערוה או לראות שיערה אסור'.

ומבואר בדברי הרמב"ם, דהמסתכל ביופיה של אשה לוקה מכת מרדות, ובמגיד משנה שם ביאר בזה, דהא דיש בדברים הללו מכת מרדות הוא משום שהוא איסור מדבריהם, ובכל איסור מדבריהם לוקין מכת מרדות, ומבואר בזה דהך איסורא אינו איסור דאורייתא אלא רק איסור מדבריהם, ולהכי אין נענשים ע"ז במלקות מה"ה.

וילה"ק בזה, דהנה הרמב"ם (פ"ד מהל' תשובה) מנה עשרים וארבעה דברים המעכבין את התשובה, וכתב שם (ה"ד), 'ומהן חמשה העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהם דברים קלים בעיני רוב האדם, ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא, ואלו הן וכו', ג', והמסתכל בעריות, מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי, והוא אינו יודע שראיית העינים עון גדול, שהיא גורמת לגופן של עריות, שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם, ומשמע בדברי הרמב"ם דהמסתכל בעריות עובר בלאו דאורייתא דולא תתורו אחרי לבבכם.

וכן מבואר להדיא בדברי הרמב"ם שכתב (פ"ב מעבודה זרה ה"ג) 'וכל הלאוין הללו בענין אחד הן, והוא שלא יפנה אחר עבודה זרה, וכל הנפנה אחריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה, ולא עבודה זרה בלבד הוא שאסור להפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה, מזהירין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסיח דעתנו לכך ונחשב אחר הרהורי הלב, מפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הדעות יכולות להשיג האמת על בריו, ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו, כיצד, פעמים יתור אחר עבודה זרה, ופעמים יחשב בייחוד הבורא שמא הוא שמא אינו, מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחור, ופעמים בנבואה שמא היא אמת שמא אינה, ופעמים בתורה שמא היא מן השמים שמא אינה, ואינו יודע המדות שידון בהן עד שידע האמת על בוריו, ונמצא יוצא לידי מינות, ועל ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתו משגת האמת, כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות, ואחרי עיניכם זו זנות, ולא זה אע"פ שהוא גורם לאדם לטרונו מן העולם הבא, אין בו מלקות'.

והיינו דנקט הרמב"ם שכל החושב מחשבה הגורמת לו לעקור אחד מעיקרי התורה עובר בלאו מה"ת דולא תתורו, ומכל מקום סיים הרמב"ם שאין מלקות ע"ז, וביאר הכס"מ שם דהיינו משום הכלל דכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, וצ"ב טובא מדברי הרמב"ם בהל' איסור"ב שכתב דלוקין מכת מרדות והיינו דנקט דהוא רק מדרבנן ואין בולא תתורו לאו גמור מה"ת.

ומטו משמיה דמרן הגר"ז לבאר בזה [ונדפס ברישומות תלמידים ממרן הגר"ז בשם הגר"ד פוברסקי זצ"ל], דבאיסור זה יש ב' ענינים, א' יש את הלאו מה"ת דולא תתורו, והוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, אמנם מה"ת אי"ז בכלל איסור עריות, וזה רבנן הוסיפו שעשאוהו בכלל איסור עריות, ונמצא דמדרבנן הוא בכלל העריות ולהכי לוקין ע"ז מכת מרדות, ולהכי כתבו הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה בתוך כל איסורי העריות משום דמדרבנן הוא איסור ערוה.

והביא הגר"ז דנפק"מ בזה, דהנה בסוגי' בשלהי בן סורר ומורה (סנהדרין ע"ה א') איתא, 'אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ובאו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שתבעל לו, אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו, תעמוד לפניו ערומה, ימות ואל תעמוד לפניו ערומה', ומבואר דצריך ליהרג ולא לעבור על איסור הסתכלות בעריות, והנה אם זה היה רק איסור דולא תתורו, לא היה ע"ז דין יהרג ואל יעבור, אבל מאחר שמדרבנן הוא בכלל איסור עריות, יש בזה יהרג ואל יעבור, [וכמו שהביא המל"מ (פ"ה מייסודי התורה ה"ב) בשם הרא"ם שהוכיח מדברי הגמ' בסנהדרין דאף בעריות דרבנן יש יהרג ואל יעבור, ודלא כדנקט הש"ך (יו"ד קנ"ז סק"י) דבעריות דרבנן יעבור ואל יהרג].

ובהאי ענינא יש להביא את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער השלישי אות מ"א) שכתב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, הזהרנו בזה, שלא לחשוב לעשות עבירה וכל דבר פשע וחטא, כענין שנאמר (משלי פכ"ד פס' ח') מחשב להרע, ושלא להרהר בדברי המינים פן יכשל וימשך אחריהם, ואשר ישיב אל לבו כי השם יתברך בוחן לב וחוקר כליות, איך יעזי פניו לטמא לבו לדבר בליעל יצוק בו, ואמר שלמה ע"ה (שם פס' ט') זמת אולת חטאת, ועוד אמר (שם פ"ו פס' ט"ז י"ח) שש הנה שנה ה' ושבע תועבות נפשו וגו', לב חרש מחשבות און', ומבואר בדברי רבינו יונה דכל החושב בלבו לעבור עבירה עובר על לא תעשה דולא תתורו, ורק דאין לוקין ע"ז משום דהוא לאו שאין בו מעשה.

ומרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל סיפר [והובא בס' כאל תערוג עה"ת כאן בפרשה], שפעם שאל למרן הגר"ז זצ"ל, דלפי דברי רבינו יונה אלו, כמעט לא ימצא מי שיהא כשר לעדות, דמי זכה למלט נפשו אף ממחשבה לעבור איסור דוגמת לה"ר וכדו', והרי כתב הרמ"א (חו"מ סי' ל"ד סעי' ב') דאף אם עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן, וא"כ אף שהוא לאו שאין בו מעשה, מ"מ פסול מדרבנן, ולא השיב ע"ז הגר"ז זצ"ע.

מדברי מורינו הגר"ד לוי שליט"א

דברים שנאמרו בסוף השיעור כללי כ' סיון תשפ"ה

"אני לא ראוי לדבר, אבל אדבר את מה שכולם מדברים, בתור שליח של כולם".

"מה שרואים כאן בשנה וחצי או שנתיים, אני לא יודע אם מישהו עוקב וכותב את כל הניסים של כל יום ויום, אפילו עיוור יכול לראות את הניסים, זה ניסים כאלו שאי אפשר לפרט, אבל מי שיכתוב וינהל יומן, אחד שיש לו זמן, אם יתחיל לכתוב על כל יום ויום משמחת תורה עד היום, רק לכתוב פשוט את העובדות והניסים, אני לא חשבונאי לדעת כמה ניסים היו כאן, אבל זה המון המון, יותר מהטילים שהם שולחים, הרבה יותר ניסים יש כאן".

"גם מיום חמישי האחרון, כל הניסים שיש כאן, הם בעצמם מודים בזה, שלא יכול להיות שזה הם, ולא יכול להיות שזה המטוס... זה ניסי ניסים מה שיש כאן!"

"ורואים שבשעות של היום כשיושבים ולומדים לא קורה כלום, הכל 'וידום', כמעט שאין שום דבר, ואם יש אזעקה זה גם כן רק תרועה, אבל לא שום דבר, ומתי חלילה קורה משהו? מתי שאין זכויות, בלילה. אם כן נחשוב, איך אפשר להפוך את הלילה ליום? שהלילה יהיה כמו היום?"

"בפשוטו היו צריכים לעשות משמר, שילמדו גם בלילות, אבל לא צריך לעשות דבר כזה, אלא צריך לחיות כמו שכתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שאם אדם מכין את עצמו בלילה בשביל היום, ממילא הוא בדיוק אותו הדבר, כמו שהוא לומד גם בלילה".

"וכמו שיש יששכר וזבולון, שמי שמפרנס את ה'יששכר' מקבל את אותה המעלה של יששכר, כך גם מי שלוקח את הזמן של הלילה ומכין עם הזמן הזה את המחר, זה כמו שהוא לומד באותו הזמן, כי זה עושה 'החזקת תורה', ואם אדם ישמור להתחזק לישון בזמן מתי שצריך, ולחשוב 'אני עכשיו ישן כדי שמחר אני אבוא לתפילה', 'כדי שמחר אני אלמד יותר טוב', 'מחר אני אהיה שקוע יותר טוב', אז הלילה עושה החזקת תורה".

"אני לא אומר שאדם לא יתעניין בכלל, לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ודאי שאם קורה משהו בן אדם מתעניין, אבל מה הוא מתעניין? בוא תראה מה קרה, איזה נס קרה פה, אבל אל תהיה נהג משנה של הטייס, אל תעשה תכניות לטייס, הוא נוהג לבד ואתה אל תהיה איתו... אתה רק תראה את הניסים לכמה דקות ותמשיך הלאה".

"אתם תראו שזה נותן פלאות. אגיד לכם את האמת, בדקתי את זה בעצמי, ביום ראשון יש לי קביעות שאני לומד עם מישהו תומים, למדנו והכל היה בסדר, הכל שקט, נעצרתי לעסוק רגע בשיחת טלפון עם הבן שלי בעניין אחר, ובדיוק כשהתחלתי לדבר איתו פתאום הגיע תרועה, פתאום במב"ס, ומה קרה? כשהפסקנו ללמוד בדיוק באותו הרגע זה הגיע, אחרי שהפסקנו! רואים בחוש, אני רואה את זה לפעמים בחוש, שכשיושבים ולומדים לא קורה שום דבר, ואם רק רגע אחד עושים היסח הדעת מיד זה קורה".

"לא ניתנה תורה למלאכי השרת, אבל צריך לחשוב ולרכז את עצמו שכל מה שהוא עושה זה יהיה בשביל להמשיך הלאה והלאה, ואם תעשו כך תראו ניסים ונפלאות".

ישיבת קרית מלך

דברי חיזוק מיוחדים מרבינו ראש הישיבה הגר"י קרפ שליט"א לאחר תפילת שחרית בהיכל הישיבה

קול מלחמה במחנה

קול מלחמה במחנה, עת מלחמה צריך לדעת ולזכור מה חובתינו בשעה זו, אני זוכר שהיה מבצע אנטבע (למי שלא יודע שחטפו מטוס של יהודים באוגנדע וחלצו אותם) הרב שך באותו יום מסר שיחה בישיבה ואמר שזה שיש ניסים ומצליחים זה לא אומר שמותר לקחת סיכונים ואי"ז אומר שזה חכם לעשות את זה ואע"פ שיש סייעתא דשמיא אין זה אומר שמותר לעשות את זה, בכל אופן מה שאנחנו צריכים לדעת שאם באמת יש סייעתא דשמיא והיא לא מגיעה בגלל הכחי ועוצם ידי אלא זה מגיע מכח זכויות לימוד והעמל בתורה הקדושה, הקל קול יעקב והידיים ידי עשו כתוב בחז"ל שאם הגויים היו יודעים מה בית המקדש נותן להם איזה שפע יורד משמים ומושפע לכל העולם הם היו דואגים בכל מיני דרכים שבית המקדש לא יחרב וישאר קיים, אם שונאי הדת היו יודעים כמה הישיבות והכוללים וכל מי שלומד את התורה הקדו' מחזיק ומקיים ומציל את כל יושבי ארץ הקודש והעולם ולא רק שלא היו מקצצים לנו תקציבים הם היו דואגים שנשב נלמד היו מוספים תקציבים והרבה דברים נוחים כגון מבנים נוחים ומרווחים, כסף לכל שצריך לקיום לומדי התורה והמצוות כדי שרק תשבו ותלמדו כמה שיותר.

עכשיו זאת עת מלחמה וצריכים רחמי שמים מרובים, בשעת מלחמה שעושים גיוס כללי מבטלים את כל החופשות ומגייסים את כולם להירתם למלחמה, המלחמה זה כאן בישיבות וגם אם יש הצלחות ע"י מודיעין ושקולעים במטרה בדיוק זה הכל סייעתא דשמיא וניסים בזכות לימוד התורה ואנחנו צריכים להתחזק בתורה תפילה ושאלה ברכב ובסוסים ואנחנו בשם אלוקינו נזכיר וזה ההצלחה וצריך לדעת מלבד זה עוד שעכשיו אם לוקחים חופשות ונוסעים לכל מיני מקומות זה חילול ה', ושמעתי ממרן הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שאמר בשם החזו"א שחילול ה' זה עבירה יותר חמורה מג' עבירות חמורות שנאמר עלייהם ייהרג ואל יעבור ומביא לכך ראיות שחילול ה' זה העבירה הכי חמורה ואף יותר מג' עבירות, וקידוש ה' זה המצווה הכי גדולה.

לקחת חופשות בכאלו זמנים זה גם חילול ה', שהקב"ה יעזור שנזכה להתחזק בלימוד התורה והתפילה וע"י זה שנרבה חיילים ללימוד התורה והתפילה כמו שצריך נזכה להיוושע מכל הצרות ברוח ובגשם ושנזכה "בעת צרה ליעקב וממנה יוושע". אכ"ר

עניינים

שלח
תשפ"ה

בעניני הפרשה

88

מתורת אאמו"ר מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטין זללה"ה

א. חיוב קרבן הגר בבן הגר

ככם כגר יהיה לפני ד' (טו, טו). בכריתות דף ט' א' אמר רבי "ככם" כאבותיכם, מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם. והיינו דגוי הבא להתגייר מלבד מה שהוא צריך מילה וטבילה הרי הוא צריך גם הבאת קרבן, ויליף לה מאבותינו שכשבאו בברית הקריבו עליהם בסיני קרבנות. וכן תנן במשנה בכריתות שם [דף ח' ב'] ר' אליעזר בן יעקב אומר גר מחוסר כפרה עד שיזרוק עליו את הדם, ומבואר בגמ' שם דעד שיביא קרבנותיו הרי הוא מחוסר כיפורים ואסור בקדשים. עוד מבואר בגמ' שם דלת"ק דמתני' גם אינו כשר לבוא בקהל עד שיביא את קרבנו. [ובשיטת"ק שם כתב בשם רש"י דאף הוא פוסל אשה בביאתו לכהונה].

ואאמו"ר הגאון זללה"ה נסתפק בגר וגירות שעדיין לא הביאו קרבנם ונישאו ונולד להם בן, דלכאוי אותו הבן ודאי לא עדיף מאביו ואמו ואסור לבוא בקהל ולאכול בקדשים, ולהביא קרבן ג"כ לכאוי אינו יכול כיון דלאו גר הוא, וא"כ אטו ישאר אסור לעולם.

והנה יש לחקור בעיקר הך חיובא דקרבן הגר, אם היינו שהגירות מחייבתו קרבן, וכמו שאר מחוסרי כפרה וכגון זב וזבה ויולדת והזיבה והלידה מחייבתם קרבן, ה"נ הגירות היא שמחייבתו בקרבן. או דהקרבן הוא חלק מעצם הגירות דכשם דצריך מילה וטבילה כדי להיות ישראל כך הוא צריך גם קרבן להשלמת גירותו. ושלשה דברים הם שגומרים את יהדותו, מילה טבילה והרצאת דם. ונהי דלא דמי למילה וטבילה לגמרי, דמילה וטבילה מעכבים את כל עיקר יהדותו, משא"כ הקרבן מעכבו רק מאכילת קדשים ומלבווא בקהל, מ"מ לא נשלמה גירותו עד שיביא קרבנו.

[וראיתי מי שנסתפק אי יכול להביא קרבנו בין מילה לטבילה או דרך אחר טבילה יכול להביא קרבנו. ויש מקום לומר דהוא תלוי בהנ"ל דאם הגירות מחייבתו קרבן א"כ כ"ז שלא טבל הרי הוא גמור ואין כאן מה שמחייבו קרבן. אבל אם הוא חלק מהגירות אולי י"ל דיכול להביאו אף קודם שנשלמה גירותו דע"י שלשת הדברים מילה טבילה והרצאת דם נשלמת גירותו. מיהו בפשוטו ודאי כיון דעדיין גוי הוא עד אחר הטבילה א"א לו להביא קרבן הגר אלא אחר שיטבול. וכמו דלא מהני קודם המילה].

ומעתה יש לומר בנידון הנ"ל [בבן של גר וגירות שלא הביאו קרבן] דהוא תלוי בזה. דאם הגירות היא שמחייבת את הבאת הקרבן, א"כ י"ל דכל מה דהקרבן מעכבו מלאכול בקדשים ומלבווא בקהל היינו דעצם חיוב הקרבן משוי ליה מחוסר כיפורים, אבל מי שאינו חייב בקרבן ממילא אין מה שמעכבו מלאכול בקדשים ומלבווא בקהל, דכיון דאין הקרבן בכלל השלמת הגירות אלא חיוב קרבן בעלמא הוא, א"כ מי דלא רמי עליה חובת הקרבן לאו מחו"כ הוא ואין מה שמעכבו מלאכול בקדשים ומלבווא בקהל, ומעתה י"ל דבן הגר כיון דהוא לא נתגייר לא שייך לחיבו כלל בהבאת קרבן, דהגירות היא שמחייבת בקרבן, והוא הרי לא נתגייר אלא נולד אחר שנתגיירו אביו ואמו, וא"כ שפיר יהא מותר בקהל ובקדשים בלא קרבן.

אבל אי נימא דהקרבן הוא השלמת הגירות א"כ באמת אי אפשר שתושלם גירותו של הבן בלא קרבן, דלא עדיף הבן מאביו ואמו, וכיון שהם לא נשלמה גירותם ודאי בנם הנולד מהם לא יהא עדיף מהם דמנין תבוא לו יהדות יותר מהם. אלא דלחך צד דהוא גמר הגירות שפיר י"ל דגם הבן יכול להביא קרבן, ולא תיקשי דהא הבן לא נתגייר, כיון דבאמת אינו חובת קרבן על הגירות אלא הוא קרבן הבא להשלים את הגירות, וכיון דהבן ג"כ חסרה לו גמר הגירות שפיר יכול להביא הבן קרבן כדי להשלים את גירותו.

ונמצא דמה שתמה אאמו"ר דנמצא דלא יהא לו תקנה. [דלחתירו בלא קרבן אי אפשר דאינו עדיף מאביו, ולהביא קרבן אינו יכול דלאו גר הוא]. למשני י"ל דממנ"פ יש להתיר, דאם הוא בגדר חובת קרבן באמת הבן אינו יכול להביא קרבן, אבל אפשר דגם אינו צריך כלל קרבן ושפיר יהא נותר בלא קרבן. ואם הוא השלמת הגירות וא"א לו להיות נותר בלא קרבן, מ"מ שפיר י"ל דיכול להביא קרבן להשלמת גירותו. דאף דלאו גר הוא מ"מ דינא דלהשלמת יהדותו הוא צריך להביא קרבן.

גר בזה"ז ונבנה הבית אם נאסר בקהל

ב. והנה בכריתות שם דף ט' א' מקשי' אלא מעתה [דגר צריך להביא קרבן] האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים, אמר רב אחא בר יעקב "וכי יגור אתכם גר וגוי לדורותיכם". והיינו שגם בדורות שאין מקדש וא"א להביא קרבן מקבלים גרים. אכן מבואר בגמ' שם דמ"מ כשיבנה בית המקדש יהיו צריכים הגרים להביא קרבנותיהם, דאמר' שם דגר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו כדי שכשיבנה בית המקדש יביא ממנו קרבנו. [אלא דביטלה ריו"ח בן זכאי מפני התקלה].

והנה אע"ג דבזמן המקדש אם לא הביא קרבנו הרי הוא אסור מלבווא בקהל, מ"מ בזה"ז דליכא קרבן הרי הוא נעשה גר ומותר בקהל אף בלא קרבן. וכ"ז הוא בכלל מה דילפי' מקרא ד"לדורותיכם" דמקבלים גרים אף בזה"ז והרי הוא מותר בקהל. אכן יש לדון מה יהא דינו כשיבנה המילה והטבילה כבר נגמרה גירותם. וכתב שם עוד דמהאי טעמא גם נפק"מ להיפך, בגר שנתגייר בזמן המקדש וקודם שהספיק להביא קרבנו ביהמ"ק, האם מאותה שעה יהיו מעוכבים מלבווא בקהל עד שיביאו את קרבנותיהם, או דכיון שכבר הותרו שוב אינם חוזרים לאיסורם. ומה דצריכים להביא קרבן הוא רק בתורת חיוב קרבן בעלמא אבל אין הקרבן מעכבם מלבווא בקהל.

ובזכר יצחק ס"י ל' חקר בזה וכתב דלא יחזרו לאיסורם, וביאר שם הטעם משום שבזמן שאין קרבן הרי המילה והטבילה הם גומרים לגמרי את הגירות, ומה שעושה הקרבן בזמן המקדש עושים המילה והטבילה בזה"ז, וא"כ אף כשיבנה ביהמ"ק לא יחזרו להיות אסורים בקהל כיון שבשעת המילה והטבילה כבר נגמרה גירותם. וכתב שם עוד דמהאי טעמא גם נפק"מ להיפך, בגר שנתגייר בזמן המקדש וקודם שהספיק להביא קרבנו נחרב הבית, ד"ל דישארו אסורים בקהל גם בזמן הזה, דכיון דבשעת המילה והטבילה לא היה בהם כח לגמור הגירות אי אפשר שתיגמר הגירות בלא קרבן, ולא דמי לנתגייר בזה"ז שהמילה והטבילה עושים גם את גמר הגירות.

אמנם באמת בתו"י בכריתות שם מבואר דבנתגייר בזה"ז ונבנה הבית הרי משעה שנבנה הבית הוא מעוכב מלבווא בקהל ולא אמרי' דהרי הוא בהיתרו הראשון, דהתו' שם נתקשו בהא דאמר' דגר בזה"ז צריך להפריש דמים לקרבנו לכשיבנה הבית ומאי שנא משאר מחו"כ כמו זב וזבה ויולדת דאינם צריכים להפריש בזה"ז דמים לקרבנם שיביאו לכשיבנה הבית. וכתבו דשאני מחו"כ דקרבנם רק להכשירן בקדשים אבל גר מביא קרבנו להתירו בקהל. והיינו דכיון דהקרבן נצרך להתירו בקהל חשו לזה חכמים טפי להצריכו להפריש מעות עבור זה שיהא מזומן לו מיד לכשיבנה הבית. ומבואר בד' דגם גר שנתגייר בזה"ז לכשיבנה הבית יחזור להיות אסור בקהל עד שיביא קרבנו. וזה דלא כמוש"כ הזכר יצחק הנ"ל.

ולכאוי י"ל דזה תלוי בגדר חובת קרבן הגר [אם הוא חובת קרבן על הגירות וכשאר מחו"כ, או דהוא חלק ממעשה הגירות]. דאם הוא חובת קרבן על הגירות, א"כ י"ל דזה דבזה"י אין הקרבן מעכבו היינו משום דהחובת קרבן היא שאוסרתו בקהל, ובזה"י גלי קרא דכיון דא"א להקריב הוי כמו שלא חל עליו חיוב קרבן וממילא אין מן שמעכבו מלבוא בקהל. ולפי"ז בנתגייר בזה"י ונבנה הבית כיון דכשנבנה הבית הרי הוא מחויב להביא קרבן [וכמבואר בגמ' דצריך להפריש רובע לקינון] א"כ הרי משעה שנתחייב בקרבן שוב נעשה מחוסר כפרה ונאסר מלבוא בקהל, דהחובת קרבן היא שאוסרתו מלבוא בקהל.

אבל אי נימא דהקרבן הוא חלק מעצם הגירות, א"כ ע"כ הא דגלי קרא דמקבלים גרים בזה"י היינו משום דהגירות נשלמת אף בלא קרבן, ונמצא דכשאין קרבן המילה והטבילה גומרים את הגירות, וא"כ אף כשנבנה הבית ויש עליו חובת קרבן מ"מ הגירות כבר נשלמה ע"י המילה והטבילה ושוב אין מן שמעכבו מלבוא בקהל.

ב. בדין קרבן הגר בעבד כנעני

וכי יגור אתכם גר וגו' ועשה אשה ריח ניחוח לד' (טו, יד). בכריתות דף ח' ב' תנן ר' אליעזר בן יעקב אומר גר מחוסר כפרה עד שיזרוק עליו את הדם. ומבואר בגמ' שם דעד שיביא קרבנותיו הרי הוא מחוסר כיפורים ואסור בקדשים.

ובחזו"א בהוספות למס' כריתות [עמו' קס"ט] כתב לחדש דעבד כנעני אוכל בקדשים אף בלא קרבן. ורק לכשיתחרר ונעשה ישראל גמור אז אינו אוכל בקדשים עד שיביא קרבנו. ואע"ג דעד שנשתחרר היה אוכל בקדשים בתורת עבד, מ"מ עכשיו שהוא נעשה ישראל גמור הקרבן מעכבו מלאכול בקדשים. ובפשוטו הדברים צ"ב דכיון דבלא קרבן לא הוכשר להיות כישראל גמור לאכול בקדשים למה בעבדותו היה מותר באכילת קדשים. ואם בתורת עבד היה מוכשר לאכול בקדשים להיכן הלכה כשנתחרר.

והנה יש לחקור בעיקר הך חיובא דקרבן הגר, אם היינו שהגירות מחייבתו קרבן, וכמו שאר מחוסרי כפרה וכגון זב וזבה ויולדת דהזיבה והלידה מחייבתם קרבן, ה"נ הגירות מחייבתו בקרבן. או דהקרבן הוא חלק מעצם הגירות דכשם דצריך מילה וטבילה כדי להיות ישראל כך הוא צריך גם קרבן להשלמת גירותו. ושלשה דברים הם שגומרים את יהדותו, מילה טבילה והרצאת דמים. אלא דלא דמי למילה וטבילה לגמרי, דמילה וטבילה מעכבים את כל עיקר יהדותו, משא"כ הקרבן מעכבו רק מאכילת קדשים, אבל מ"מ לענין אכילת קדשים לא נשלמה גירותו עד שיביא קרבנו. [ועמשי"נ לעיל אות א' כמה נפק"מ בזה].

ונראה דבזה תלוי דין עבד כנעני אי מותר באכילת קדשים בלא קרבן, דאי נימא דהקרבן הוא גמר הגירות א"כ לכאוי א"א שבהיותו עבד יהא מותר בקדשים ואח"כ כשיתחרר יאסר בקדשים, דכיון דנשלמה גירותו לענין קדשים כבר בהיותו עבד איך יחזור לגיותו. אבל אי נימא דהוא חיוב קרבן על הגירות א"כ י"ל דמה שמעכבו באכילת קדשים הוא החובת קרבן, ולפי"ז שפיר י"ל דמה שנעשה מגוי לעבד זה לא הוי בכלל גירות המחייבת קרבן ולכן יכול מיד לאכול בקדשים, אבל לכשיתחרר זה הוי גמר הגירות ואז שפיר חל עליו חיוב קרבן על הגירות ולכן הוא מעוכב מלאכול בקדשים כיון דהחובת קרבן היא שמעכבתו מלאכול בקדשים.

כמה נידונים בקרבן הגר בעבד, ובעבד שנשתחרר

ב. ובעיקר מש"כ החזו"א דעבד כשמשחרר הרי הוא חייב להביא קרבן הגר. יל"ע לפי"ז בעבד של כמה בני"א ושיחררוהו בזה אחר זה ובכל פעם טבל לגירותו האם הוא חייב קרבן על כל שיחרור ושיחרור כיון דכל שיחרור הוי גירות על החלק של אדון זה, ויהא חייב בקרבנות כמנין אדוניו. או דסגי ליה בקרבן א' בגמר שיחרורו, ואותו קרבן עולה לו על כל הגירויות ואינו צריך להביא קרבן לכל גירות וגירות.

ולכאוי דבר זה תלוי בנידון הנ"ל בגדר חיוב קרבן הגר, דאם הגירות מחייבת קרבן וכמו מחוסרי כפרה דהלידה או הזיבה מחייבת קרבן, א"כ י"ל דכל חלק בגירות הוא מחייב בפני"ע, אבל אם הקרבן הוא גמר הגירות י"ל דסגי ליה בקרבן א' לגמור כל הגירות, דמה שהשחרור נעשה בזה אחר זה אי"ז סיבה לחייב כמה קרבנות דסו"ס קרבן א' גומר כל הגירות.

אכן גם את"ל דסגי ליה בקרבן א' ומשום דהקרבן יכול לגמור את הגירות של כולם, מ"מ היכא דאחר שחרור אדון א' הפריש כבר קרבן לחובתו ורק אח"כ שיחררו רבו שני, בזה נראה דלא סגי ליה באותו קרבן גם עבור גירות השניה שכבר נתחייב בו עבור גירות הראשונה, דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין. [מיהו ע"י משך חכמה כאן שכתב דגר יוצא ידי חובת קרבן הגר בק"פ, ומבוי דיוצא אף בדבר שבחובה, וצ"ע]. אך לכאוי יוכל להפריש קרבן אחר עבור כל הגירויות ואז קרבן הראשון שהפריש יהא מותר.

אי בקרבן הגר אמרי' דקרבן א' מטהרו והשאר עליו חובה

ג. והנה אי נימא דבאופן הנ"ל [בעבד של כמה בני"א ושיחררוהו אדוניו בזה אחר זה] הרי הוא חייב להביא קרבן על כל גירות וגירות. יל"ע אי הוי כאשה שיש עליה כמה לידות דאף שחייבת בכמה קרבנות מ"מ בקרבן א' ניתרת בקדשים והשאר עליה חובה כדתנן בכריתות דף ח' א', וה"נ סגי ליה בקרבן א' להתירו בקדשים והשאר יהא עליו חובה.

ובתוספתא בכריתות פ"א ה"ה איתא גבי קרבן הגר, הביא לצרעתו יחזור ויביא לכפרתו, הביא לזירותו יחזור ויביא לכפרתו, והיינו דאם יש עליו חיוב קרבן מצורע או קרבן נזיר והביאו לא פטר בזה את חיובו של קרבן הגר. ולכאוי צ"ב מאי קמ"ל והא פשיטא דצריך להביא קרבן מיוחד לקרבן הגר ומחייב"ת יפטר בקרבן שחייב לצרעתו ולזירותו. ולכאוי י"ל דהנידון היה לענין להתירו בקדשים, והא קמ"ל דאף דבקרבנות מחו"כ אם חייב בכמה קרבנות סגי בקרבן א' להתירו בקדשים והשאר עליו חובה מ"מ קרבן נזיר לא מהני להתירו משום המחוסר כיפורים דקרבן הגר. ולפי"ז משמע דבקרבנות הגר גופייהו אם יהא חייב בכמה קרבנות שפיר סגי בחדא לכולהו.

אבל באמת זה תלוי במי שיש עליה חיוב קרבן זיבה וחיוב קרבן לידה אם גם בזה סגי בקרבן א' לטהרה, או דלידה וזיבה הם ב' שמות ואין קרבן לידה מועיל לטהר מזיבה. דהראשונים נחלקו בזה, דעת השיטמ"ק בכריתות דף ח' א' [אות כ"א] בשם התו' דאם יש עליה לידה וזיבה אינה אוכלת בקדשים עד שתביא גם על הלידה וגם על הזיבה, וכן מבואר בשטמ"ק שם להלן דף ט' ב' [אות ט"ז] בשם התו' דפשיט"ל דאין קרבן אחד מתירה לאכול בקדשים. וכן מבואר בתו' בנדה דף כ"א א' [ד"ה ואינו נאכל] שכתבו דספק יולדת בזוב צריכה להביא ב' קרבנות ולא סגי לה בחד, אף דהלידה היא ספק. וכ"כ הראב"ד בפ"י על התו"כ פרשת תזריע פ"ד א'. אמנם בשטמ"ק בב"ב דף קס"ו א' כתב בשם הרא"ש דאשה שיש עליה ספק חמש לידות וגם ספק חמש זיבות אם היא יולדת עניה שמביאה שתי תורים כמו זבה די לה בקרבן אחד לאכול בקדשים. ועי"ע במנ"ח מצוה קס"ח [ו]. ורש"י כריתות דף ח' א'. ומשך חכמה ויקרא י"ד י"ט שכתבו דאינה נטהרת לקדשים בקרבן אחד גם עבור זיבתה וגם עבור לידתה. אמנם הנו"ב בספרו דורש לציון דרוש ד' כתב דספק זב לקרבן, אם נעשה מצורע מוחלט יפקיר נכסיו דלהוי עני ויביא שתי תורים לצרעתו ויטהר אף מספק זובו.

והנה לדעת התו' ודעימיה דלידה לא נטהרת בקרבן זיבה שפיר י"ל דהיינו נמי טעמא דגירות דלא נפטר בקרבנות נזיר או מצורע [כמבואר בתוספתא הנ"ל] כיון דשם אחר נינהו, ולפי"ז בכמה חיובי גירות באמת י"ל דסגי בקרבן א' עכ"פ לטהרו. אבל לדעת התורא"ש דקרבן זיבה מהני לטהר אף טומאת זיבה עכ"ל דקרבנות הגר שאני דלא מהני בהו קרבן א' להכשירו גם משום גירותו, ולפי"ז י"ל דגם בכמה חיובי גירות צריך קרבן להכשירו על כל גירות וגירות ולא סגי בחדא אכולהו. מיהו טעמא בעי מאי שנא משאר מחו"כ. וצ"ע.

צריך להבין, כל מה שאנחנו אומרים על תורה - זה לא איזו פילוסופיה, אלא זו אמת פשוטה לאמיתיה למעמיקי רעיון, וזו המציאות בעולם! זה מה שמדבר אלינו. וברגע שיש ויהי בנסוע הארון - צריך תפילה מיוחדת כדי שזכות התורה תמשיך הלאה להגן.

מִרְן ראש הישיבה זיע"א, היה תמיד מפתח מהדברים האלו. הוא היה אומר לפני כל 'בין הזמנים' את מה שכתוב ברמב"ם בפירוש המשניות "עַת לעשות לה' הפרו תורתך", הרבה פעמים הקב"ה רוצה להביא גזירה קשה על עמ"י - לכפר על עוונות הדור, אבל הוא לא יכול כיון שיושבים ולומדים. אז הוא עושה מצב של "הפרו תורתך" ואז "עַת לעשות לה'". הוא מביא את הגזירה, רח"ל.

בכל בין הזמנים - תמיד יש אסונות. כל פעם שהארון זו מהמקום המצב נתון בסכנה... אם נמצאים בבית מדרש ולומדים - המלאכים מסביב, אין ממה לפחד, זה מגן גם על כולם.

וזה הפשט הפשוט של הגמ' בסוף מסכת מכות "עומדות היו רגלינו בשערייך ירושלים" - בזכות "שערייך ירושלים" שיושבים ועוסקים בתורה, עומדות היו רגלינו. "בשעריך" זה כמו שערי החומה, הדף גמרא זה חומה.

סיפרו לי, ב'קרן ההסעות' שע"י 'החינוך העצמאי' שדואגים גם לילדים ולבחורים מבתיים רחוקים יותר. היה בחור שאמא שלו הסכימה שהוא יבוא לישיבה, אבל רק בתנאי שלפני שהוא עוזב את הישיבה קטנה הוא ילמד עוד קצת לימודי חול פרטיים, והיא הסכימה על דעת כן.

וכעת בחורף היא בקשה שיעמוד בזה.

הבחור אמר למלווה שלו - למה אמא שלי לא מבינה, אני כעת מגויס! אנחנו הגייס האמיתי שמגן על עם ישראל! באמצע מלחמה אני יכול לעזוב את המשמרת! זו סכנה לעם ישראל! כזה תמימות ופשטות של ילד יהודי טהור... וזה האמת... כולם צריכים להאמין בזה. כי באמת התורה מגנא ומצלא יותר מהכל, וכאשר נסע הארון - מיד נגבה המחיר.

ההצלחה בתורה באה רק עם עמל!

כעת נדע: אמר הגאון רבי לייב לופייאן זצ"ל (בנו של רבי אליהו, וראש הישיבה בגייטסהד) עמל התורה - ישאר גם לעתיד לבא. שאר הדברים שהיום עמלים עליהם, לעתיד לבוא הכל יהיה קל ונח ומזומן. אך עמל התורה - זה "מטבע של לימוד"!

מִרְן רה"י זיע"א היה אומר "אם בחוקותי תלכו" - "שתהיו עמלים בתורה". "בחוקותי" מלשון חוק. על חוק אין מה להתווכח... תורה זה נקנה בעמל, זה החוק. "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". היום, בדור שלנו, אין 'פת במלח', אבל בוודאי שצריך עמל, בלי עמל זה לא הולך.

הגאון רבי משה קופשיץ זצ"ל היה חתן של יהודי אמיד מאנגליה. כשהשידוך קם, הגיע המחונן לבית של הג"ר הירש קופשיץ זצ"ל וראה את הבית שלו, הדל"ת אמות... הוא הזדעזע כולו... הוא אמר לו כעת אנחנו הולכים לקנות דירה למשה, ומיד אח"כ דירה בשבילכם! אמר לו רבי הירש, **אם היתה לי דירה כמו זו שאתה רוצה לתת לי - לא היה לי בן כמו שאתה רוצה לקחת ממני!...** כי תורה זה עם עמל.

פעם הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל והרב מפוניבז' זצ"ל ישבו ודנו למה אין היום גדולים כמו רבי יצחק אלחנן... בשעתו רבי יצחק אלחנן היה המושג של ענק הדור, והרשכבה"ג בה"א הידיעה.

היום היה הארציט של מרנא הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל. זה שייסד את ישיבת וואלוז'ין, זה שכל מתכונת עולם הישיבות צועדת בעקבותיו, וזה שהביא לנו בנפש החיים את שער ד', שם כתוב ייקרא דאורייתא. יהי רצון שנזכה שהאור שלו יאיר גם עלינו... אמן.

תורה מגנא ומצלא

בפרשת השבוע יש באמצע את הפסוק "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביו וינוסו משנאיך מפניך" (י, לה - לו).

אנחנו כבר דברנו שהפרשיות הקרובות מכוונות לפי הסדר בעבודתנו לאחר חג שבועות. בפרשה הקודמת דיברנו על ה"וישמך" שבברכת כהנים (ו, כד) ופרש"י שלאחר הניינה של יברכך עוד נצרכת הברכה שהנתינה תשמר ולא תאבד ממנו. לשמר את כל מה שקיבלנו בחג השבועות. אבל עדיין ההשפעות של שבועות נשארו, כמו שאמר מִרְן רה"י רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל שששת ימי התשלומים שאחרי שבועות - זה המשך של כל ההשפעות של החג. הארון עוד לא נסע וחג השבועות ליווה אותנו עד יום ראשון האחרון. אך מיום ראשון בלילה - הארון התחיל לנסוע... גמרנו עם שבועות... ויהי בנסוע הארון - ויאמר משה.

בהלוויית הגאון הצדיק רבי אליהו לופייאן זצ"ל הספיד אותו הדוד הג"ר אליהו מישקובסקי - ראש הישיבה בכפר חסידים - והוא הסביר את הפסוק הזה: מה ההקשר בין תחילת הפסוק לסופו?... מה נוגע ויפוצו אויביו וינוסו משנאיך מפניך - לארון?... והסביר, כל זמן שהארון מונח במקומו - הארון מגן. תורה מגנא ומצלא, לא צריך על כך תפילה מיוחדת. אבל ברגע שהארון נוסע - הוא כבר לא במקום שלו - ואין את אותה זכות התורה שתגן, אז צריכים תפילה מיוחדת, קומה ה', ויפוצו אויביו, וינוסו משנאיך מפניך.

דברנו פעם שמִרְן שר התורה הג"ר חיים קניבסקי זצ"ל היה אומר שבבני ברק לא צריך לפחד מטילים וכיוצא ב. תמיד הוא היה אומר את זה בדרכי"כ בשם החזון אי"ש. אך פעם הוא אמר להרה"ג רבי ישעיה אפשטיין שליט"א למה בני אדם מתפללים שאני אומר את זה, הם לא רואים איך דפי' הגמ' של עמל התורה של בני ברק הם חומה בצורה שאף טיל לא יכול לבקוע אותה...

תמיד שמעתי והבנתי שמה שהוא רואה - אני לא רואה, עד שהראה לי להרה"ג רבי שלמה אלשטיין שליט"א (חתנו של מורינו רה"י הג"ר צבי יהודה אדלשטיין שליט"א) בסוף כל מסכת ב"הדרן עלך", כתוב בצד - 'פירוש הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג' (בספר זכיות ח"א פ"ב). ומובא שם... וכן התורה שבעל פה היא המגינה על ישראל ולכך נקרא 'גמרא' שהוא ראשי תיבות של גבראל מיכאל רפאל אוריאל, **לומר כי העוסק בגמרא, חונה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו מיכאל, ומשמאלו גבראל, ומלפניו אוריאל, ומאחוריו רפאל, ועל ראשו שכינת קל הבורח בדברי חכמים. והו' "דעתך עלך" כלומר השגחתך עלינו.**

והואיל וישראל והתורה שבעל פה הן שני תאמי צביה, ראוי "שלא יתנשו זה מזה לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי".

אז כתוב פה מפורש שיהודי שיושב ולומד, התורה מגינה עליו, והמלאכים סביב לו כחומה בצורה! וזה אצל כל יהודי בכל גמרא! וכ"ש שהוא ראה בעיר מלאה ישיבות חכמים וסופרים כבני ברק.

אבל - דבר מעניין... כל זמן שאנחנו נמצאים במקום - התורה מגינה. כשיצאו לשבת חופשה - הארון התחיל לזוז... אז באותה שבת - מי שיוזע - היה בית ממולכד ונהרגו ארבעה יהודים!!!

ויי בנסוע הארון...

דברנו על "ויהי בנסוע הארון", יש עוד "ויהי" בפרשה הקודמת (נשא), "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן". אומרים חז"ל בתנחומא, מי אמר ויי? (וכמו שדרשו חז"ל בויהי בשלח - מי אמר ויי) אומרים חז"ל - הקב"ה אמר ויי. למה?... משל למלך שהיתה לו אשה רגזנית וקנטרנית. אמר לה המלך, תעשי איזה בגד מלכותי ויפה שדורש עבודה רבה של כמה חדשים. היא מאד שמחה... הלכה והחלה בעבודה. כמה חודשים היה למלך שקט... כשהיא סיימה היא הביאה לו את הבגד - כליל תפארת כדי שהוא יתפעל וישמח... אך במקום זה הוא התחיל לומר וויי... אמרה לו למה אתה אומר ויי? אמר המלך, היה לי כעת שקט כמה חדשים שעסקת במלאכה. עכשיו שסיימת אז תשובי להיות רגזנית, ויי...

כך אמר הקב"ה, כל זמן שעם ישראל היו עסוקים בבניית המשכן לא היה להם זמן לחטוא והם לא עשו שום דבר חטא. כעת גמרתם - אוי ויי...

כל זמן שהיינו לפני שבועות - לא היה זמן לחשוב על שום דבר... כולם הכינו את עצמם לעבודה, איזה עמל... איזה תפילות... כל אחד ידע, יום דין של תורה זה לא פשוט - כולם מתפללים... אבל כעת, "ויהי בנסוע הארון", שבועות עבר, אוי ויי... ויי...

ח"ו אם כעת אחר חג השבועות ה' אומר ויי... אסור לנו. הארון צריך להישאר הלאה! ובשעתו אמר לי מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין כזה דבר שבחור יעמול בתורה ולא יצא ת"ח... כי כך היא דרכה של תורה.

מחולשה קטנה מגיעים למדרון...

יש דבר מאד מעניין: מרן רה"י זע"א שואל שאלה, פרשיית ויהי בנסוע נמצאת בין נוני"ם הפוכים, ואומרים חז"ל כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. ברמב"ן מבואר שיש שלש פורעניות. הראשונה - 'כתינוק הבורח מבית הספר', השניה - 'ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה'...' והפורענות השלישית - 'והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה'. שואל מרן רה"י: שאלה ראשונה, זה לא פורענות אלא חטא. כתוב 'ויסעו מהר ה'' ואמרו רבותינו ז"ל כתינוק הבורח מבית הספר, אם כן זה חטא, למה נקטו לשון "פורענות"? שאלה שניה, למה אין נוני"ם הפוכים גם בין הפורענות השניה לשלישית?... [ואמנם ברמב"ן כתוב שלא רצו שיהיה כתוב ג' פורעניות ברצף, שלא תהיה 'חזקה' של פורעניות ולא מספיק הפסקה אחת].

אומר מרן רה"י, (וכן בדומה לכך יש בספר של הגר"מ סולוביצקי זצ"ל) אנחנו רואים שמיד אחרי כן מתחילות כל הפרשיות הכי סוערות בחומש במדבר... המתאוננים, קברות התאוה, חטא המרגלים, קרח ועדתו, ממה התחיל הכל?... מ"ויהי בנסוע הארון" - כתינוק הבורח מבית הספר. ברגע "וימשהו" חסר באהבה של תורה, [באבות דרבי נתן כתוב 'אין אהבה כאהבתה של תורה'] ברגע וזה חסר - בורחים כתינוק מבית הספר - מיד מתחיל הדרדור **וכשנמצאים במדרון, קשה יותר לעצור.**

מה הפשט בזה?... סיפר הגר"ר ישראל אהרן קופשיץ זצ"ל שהוא שמע מהגר"ר אליהו לופייאן זצ"ל דבר מעניין על זה. ברוסיה היו מאד מחמירים בעונשים. והיתה תקופה שזייפו את הרובלים. ומצאו אצל אדם אחד עשרת אלפים רובל מזוייפים, ואצל השני מצאו מכונה שמדפיסה רובלים מזוייפים.

על הראשון פסקו עשר שנות מאסר ועל השני עשרים שנה. שאל השני, אני לא מבין... אצלו מצאו עשרת אלפים רובל **מזוייפים!** ונתנו לו רק עשר שנות מאסר, אצלי לא מצאו אפילו רובל אחד!!! למה פוסקים לי עשרים שנה, איפה היושר?... אמר לו השופט - אצלו כשייגמר העשרת אלפים, זה ייגמר, אבל לך יש את האפשרות לייצר כל הזמן עוד עשר ועוד עשר...

אמר רבי אליהו לופייאן - זה המכונה. כתינוק הבורח מבית הספר זה המכונה, וכעת זה מייצר, מייצר מתאוננים, מרגלים, קרח... על זה מגיע מאסר חמור.

והם הגיעו למסקנא, [ונקדים פעם זה לא היה כמו היום, היום ברוך ה' האברכים לא חיים ברעב, וברוך ה' יש לכולם, אמנם אנחנו לא גבירים לחיות ברחבות גדולה, אבל ברוך ה' - בדר"כ יש]. אבל פעם שהיו הרבה יותר לחוצים בפרנסה, וקשה להיות שקועים בלימוד בכל כוחם. אז אם יקימו קרן של סיוע בפרנסה לאברכים - יהיו 'רבי יצחק אלחנן' חדשים...

הרב מפוניבז' ורבי אלחנן התלהבו מהרעיון... אבל הם היו צעירים, הם הלכו לראש הישיבה הזקן הגר"ר משה לנדינסקי זצ"ל, הראש ישיבה של ראדין, הם ביקשו ממנו שידבר עם הגבירים, הגבירים מאד כבדו אותו. והוא הסכים. הגביר הראשון שהוא דיבר אתו קראו לו ר' אריה שרשבסקי. הוא היה גביר אדיר ותומך תורה גדול. ומיד הוא הוציא ש"ק של עשרים אלף רובל, נתן לרבי משה ואמר לו, רב משה! ביקשת - תקבל.

אבל דבר אחד אני רוצה לומר לכם, אם יחיו בהרווחה כמו התכנית - אף רבי יצחק אלחנן לא יגדל מזה, כי רבי יצחק אלחנן לא גדל מכאלו דברים. בשביל להיות רבי יצחק אלחנן צריך עמל ויגיעה ומסירות. זה לא הולך ככה שיש פרנסה כמה שרוצים וברווח גדול ונהיים כמו רבי יצחק אלחנן. זה לא הולך... דוקא על המסירות של ה'פת במלח' ואז 'אשריך בעולם הזה'. והגר"ר משה קיבל את זה וקרע את הצ'ק ויותר לא התעסק עם זה.

אדם צריך להשקיע, צריך לעמול. זה דברים פשוטים.

הגר"ר אריה שכטר זצ"ל - חותנו של מורינו רה"י הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א - סיפר, בצעירותו של מרן שהי"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל, לא היתה את הקומה העליונה בבית והיו שני חדרים והול, וברוך ה' הם היו משפחה מרובת ילדים, ור' אריה רצה להרוס ולבנות בניינים חדשים גדולים ויפים של דירות שלשה חדרים. זה היה נקרא גדול... והוא התלהב מזה וחציע את זה לרבנית. אך היא סירבה. למה? שאל רבי אריה. אמרה הרבנית, בבניינים הישנים החדרים גבוהים מאד ואז לרבי חיים יש הרבה אור. אבל בבניינים החדשים ייתכן שזה גדול אבל זה יותר נמוך ופחות אור. אני חוששת על הלימוד של רבי חיים... אנחנו ברוך ה' מסתדרים. אחרי שהוא ראה שאצלה זה לא הולך, הוא החליט לפנות לאשת הסטיפלער... שתורה להם מדין כיבוד אם... היא מבוגרת וכנראה מבינה יותר... אך היא אמרה לו, זה לא טוב... למה, מידי פעם באים אברכים מכולל חזון אי"ש ומספרים שיש להם דירה קטנה וזה קשה להם, ואי אפשר ככה לגדול בתורה. ואני אומרת להם, גם לרבי חיים שלי יש דירה קטנה והוא גדל בתורה. אם תעשה לרבי חיים דירה גדולה אני כבר לא אוכל להגיד את זה, זה לא שווה... אני רוצה שהתירוץ הזה יישאר... וכך היה. עמל של תורה... בלי עמל זה לא הולך. דבר פשוט. וכולנו יודעים היום מה צמח מרבי חיים...

פעם היה דין תורה ידוע אצל הגר"ר שמואל סלנט זצ"ל. היה גביר אמריקאי שחיפש אברך לעשות אתו יששכר וזבולון. רבי שמואל נתן לו שם של אברך שבאמת היה צריך את זה. והסכימו ביניהם, והוא נתן לו סכום מאד יפה בשביל שיהיה לו חלק בתורת האברך.

לאחר כמחצית השנה הגביר מקבל מכתב מהאברך, אני חוזר בי מההסכם ולא מוכן יותר בשום אופן. אמר לו הגביר, אם חסר לך כסף אני אוסיף לך... אמר האברך - אני לא רוצה גם את זה, כ"ש שלא יותר... למה? שאל הגביר, כי יש לי סיבה. אמר הגביר תחכה עוד חודש אני בא לארץ ונלך לדין תורה אצל רבי שמואל סלנט.

הם נכנסו יחד, שאל רבי שמואל את האברך, למה אתה לא רוצה?... אמר האברך, אני אומר את האמת, יש לי חברותא, ולפני ההסכם עם הגביר, כל שאלה של החברותא - אני הייתי יודע תשובה והייתי מסביר לו את כל הסוגיא. אבל היום זה התהפך... אני פחות מבין והוא התחיל להסביר לי את הכל... אני רוצה לחזור לתקופה של פעם. רבי שמואל שמע, והצדיק את האברך וההסכם בוטל. עמל עמל עמל - זה המטבע של תורה. [כמובן - אין להקיש משם למקרים אחרים].

ברמב"ן כתוב אם לא היה את חטא המרגלים אפשר שהיו נכנסים מיד לארץ ישראל והיתה גאולה עולמים. הכל הפסדנו, והכל בשורש זה מהחטא של ויסעו מהר ה'.

אומר הרה"י, מה בעצם הבעיה שהם נסעו, הרי קב"ה אמר להם ליסוע. על פי השם יסעו ועל פי השם יחנו! הם רצו להתקדם לארץ ישראל, לבית המקדש... ולמצוות התלויות בארץ, הם רצו קצת להגיע למקום - אחר מה שעבר עליהם, אבל ובאיזה שהוא מקום הם גם שמחו כתינוק הבורח... ומהחולשה הקטנה הזו - כבר מתחילה הנפילה...

[הרבה פעמים בחור נוסע לחתונה של חבר, חבר טוב, חייבים... יש בחור שבאמת מרגיש מחוייב, אז הוא סוגר את הגמרא בכאב... בסדר חבר טוב, יש מצוה לשמח חתן. ויש אחד שהולך לחתונה אבל גם הוא נהנה יש לי תירוץ טוב שאני לא יכול לבוא היום לסדר, אני יכול לרקוד קצת ולשמוח... מזה צריך קצת לפחד...]

כשהאדם גדל, הנסיון גם גדל...

אבל באמת - - - אומר הרה"י דברים נפלאים:

איך עם ישראל - עם כל ההסברים - איך אחרי מתן תורה הגיעו לחטא העגל? מה שלא יסבירו, הקושיא עצומה... אחרי מתן תורה להגיע לעגל! חז"ל אומרים ע"ז את הפסוק "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו" - עדיין זה בשבע ברכות... ארבעים יום... וכמו שאחז"ל "עלובה היא כלה שמזנה תחת חופתה". אומר הרה"י דבר נורא! עם ישראל ידע שיש יצר הרע והוא הכין את עצמו. אך כתוב "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו". עם ישראל הכין את עצמו עם היצו"ר שהיה להם קודם מתן תורה, אך הוא לא הבין שמיד אחרי מתן תורה - היצר הרע הרבה יותר גדול... ולזה עדיין אם לא הכינו כלים חזקים, רק מה שהיה להם קודם, זה כבר לא מספיק, להיום אין להם כלים, אז הם יכולים ליפול. כל אדם אם הוא יהיה יותר גדול - היצו"ר שלו גם יותר גדול. זה הכל בהשוואה. לאף בן תורה לא יהיה נסיון להדליק חשמל בשבת. כל כמה שהאדם יותר גדול הנסיונות יותר גדולים ממנו. אחרת לא יהיה לו נסיון עם זה... אחרי שזכינו לעבור את שבועות - קיבלנו חלקים בתורה הרבה יותר גדולים, אם לא נכין כלים ליצו"ר של היום הוא עלול להצליח... כעת צריכים להבין כלים יותר גדולים. דבר פשוט.

האהבת תורה צריכה להדביק...

הגמ' בשבת (פח, א) אומרת דרש ר' סימאי, בשעה שהקדימו ישראל נעשה שנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום.

שואל מרן רה"י זיע"א, כמה חטאו בחטא העגל? שש מאות איש. כך כתוב. אז למה הורידו את הכתרים לכלל ישראל, הרי הם לא חטאו... אומר הרה"י - הכתרים ניתנו לכלל ישראל כשהם היו בשלימות, אך כשיש פגם בכלל ישראל זה כבר לא כלל ישראל אלא הרבה פרטיים, כי חסר בשלימות. ממילא לא מגיע להם כתרים.

ואולי נאמר מה הטענה על כלל ישראל... היה צריך להיות שאחרי מתן תורה יראו על הבני אדם כזה מתיקות, כזה חשק, כזה אהבה... איך הם דבוקים בתורה... אהבת תורה זה 'מחלה מדבקת'...

מי שזכה לשמוע פעם שיעור של הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל או לראות את מרן הרב שך זצ"ל בגיל תשעים קופץ עם קושיה חזקה... ונהנה וצועק ורוקד... ההרים רקדו כאילים - - -

אנחנו למדנו בישיבת 'אור ישראל' אצל רבי יוסף רוזובסקי זצ"ל, הריתחא דאורייתא שלו היתה נוראה... באמצע השיעור בתוך הריתחא ובלהט התורה היו לו ביטויים של פעם... כמו "האקנט נישט קיין צייניק" שביאורו אל תקשקש בקומקום... עם כל החיוך... והבחור המקשה לא שתק אלא המשיך לדבר בריתחא דאורייתא... כולם קיבלו ממנו חלק באהבת תורה...

וזו היתה הטענה על כלל ישראל, היה צריך להיות כזו 'ברען' ולראות האושר ואת ההנאה מקבלת תורה שלא יהיה שייך להפסיד הכל ולעבוד ע"ז.

[היה פעם מקרה בישיבה קטנה שהיה בחור גנב, לא עלינו. והיתה בעיה להוציא אותו. הם לא ידעו מה לעשות אז הם פנו אל מרן ראש ישיבה זיע"א. אמר להם מרן רה"י, להרבות לדבר בישיבה - בגנות הגניבה ובחומרת האיסור עד שזה ייחשב אצלם חמור מאד. וכמו שאף אחד לא רוצה כך הם לא יגנבו. ברגע שזה קל אז נכשלים בזה].

כלל ישראל היו צריכים להדביק באהבת תורה שלהם את כולם!

ואיך אחרי כזה מעמד גדול בהר סיני מגיעים לעגל?!

בהלויית הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הספיד אחד הבנים ואמר, אצל אבא התואר הכי חמור והכי נורא שהיה בעולם זה "עם הארץ", אין דבר חמור מזה. כל שאר הדברים לא הגיעו לבושה הגדולה של עם הארץ.

רבי שמואל אמר פעם, למה כשלומדים וכשמדברים בלימוד קופצים ומתלהבים וצועקים בקולות וברקים... למה אי אפשר לדבר יפה, בנחת, בעדינות? ... אומר רבי שמואל, היות והתורה ניתנה בקולות וברקים - כך המטבע של לימוד התורה - לדורות!

הדף גמרא זה כל העולם!...

הג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל (ראש הישיבה בבאר יעקב) אמר פעם, כתוב בחז"ל בתחילת בחוקותי אמר דוד "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך". חישבתי ללכת למקום פלוני והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש. והקשה רבי משה שמואל, מה הפשט, אם אני צריך ללכת למקום פלוני איך הרגליים מוליכות אותי לבית מדרש, וכי הרגליים מנצחות את הראש?!

אמר רבי משה שמואל - זה כמו שיכור, גם אם שיכור מבין שהוא צריך לעשות כמה וכמה דברים, אבל אם אתה שם לידו בקבוק יין - הוא שוכח מהכל... דוד המלך היה שיכור על התורה, אני לא מסוגל... זה פיקוח נפש!

להדביק את האהבת תורה הזו... היה פעם סיפור ידוע על מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שהוא נכנס לבית מדרש, והלומדים הקיפו אותו ודיברו אותו בלימוד, ובחוץ מישהו המתין לו, ואחרי שעבר זמן והרב לא חזר - הוא לא ידע מה קרה... אחרי בערך חצי שעה הוא יצא... ושאלו אותו מה קרה לראש ישיבה? ... הוא התנצל ואמר, שיכרו אותי פה... התחילו לדבר בלימוד כל כך יפה, **נהייתי שיכור**... זה המתקיות של תורה, זה אהבת תורה... אני רוצה לומר לכם עוד דבר מה שקיבלנו ממרן ראש ישיבה זיע"א:

דוד היה צריך לסדר כל מיני דברים, והיו רגליו מוליכות אותו לבית מדרש. אז איך הכל יסתדר? ... אל תדאג. כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו... יסתדר לך הרבה יותר טוב ממה שאתה בעצמך תסדר.

הרגשה שלנו, צריכים לדעת... אין בעולם שום דבר חוץ מבית מדרש... כלום! הייתי פעם בפארקווי ליד מונסי, היתה שם ישיבה של הרה"ג רבי יעקב בנדר שליט"א הוא קרוב משפחה של הג"ר שלמה ברמן זצ"ל שיהלחט"א והוא סיפר, שאביו היה באמריקה והוא בא לאירוסין של הגר"ש ברמן עם הבת של הסטייפלער! הוא היה אמריקאי והוא לא הכיר את הסטייפלער, הוא פחות שמע עליו... הוא בא אל הסטייפלער, נו... אתה יודע איזה "אידיש" (חתן) קיבלת? ... אמר לו - לא. מה אתה לא מכיר את רבי שלמה ברמן? ... אמר הסטייפלער - לא. אז למה אתה לוקח אותו לחתן? ... השיב הסטייפלער, כי רבי אברהם ישעי' (החזון אי"ש) אמר לי.

תמה הרב בנדר, מי שאומר לך משהו אז אתה מיד מאמין ולוקח? ... הוא חשב שהסטייפלער תמים... הסטייפלער שאל אותו, מאיפה אתה מגיע? אמר מאמריקה. אמר הסטייפלער - אין מקום כזה.

מה אתה לא יודע, זה יבשה ענקית! אמר הסטייפלער מה אתה ממציא המצאות... אמר לו, כל העולם יודע שיש אמריקה...

אמר הסטייפלער - מה שאצלך כל העולם אצלי זה ר' אברהם ישעי' זה כל העולם שלי, הוא כבר הבין שכשהחזו"א אומר - התורה אומרת, וזה כל העולם.

התורה וגדוליה זה כל העולם. רק הבית מדרש... רק דף גמרא. ואז הכל מסתדר... טעמו וראו כי טוב ה'.

הטבע של תורה - הוא שונה...

יש סיפור בספר על רבי איסר זלמן בדרך עץ החיים, כאשר ראס"ז הגיע לסלוצק והתברר שהאדם שהתחייב לבנות ולהחזיק לו ישיבה כבר לא יכול, ראס"ז רצה לחזור בו ולסגור את הישיבה, אמר לו זקן אחד מתלמידי רבי חיים מוואלוז'ין שהוא היה אומר, כתוב בחז"ל 'מקום ארון אינו מן המדה'. פירוש: אם היו מודדים את השטח שבין הארון לקיר משני הצדדים זה היה בדיוק כל השטח של רוחב המשכן כאילו הארון לא עמד באמצע, אז איך בכל זאת הארון עמד? מקום ארון אינו מן המדה.

אמר רבי חיים מוואלוז'ין הקב"ה לא עושה נס בכדי - אלא הקב"ה עשה את זה בכוונה ללמד לדורות - שתורה אין טבע. התורה היא כולה למעלה מגדר הטבע [אבל לא כמו שכולם לומדים שיש "ניסים" שהוא יציאה מהטבע, אלא **הטבע** של תורה הוא אחרת! שם הנס זה אורח קבוע וכטבע, כל אחד מבין שהאקלים בבני ברק שונה מהאקלים של צפת. בבית מדרש - כל הטבע הוא אחרת].

אשרינו, מה טוב חלקינו...

"קח את הלויים" - אומר רש"י קחם בדברים, אשרכם שזכיתם להיות משרתים לפני המקום. שואל מרן רה"י זיע"א, בשביל מה צריך לקחת אותם בדברים, הרי שבט לוי היה עושה את זה בין כה כי ה' צווה והם שהגיעו מיד כשמשא אמר: מי לה' אלי!

אומר הרה"י, יש בן אדם שעושה מה שאומרים כי הוא מצווה ועומד, אבל אומר לו ה' תסביר להם שהקב"ה רוצה רק את טובתם! הקב"ה רוצה לרומם אותם! מה שזוכה הלוי להיות קרוב לקדוש ברוך הוא... וכך הוא יעשו בחשק וברצון רב.

אנחנו צריכים לדעת וכבר הבאנו שמרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל לא אמר "אתה חייב ללמוד גם בשבת"... **אלא הסביר מה זה לימוד של שבת... פי אלף (בא"ח)... או פי תרי"ג (ב"ח)... מרן רה"י זיע"א, כמעט לא היה ישן בשבת. הוא אמר חבל על כל דקה של שבת! תסביר להם איזה רכוש זה... מה שאחז"ל בשבת (שם) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ואני רוצה ליתן אותה להם. מה שהיה צריך להיות אחרי שבועות - לא שתרגיש אני מוסר נפש... אלא להתחיל ליהנות ולנצל את הזמן.**

הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל היה מלא רגש. פעם הוא התלהב באמצע הלימוד, אז הוא אמר רבותי, עם כזה פשט ברשב"א צריכים לרקוד! היה שם בחור אמריקאי ששאל בתום לב, אם צריך אז למה לא עושים את מה שצריך?...

אמר לו רבי מרדכי אתה צודק, והם יצאו ברקידה באמצע השיעור כללי!... ליהנות... להבין את ה"אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים

גורלנו"... מה זה מתיקות של תורה ומה זה אהבה של תורה. ועל זה כל העולם עומד עליהם... ומרן רה"י זיע"א היה מספר שמקובל שעמ"י אחרי מתן תורה יצאו בשיר, והגר"א ידע את השיר הזה.

אהבת התורה באמת גם בשעת קושי

איך אני מראה לתורה שאני אוהב אותה?... אומר מרן רה"י זיע"א כתוב בחז"ל על הפסוק (י, כט) ויאמר משה **לחובב** בן רעואל המדיני חותן משה, אומר רש"י חובב הוא יתרו. ושמות הרבה היו לו, חובב על שם שחיבב את התורה. וקשה, הרי יש עוד הרבה תחביבים חוץ מהתורה, מי אמר שהוא חיבב את התורה, אולי היה לו תחביב אחר?... אומר הרה"י פשט ראשון, על סתם תחביבים לא עושים שינוי השם. תחביב כל כך חזק שמשנה את שם האדם ע"ש החביבות - זה רק בתורה!

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה בוז יבוזו לו. פה עושים שינוי השם.

פשט שני אומר הרה"י, וזה מה שאנחנו צריכים לדעת:

הבעלי מוסר היו אומרים, בן אדם "אוהב" דג מלוח. אם אתה אוהב אותו, אז למה אתה הורג דגים ואוכל אותם, תן להם לחיות!... אתה אוהב משהו אז אל תאכל אותו... אלא מאי, אני אוהב את עצמי, ולי טעים דג מלוח או בשר. זה לא נקרא "חובב". אתה לא אוהב רק את עצמך. וכן בכל תענוגי העוה"ז.

על זה אומרים חז"ל - לא... חובב שחיבב את התורה! אני באמת אוהב את **התורה**, אני לא חושב על עצמי...

רבי ברוך בער אומר בהקדמה לברכת שמואל שהתורה אוהבת את מי שאוהב **אותה**.

איך אני אדע אם אני אוהב את עצמי, או שזה באמת אהבה לתורה?... **כשקשה**. אדם שאוהב את עצמו, אז כשקשה לו אהבת עצמו אומרת לו כעת הולכים לישון ולנוח, אבל אדם שאוהב את התורה - לא עוזב אותה לרגע! והגית בו יומם ולילה ובאהבתה תשגה **תמיד**!... **באהבתה** תשגה תמיד. אני אוהב את התורה ואני לא יכול לעזוב אותה לרגע. זה סימן שאני אוהב את התורה ולא את עצמי. וזה חובב, הוא אהב באמת את התורה.

וזה מה שאנחנו היום יצאנו אחרי חג שבועות מחוזקים. קיבלנו את התורה בכתרה ואם לא נדע לשמור עליהם מהר מאד יקחו אותם מאיתנו. כתוב בחז"ל שלשה כתרים הם, וכתר תורה שמור למי שעמל בתורה, וכמו שכותב הרמב"ם מי שזוכה לכתרה של תורה זה אחד שלא מאבד אף לילה אחד בשינה. והגית בו יומם ולילה זה כתר שאפילו מלאך לא יכול לקחת... זה כתר שעומד לנצח!

ברכת מזל טוב

לידידנו הרב **יהושע ליב אונא** שליט"א
אשר עמל רבות בכתובת ועריכת השיחות ועוד
ורעייתו העומדת לימינו מנב"ת תליט"א
לרגל הולדת בתו בשעטו"מ
יה"ר שיזכו לגדלו לתפארת המשפחה לחופה
ולמעשים טובים וליראת שמים טהורה אכ"י

לע"נ

הגאון רבי **ניסן יוסף** בן ר' **ישראל אריה לייב** זצ"ל
נלב"ע כ"א סיון תשע"א
תנצב"ה

זכות הלימוד בגליון יהיה לע"נ
הרב **רפאל ביטון** בן **רוזה** ע"ה
נלב"ע כ' סיון תשס"א
ולע"נ
ר' **יחזקאל חבה** בן **עמומה** ע"ה
נלב"ע כ' סיון תשע"ב
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיוג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ"ש תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

שיחה מהגאון רבי זאב פהן שליט"א

פרשת שלח

מצות ציצית

עושה מעשה זה מחמת צווי של ה' וצווי ה' הוא התורה של המצוה, והיינו שהמקור של המצוה בתורה הוא התורה של מצוה זו.

וזה הביאור ב"אשר קדשנו" הקדושה היא ע"י התורה המצוה את המצוה הזו, ועל זה אנחנו משבחים את הקב"ה שקידשנו במצוותיו בתורת המצוה הזו, ואח"כ ממשיכים "וציונו" והיה אפשר להבין כפשוטו שהכוונה שציצית אותנו לעשות דבר זה, אבל לא זה הכוונה, אלא הכוונה שיחדת חלק מהתורה למצוה זו.

וראיה לזה [שזה הכוונה וציונו] מדברי הגמ' בשבת (דף כ"ב) שמקשה על מצוות דרבנן [שגם עליהם מברכים אשר קידשנו במצוותיו וציונו]. היכן ציונו, ויש להבין מה כוונת קושי הגמרא וכי הגמרא כאן באה לברר את עיקר המקור לחיוב לקיים מצות דרבנן, אלא ודאי הגמ' הבינה ש"וציונו" היינו שנאמר צווי בתורה על זה ועל זה השאלה היכן ציונו כלומר היכן התורה של המצוה דרבנן, ועל זה מביאה הגמ' את הפסוקים שמכאן זה אנחנו מצוים על קיום מצוות דרבנן, ואם אין לשון התורה על זה חסר ב"אשר קידשנו במצוותיו" אין דבר המקדש את האדם חוץ מהתורה, ורק כשיש תורה המצוה על הנהגה זו זה המקדש.

ולכן יסוד לנו את המטבע של נוסח הברכה לברך לא רק על קיום המצוה אלא גם על התורה של המצוה, ומפרטים שאין ההוראה על תורת המצוה שניתנה לנו בדרך לימוד בלבד אלא זה שניתנה בתור מצוה, שתורת המצוה היא המציאות המקדשת את המקיים מצוה זו, וזה הכוונה "אשר קידשנו במצוותיו" בתורה של המצוה "וציונו" הכוונה ללשון התורה שנאמר בו צווי זה.

והנה בכל קיום מצוה יש אפשרות לעשות את המצוה בלי להתייחס לצווי של המצוה ועל זה נחלקו בגמ' האם יוצאים יד"ח באופן כזה ולהלכה קיי"ל מצוות צריכות כוונה וא"א לקיים את המצוה בצורה זו, ואמנם זה עדיין לא נוגע למה שדיברנו עכשיו כי לצאת ידי קיום המצוה צריך רק שהעשיה תהיה כי הקב"ה מצוה עלי לעשות, אבל בנוסף לזה צריך גם את התורה של המצוה, המילים של התורה עם קדושת התורה וזה הופך את המצוה להיות כח אחר לגמרי.

ונראה שזהו המכוון בפשטיה דקרא על מצות ציצית, הציצית היא סיוע לקיים כל מצוות ה' בצורה שמקדשת את האדם והיינו ע"י קיום המצוה עם תורת המצוה.

ציצית - זיהוי בבגדינו על היותינו עבדי ה'

עוד יש בזה ענין נוסף וגם את זה מציין בביאור הגר"א בשו"ע, שבמצות ציצית כתוב בגמ' מנחות מ"ג, שהוא כמו "חותם עבדות" כמו עבד שיש לו חותם על גופו או על בגדו. וזה היכר וסימן זיהוי על העבד שכל הרואה אותו רואה שהוא עבד. הציצית בבגדנו זה סימן זיהוי על העבדות שלנו להקב"ה.

כשכלל ישראל היו במצרים התורה מגדירה אותם "ויהיו שם לגוי גדול" ופירשו חז"ל בספרי מלמד שהיו מצויינים שם, דהיינו מסומנים, שהיו מצויינים בשלשה דברים, והנוגע לעניננו הוא שהיו מצויינים בבגדים, ומכאן זה זכו ליציאת מצרים, ע"י שהיו מזוהים מכאן הבגדים שלהם.

ועל דבר זה אנחנו מברכים כל יום, על הבגד שאחנו לובשים שהוא זיהוי שאני עבד ה' ושייך לכלל ישראל, אזור ישראל בגבורה ועוטר ישראל

התורה מצוה מצות ציצית, חז"ל מגלים לנו שמצות ציצית היא מצוה שונה מרוב מצות התורה, מצות ציצית זה מאמר של הקב"ה למשה רבנו להסכים עם משה רבנו שהוא יציע מצוה לכלל ישראל בשבת כשאין תפילין, משה רבנו אמר להקב"ה שקרה חילול שבת בכלל ישראל מכאן שלא מניחים תפילין בשבת, והקב"ה אמר למשה רבנו שהוא מאפשר לו להציע מצוה שינהג גם בשבת, ומשה רבנו הציע מצות ציצית, והקב"ה הסכים על ידו, והדברים מדויקים בלשון התורה, "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית וגו'" ואין זה הלשון המקובל בתורה שהקב"ה מצוה את משה רבנו על כלל ישראל בגוף שלישי, וכן בהמשך הפרשה אין הלשון כן, והביאור הוא שזו התגובה של הקב"ה להסכים להצעה של משה רבנו.

מטרת הציצית לעורר לקיום המצות מתוך זכירת המצוה

מצות ציצית מיוחדת ושונה מכל מצות התורה, יש ציווי בתורה "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וגו' למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי", מצות ציצית זה המזכיר שלנו על מצות, ויש לשאול איך אנחנו מקיימים את זה ומה המכוון של המצוה הזאת, בפשטא דקרא משמע שצריכים לחזור על התרי"ג מצות, ולא ראינו ולא שמענו כך, ואמנם בספר חרדים כתב דין זה, וכך משמע ברש"י שזהו כונת התורה שרש"י מפרש שמצות ציצית מגלה לנו את מספר מצות התורה, תרי"ג מצות מונח במציאות של ציצית, המנין של ציצית עם מנין הקשרים והחוטים עולה תרי"ג, ומשמע שרש"י מפרש כפשוטן של דברים שמצות ציצית מעורר אותנו להתייחס לכל התרי"ג מצות, לזכור את התרי"ג מצות כדי לקיימם, אבל ודאי שהראשונים שחולקים על רש"י בביאור הרמז שרש"י מבאר, כמבואר בתוס' והרמב"ן, חולקים על זה.

ובביאור הגר"א בשו"ע מבאר ענין זה, שכשמקיימים מצות ציצית זה צריך להיות המעורר לזכור את המצוה, לזכור את כל מצות ה' היינו לזכור שה' הוא המצוה, לאפוקי מקיום מצות מלומדה.

קיום המצות עם תורת המצוה מקדש את האדם

והנה נאמר על ציצית "והיתם קדושים לאלוקיכם" וצריך לדעת במה מצות ציצית מביאה לידי והיתם קדושים יותר מכל המצוות, קדושים זה מעלה עצומה, לנו נראה שזה מעלה שדורשת הרבה התבוננות והרבה ניתוק מעניני החומר, ואיך מצות ציצית מביאה למעלה זו של קדושה.

ולביאור הענין יש להקדים דהנה אנשי כנה"ג יסדו לנו ברכת המצוות, וכשמתבוננים בנוסח הברכה יש בזה חידושים גדולים אנחנו היינו חושבים שהנוסח הוא אשר ציונו, אמנם אנשי כנה"ג הקדימו הקדמה "אשר קדשנו במצוותיו" ואח"כ אומרים "וציונו" וצריך לברר מה הכוונה במילים אלו, והנה יש כאן קושיה בנוסח זה, הרי מצוה אינה דבר של קדושה, יש בהלכה מושג של "דברים שבקדושה", ויש בזה שני סוגים שהם בעצם דבר אחד, קדושה זה הקב"ה ותורתו, והיינו כל דבר ששם ה' עליו או דברי תורה, אבל מצוות זה לא קדושה, זה דברים נעלים שהקב"ה ציוה עליהם אבל הם לא קדושה, וא"כ מה המכוון "אשר קדשנו במצוותיו".

ואמנם אינו קושיה כלל וכלל אלא שצריך לבאר הענין, כשאומרים "וציונו" הצווי הוא התורה שנצטוינו על המצוה, כל מצוה היא מציאות של פעולה שמצוים לעשותו בין במעשה ובין בדיבור ובין במחשבה, והצווי הוא התורה של המצוה, יש הלכה מצוות צריכות כוונה, והיינו לכוון שאני

בתפארה, נואמנס יש ביאור שברכה זו היא על התפילין, אבל אין אנו נוהגים כביאור זה, שהרי גם בזמן שאסור להניח תפילין אנחנו מברכים ברכה זו, ובכל ברכות השחר אין מזכירים ישראל, רק בברכות אלו, והביאור הוא ששתי ברכות אלו מדברים על הזיהוי שכלל ישראל לובשים בבגדיהם, "אזור ישראל בגבורה" הוא על החגורה שכלל ישראל לובשים להבדיל בין חלק הגוף העליון והתחתון, "עוטר ישראל בתפארה" זה כיסוי הראש מה שקוראים כיפה, שזה הזיהוי שאני משועבד להקב"ה ואני שייך לכלל ישראל.

גם במצות תפילין הקב"ה צוה שהיא מורכבת משני דברים, אחד הדברים הוא "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" זה תפילין של ראש, שזה הזיהוי של האדם כלפי אחרים, ותפילין של יד זה הזיהוי של האדם כלפי עצמו, וזה מיסודות התורה שצריכים להיות מזוהים בשביל עצמינו ובשביל הסביבה.

ויש לעורר בענין זה בדורנו שהאדם צריך להיות ניכר ומזוהה בכל מקום שהוא הולך שאני עבד של ה'. הרבה נסיונות מגיעים אל האדם מכיון שאינו מזוהה בצורה הנכונה, ובזה גורם שהנסיונות רודפים אותו.

ויש גם זיהוי בכל דרך מלבושו של בן תורה, כמה שאדם מחפש להיות נראה כדרך העולם שאינו בני תורה הוא כמו גזר גזירה על עצמו שמכניס את עצמו לנסיונות נוראים. בימי הקיץ זה יותר קשה אבל זה כדאי מאד

דברים שנאמרו בתחילת המלחמה תשרי תשפ"ד

בזמן שיש איומים ויש מלחמה, אלא אף פעם אנחנו לא יכולים לעשות כלום כדי שנחיה אפילו חלקיק של שניה.

נחזק את עצמנו באמונה הברורה הזאת, ואז גם במקום שיש סכנה שאמנם הסכנה אינה סכנה קרובה על כל אחד, אבל על כולנו יש סכנה קרובה, ואף שאין על כל אחד סכנה קרובה, אבל על כל אחד יש לעורר ולחייב את עצמו לברר לעצמו כמה אני לא יכול לעשות כלום כדי להחזיק את עצמי חי, ולהחזיק את עצמי בריא, אני רק יכול להיות אם הקב"ה נותן לי ברגע זה חיים, ואני רק יכול להיות בריא אם הקב"ה נותן לי בריאות.

אנחנו צריכים לחזק את עצמנו, לא באמונה ובטחון בשעת הסכנה, אלא באמונה ובטחון בכל החיים, וממילא נחזק את עצמנו בשעת הסכנה, אל תחשבו שהסכנה על כל אחד ואחד היא סכנה קרובה, אין סכנה קרובה לכל אחד ואחד, אבל הקב"ה מעורר אותנו ומטיל עלינו פחד כדי שנברר לעצמנו עוד יותר שאנחנו אך ורק תלויים ביד הקב"ה ולא בכל רגע ורגע, אלא כל שניה ושניה, ולא כל שניה ושניה אלא כל חלק של שניה וכל חלק של שניה.

הקב"ה יזכה אותנו להתחזק באמונה, ואסור להיות כפויי טובה להקב"ה, מי שכפוי טובה להקב"ה הוא לא בונה על זה שהקב"ה שמר עלי עד היום, ואני לא יכול להיות אפילו חלקיק שניה בלי השמירה, אנחנו צריכים להיות מחוזקים בהטבה שהקב"ה שמר עלינו, ושומר עלינו, והקב"ה ימשיך בזכות האמונה, בזכות החיזוק הקב"ה ימשיך לשמור על כל עם ישראל, ובתוך עם ישראל על כל אחד ואחד.

נכתב ונערך ע"י אחד השומעים

אנחנו נמצאים כעת במצב שכל אחד מקבל זריקת חיסון מהקב"ה, הקב"ה נותן לנו יותר להרגיש את זה שאיננו יכולים להיות בלי השמירה שלו, שאמנם האמת היא שכל החיים אנחנו לא יכולים להיות חלק של שניה בלי ריבוי של מתנות מהקב"ה, וכלי ריבוי של שמירה מהקב"ה, אבל עכשיו אנחנו מרגישים את זה יותר שאנחנו זקוקים לרחמים, ואמנם אין סיכון של ממש הרובץ על כל אחד ואחד, ולפי הסטטיסטיקה הסיכון על כל אחד ואחד זה מאד מאד מאד רחוק, אבל מה שהקב"ה רוצה הוא שנרגיש שזה הזדמנות שהוא נותן לנו שנתחזק כמה אנחנו תלויים בהקב"ה, בחסד של הקב"ה ובגבורה של הקב"ה, וכדי לעשות את זה אנחנו צריכים ללמוד ולהגיד הרבה פעמים את הפרק יושב בסתר עליון, שזהו פרק שמחזק אותנו בביטחון, ומלמד אותנו שהשמירה של הקב"ה זה לפי החיזוק שלנו בביטחון, כל אחד יכול לחזק את עצמו קצת יותר ממה שהוא כרגיל מאמין ובוטח בהקב"ה, ואין הקב"ה דורש מאיתנו דבר שזה למעלה מהכוחות שלנו.

כשלוּמדים את הפרק "יושב בסתר עליון" יש להתבונן בשינוי שיש בפסוקים, שבתחילת הפרק כתוב "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך", ומה הקב"ה עושה בזה, הקב"ה הוא שולח את המלאכים לשמור עלינו, "על כפים ישאונך פן תיגוף באבן רגלך" אם אנחנו מתחזקים שאנחנו תלויים בהקב"ה אז הקב"ה נוהג איתנו להרים אותנו, "על כפים ישאונך" כי יש אבן נוגפת, אז הקב"ה מרים אותנו ומוציא אותנו מהמקום של אבני אבן הנוגפת "פן תיגוף באבן רגלך". אבל אח"כ כתוב "על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין" מי שזוכה יש לו מדרגה יותר גבוהה, שאפילו אם הוא נשאר במקום הסכנה, אף על פי כן הקב"ה אומר "על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין" למה "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנוכי בצרה", כפי השיעור שאנחנו מחזקים את עצמנו באמונה הברורה שאנחנו לא יכולים לעשות כלום, ולא רק היום

להכיר
ולראות מלפניו
עבודת ה' לאור הפרשה

חמשה דברים בפרשת ציצית

פרשת ציצית, מפני מה קבעוה [בקריאת שמע]? אמר רב יהודה בר חביבא, מפני שיש בה חמשה דברים: מצות ציצית, יציאת מצרים, עול מצוות ודעת מינים, הרהור עבירה והרהור עבודה זרה (ברכות יב:). אלו הם הענינים שכללה התורה בפרשת ציצית, ואת הפרשה הזו קבעו לנו חז"ל לומר בכל יום, פעמיים. ואם חמשה דברים אלו צריכים שינון פעמיים בכל יום, ראוי להתבונן בהם.

ציצית - נסמן לאלוקיו

הרמח"ל (דרך ה', ד, ו) מבאר את ענינה של הטלת הציצית בבגדים: ענין הציצית הוא, כי הנה רצה האדון ברוך הוא שיהיו ישראל **מתוקנים בכל בחינותיהם** בעניני קדושה, ועל כן נתן להם מצוות לכל זמניהן וכפי כל מקריהם, כדי שיתקנו בכולן. והנה מכלל מה שלאדם הוא המלבושים שהוא לובש, ולמען גם הם יתקנו בקדושה, ציוה שתושם בהם הציצית, ואז נמצאים נתקנים בקודש. **וענין עמוק מזה נכלל עוד במצוה זו:** והוא **היות האדם נסמן לאלוקיו כעבד לאדוניו**, והרי זה מכלל קבלת עולו ויתברך, והשתעבד אליו יתברך.

הטלת הציצית בבגדים מעידה על קבלת עול מלכות שמים, ולפיכך היא גם שייכת לקריאת שמע - שהיא קבלת עול מלכות שמים. וכיצד מעידה הציצית על כך - "נסמן".

כמקובל בכל מקום שרוצים לסמן בעלי תפקידים: בבית מלון, כדוגמא, לובשים עובדי השירות מדים מיוחדים. כך כל הזקוק לעזרתם, בנשיאת חפציהם או השגת דבר מה, יודע לפנות אליהם. יתרה מכך הוא אצל חיילי הצבא: הם לובשים מדים אשר מעידים עליהם כי כעת אינם אזרחים רגילים, אלא משרתי הממלכה - וכפופים להוראות הפיקוד.

למען תזכרו ועשיתם

יהודים הם חיל ה' - ומדיו הם הציצית שהוא מטיל בבגדיו. כך הוא מסמן את עצמו שהוא עבד ה'. כך הוא מזכיר לעצמו תדיר את תפקידו. וכפי שאומר הפסוק: למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי.

והרמב"ם כותב בהלכותיו (תפילין ו, יג) "אמרו חכמים הראשונים, כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומוזוזה בפתחו ומוחק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים". מהו הלשון "מי שיש לו", מדוע האריך הרמב"ם ולא כתב בקיצור "מי שתפילין בראשו"? אלא שלא די בעצם מציאות התפילין בראש והציצית בבגד, אלא צריך ש'היו לו' - כלומר שישם לבו אל הדברים שהם מזכירים, אך בלא זה לא ישיגו את מטרתם.

והנה כל מצוה צריכה כונה - שישם לבו שהוא מקיים מצות ה', ואינו צריך דוקא לכוון במהות המצוה. אך כותב הב"ח (או"ח ח), כי מצות ציצית (וכן תפילין וסוכה) שכתוב בה "למען תזכרו ועשיתם", הרי שאין די בכונה "לשם מצוה" אלא צריך לשים לבו למהות המצוה, ולפיכך הביא הטור כהלכה את כוונת המצוה - יכוין בהתעטפו שצונו המקום להתעטף כדי שזכור כל מצוותיו לעשותם.

יציאת מצרים - תיקון גדול

דבר נוסף שיש בה, בפרשת ציצית, הוא יציאת מצרים. מעלת קריאת יציאת מצרים בכל יום מבוארת בדברי הרמח"ל (ד"ה ד, ו): ואחר כך מזכיר יציאת מצרים בפרשת ציצית. והיינו, כי הנה יציאת מצרים היה **תיקון גדול שנתקנו בו ישראל**, ונשאר הדבר לנצח. והיינו, כי מאחר חטאו של אדם הראשון נשארה האנושיות כולה מקולקלת... והיה הרע מתגבר בכולה, עד שלא היה נמצא מקום לטוב שיתחזק כלל... ועל כן הוצרך שיוגלו למצרים וישתעבדו שם, ובאותו השעבוד הגדול יצורפו כזה בתוך הכור, ויטהרו. והנה כשהגיע הזמן הראוי, חיזק האדון ב"ה את השפעתו והארתו על ישראל, וכפה את הרע לפנייהם, והבדיל אותם ממנו, ורומם אותם מן השפילות שהיו בו והיעלם אליו, ונמצאו גאולים מן הרע גאולת עולם, ומשם והלאה הוקמו לאומה שלמה, דבוקה בו יתברך, ומתעשרת בו.

והנה זה תיקון שנתקנו לעולמים, כמו שזכרנו, וכל הטובות שהגיעו ושמגיעות לנו כולן תלויות בו, **ועל כן נצטוונו לזכור אותו תמיד ולהזכירו בפנינו, שעל ידי זה מתחזק התיקון ההוא עלינו, ומתאמץ האור בנו, ומתמידה בנו התועלת הנמשכת מן התיקון ההוא.**

הנה מה גדול כוחה של הזכרת יציאת מצרים - על ידה מתמיד בנו התיקון הגדול

שזכינו לו באותה שעה! אך כמובן שגם בזאת, אם אומרים את הדברים בלי לשים לב, מלבד הבעיה של עצם חובת הכונה במצות "למען תזכור את יום זאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" - הרי שמפסידים את התועלת הגדולה שמשגי מי שאומר בהתבוננות. עם שימת לב מוסיפים בכל יום עוד ועוד בתיקון ההוא - האור מתאמץ בנו ומתמידה התועלת.

עול מצוות - מתוך מחוייבות

ועול מצוות. לא רק קיום המצוות - אלא קבלת העול שלהן. מחוייבות. כשאדם מחוייב לדבר הוא דואג לכך שהוא יצליח לקיים אותו. אם יש לו מטלה חשובה לבוקר, הוא יעשה תחבולות רבות כדי להבטיח את קימתו בשעה הנחוצה. שיען מעורר, וחבר שיעיר אותו, ואולי בסופו של דבר יתעורר מעצמו, ויתכן גם שלא יירדם מרוב טרדתו...

אדם צריך להתחייב במחוייבות של המצוה. בכך הוא גם מסלק מעליו קשיים, שכן הרבה מהקושי מגיע כשהאדם אינו מרגיש שדבר זה הוא חייב לעשותו. כשאדם פועל מתוך הרגשה שאין ברירה אחרת - מסתלקים מעליו הרבה מפריעים.

סיפר לי פעם אברך שכילד הוא זכה להתפלל תפילת ליל יום הכיפורים במחיצת הרב מבריסק זצ"ל, ובמקום מסויים הרב פרץ בבכי. גם אצלנו יש התעוררויות רגש, אך אצלו המקום היה יוצא דופן - כשהוא הגיע למילים "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי". כולו היה מקשה אחת של עול מצוות, ופחד ומורא שהוא מקיים אותן כראוי, עד שביום הכיפורים מילים אלו עוררו אצלו בכי עז.

הרהור עבירה ועבודה זרה

והרהור עבירה ועבודה זרה. בענין זה חשוב לקרוא את דברי החינוך (מצוה שפ): ענין לאו זה שנמנענו **שלא ניהא מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו** לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות, אלא אם יעלה על לבו רוח לחשוב באותן דעות הרעים יקצר מחשבתו בהם וישנה לחשוב בדרכי התורה האמתיים והטובים.

וכמו כן **שלא ירדוף האדם אחר מראה עיניו**. ובכלל זה שלא לרדוף אחר תאוות העולם הזה כי אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף, וזה שאמרו זכרונם לברכה, ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו זנות וכו'.

שורש מצוה זו נגלה, כי בזה ישמר האדם מחטאו לה' כל ימיו. והמצוה הזאת באמת יסוד גדול בדת, כי המחשבות הרעות אבות הטומאות, והמעשים ילדיהן, ואם ימות האדם טרם יוליד אין זכר לבנים, נמצאת זאת המניעה שורש שכל הטובות יוצאות ממנה. ודע בני ותהא מרגלא בפומך מה שאמרו זכרונם לברכה, **עברה גוררת עברה ומצוה גוררת מצוה**, שאם תשית דעתך למלאות תאותך הרעה פעם אחת תמשך אחריה כמה פעמים, **ואם תזכה להיות גבור בארץ לכבוש יצרך ולעצום עיניך מראות ברע פעם אחת יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים**. כי התאוה תמשך הבשר כמשוך היין אל שותיו, כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין אבל יתאוו אליו תאוה גדולה, ולפי הרגלים נפשם בו תחזק עליהם תאותם, ולו ישתו שם כוס מים יפוג יקוד אש תאות היין וערב להם. כן הדבר הזה, כל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום, ויראה כי האלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת של כלום.

עלינו להזהר ממחשבות של היפך דעת תורה, שמצויות בכל מיני מקומות שאין דעת חכמים נוחה מהן, כגון עיתונים וכדומה, המלאים ליצנות ורכילות, והרבה בלבול בערכי הקדושה וזלזול תלמידי חכמים. ועל דברים אלו נצטוונו "ולא תתורו אחרי לבבכם".

על ידי אמירת פרשת ציצית בכוונה ובשימת לב, נזכה למעלות הגדולות הבאות על ידה.

גאווה לעומת הכרת ערכו (ב)

בשבוע שעבר העלינו את השאלה, כיצד מתיישבת הנהגת 'ויגבה לבו בדרכי ה' ותחושת הגאווה במעלותינו הרוחניות, לצד הדברים שקיבלנו מחז"ל בגנות מידת הגאווה. והבאנו את דברי רבי אהרן קוטלר זצ"ל שכאשר אדם מתעלה ומשיג דרגות רוחניות אין הוא מגיע לידי גאווה. כעת נעמיק יותר בענין.

אך תמהתי, אמת שישנן טעויות וכשלונות, אך הן מועטות לעומת ההצלחות - ומדוע איפוא לא להתגאות, אם זה כל השיקול?

אך הרמח"ל מוסיף תמיהה על תמיהה זו, באמרו שאכן - **לא בעבורנו נועדו חשבונות אלו**. אך לא משום שאינם מועילים לנו, אלא מפני שכבר הרבה קודם לכן אנחנו צריכים להגיע למסקנה זו. ואלו דבריו:

"ואמנם כל זה הוא ממה שראוי להשיב על לבו מי שיהיה כאברהם, כמשה, כאהרן, כדוד, ושאר החסידים שזכרנו. אבל אנחנו יתומי יתומים, **אין אנו צריכים לכל זה**, כי כבר יש ויש אתנו חסרונות רבות שאין צריך עיון גדול לראות פחיתותנו וכל חכמתנו כאין נחשבת, כי היותר חכם גדול שבינינו אינו כי אם מן תלמידי התלמידים אשר בדורות הראשונים. וזה מה שראוי שנבין ונדע באמת, ולא יזוח עלינו לבנו חינו, אלא נכיר שדעתנו קלה ושכלנו חלש עד מאד, הסכלות רב בנו והטעות גוברת, ואשר נדע אותו אינו אלא מעט מן המעט, אם כן **ודאי שאין ראוי לנו להנשא כלל אלא הבושת והשפלות** וזה פשוט".

והפלא הוא - כיצד מה שהרמח"ל רואה לפשוט, אנו רואים כחידוש מופלג? **אלא, שאנחנו פשוט עוורים!** עינינו מסומאות, לא רואים את מצבנו האמיתי ולכך באים לידי גאווה. הרמח"ל הקדוש היה חכם ופיקח, ולכן ראה את הדברים לאשורם. דומים אנו לאותו חסר דעה מאותם שסבבו בחוצות ירושלים, כל אחד ושגעונו הוא, שהיה נוהג לומר כי הוא השפוי היחיד מבין באי עולם אשר המה משוגעים כולם. ומדוע אינם מאושפזים בבית הראוי להם? כיון שאין ביכולת בני אדם לבנות מבנה גדול כל כך, לכן עשו גדר אחת שתקיף את העולם כולו...

הגאווה - כשגוען

ובזאת יש תרופה למכתנו: אם חשים אנו גאווה, פשוט נתבונן בכך שזוהי עדות על עיוורון, על שיגעון. והמרפא הוא להתבונן מהי האמת. וכבר נתנו עצה לאחד שביקש על ענין הגאווה, עמוד נא מול ארון הספרים שלך, ובדוק כמה מתוכו אתה כבר יודע...

וגם כששמים לב להנהגתם של אחרים רואים כמה מגונה ושפלה היא הגאווה. היה פעם פרופסור בכיר בת"א, אשר היה צולע ברגלו וגם סבל מתנועות לא רצוניות ('טיק') בפניו. ומראהו הבלתי מחמיא לא מנע ממנו להתנשא על סובביו בגאווה גדולה...

כל זאת מחד גיסא; הכרה אמיתית וישרה בכוחותיו תפחית את גאותו. אך מאידך גיסא, הכרת מעלותיו ותחושת שוה-ערך היא חיונית עבור תפקודו של האדם. ובאמת, שאין בכך פסול, אין זו גאווה, ונבאר את הדברים אי"ה במאמר הבא.

המסילת ישרים כותב (פ"א), "כלל ענין הגאווה הוא זה, שהאדם **מחשיב עצמו בעצמו**, ובלבבו ידמה לו כי לו נאווה תהילה". ומפרט הרמח"ל סיבות שונות הגורמות לאדם דבר זה: "יש מי שיחשיב עצמו בעל שכל, ויש מי שיחשיב עצמו נאה, ויש שיחשיב עצמו נכבד, ויש שיחשיב עצמו גדול, ויש שיחשיב עצמו חכם. כללו של דבר, כל אחד מן הדברים הטובים שבעולם, אם יחשוב האדם שישנה בו, הרי הוא מסוכן מיד ליפול בשחת זה של גאווה".

הנטיה לגאווה נמצאת באדם מקטנותו, וכבר משנותיו המוקדמות ניכרת היטב - כשהוא מפותח דיו לבטא זאת, ועוד לא בוגר מספיק כדי להתבייש בזה. כך נוכל לראות פעוט בן שנתיים ושלוש, דורש את כבודו בנחרצות, נפגע עמוקות אם לא מילאו את בקשתו 'עובר לעשייתך'. וכי מעמד יש לו? על איזה כבוד הוא מוחה?

אלא שנטיה היא מונחת בקרבו, להתגאות. להרגיש חשוב ובר מעלה יתרה על פני סובביו. ובודאי שלתועלת נועדה. אך מכל מקום - קיימת היא, ממלאה את קרבו גם כשכל הרואה מבין שאין מאחוריו כלום, ואין התנשאותו מביאה לו אלא לעג וקלס.

מהתנהגות הפעוטות ניתן ללמוד עלינו. ראיתי פעם ילד קטן שברוב כעסו על אי מילוי בקשתו, התפרץ בכעס "כולם שונאים אותי". חשבתי שזהו אותו רעיון של "נדרי רשעים" שנודרים ואוסרים בקונם את חפציהם כאשר הם שרויים בכעס (נדרים ט. וברש"י), וזאת מרוב גאותם. רק שאדם מן השורה, מתבייש ממעשים כאלו ומסתיר את תחושותיו בליבו פנימה.

הגאווה מעידה על עיוורון

כותב עוד הרמח"ל: "וידע ויבין כי אין הגאווה אלא **עיוורון ממש**, אשר אין שכל האדם רואה חסרונותיו ומכיר פחיתותו, שאילו היה יכול לראות והיה מכיר האמת, היה סר ומתרחק מכל הדרכים הרעים והמקולקלים האלה הרחק גדול". הרמח"ל מלמד אותנו ששורש הגאווה הוא עיוורון - שכן אדם פיקח רואה את האמת, ומבין מעצמו שאין לו במה להתגאות. וכיוצא בזה הוא כותב (פרק כב) על הפך הגאווה - הענוה: "הענוה במחשבה, הוא **שיתבונן האדם ויתאמת אצלו אשר אין התהלה והכבוד ראויים לו**, כל שכן ההתנשא על שאר בני מינו, וזה מפני מה שחסר ממנו בהכרח, וגם מפני מה שכבר יש בידו".

כלומר: כל מה שצריך כדי להיות עניו, ולא להיות גאוותן, הוא - **מבט מפוכח**. ידיעה מה מצבו האמיתי תעמיד אותו על מקומו הנכון. והרמח"ל הולך ומפרט, כיצד החכמה המביאה את האדם לגאווה - אך פעמים רבות הוא טועה, בעשירותו - לא תמיד הוא נוהג כנדרש בסיוע וצדקה לאחריו, כדומה.

הלשכה

גליון 109

שלח

מוסרי התורה ממרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

אין עוד מלבדו

עת צרה היא ליעקב וממנה יושע, (ירמיה ל, ז).

עת צרה, אבל כל אחד שיפקח עיניו יראה שבתוך הסבל והחושך רואים אור גדול. צריך הרבה רחמי שמים, המצב לא פשוט, והמצב לא בדינו, נקלענו למצב הזה, יש לנו רק להתקרב להקב"ה, תמיד צריך להתחזק, וכעת החובה כפולה ומכופלת.

עלינו לרחם על אחינו בני ישראל בכל אתר, כולם בפחד ואימה, פה בארץ ישראל ובכל העולם - אלו שיש להם ילדים בארץ ישראל, ובכלל הסכנה היא בכל העולם, מי יודע מה מתחולל פה, תעיינו בדברי הגמ' ביומא י, א, עתידה פרס שתיפול ביד רומי, וכו', אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו וכו', צריך רחמי שמים שנעבור את זה ברחמים וחסדים.

צריך לעשות השתדלות, חלילה לא לנהוג בהפקרות, בליל שבת היה מצב קשה, אנשים התחבאו, והיו כאלה שיצאו לרחוב לראות יירוטים, זה סכנת נפשות, פעם עוד חשבנו שכאן הכול מוגן, והנה כמה רסיסים נפלו לא רחוק מהשכונות פה, רסיס זה לא משחק, צריך להיזהר.

לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה

איתא בשבת לב, א, לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שוא אין עושים לו נס, ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו, אמר רבי חנין מאי קראה, קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. גם אם הוא יזכה לנס, למה לו לנכות מזכיותיו.

ההנחיה הרצויה והאמיתית היא, שכל אחד יעשה אווירה טובה בבית, צריך להיזהר אבל לא מתוך פאניקה, הפאניקה יכולה להזיק יותר מהצרה עצמה.

אברך שאל אם להעיר את הילדים באמצע הלילה בזמן אזהרה, אמרתי לו שצריך לשאול את רב השכונה, זה תלוי בהרבה פרטים, יש חדר ביטחון או שאין, יש מקלט או לא, ובאיזה קומה הוא גר, יש הרבה פרטים.

אבל גם כשצריך לרדת לא מתוך לחץ, לא במתח, הקב"ה ריחם עלינו שכיום המצב הוא שיש התראה מוקדמת, וממילא אפשר לרדת רגועים, צריך לרדת עם אמונה של אין עוד מלבדו, אפשר גם לשיר עם הילדים אם זה שייך, שירגישו חוויה, לא שישאפו לחוויה הזאת, רק שיהיו רגועים, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל.

רבתינו הורו לנו לא לבטל את הישיבות בתקופה זו, למרות שבששת הימים לא למדו פה בבית מדרש, למדו במקלט, הכל תלוי בחומרת המצב, כיום המצב כשיש התראה, יורדים.

צריך לזכור שיש סכנה בריצה, צריך לצאת מבעוד מועד בצורה רגועה, שומר ישראל שמור שארית ישראל, מצד אחד אנחנו עושים השתדלות, ובד בבד אין מקום לפחד, צריך ללכת בתמימות באמונה ובשמחה שהקב"ה איתנו.

צריך לדעת שגם בזמן הגלות הקב"ה לא עוזב אותנו ולא יעזוב אותנו, בפרשת בחוקתי קראנו, (ויקרא כו, מד), ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתם לכלתם להפרי ברייתם אתם כי אני ה' אלו'.

בכל מצב הקב"ה איתנו, צריך להתקרב אליו ולהתחזק, נחפשה דרכנו ונחוקרה ונשובה עד ה'.

להתחזק בידיעה שאין עוד מלבדו

יש להבין, הרי כל השנה יש לנו שש מצוות תמידיות, הא' ב' הוא האמונה בהקב"ה, ומה הפשט במה שמאריך הנפש החיים בסגולה להצלה להתחזק בידיעה שאין

עוד מלבדו, הרי כל החיים זה אין עוד מלבדו, וכי יש משהו שהוא ללא רצון ה'.

ומדברי הגמ' בסנהדרין סז, ב, נלמד ביאור בזה, דאיתא שם, אין עוד מלבדו - אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים, ההיא איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא (- לעשות לו מכשפות, רש"י), אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי (- אם את מצלחת לעשות לי מכשפות עשי, רש"י), אין עוד מלבדו כתיב, (- ואם המקום חפץ בי לא תוכלי להרע, ואם תוכלי מאתו יצא ואני מקבל, רש"י), איני, והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכחישין פמליא של מעלה, שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה.

וביאר בנפש החיים ש"ג, פ"ב, דברי הגמ' זו"ל, ומ"ש שם שמכחישין פמליא של מעלה ר"ל שרק סדור כחות הפמליא של הכוכבים והמזלות קבע הבורא יתב' כח בכחות הטומאה שיהיו יכולין להפכם. אבל לא שיהא בכחם לשנות ח"ו מסדר הפעולות הקדושים של כחות המרכבה קדושה. ואדרבה כשמשיעין אותם בשמות של כחות הקדושה. ממילא כרגע מתבטל כל עניני פעולתם לגמרי, וכו', זה שאמר אין עוד מלבדו אפילו כשפים.

ולזה באה שאלת הגמ' איך סמך רבי חנינא על אין עוד מלבדו, הרי מכחישין פמליא של מעלה.

ותירצה הגמ', שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה. יש לו הרבה זכויות.

וביאר בזה שם בנפח"ח זו"ל, ולכן גם ר"ח לא שבטח על זכות קדושת תורתו ומעשיו המרובים. רק שידע ושיער בנפשו שזאת האמונה קבועה בלבו לאמיתה שאין עוד מלבדו יתב' שום כח כלל. והדביק עצמו בקדושת מחשבתו לבעל הכחות כולם אדון יחיד המלא כל עלמין ואין כאן שום שליטה ומציאות כח אחר כלל. לכן היה נכון לבו בטוח בזה שלא ישלטו עליו פעולות הכשפים הנמשכים מכחות המרכבה טמאה. זו"ש לא מסתייע' מילתיך אין עוד מלבדו כתיב.

זאת אומרת ברגע שהאדם דבוק בהקב"ה - שהוא בעל הכוחות ובעל היכולות ושום דבר לא יכול להיות בלי רצונו יתברך, הדבקות בו יתברך מבטלת את כל הכוחות האחרים, וזה לא מוריד מהזכויות.

וזה דרגה נוספת באמונה בה"ת, מלבד מצוות האמונה התמידית.

הקריאה מעוררת הזמן

ידוע שבכל שבוע יש התעוררות מיוחדת בעקבות מה שקוראים בתורה באותו השבוע, וזהו ענין ההתעוררות הרבה שבימי השבועיים שאז אנו קוראים את פרשיות שיעבוד וגאולת מצרים והקריאה מעוררת הזמן.

בשבת הבעל"ט פרשת שלח לאחר חטא המרגלים אנו קוראים (במדבר יד, יט כ), סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה, ויאמר ה' סלחתי כדברךך.

הקריאה מעוררת סליחה ומחילה, ועל כל אחד באשר הוא לחשוב מה הוא צריך לתקן, ונתבונן כעת יחד מה אפשר להתחזק שיביא עלינו רחמים מיוחדים.

לעסוק בתורה ובגמילות חסדים

איתא בסנהדרין (צה, ב), אמר עולא ייתי ולא איחמיניה, וכן אמר רבה ייתי ולא איחמיניה, וכו', אמר ליה אביי לרבה מאי טעמא אילימא משום חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומה הא תורה והא גמילות חסדים, אמר ליה שמא יגרום החטא.

העבודה שלנו היא לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, להוסיף שטייגן בלימוד, שלא יהיה ח"ו רפיון, אנחנו בחודש של קבלת התורה, צריך שיהיה חיזוק התורה, חיזוק בעסק התורה, חיזוק בעסק גמילות חסדים.

לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, מהו עסק, התעסקות, לחשוב מה אני יכול לעזור לשני, לא לחכות שייבש ממך עזרה, מה אני יכול לעזור בממון, בדיבור, במעשה, בהארת פנים, ובפרט בזמני לחץ, תן לו הרגשה טובה, היום יש מצב שאפשר לזכות להכנסת אורחים אפילו לזמן מועט, בזמן אזעקה אפשר להכניס מישהו מבחוץ, לתת לו הרגשה טובה, איזו הזדמנות פז, עסק גמילות חסדים.

שקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות

ראינו שעולא חשש שמא יגרס החטא, מהו החטא שחשש ממנו, לא כתוב בגמ', אולם במסכתא יומא (ט, ב), איתא, מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים, וכו', אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים.

נשאלת השאלה, אם היו עוסקין בגמילות חסדים על מה נתבעו בשנאת חנם, ואיני יודע אם אותו אחד שעשו לו חסד שנאו אותו, או על אדם אחר, בכ"א רואים כאן ששנאת חנם יכולה להרוס כל חלקה טובה.

נמצא שהעבודה המוטלת עלינו היא עסק התורה ועסק גמילות חסדים וללא פגם בשנאת חנם, מדברי הגמ' ביומא למדנו ששנאת חנם הורידה אותם ממעלת התורה שהיו בה.

יש הרבה ניסיונות בין אדם לחברו, ה' יצילנו מניסיונות, וצריך לראות איך להוריד כל שנאה וטינה מליבו.

ובענין הזה כתב הרמב"ם (דעות פ"ו ה"ו), כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתק כמו שנאמר ברשעים ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה וכו' כי שני אבשלום את אמנון. אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני, וכו', ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול. ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האל וכו'.

זה הדרך ליישר את ההדורים, לא לשמור שנאה חלילה.

ובה"ט כתב הרמב"ם, מי שחטא עליו חברו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו כלום מפני שהיה החוטא הדיוט ביותר, או שהייתה דעתו משובשת, ומחל לו בליבו ולא שטמו, ולא הוכיחו הרי זו מדת חסידות, וכו'.

קורה לפעמים שיש אדם שההרגשה כלפיו שאין עם מי לדבר, לצערנו זה קורה, תבוא לאדם ותגיד לו מדוע ציערת אותי, והוא אומר, חכה זה תחילת הדרך, אני שמח לראות שכואב לך, וכו', אין עם מי לדבר, באופן כזה אם מחל לו זה כבר מידת חסידות.

עכ"פ, כשיש אהבה ואחוה, ועסק בתורה ובגמילות חסדים, כמה הצלה וישועה האדם מציל את עצמו ואת הכלל, ואת הדברים הללו ראוי לחזק בבית, מתוך אווירה שמחה.

והיה מחניך קדוש

נקודה נוספת, אנחנו הרי עוסקים לרחמי שמים מרובים, חלילה לסמוך על כוחי ועוצם ידי, כל יירוט הוא רחמי שמים, הקב"ה נתן חכמה וצריך רחמי שמים שהירוט עצמו לא יזיק, הקב"ה הוא הבעל הבית, אם יש ירוט טוב זה רק בזכות שאתה עמל בתורה, כמו ששינוי סוף פרק קמא דבב"ק, א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים וכו', אויביו נופלים לפניו כיוסף. המיירטים הם פה ביישיבה הק' ובכל הישיבות שלומדים בקדושה וטהרה.

בשביל לזכות לרחמי שמים הזכרנו שצריך חיזוק בתורה ובגמילות חסדים, אולם זה מוכרח להיות משולב עם חיזוק בקדושה וטהרה.

כשהיו באים למון החפץ חיים הק' על דבר אסון או צרה, היה הח"ח מזכיר את הפסוק בפרשת כי תצא, (דברים כג, טו), כי ה' אלו' מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחרך.

אם אנחנו רוצים לזכות לאויביו נופלים לפניו כיוסף, הר"ז בתנאי שוהיה מחניך קדוש, אם לא חלילה, ושב מאחרך.

קשה לדבר, אבל צריך לחזק בבית בחכמה ובתבונה את כללי הצניעות, כללי הקדושה, לא להיסחף אחרי כל מיני פיתויי שווא והבל, גם אצלנו יש סחף למודה

של ביגוד צר, אם התורה הייתה אומרת ללכת צר היו אומרים אני לא יכול זה לא נח..

אף אחד לא מבקש ללכת עם שמיכות על הראש, יש משמר התורה, כל גדולי ישראל תמכו בזה, כולם שמו ידיהם על זה, מצאו את שביל הזהב בחכמה ובתבונה, ומי שיעשה כך זה הצלת נפשות.

ובנוסף, כמו שמעיר כל הזמן מורנו ראש הישיבה שליט"א כמה צריך להיזהר מהמכשירים הטמאים, המשוקצים והמתועבים, שגורמים לאדם כל מיני בלבולים.

לא להיכנס לידי ניסיון

מין ראש הישיבה רבי חיים צוק"ל היה עומד פה ביישיבה ומדבר על כך שכל ניסיון שיש לאדם הקב"ה נתן לו גם כוח להתמודדות, הקב"ה לא בא בטרוניה עם בריותיו, פעם אחת רבי חיים אמר שיש ניסיון אחד שלא מקבלים כוח להתמודדות, זה היה נורא לשמוע דבר כזה, ואז הוא הסביר - המכנים עצמו לידי ניסיון.

רבי חיים היה אומר תברח ממקום סכנה, יש לאדם טבע של סקרנות, צריך לברוח מזה, גם מי שנכשל ונכנס לידי סכנה אל לו להתייאש, שיגיד רבש"ע חטאתי עוויתי פשעתי, אולי יש תקווה, אבל צריך להיזהר לברוח ממקום סכנה רוחנית.

ומלבד הטומאה שיש בכלים הללו, הם הורגים את הזמן של האדם, יש לנו כל כך הרבה תורה, מתי נלמד את כל התורה, זה משעבד את האדם ואפילו לא בדברים טמאים, וכ"כ בדברים טמאים, אדם משחק עם העולם הבא שלו, צריך להיזהר ולברוח מזה, ולהשתדל לחזק את ביתו בצורה חכמה וטובה.

השילוב הזה של עמל ויגיעת התורה, עם מידות טובות בקדושה וטהרה, זה הדרך שנזכה לרחמי שמים, אב הרחמן יודע מה הוא עושה, מה שהקב"ה עושה הכול אמת ויציב, הכול לטובה. זו היא עבודתנו בעת הזאת.

אין מזרזים אלא למזרזים, זמנים קשים זמנים של מותח צריך להרגיע את האווירה בבית, חשוב שבבית ידעו שהאבא הולך ללמוד תורה וזה ההגנה, ולתת את ההנחיות שצריך, וגם כשחוזרים לבית ללמוד ולהביא את ההרגשה שיש לנו הזדמנות פז לחיזוק האמונה, חיזוק בבורא כל העולמים, חיזוק בכל הי"ג עיקרים, חיזוק בין אדם לחברו, בזמן צער כולם מאוחדים צריך להמשיך את זה.

איתא במשנ"ב ס' תרט"ו, איתא בספרים וכו' כדאיתא במדרש תנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה, אם למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים ואם למוד לשנות דף אחד ישנה שני דפים, ואם אינו יודע ללמוד יתעסק עכ"פ במידת הצדקה והחסד ויחיה כמו שנאמר רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד.

ובשער הציון שם כתב וז"ל, ואין כוונת המדרש דבתורה לבד יוצא אפילו בלא מידת החסד כלל, דהלוא כבר אמרו חז"ל דהאומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, אלא רוצה לומר דהתיקון הוא ע"י התורה למי שהיכולת בידו להבין דברי תורה, אבל מ"מ צריך לעסוק גם בחסד ולרחם על הבריות, וכו'.

צריך לדעת, בהר ציון תהיה פליטה, פה זה בית ה', פה הוא המקום שהקב"ה בחר, אם כי אנחנו בגלות, אבל פה אנחנו קרובים לגאולה, קרובים לישועה, רואים כבר את כל הסימנים, צריך רק לחכות ולהתכונן, שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

נזכיר שכדאי להגיד כל יום פרק יושב בסתר, בשעתו בשנת תש"ח מרן החזון איש אמר להגיד פרק זה, לבקש על כלל ישראל.

וגם נמוגו כל ישיבי הארץ מפנינו

נסיים במה שאנו קוראים בהפטרות פרשת שלח, (יהושע ב, כד), ויאמרו אל יהושע כי נתן ה' בידנו את כל הארץ וגם נמוגו כל ישיבי הארץ מפנינו.

בזכות שהלכו בתמימות, לא כמו המרגלים, הם הלכו כרצון הי"ת, בתמימות, אז זכו שנמוגו.

אנחנו בגלות קשה, וצריך להתכונן לקראת הגאולה, אם אנחנו עושים רצון ה' כולנו נזכה לראות מפלת שונאי ישראל, מכה קשה על כל שונאי ישראל, והרמת קרן ישראל, הרמת קרן התורה והיראה.

יתן ה' שנזכה ללמוד בחשק ושמחה, והתועים יחזרו בתשובה שלמה, ויבואו לבקש מבני הישיבות שיתמידו בלימודם, כולם יבינו את מעלת התורה, ונזכה לראות את הגאולה השלמה ונראה בקרוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר במהרה בימינו אמן.

דברי השירה

וידבר משה באומי כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת שלח

יש להקשות, שהרי סדר המאורעות כך היה, שמיד אחר פרשת מרים היה פרשת המרגלים, שהרי בכ"ג בסיון מרים קבלה צרעת, ונסגרה מחוץ למחנה עד כ"ט סיון, ואז משה רבנו שלח את המרגלים וחזרו לאחר ארבעים יום בתשעה באב [ע'י רש"י וחס' בתענית דף כ"ט ע"א], וא"כ להכי נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים שכך היה בסדר המאורעות.

ובספר תפארת יהונתן לרבי יהונתן אייבשיץ ייב, שכונת רש"י להקשות למה כך היה סדר המאורעות שרק עתה לאחר פרשת מרים נגישו בני ישראל למשה רבנו לבקש לשלוח מרגלים, הרי היה להם מיד כשיצאו ממצרים לבקש על שילוח המרגלים.

ועל זה תירץ רש"י, שמתחילה חששו בני ישראל לשלוח מרגלים שמא הם יוציאו דיבה על הארץ ולכן נמנעו מלבקש זאת, אך לאחר מעשה מרים שראו כולם את העונש שקיבלה מרים על שהוציאה דיבה, היו בטוחים בני ישראל שהמרגלים לא יוציאו דיבה על הארץ, ולכן עתה באו בני ישראל לבקש על שילוח המרגלים, וזהו הטעם שנשמכו הפרשיות זו לזו, מפני שבני ישראל חשבו שהמרגלים ילמדו לקח ממעשה מרים, אך הללו ראו ולא לקו מוסר.

וכתוב ליישב בשפתי חכמים בשם הרא"ם שמרש"י בתחילת פרשת דברים יש ללמוד שסובר רש"י שפרשת קרח היתה קודם פרשת המרגלים, וא"כ לפי סדר המאורעות היה לכתוב פרשת קרח קודם פרשת מרגלים, וזה מה שהוקשה לרש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, ולא נכתבה פרשת קרח ביניהם, ע"ש.

ושמעתי בשם האמרי אמת שתירץ, דכמו שמצינו בפרשת בהעלותך שנכתב נר"ן הפוכה כדי להפסיק בין פורענות לפורענות [כמש"כ שם רש"י (י' - ל"ח)], א"כ היה צריך בין פורענות מרים לפורענות המרגלים שיכתב נר"ן הפוכה, וזה מה שהקשה רש"י מדוע הוסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים ולא נכתב הפסק של נר"ן הפוכה.

ושמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאין זה כלל קושיא, מפני שכך לימדנו חז"ל שאם הוסמכו הפרשיות ז"ל בהכרח שיש טעם וסיבה לדבר, ולולי שיש טעם לזה לא היו סמוכים, וכמו שפרשת בהעלותך נכתב לאחר פרשת במדבר אף שהיא היתה קודם לכן כמבואר בחז"ל.

מי שמחזיק תורה

זוכה גם לידיעת התורה שגלמד בזכותו

"למטה זבולן גדיאל בן סודי" (י"ג - י').

בגמ' סוטה (דף ל"ד ע"ב) מבואר שיש רמזים בכל שמות המרגלים יע"ש. ופעם שמעתי בדרך רמז לומר על השם 'גדיאל בן סודי' שהיה נשיא שבט זבולון, דהרי שבט זבולון היה מחזיק תורה של שבט יששכר, וכאן נרמז שמי שהוא מחזיק תורה, לא די במה שמקבל את הזכות התורה, אלא זוכה אף לידיעת התורה עצמה שבזכותו נלמד, ודבר זה נרמז במילת 'גדיאל', דהיינו 'גדי א-ל', שהקב"ה יגיד לו 'סודי', דהיינו שיתגלה לו סודות התורה, שגרים על ידי מעשיו וממונו.

וראש ישיבת פוניבז' מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל היה מספר מה ששמע מהמשגיח הגה"צ רבי בן-ציון במברגר זצ"ל, על יהודי מפתח תקוה שהשאיר עזבון עבור ישיבת פוניבז', [ורבי בן ציון זצ"ל עסק באותו עזבון], ובחלק מהספק קנו גם חידושי הרשב"א לאוצר הספרים בישיבה, ובא אותו יהודי לרבי בן ציון בחלוש ודבר עמו על דברי הרשב"א באיזה סוגיא, ורבי בן ציון התפלא על כך שזכר הלה את לשון הרשב"א, וידע שבחיו לא היה בר הכי ללמוד חידושי הרשב"א, אכן כיון שבזכותו למדו בחידושי הרשב"א, הוא זכה במתיבתא דרקיאה לידיעת חידושי הרשב"א.

הבוטח בה'

זוכה להנהגה ניסית מעל דרך הטבע

"שלח לך" (י"ג - ב').

בספר ישמח משה הקשה, דהנה בתחילת פרשת לך על הפסוק "ויאמר ה' אל אברהם לך מארצך...", הביא שם רש"י את דרשת חז"ל 'לך לך - להנאתך ולטובתך', וא"כ אף כאן שכתוב 'שלח לך' יש לדרוש דרשה זו דתשלח לך 'להנאתך ולטובתך', והרי כאן זה היה פורענות, שהמרגלים הוציאו את דיבת הארץ, ואיך יתפרש כאן דרשת חז"ל 'להנאתך ולטובתך'.

ופירש הישמח משה, שבאמת כוונת שליחת המרגלים היתה לטובה, כדי שבשעה שירגלו את הארץ יראו 'כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם', וכן יראו 'את הנפילים בני ענק מן הנפלים', ועל ידי זאת יאמרו לישראל שעל פי דרך הטבע אין כח לכבוש את הארץ הזו, ועלינו רק לבטוח בה' שהוא בעל היכולות ובעל הכוחות כולם, וכמו שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים, כך הוא יכניסנו לארץ ישראל, ועל ידי הבטחון נזכה שהקב"ה ינהיג אותנו בהנהגה ניסית מעל הטבע, וכמו שכתוב בחז"ל שהבוטח בה' זוכה להנהגה מעל הטבע, וכך יזכו ישראל להיכנס לארץ בקלות, אלא שבסוף המרגלים חטאו והניאו את לב ישראל, אך מתחילה הכוונה היתה לטובה ויכנסו לארץ בהנהגה ניסית.

וכתוב בתהילים (צ"ד - י"ח) "אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני", ושמעתי בשם השואל ומשיב זצ"ל שביאר, שכשאדם מגיע למצב שהוא מרגיש 'מטה רגלי' דהיינו שאין לו מי שיעזור לו והוא נשען רק על הקב"ה, אז הוא זוכה להנהגה של 'חסדך ה' יסעדני', וכפי מה שהאדם מרגיש יותר שאין לו על מי להישען אלא על הקב"ה, כך הוא זוכה להנהגה של חסד ורחמים.

ובמזמור 'ברכי נפשי' (תהילים ק"ד), משבחים את הקב"ה על כל הבריות, ובאמצע (בפסוק כ"ד) אומרים "מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנין", ולכאורה צריך להבין מדוע נכנס כאן באמצע השבח פסוק זה, הרי מיד ממשיכים לשבח על הבריות "זה הים גדול ורחב ידיים...", ופסוק זה מתאים שיכתב בתחילת המזמור או בסופו, ושמעתי מידידי הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, שכיון שבפסוק הקודם (כ"ג) אומרים "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב", ובשעה שאדם יוצא לעבודה ומרוויח כסף, הוא עלול לחשוב "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", לכן מיד מזכירים לו "מה רבו מעשיך ה'..." כל מה שקורה זה רק מהקב"ה, שהוא זן לכל ומפרנס לכל, והוא זה שדואג ומרחם על האדם שיהיה לו כל צורכו.

וזכינו בארץ ישראל לראות בחוש איך שהקב"ה הגן ושמר על יושבי הארץ, ולא נשמע כדבר הזה בשום מקום בעולם, שנזרק על מדינה אחת כל כך הרבה טילים, וכל טיל יכול להחריב רח"ל בנינים שלמים, וכאן נזרקו מאות טילים כאלו, ורק בודדים נפגעו ונפטרו [יחסית לאלפי טילים וכתב"ם שזרקו אויבנו], וכל רצונם ומחשבתם של אויבינו הנמצאים בכל מקומות בעולם הם איך להזיק ולהרע לבני ישראל ח"ו, והקב"ה מצילנו מידם בניסים גלויים, ואדרבה עם ישראל בזכות התורה והמצוות מנצח את כל האויבים, ומשמיד אותם בדרכים שאין לתאר ולשער, והכל בניסים גלויים וברחמים עצומים.

ביאור קושיית רש"י

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים

"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען..." (שם).

כתב רש"י, 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר'.

ובשנת תשפ"ב ראש ישיבת סלבודקה מרן הגר"ד לנדו שליט"א טס לארה"ב למען גיוס תרומות עבור כוללים באה"ק, ולפני נסיעתו עלה למעונו של ראש ישיבת פוניבז' מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל, וסיפר לו מרן הגר"ג זצ"ל סיפור נוסף, על אחד שלא היה שומר תורה ומצוות ונפטר באיזה טרגדיה, והשאיר אישה ושתי ילדים, והם חזרו בתשובה לאחר פטירתו, נכנסו הילדים לתלמוד תורה, ואחד מהילדים מאוד התקשה בלימוד הגמרא, ויום אחד הוא חזר לבית ואמר לאמו שמחר יש מבחן בגמרא, אבל הוא לא יודע את החומר למבחן ולכן הוא מחר לא הולך לתלמוד תורה, האמא לא רצתה להלחיץ את הילד וקיוותה שעם הזמן הילד יתחבר ללימוד התורה, והנה למחרת קם הילד במרץ, ואמר לאמא שהוא כבר יודע את כל החומר כי אבא הגיע אליו בחלום ולימד אותו כל מה שהיה קשה לו [ואמר לו שכל מה שהוא ואחיו לומדים כאן בעולם הזה הוא זוכה ללמוד בעולם הבא], וכעת הוא הולך לתלמוד תורה להיבחן, ואכן הילד הצליח במבחן בהצלחה מלאה, וסיפר מרן הגר"ג זצ"ל שפעם פגש את האח של אותו נער שלמד בישיבת מיר, והוא אישר לו שאכן כך היה הסיפור עם אחיו.

והיה נדיב מלונדון שתרם למרן הרב מפוניבז' זצ"ל בהקמת הישיבה שקראו לו מר מרטיין [ועל שמו נקראו המדרגות לארון הקודש שבהיכל ישיבת פוניבז', 'מעלות מרטיין'], והלווייתו יצאה מרחבת הישיבה, והייתי אז ליד ראש ישיבת פוניבז' מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל, והוא אמר לי שכעת אנחנו נמצאים בהלוויה של 'תלמיד חכם', וסיפר מרן הגר"ש זצ"ל, שפעם היתה להגר"ש איגור זצ"ל קושיא עצומה והגיע אליו גביר אחד בחלום הלילה וישב לו את הקושיא, ואמר הגר"ש איגור שיש ללמוד מזה שמי שתומך תורה זוכה גם לידיעת התורה, וא"כ נמצא שמר מרטיין כעת הוא כבר תלמיד חכם...

וכן מסופר על מרן רבי חיים מוואליץ זצ"ל שהגיע אליו גביר אחד שנפטר יום לאחר פטירתו ותרץ לו איזה קושיא שנתקשה בה הגר"ח, ואמר על זה הגר"ח - שאנחנו ידעתי שזוכים בשמים לידיעת התורה, אך כעת נתחדש לי שכבר למחרת זוכים לזה...

.....

הטעם שדרשו חז"ל

שכוונת המרגלים היתה כלפי מעלה

"והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" (י"ג - ל"א).

כתב רש"י ב"ה חזק הוא ממנו, 'כביכול כלפי מעלה אמרו'. יש להעיר, מנא להו לחז"ל שהכוונה כלפי מעלה, הרי שפיר יש לפרש שכוונתם היתה כלפי ישראל, שהרי מפורש בפסוק בפרשת ואתחנן שהם היו 'גוים גדלים ועצמים ממך', והכוונה כלפי ישראל, וא"כ י"ל שזה היתה כוונת המרגלים, ואף בתפילת מעריב כל יום אנחנו אומרים את הפסוק בירמיה (ל"א - י') "כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו", וודאי שהכוונה כלפי עם ישראל.

וביאר השפתי חכמים [בשם המהר"ל בגור אריה], שעל כרחך כוונתם היתה כלפי מעלה, מפני שכלפי ישראל כבר אמרו 'ונהי בעיינינו כתגבים וכן היינו בעייניהם', וא"כ בהכרח מה שחזרו ואמרו כאן 'כי חזק הוא ממנו' כלפי מעלה אמרו.

[ועי' רש"י בסוטה דף ל"ה ע"א ד"ה אל תקרי, ובתוס' בערכין דף ט"ו ע"ב ד"ה אל תקרי, וברעק"א בסוטה שם, ודק"ן].

.....

כוח התפילה יותר מכל

"ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמר" (י"ד - כ"ד).

כתב רש"י, 'שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, ועל ידי כן היה בו כח להשתקם...!'

וכתב השפתי חכמים שהוקשה לרש"י מה הטעם שנאמר רק על כלב שהיתה לו רוח אחרת, הרי גם ליהושע היתה רוח אחרת שהלך עם הקב"ה, ולזה כתב רש"י שרוח אחרת הכוונה שהיו לו שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב.

והאור החיים הקדוש ביאר באופן, שכוונת הפסוק שאע"פ שלכלב היתה רוח אחרת שהיה לו יצה"ר לחטוא עם המרגלים, עם כל זאת 'זימלא אחרי' שהשלים אחרי רצונו יתברך, ומשא"כ ליהושע לא היה לו כלל יצה"ר לחטוא

עם המרגלים מכח תפילת משה רבנו שהצילה אותו מהיצה"ר, ולכן דוקא על כלב נכתב ענין זה.

ויש להתחזק מדברי האור החיים כמה חזק הוא כח התפילה, שיכול לבטל את היצה"ר החזק שהיה למרגלים מיהושע בן נון, ועלינו לדעת שבכח התפילה לשנות כל דבר ולפתוח שערי שמים, וידוע דברי מרן החזון איש זצ"ל באיגרת שכתב 'התפלה היא מטה עוז ביד כל אדם'.

והגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א סיפר מעשה בילד שהיה מאוד חלש בלימודים, והמלמד המליץ לאביו שיקח עבורו מלמד פרטי שיקדם את בנו, ואכן לאחר כמה שבועות אותו ילד עלה ונתעלה ונהיה ממש לאחד הטובים, לאחר תקופה ילד נוסף באותו בית הוצרך למלמד פרטי, ניגש המלמד לאביו של הילד הראשון לשאול אותו מי הוא אותו מלמד פרטי שכל כך הצליח לקדם את בנו כדי לשלוח אליו עוד ילד, אמר האב למלמד שבשעה שאמרת לי לקחת מלמד פרטי לא ידעתי מה לעשות, כיון שלא היה לי איך לשלם סכום נוסף כל חודש, ואז החלטתי שכיון שיש לי חצי שעה של הפסקה באמצע העבודה לאכול, אני ימהר לאכול ברבע שעה, ואת שאר הזמן אני יקדיש לתפילה עבור הילד שיפתח ה' את לבו בתורה, וזה כל מה שעשיתי...

.....

איסור בורר ואיסור צידה באדם

"ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים" (ט"ו - ל"ג). יש להקשות, מפני מה כתבה התורה שהמוצאים אותו הם אלו שהקריבו אותו אל משה רבנו, ומה נפק"מ שהם הקריבוהו ולא אחרים.

ושמעתי מידידי הרב שמעון יפה שליט"א שמצא כתוב בספר רביד הזהב ששיטת הירושלמי (פ"ז משנת ה"ב, דף מ"ט ע"ב מדפי הירושלמי), שיש איסור בורר גם באדם [אפילו בני נש מן גוא בני נש], ולפי שיטה זו יש לומר, דדוקא המוצאים אותו מחוץ למחנה שעשה המלאכה היה מותר להם להביאו לפני משה, אבל אם כבר היה חוזר למחנה היה אסור להוציאו מתוך המחנה, כיון שבכך הוי בורר פסולת מתוך אוכל [שהרי ידעו שהוא חייב מיתה וא"כ חשיב כפסולת מאוכל].

והנה רב שרירא גאון כתב בתשובה [הו"ד בבית יוסף אל"ח סי' רס"ג וברמ"א סימן של"ט סעיף ד'], שאסור לתפוס ולהכניס לבית הסוהר מי שנתחייב איזה עונש, וכתב שם הטעם לאסור משום שאין דנין בשבת, ומבואר להדיא שלא חשש לשיטת הירושלמי הנ"ל שעובר על איסור בורר, ועי'.

והנה עוד יש לדון לגבי איסור צידה באדם, איך מותר היה להם לתפוס את המקושש, הרי עוברים בכך על איסור צידה, ובדברי רב שרירא גאון הנ"ל מבואר דאין איסור צידה באדם, ולכאורה כן הוא שורת הדין כיון שאין במינו ניצוד, שהרי כן דרך האדם להיות בחברת אנשים כל הזמן, ואף מי שבורח, אין כוונתו לברוח מבני אדם, אלא מהשוטרים שרוצים להענישו, ולכן נחשב שאין במינו ניצוד.

אמנם בספר הקובץ על הרמב"ם (פ"י מהלכות שבת הכ"ב) כתב דאסור לפרוס מצודה בים להציל תינוק נכרי, מפני שעובר בכך על איסור צידה, ובשו"ת אבני נזר (אר"ח קפ"ט אות כ"ב) כתב דדוקא בתינוק קטן יש לדון ששייך בו צידה להשיבו אל אביו, אבל באדם גדול לא שייך צידה.

ועיין עוד בספר שמירת שבת כהלכתה (פכ"ז הערה ק"ט) בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שכתב 'דדוקא בשוטה הבורח מב"א ומתבודד ביערות ובמדברות, אז יש מקום לדון, שכיון שדרכו להישמט מתח"י אדם, אולי חשיב נמי כדבר שבמינו ניצוד, כיון שרגילים להילחם וליקח אנשים בשבי, אבל בני שנמצא כל הזמן בחברת אנשים, ואינו מעלה על דעתו לברוח מן האנשים אלא הוא בורח רק משופטים ושוטרים, אף על גב שעדיין יש לו חירות בזה שהביריה בידו להיות רק בין אנשים שהוא רוצה, מ"מ אפשר דמכיון שנמצא עכ"פ בין אנשים, אין זה חשיב צידה, ע"ש עוד.

והנה בספר בגדי ישע (של"ט) הקשה, איך כתב הרמ"א שיש איסור להכניס אדם לבית הסוהר, הרי מפורש בפסוק שהניחו את המקושש במשמר, ואיך כתב שיש איסור בדבר.

ותירץ, שכיון שזה היה על חילול שבת מותר, ועוד שזה היה צורך שעה יערי"ש.

ועי' בכף החיים (שם סק"ו) שתירץ באופן, שיש לחלק בין בית הסוהר שאת זה אסר הרמ"א, משא"כ משמר הוא רק מקום ששומרים עליו שלא יברח, אבל אי"ז למקום מיוחד כבית הסוהר.

לעילוי נשמת רבי שמעון יוסף בן מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
מלכ"צ ל"ג סיון תשנ"ח • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת חיה מרים שפיצר ע"ה בת ר' דניאל הי"ד
מלכ"צ ל"ג סיון תשנ"ח • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אשת חבר להמגן הגדול רבי אביגדור יחזקאל בריטלר זצלה"ה
הרבנית העדוקית דבורה ע"ה בת רבי יעקב שכטר זצ"ל
מלכ"צ י"ב מרחשוון תשנ"ח • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת ר' מאיר ביתן ז"ל
מלכ"צ ל"ג סיון תש"ף
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת ראש ישיבת פוניבז' לצדיקים
הגאון רבי מיכל יהודה בן רבי משה דוד ליפקוביץ זצוק"ל
מלכ"צ ל"ג סיון תשנ"ח • ת.נ.צ.ב.ה.

עב"א הקל"י

גליון 300 תשפ"ה

פרשת שלח

על ההקם מי מצי מפר בו ביום, או לא, אבל למחר פשיטא דלא מצי מפר דלא גרע משתיקה, ומבואר בר"ן שעל שתיקה ביום שמעו ודאי דלא מהני שאלה, והרי בר"ן דף ע"ט א' מבואר ששתיקה ביום שמעו היא קיום בלב, ומכאן זה הוכיח דמהני קיום בלב, וא"כ למה לא תועיל גם ע"ז שאלה, וע"פ הנ"ל א"ש שעל נדר שחל בלב לא מהני שאלה וע"כ על קיום בלב לא מהני שאלה, אבל עיקר הדברים הם מוקשים שלא תועיל שאלה על נדרי צדקה שבלב וכדו'.

[א.ה. יעו' בלבוש וי"ד רל"ד ו] דכ"כ דהמקיים נדרי אשתו בלבו אין יכול להשאל על הקמתו, דהמקור לשאלה הוא מקרא דלא יחל דברו, אך במחשבה ליכא שאלה יעו"ש, ובבית יצחק [אור"ח פ"א ב'] מוכח להיפך דכ' דאף לב"ש דאין שאלה בהקדש זהו דוקא כשהקדישו בפה, אך אם הקדיש במחשבה לכד מהני שאלה.

ובחר צבי [יו"ד קפ"ו] הק' מתרומה דחיילא במחשבה, והק' עוד דבכל דיבור הא יש גם מחשבה, וא"כ כל שאלה תעקור רק את הדיבור אך לא את המחשבה, וכ' די"ל דבזה גלי דעתיה שיחול רק בדיבור ולא במחשבה].

נודר ע"מ שלא ישאל

ג. והנה בתו' גיטין פ"ג א' מבואר שמגרש ע"מ שלא תנשא אף שעתה היא פנויה מ"מ אין הנשואין חלין, ומשום שאם תנשא יבטלו הגירושין, והרי היא א"א למפרע, ומבואר שכל חלות שאם יחול הרי הוא סיבה לביטול לא חייל מעיקרא, (ועמש"כ שם בגיטין).

והנה שמעתי מכ' מו"ר הגרד"ל שליט"א לדון במי שקידש ע"מ שלא יגרש, א"כ לא יחולו הגירושין, כיון שאם יחולו יבטלו הקדושין ושוב אין כאן גירושין, ולכא' דמי לד' התו' הנ"ל במגרש ע"מ שלא תנשא, [וקצת יש לחלק שביטול הקדושין הוא סתירה עם נשואין, אבל אפשר דלא חשיב סתירה עם גירושין].

ועפ"ז יש לדון עוד בעשה נדר ע"מ שלא יתירנו, דנימא ג"כ שאם יתירנו נמצא שלא היה נדר ואין כאן התרת נדרים, וא"כ דין הוא שהתרת נדרים לא תחול, וזה תלי' אם התרת נדרים הוא חלות דין חדש, או שרק מברר שאין כאן נדר, ועמש"כ במק"א דמהני תנאי של ב"ד בהתרת נדרים, ומ"מ אפ"ל דאף אם ביטול נשואין חשיב סתירה לגירושין היינו משום שגירושין הוא מכאן ולהבא ואסורה לכהן, אבל חלות זו של התרת נדרים הרי היא למפרע וא"כ ביטול הנדר אינו סתירה להתרת נדרים.

ואם נימא כן הרי משכח"ל הפרשת תרומה שאין לה התרה, והיה אפשר לעשות כן כדי שלא לעבור על בל יראה, וכן בפ' השולח דף ל"ו שאלמנה שבאה לגבות מנכסי יתומים נודרת להם מה שירצו, ודנו בגמ' שהרי אפשר שתתיר את הנדר, הרי משכח"ל באופן זה, ומוכח שגם באופן זה מהני התרה.

פרק ט"ו (יט) "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לד', (כ) ראשית עריסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה".

אופנים שאין שאלה על תרומה

הפרשת תרומה וחלה ע"ד רבים אם יש שאלה

א. בפסחים מ"ו ב' 'והכא בהואיל קמפלגי דר' אליעזר סבר אמרי הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממזניה הוא, ור' יהושע סבר לא אמרי' הואיל', והנה נסתפקתי שהרי נודר ע"ד רבים אין לו שאלה, ואין הדין במפריש תרומה ע"ד רבים אם יש לו שאלה, וכ' מו"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל השיב שלכא' אין בו שאלה, אך כ' מו"ר הגרד"ל שליט"א אמר לי שלא מצינו ד"ז אלא בנדר שיכול לעשות איזה נדר שרוצה, אבל תרומה אחת היא וא"א לעשות תרומה בדרגה אחרת.

והנה לכא' ראי' מגמ' זו דלמה לא אמרו שיפריש חלה ע"ד רבים ומתוך כך לא יוכלו להשאל, וכ' מו"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל וז"ל 'פה כתבתם'.

וכ' רבינו הגר"ד לנדו שליט"א אמר שבלא"ה מצינו עוד אופנים שאין בהם שאלה וכגון מה שבמל"מ [פ"כ מנזירות הי"ג ד"ה והאיש] דן אם מופלא הסמוך לאיש שיכול לידור אם יכול גם להשאל על נדרו, וא"כ אם אין יכול להשאל משכח"ל שיקנו לקטן ויפריש תרומה.

אך בלא"ה ק' שהרי יכולה להפריש חלה ולהשבע ע"ד רבים שלא תשאל על החלה.

והנה הראשונים נחלקו בנודר ע"ד רבים אם הרבים הסכימו להתיר אם מהני או דהוא נדר אלים יותר, ולד' הריטב"א גיטין ל"ו לא מהני, אבל בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סעיף כ"א פ' כהסוברים שמדעתם יש לו התרה, וד' הגרד"ל א"ש להסוברים שהוא נדר אלים יותר, וע"ז אפ"ל שבתרומה א"א לעשות תרומה מסוג אחר, אבל אם מהני דעתם נמצא שאין זה נדר אחר, א"כ אין זו תרומה מסוג אחר.

הפרשה במחשבה אם מהני שאלה

ב. וראיתי בקובץ א' שיש שי' שתורומה הפרישו במחשבה לא מהני בה שאלה, והובא שם קו' בשם האבני נזר שא"כ משכח"ל שיפרישו חלה טומאה במחשבה ולא יעברו ע"ז בב"י אם אין ע"ז שאלה.

וע' בערוך לנר נדה דף ל"א כ' שנדר שחל בלב לא מהני ע"ז שאלה, והנה הדברים צ"ב מסברא, וגם עיקר ד' שם צ"ע דאירי שם בשבועה והרי שבועה אינה חלה בלב ע"ש, והנה בנדרים דף ס"ט א' 'בעי רבא יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם, וכ' הר"ן 'בעי רבה יש שאלה בהקם, אם קיים הנדר ונשאל בו ביום

שלא יהא דבר שיש לו מתיירן, יעו"ש].

אם מהני הפרה בהפרשת תרו"מ

ד. הנה יש לרדן אם מהני הפרת בעל או אב בתרומה, ושמעתי ממר"ר הגרד"ל שליט"א דלא מהני, אך בס' דרך אמונה פ"ד מתרומות ס"ק קפ"ו דן בזה, וע"ש בציון ההלכה שהביא מתו' ב"מ ק"ד גבי הפרה בהקדש. [וצ"ע שכל הפירות יצאו מטבלם ע"י הפרשת התרומות ומעשרות, ואחר הפרת הבעל נשארים כל הפירות בידה].

[א.ה. יעוי' בדעת קדושים יו"ד שכ"ג דכ' דבהפרשת תרו"מ א"י להפר, משום דאין האשה מפרשת אלא בשליחות הבעל וממילא כיון שהפרישה האשה הו"ל כהפריש הבעל ואינו יכול להתיר לעצמו, ובמעדני ארץ [תרומות פ"ד הי"ז אות ז'] כ' לדון דכיון דבהפרה מיגז גיזי נמצא שמה שאכלו מקודם ההפרה ל"ה טבל, ורק מכאן ולהבא אסור לאכול].

והראשונים נחלקו אם קיים הבעל את הנדר אם יכולה האשה ללהשאל על נדרה אצל חכם, וע' בשו"ע סי' רל"ד סכ"ג שיכולה ללהשאל, וברמ"א הביא שיש חולקים, וע"ש שהעיקר כס' ראשונה דמהני שאלת חכם אחר היקם.

ואם מהני הפרה על תרומה ה"נ דמהני קיום על תרומה ולא תוכל להשאיל על התרומה, וא"כ משכח"ל שתפריש חלה ויקיים לה הבעל ולא תוכל להשאיל, ואין כאן אי בעי מיתשל.

וואָף שהבעל יכול להשאל על ההקם ואח"כ שוב תוכל להשאל על ההפרשה, אבל יש מקום לומר שכיון שאין בידה לבד להשאל לא חשיב כדידה.

ויש להוסיף עוד שבגטיין ל"ה ב' א' גבי אלמנה שבאה לגבות כתובה מיתומים שצריכה לנדור מפירות וכדו' אם נטלה מכתובתה קודם לכן, ווא' שם שאם נשאת לא מהני שתידור משום שהבעל יכול להפר לה, והק' התו' ד"ה אבל שהרי אפשר שתדור בפני בעלה ויפר לה, והרא"ש ס' ח' תי' דחיישי' שמא ישאל על הקמתו, וכ' בקרבן נתנאל אות ס' דמשכח"ל שיקיים על דעת רבים שאין יכול להשאל, וכ"ה בחי' הרי"ם שם, ומבואר בדבריהם שקיום ע"ד רבים אין לו התרה, א"כ משכח"ל שהבעל יקיים את הפרשתה ע"ד רבים, ואף אם הפרשת תרומה על דעת רבים מהני התרה משום שהפרשת תרומה א"א לשנותה, אבל מ"מ בקיום על הפרשת תרומה לא תועיל התרה אם היה על דעת רבים, ובאופן זה אין שאלה לאותה תרומה.

אבל י"ל שהפרשת חלה לא חשיב נדר של עינוי נפש, דאדרבה אם אינה מפרשת אסורה לאכול את כל העיסה. ומשכח"ל לר' הרמב"ם שאב מיפר כל נדרים גם שאינם עינוי נפש, א"כ אם הפרישה חלה וקיים לה האב שלא תוכל להשאל ולא תעבור על בל יראה, אך י"ל דלא איירי בנערה שיש לה אב. אם ע"י הפרה בתרומה חשיב שינוי השם לקנות גדול,

ה. ואגב יש לזון דאם יש הפרה בתרומה יש לזון שאם אשה הפרישה ונשאתה לזון אחר ונולדה ממנה ואח"כ הפר הבעל או האב קנה הגזלן ביאוש ושינוי השם. וכמו שמצינו שגב שהפריש תרומה מהי משום יאוש ושינוי השם, וא"כ השינוי לתרומה הוי שינוי השם וא"כ ה"נ השינוי מתרומה לחולין ג"כ יחשב שינוי השם.

וכע"ז בס' זכרון שמואל סוף ס' ב' בשם חמיו על הגמ' ביומא זר שבלע שזיפין של תרומה כו' והשני משלם תשלומי עצים לראשון, ופ"ב למה שני שאכלם אחר שהראשון הקיאם משלם לראשון, ופי' שהואיל ומבואר בת"י ובתו' מנחות דף ס"ט שהתרומה נתחללה באכילת הראשון, א"כ הוי שינוי השם וקנאה הראשון וע"כ השני משלם לראשון.

תרומה שנפסלה בטבול יום והפר את התרומה

ויש לרדן עוד שהרי תרומה נפסלת בטבול יום משא"כ בחולין, ואיך הדין בתרומה שנפסלה בטבול יום ושוב פקע ממנה תרומה כגון שאכלה והקיאה או בהפרת בעל אם יש לזה עדיין טומאה אף שהוא כבר חולין.

וכן יש לרדן תרומה שנגע בה טבול יום ואח"כ שנפסלה מאכילת אדם שפקע ממנה תרומה אם עדיין יש בה טומאה.

נדר בכתב אם מהני שאלה

ו. בשו"ת דובב מישרים ח"א ס' כ"ז (ד"ה באות ד) הביא ס' ששאלה מועילה רק על נדר שחל בדיבור, אבל נדר שחל ע"י מעשה כגון ע"י כתיבה לא תועיל בו שאלה, דאית' דיבור ומבטל דיבור ולא אתי דיבור ומבטל מעשה, וע' שו"ת חתת"ס יו"ד ס' רכ"ז אם מהני שבועה בכתב, [א.ה. ושם כתב החת"ס דמהני שאלה דעיקר הא דמהני שבועה בכתב זהו מק"ו מביטוי שפתים, א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנידון שיהיה לו התרה].

ויש להוסיף שהרי בש"ך חו"מ סי' רנ"ה ס"ק ו' דשאלה מהני משום אתי דיבור ומבטל דבור, וע"כ לא מהני אחר שבא ליד גזבר, וא"כ י"ל דה"נ אם הגדר עצמו חל ע"י מצעה.

והנה בפסחים מ"ו ב' והכא בהואיל קמפלגי דר' אליעזר סבר אמרי הוואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור' יהושע סבר לא אמרי הוואיל. והרי משכח"ל שלא תועיל שאלה אם הפרישה את החלה ע"י כתיבה, (וצ"ע בזה אם הפרשת תרו"מ מהני ע"י כתב), אך באמת לק"מ שהרי איירי בהפרשת חלה ביו"ט. וביו"ט א"א לכתוב.

אבל עדיין ש' לודן בגיטין דף לד ב' אין אלמנה נפרדת מנכסי יתומים
אלא בשבועה, נמנעו מלהשביעה, התקין ר"ג הזקן, שתהא נודרת
ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה, ובגמ' ל"ה ב' הק' הרי אפשר
שתלך לחכם ויתיר לה, וע"ש שדנו אם צריך לפרוט את הנדר או
שתדור ע"ד רבים ע"ש, ולמה לא אמרו שתידור בכתב, ואפשר שכיון
שהיו נשים שאין יודעות לכתוב ע"כ אין זו תקנה שתדור בכתב.

פרפרת

אף ששלמים אפשר גם זכר וגם נקבה אבל פעמים יש נפ"מ בין זכר לנקבה.

תשובה: המביא איל נסכיו שני עשרונים ושלישית ההין, ומבואר במנחות צ"א ב' צ"ב א' ורמב"ם פ"ב ממע"ה ק"ה ד"ה שאיל הוא זכר, אבל מביא כבשה בת י"ג חדש דינה ככל כבש שנסכיו עשרון ורביעית ההין.

* ארבע הוצאת עליון מס' 300 הננו בהכרח לומר
הוצאת העליון והעורך הראשי הראש קולטמן
שליט.א. שערך את העליון העמל ובכשרון רב והוצאת
משנת תש"ס עד סוף שנת תש"כ. יצא לאור
במוסדות ארבעות. יצא לאור תורה ודעים ירו
לאור.

עמק השבוע

פרשת שלח תשפ"ה והימים שאחריה

עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גית ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

גדר התעניות דסוף סיון

תנא הן הן בני סלמאי הנתופתי תנו רבנן מה הן בני סלמאי הנתופתי אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרוזדאות על הדרכים כדרך הושיבי ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא שבאותו הדור הביאו גזיריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהם והלכו להם כיון שהגיעו אצלן אמרו להם להיכן אתם הולכים אמרו להם להביא גוזלות משובך שלפנינו ובסולמות שעל כתפנו כיון שעברו מהן פירקום והביאום והעלום לירושלים ועליהם ועל כיוצא בהם הוא אומר זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב. והנה אם ירבעם בן נבט ג"כ הושיב פרוזדאות על הדרכים כדי שלא יביאו בכורים, למה מדמה הברייתא הפרוזדאות של המלכות להא שירבעם הושיבו כדי שלא יעלו לרגל, ובפרט דהרי הברייתא מיירי לענין בכורים. אלא לכאורה משמע דהבבלי חולק על המגילת תענית ואינו סובר שהיה בזה ביטול מיוחד לבכורים, וממילא להבבלי לא יחא סיבה מיוחדת להתענות בכ"ג סיון. הנה אף אם הבבלי אינו סובר הייחוד הנ"ל דכ"ג סיון, אבל עיי"ש במסכת תענית דף כט ע"א דמבואר שיש ייחוד אחר לכ"ג סיון. עיי"ש דאיתא בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ מנלן דכתיב ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן ואמר מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן שניה הקים משה את המשכן ושליח מרגלים וכתוב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות וכתוב ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים אמר רבי חמא בר חנינא אותו היום סרו מאחרי ה' וכתוב והאספסוף אשר בקרבו התאו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל וגו' וכתוב עד חדש ימים וגו' דהו להו עשרין ותרתין בסיון וכתוב ותסגר מרים שבעת ימים דהו להו עשרין ותשעה בסיון וכתוב שלח לך אנשים ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתוב וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. הרי מבואר דמרים דיברה באחותה ונצטרע בכ"ג סיון. אולם לכאורה אין זה צרה השיכת במיוחד לביטול מה שקבלנו בעצרת. משא"כ החמשה צרות שהוזכרו בשו"ע שכולם שייכות לביטול מה שקבלנו בעצרת.

במיוחד שייך בחינת "הריגה", דו"ק, ועוד הרי בכ"ז סיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו, הרי דבצרה זו נשרף ספר תורה ממש בהדי הצדיק, מה שלא מצינו בשאר הצרות הנ"ל, ושוב מבואר דהני צרות הן מיוחדות בהא דהוי כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו.

נמצא דהני תעניות הן מיוחדות בהא שהחמשה צרות שבהם כוללים שני דברים מיוחדים ביטול בכורים וביטול התורה.

הנה ביו"ט דעצרת בתחילת חודש סיון היחידים מקבלים בדיק שני דברים "חדשים", חדא, הרי יש בהאי יום ענין קבלת התורה, ושנית, יום זה הוא יום הביכורים.

ולכאורה פשוט שיש להעיר שהשני דברים הנ"ל שנכללו בהצרות דסוף סיון הם כנגד הני שני דברים שמקבלים בעצרת, דבעצרת מקבלים האפשרות להביא בכורים, ובכ"ג סיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים, ובעצרת מקבלים התורה, ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון יש כעין ביטול להתורה שהמלכות גברה והרגה הני חכמי התורה ושרפו ס"ת עמו.

ובאופן שבשנים שעברו היה כעין ביטול בסוף החודש למה שקבלנו בתחילת החודש.

הנה לכאורה י"ל דהיסוד בזה הוא דבשנים שעברו בעצרת קבלנו מתנות טובות בתחילת החודש, ואם אין אנו משתמשים עם הני מתנות טובות לתועלתם יש קטרוג ח"ו שנפסיד הני מתנות טובות, וזהו מה שאירע כביכול בסוף החודש בכל השנים שעברו, ולכן היו התעניות הנ"ל בסוף החודש.

[עיי"ן במסכת תענית דף כח ע"א דאיתא תנו רבנן מה היו בני גונבי עלי ובני קוציע קציעות אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה וישבו פרוזדאות על הדרכים כדרך הושיבי ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו כשרין ויראי חטא שבאותו הדור הביאו סלי בכורים וחפום בקציעות ונטלום ועלי על כתפיהן וכיון שהגיעו אצל פרוזדאות אמרו להם להיכן אתם הולכים אומרים להם לעשות שני עיגולי דבילה במכתשת שלפנינו ובעלי שעל כתפנו כיון שעברו מהן עיטורם בסלים והביאום לירושלים

עיי"ן בשו"ע או"ח סי' תק"פ דאיתא וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו' באחד בניסן מתו בני אהרן, בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר, בכ"ו בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה', בכ"ח בו מת שמואל הנביא, בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט, בכ"ה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים, בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו, באחד באב מת אהרן הכהן, ב"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז, ב"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ, בה' בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחשב רבי עקיבא, בז' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל, בז' במרחשון עוורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו, בכ"ח בכסליו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו, בשמונה בטבת נכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים, ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו, בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע, בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה, בז' באדר מת משה רבינו ע"ה, בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל. עכ"ל.

הנה חזינו שהזמן שיש הרבה צרות ותעניות בזמן קצר, יותר משאר זמני השנה, הוא בסוף חודש סיון, שאז יש תענית בכ"ג סיון ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון, והתענית דכ"ה סיון היא מחמת ג' דברים שאירע בו, מיתת רשב"ג ומיתת ר' ישמעאל ומיתת ר"ח סגן הכהנים, ובאופן שיש חמשה צרות בחמשה ימים.

הנה הני תעניות דסוף סיון הם תעניות מיוחדות, שהתענית דכ"ג סיון לבד היא מחמת ביטול איזה מצוה, דבטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. והתעניות דכ"ה סיון וכ"ז סיון לבד הם מחמת הריגת חכמי התורה, דשאר הצדיקים שהוזכרו מיתתם ברשימה הנ"ל אין עיקר ההתייחסות שלנו להם בזה שהם חכמי התורה, אבל הני חכמים, עיקר ההתייחסות שלנו להם הוא בזה שהם במשניות ובברייתות, ובאופן שהריגתם היא כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו, (ועוד הרי שאר הצדיקים הם חלק מתורה שבכתב והני צדיקים לחוד הם חלק מתורה שבע"פ, ובהם

בשנים שיש בהם פורים משולש יש בחינה דליתא להתעניות דסיון

הנה הני תעניות הוזכרו בפרק בתרא דמגילת תענית ובשו"ע בסימן תק"פ בהדי אידך תעניות

חורבן הבית, ועל התורה שנשרפה, ועל חילול השם, ולעתיד לבוא יהפכם ה' לששון ולשמחה. עכ"ל.

ע"ע בשו"ע או"ח סי' תק"פ דאיתא וז"ל יש מי שאומר שגזרו שיהיו מתעניין בכל שני וחמישי על

דמגילת תענית הנ"ל, ואף שהמג"א והגר"א לא כתבו להדיא דגם התעניות דשני וחמישי הם ממגילת תענית, אבל מהא שסוברים להנמיצא לפנינו בפרק בתרא דמגילת תענית הוא באמת ממגילת תענית, ולא הוספה מאוחרת, ממילא י"ל דכיון שגם התעניות דשני וחמישי נמצאים לפנינו בפרק בתרא דמגילת תענית, דאף הם מקורם ממגילת תענית. וכן לכאורה יש להתעניות דשני וחמישי עוד מקור מפורש בחז"ל, דעיי' במס' סופרים פכ"א דאיתא כמנהג רבותינו שבמערב להתענות שלשה ימי צום מרדכי ואסתר פרודות ולאחר פורים שני וחמישי ושני, ולמה אין מתענין אותן בחדש ניסן מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם ליי"ב יום יום לכל שבט ושבת וכל א' היה עושה ביומו י"ט וכן לעתיד לבא עתיד המקדש להבנות בניסן לקיים מה שנאמר אין כל חדש תחת השמש, לפיכך אין אומרים תחנונים כל ימי ניסן ואין מתענין עד שיעבור ניסן אלא הבכורות שמתענין בערב הפסח והצנועין בשביל המצה כדי שיכנסו בה בתאווה והתלמידים מתענין בו שני וחמישי מפני חילול השם ומפני כבוד ההיכל שנשרף, בד"א בצנעה אבל להזכיר בציבור אסור עד שיעבור ניסן. הרי שהוזכרו התעניות דשני וחמישי הנ"ל. (אלא דבמגילת תענית ובשו"ע איתא דהתעניות דשני וחמישי הם על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול השם, ובמס' סופרים איתא דהתעניות הן מפני חילול השם ומפני כבוד ההיכל שנשרף. ועיי' בתוס' חדשים על מגילת תענית שם דאיתא וז"ל ועל התורה שנשרפה במס' סופרים לא קא חשיב זה אלא אידך תרתין, ונ"ל דצ"ל התם ומפני כבוד ההיכל והתורה שנשרפה. עכ"ל.) ואף והמס' סופרים רק הזכיר תעניות דשני וחמישי בניסן ולא בכל השנה, אבל לכאורה ליכא מקום כלל לומר שיש בזה חילוק בין ניסן לשאר ימות השנה, וא"כ לעולם יש מקור מהמס' סופרים לתעניות דשני וחמישי בכל השנה.

ועיי' בספר ראשית חכמה בשער התשובה פרק ד' שהזכיר הני תעניות דשני וחמישי הנ"ל וז"ל מוכרח התענית כדי להביא הלב לידי הכנעה, וכאשר נתקדש מאכילה ושתייה שהם כוחות הגוף נדבק בו יתברך ובמשרתיו שהם מובדלין וקדושים מאכילה ושתייה ואז הוא עונה אותנו מפני שאנו דבוקים בו אבל על ידי אכילה ושתייה אנו מובדלים ממנו מלבד כשהאכילה מצוה בשבתות וימים טובים וראשי חודשים וכיוצא וכו' ומי שאינו יכול להתענות כל השנה רצופים לפחות ישתדל לקיים דברי הרב יעקב בעל הטורים שכתב זה לשונו כתב בה"ג אלו הימים שמתענים בהם מן התורה וכו' וכתב בסוף דבריו אלו ימי תעניות קבלו ישראל מן התורה ועוד גזרו שיהיו מתענין מפני שלשה דברים שני וחמישי וכו' וכן אמרו במסכת סופרים וכו' הרי שהותר להתענות בניסן לתלמידים שני וחמישי וכו'. עכ"ל. וכ"ה בספר סדר היום בסדר נפילת אפים וז"ל וכיון שהימים האלו הם ימי סליחה ותחנונים צריך כל אדם להיות ירא וחרד בהם, ומי שיוכל להתענות ויש לו כח יתענה וצדקה יחשב לו כי כן דרך תלמידי חכמים להתענות שני וחמישי על חילול ה' ועל חרבן הבית ועל אורך הגלות. עכ"ל. וכן יש עוד מקורות לעצם הענין להתענות בכל שני וחמישי. דעיי' בשער רוח הקודש דאיתא וז"ל טעם למה שנהגו להתענות

בשני וחמישי בכל שבוע, הוא מפני כי הגבורה וההוד שולטים בימים אלו, והנה הם מדות הדין, ולכן המתענה בהם יכוין להמתיק דיני הגבורה ע"י החסד ודיני ההוד ע"י הנצח. עכ"ל. ועיי' בשער תיקוני עונות דאיתא וז"ל טעם תענית ב' ה' דע כי ב' ימים אלו שולטין גבורה והוד שהם דינים והמתענה בהם יכוין למתק ולשתף גבורה בחסד והוד נצח וכו'. עכ"ל. ועיי' בפירוש הרקאנטי על התורה פרשת בראשית דאיתא וז"ל ומסוד שבעת ימי בראשית שזכרנו תבין מה טעם יום שני וחמישי יום דין ומפני מה נהגו להתענות בהן כי הרמז בהן לספירת הגבורה וההוד והבן זה. עכ"ל. ועיי' בס' השל"ה הק' מסכת חולין פרק תורה אור נ"ב דאיתא וז"ל כבר נתבאר לעיל כי ששת ימים שלמטה שורש שרשם הם שש מדות שלמעלה, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, הרי גבורה והוד שהם מדות הדין הם יום שני וחמישי, וכן כתב הרקנטי בפרשת בראשית וזה לשונו, ומסוד שבעת ימי בראשית שזכרנו, תבין מה טעם יום שני וחמישי ימי דין, ומפני זה נהגו להתענות בהן, כי הרמז בהן לספירות הגבורה וההוד וכו', וזהו טעם גם כן הא דתנן בפרק סדר תעניות אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי שלא להפקיע שערים, התנא מדבר בתחנונים ורומז גם כן בעליונים, במה שאומר שלא להפקיע השערים הוא כפשוטו, גם רמז על השערים העליונים, השערים אשר לה' צדיקים יבואו בהם למתקם ולגרום השפעה מרובה לזול ולא ליוקר, וצריך לילך דרך סדרם, דהיינו מתחלה יום שני שהוא גבורה, ואח"כ יום חמישי שהוא הוד, ולפי זה הטעם הנסתר, לא יהיה חילוק בין תענית גשמים לתענית אחרים על כל צרה שלא תבא, ודלא כדעת הר"י שהביא הר"ן דדוקא בתענית גשמים אמרו כן. עכ"ל. ועיי' בספר עמק המלך שער י"ד פרק קכ"ו דאיתא וז"ל וכל המצער עצמו ודואג על חרבן הבית וגלות השכינה בכל חצות לילה, ובפרט בימי הדין שהם שני וחמישי סוד של גבורה והוד, שנאמר עליהם, "ביום רעה ראה", שלא יתפוס אותך המקטרג אשמדאי שיש לו רשות לקטרג ביום שני, וסמא"ל ביום חמישי רחמנא ליצלן, שצריך להתבודד בטלית ותפילין כל היום, ויפרט חטאיו, ויעשה חשבון צדק עם קונו, ויעסוק בתורה כל היום, כשני סוחרים שהיו יושבים במערה שני ימים בכל שבוע שהיו קודש לד', אשרי לאותם שנגע יראת אלהים בלבם לחשוב אחרית. עכ"ל. ועיי' בספר מגיד מישרים פרשת אמור דאיתא וז"ל תמיד תתענה כל ב' ה' בסגופ' ובצער ואל תאכל בשר ואל תשתה יין ליל שני וליל ה' ובשאר ימי השבוע תאכל ותשתה מה שתרצה אף לא כל כך כדי שלא תשביע את היצה"ר וכו' ותמיד יהיו כל מחשבותיך בעבודת האל ובתורתו ית' ותסגף נפשך בכל האפשר ללבוש שק כל שני וחמישי ולהוריד דמעות ותמיד התחנן והתפלל לפני קונן שיכפר ה' עונותיך וחסאתיך ואת פשעיך ותלקה בכל יום שני וחמישי לפחות ותטבול במקוה בכל שני וחמישי. עכ"ל. ועיי' בספר אור ישר נתיב העבודה סימן ח' דאיתא וז"ל כל אדם שאינו מתענה רצופים ישתדל על כל פנים להתענות בב' ה' ובימים הכתובים במגילת תענית וכל ערב ראש חודש וכו'. עכ"ל.

ועיי' בשו"ע או"ח סימן תקנ"ב ס"א דאיתא וז"ל מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות

השנה ואירע ערב תשעה באב להיות בשני ישאל וכו'. עכ"ל. ועיי' ש"ש בס' תקס"ח ס"ב ברמ"א דאיתא וז"ל כגון שאמר בתחלת נדרו אתענה יום פלוני, או אתענה ב' ה' כל השנה, או כדומה לזה וכו'. עכ"ל. ועיי' בספר מטה אפרים בסימן תקפ"א דאיתא וז"ל יש אנשי מעשה נוהגים להתענות ארבעים יום נגד ארבעים יום שעלה משה רבנו עליו השלום לקבל התורה ולפי שבשבתות וראשי חודשים וראש השנה אין מתענים לכך נוהגים להתחיל אחר חמשה עשר באב שישלימו למספר ארבעים יום ואף אם יש בימים אלו כמה תעניות כגון מי שרגיל להתענות שני וחמישי ושני או ערב ראש חודש או יאר צייט או תענית חלום או שגזרו הצבור תענית כיון שעל כל פנים מתענים בהם הם עולים לו לחשבון הארבעים וכו'. עכ"ל. ע"ש. ועיי' במ"ב בסימן תי"ח ס"ק ז' דאיתא וז"ל כשקבל עליו תענית ב' ה' של כל השנה או של כמה חדשים ואירע בהם ר"ח התם שייך לומר דאין כח קבלתו חל כלל על יום זה שהוא אסור בתענית וממילא א"צ לפרוע עבורו יום אחר. עכ"ל. ועיי' ש"ש בסימן תכ"ט ס"ק ט' דאיתא וז"ל בניסן אין מזכירין התענית בצבור אבל מ"מ היחיד שנהג להתענות בה"ב מותר להתענות בו לדעת המחבר ומנהגו כהרמ"א שאין להתענות כלל. עכ"ל. ועיי' ש"ש בס' תק"ע ס"ק ד' דאיתא וז"ל כתב מג"א דאם אמר הריני נודר להתענות יום אחד לא מיקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני נודר להתענות ב' ה' וה' כל ימות השנה א"צ להתענות בר"ח וא"צ התרה. עכ"ל. ועיי' ש"ש בס' תקע"ח ס"ק ב' דאיתא וז"ל אפילו קבל עליו ב' ה' של כל השנה ופגע בהם ימים אלו מפסיקין. עכ"ל. ועיי' ש"ש בס' תרצ"ז ס"ק ג' דאיתא וז"ל אם נדר בפירוש להתענות בפורים קטן י"ל דחל הנדר דהוי רק מנהג בעלמא אבל אם נדר בסתם ב' ה' וה' של כל השנה י"ל דדעתו היה לבד פורים קטן. עכ"ל. ועיי' בס' תקס"ו בביאור הלכה ד"ה ויש דאיתא וז"ל כתב בשערי אפרים בתענית מיתות הצדיקים כגון ז' באדר וכיוצא אף אם יש עשרה מתענין וכן הבכורים המתענין בע"פ אף אם יש שם עשרה לא יקראו ויחל ומכ"ש הנוהגים להתענות בב' ה' וה' של כל השנה או בפרשת שובבי"ם וכן מה שנוהגין החבורות קדושות שבכל עיר לבחור לעצמם יום אחד לקבוע בו תענית ואומרים סליחות אע"פ שעושין כן בכל שנה בקביעות אין להם לקרות ויחל וכו'. עכ"ל.

ויש להעיר דבשנים המיוחדים אשר יש בהם פורים משולש וערב פסח חל להיות בשבת, כל הני תעניות חלות להיות בשני וחמישי או שבת, דכ"ג סיון חל להיות בחמישי וכו"ה סיון חל להיות בשבת וכו"ה סיון חל להיות ביום שני. והנה כיון שנתבאר דשני וחמישי הם עכ"פ מיועדים לתעניות, א"כ באותם שנים ליכא שום תוספת ימים המיועדים לתעניות בסוף סיון, וזה בודאי מצטרף לכל מה שראינו בספר שילוש למשולש (בענין אדר דהני שנים) ושלוש עטרות (בענין ניסן דהני שנים) והוד משולש (בענין אייר דהני שנים) דבהני שנים יש המון דברים שהם ב"בחינה מתוקנת" יותר משאר שנים (ובפרט לגבי תעניות, לדוגמא, הרי באותם שנים אין מתענים בשני ימי חמישי דשובבי"ם משום דראש חודש שבט וט"ו בשבט חלים בהם, ואין משלימים התענית בשני בתרא דבה"ב משום דפסח שני חל בו). והוא נפלא.

”סתירה” בהמהות דכ”ה סיון

על המאור בפ”ק דמגילה. (עיין בספר תורת רפאל בהל’ תענית סימן צ”ט מש”כ לגבי שיטת הראב”ד. ועי’ במ”ב בריש סי’ תרפ”ו דאיתא לגבי חנוכה ופורים וז”ל מותר להתענות לפנייהם ולאחריהם וכן בהספד שרי וב”ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו, וכן הוא ג”כ דעת הפר”ח, והנה יש נוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת ער”ח ואין לשנות מנהגם אבל לכתחלה לא ינהוג כן ועכ”פ אסור לגזור בו תענית צבור וכן יום ראשון דאחר חנוכה אף דיחיד מותר להתענות בו תענית צבור אסור לגזור בו. עכ”ל. הרי מבואר דאף דמותר להתענות ביום אחרי חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור, וכן מבואר דאף להצד דמותר להתענות ביום שלפני חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור. ועיי”ש בשער הציון שציין למחצית השקל, ועיי”ש במחצית השקל שביאר דהמקור להאי חילוק בין תענית יחיד לתענית ציבור הוא משיטת הראב”ד. ועיין בשו”ת ערוגת הבושם או”ח סי’ ר”ה דאיתא וז”ל במג”א יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית ביום ה’ מפרשיות שובב”ם ת”ת וכו’ אי אירע תענית שובב”ם בי”א י”ב י”ג שבאדר ראשון דמבואר בתענית דף י”ח ע”ב דהו”ל ימים הכתובים במגילת תענית צ”ע אי יתענו, ונהי דקיי”ל בטלה מגילת תענית מ”מ שיטת הראב”ד דלענין תענית ציבור לא בטלה מגילת תענית, עי’ טור סי’ תקע”ד שהסכים כן, וכן משמע מסקנת המג”א לקמן סי’ תרפ”ו ס”ק א’ עיי”ש וכו’. עכ”ל.) ומוכח דהימים עדיין קיימים בעצמותם.

הנה לפי כל זה נמצא דאפילו בזה”ז, אם עושה איזה זכר להניסים הכתובים במגילת תענית בהימים שלהם, דשפיר חשיב שמתייחס להי”ט בזמנו (ואפשר דחשיב סעודת מצוה, ואפשר דאינו אומר תחנון, וצ”ע למעשה).

הרי משחרב בית המקדש בטלה מגילת תענית. ועיין באו”ח סי’ תקס”ב ביד אפרים שביאר בזה וז”ל עד כאן לא אמרו שביטלו אלא שחזר והותר מה שהיה אסור עד עתה כגון תענית שהיה אסור להתענות ביום טוב הכתוב במגילת תענית ושוב חזר והותר אבל מכל מקום לא ביטלו היום טוב עצמו והלכך לענין קבלת צער כגון תשעה באב שנדחה זה אינו בכלל תענית ולא נכנס בכלל איסור הכתוב שם עד שיוצדק לומר שביטלו אותו ולפי זה היינו צריכין לומר שהיום טוב עצמו בטל ובאמת זה אינו דלא קאי רק על איסור תענית אבל קבלת צער מעיקרא לא נאסר ואם כן אף שבטלו האיסור מכל מקום מי שרוצה להקל בענין קבלת צער מחמת יום טוב שלו שפיר יש להקל שהיום טוב עצמו לא בטל לגמרי ולכן לא השלים מחמת היום טוב שלו. עכ”ל.

הרי מבואר דהימים טובים דמגילת תענית לא נתבטלו בעצמותם, ורק שאין חיוב להשתייך להני ימים טובים, ולכן לית בהו איסור תענית, אבל מי שמשתייך להימים טובים שפיר משתייך לימים טובים שעדיין קיימים. וכן עיין בספר דרך ה’ ח”ד פ”ז בעבודה הזמנית דמשמע בדבריו כנ”ל, שעדיין יש “אור המאיר” בהימים הכתובים במגילת תענית, אלא שנפטר מהיות עושים זכר להאי אור המאיר. וכן יש עוד מקורות דהימים טובים עדיין קיימים בעצמותם, דעיין בטור באו”ח סי’ תקע”ג דאיתא וז”ל הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם מותר להתענות בהם חוץ מבחנוכה ופורים וכתב הראב”ד דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל צבור אסורין לגזור תענית בהן. עכ”ל. הרי דהראב”ד סובר דגם בזה”ז דאין לגזור תענית ציבור בימים הכתובים במגילת תענית. וכ”ה בהשגות הראב”ד

הנה ראינו המבואר במגילת תענית דכ”ה בסיון הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו משום שבו נהרגו רשב”ג ורבי ישמעאל ור’ חנינא סגן הכהנים. הנה יש עוד ייחוד לכ”ה סיון, שהוא מהימים טובים דמגילת תענית, דעי”ש בפרק ג’ דכתיב לגבי חודש סיון “בעשרים וחמשה ביה איתנטילו דימסנאי מיהודה וירושלים” (עי”ש שמבואר שביום זה נסעו בני ישמעאל מירושלים לאחר שעירערו על נחלת ארץ ישראל לחלוק עם ישראל, וכן דחו את הכנעניים שטענו שארץ ישראל שלהם ואת המצריים שתבעו להשיב להם את כלי הכסף והזהב ששאלו ישראל מהם).

וכן יש עוד ימים שהם ימים טובים הכתובים במגילת תענית ואפ”ה הוזכרו בפרק בתרא דמגילת תענית עם הימים שראויים להתענות בהם, כגון י’ ניסן, ז’ אלול, ג’ תשרי, ז’ כסלו, וט’ אדר.

ובפשטות י”ל דלית בזה שום סתירה, דכאן בזמן שביהמ”ק קיים, דאז הוי יו”ט, וכאן בזמן שאין ביהמ”ק הימים, דאז הוי תענית. אולם כל זה א”ש לפי הא דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, אבל לפי השיטות שהוזכרו במס’ ר”ה דף י”ח ודף י”ט דס”ל דלא בטלה מגילת תענית, קשה לכאורה, איך איכא באותו יום קביעות יו”ט וקביעות תענית. וצ”ע.

עוד יש להעיר בזה אפילו לפי מה דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, דעיין במס’ תענית דף יב ע”א דאיתא אמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית מיתבי אנשי משמר מתעניין ולא משלימין התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא תא שמע דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוא התם נמי לצעורי נפשיה בעלמא הוא. ותמוה

מה נכלל בהמאורע דכ”ז סיון

טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש אמר לו רבי מה אני לחיי העולם הבא אמר לו כלום מעשה בא לידך אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים אמר לו אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול ובחזרתן מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר תורה מונח לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי מי שמבקש עלבונה של ספר תורה הוא יבקש עלבוני אמרו לו תלמידיו

מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו מיד דקדקה בפסיעותיה והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב עון עקבי יסבני עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובין לו ליום הדין בשעה שיצאו שלשתן צדקו עליהם את הדין הוא אמר הצור תמים פעלו וגו’ ואשתו אמרה אל אמונה ואין עול בתו אמרה גדול העצה ורב העלילה אשר ענין פקוחות על כל דרכי וגו’ אמר רבי כמה גדולים צדיקים הללו שנזדמנו להן שלש מקראות של צדוק הדין בשעת צדוק הדין תנו רבנן כשחלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו אמר לו חנינא אחי אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכיה שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר מונח לך בחיקך אמר לו מן השמים ירחמו אמר לו אני אומר לך דברים של

הנה ראינו שכ”ז בסיון הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו משום שבו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. עיין בפ”ק דמס’ ע”ז דאיתא אתיוהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באורייתא אמר להו כאשר צויה ה’ אלהי מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ועל בתו לישב בקובה של זונות עליו לשריפה שהיה הוגה את השם באותיותיו והיכי עביד הכי והתנן אלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תורה מן השמים ואין תחיית המתים מן התורה אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו להתלמד עבד כדנתיא לא תלמוד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות אלא מאי טעמא אענש משום הוגה את השם בפרהסיא דהוי ועל אשתו להריגה דלא מיחה ביה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו ועל בתו לישב בקובה של זונות דאמר רבי יוחנן פעם אחת היתה בתו

רבי משה אתה רואה אמר להן גליון נשרפין ואותיות פורחות אף אתה פתח פיה ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו אמר לו קלצטונירי רבי אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לחיי העולם הבא אמר לו הן השבע לי נשבע לו מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו יצאה נשמתו במהרה אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאה בת קול ואמרה רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא.

הנה לכאורה משמע דשלתן יצאו בשעה אחת, וא"כ כמו דשריפת רחב"ת היה בכ"ז סיון, הוא הדין דהריגת אשתו והושיבת בתו בקובה של זנות היו כ"ז סיון. וצע"ע בזה.

הנה יש חולקים לכאורה על התאריך דכ"ז סיון לצרת רחב"ת, דעיי"ש בס' תק"פ בכף החיים ס"ק י' דאיתא וז"ל מה שכתב בשו"ע בכ"ז בסיון נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' בספר מדרש תלפיות דף קל ע"ב ודף קלה ע"ב כתב שהיה ביום כ"א ואחריו הרגו לרבי ישבב הסופר יעו"ש, יפה ללב חלק ג' אות ד'. עכ"ל.

אולם עיין באוצרות ירושלים חלק נ"ח דאיתא וז"ל במדרש תלפיות כתוב שרבי חנינא בן תרדיון נשרף ביום כ"א סיון (יפה ללב חלק ג' ס"ק ד' וכה"ח ס"ק י'), וראיתי גירסא שלישית בארחות חיים להר"א מלוניל בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (הל' ט' באב אות כ"ד כך הגירסא בשני הדפוסים פיריגצי תק"י וירושלים תשט"ז ובשני הכתבי יד אוקספורד בודלי ב' אלפים שס"ו וירושלים י"ב מ'), וגירסא רביעית ראיתי בסדר רב עמרם גאון בעשרים וחמש בו נהרג רשב"ג

ונשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו (דף ל"ד ע"א), וגירסא חמישית ראיתי במגילת התעניות כתב יד בעשרים וחמשה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ור' חנניה סגן הכהנים וכו' אלול בשמונה באלול וכו' בתשעה בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו (קזנטינה קל"ז) ולשני הגירסאות הללו אין לנו בסיון אלא שני תעניות, וגירסא ששית ראיתי בטור כתב יד בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (אוקספורד בודלי תרצ"ח) וכך הגירסא גם בצדה לדרך לתלמיד בן הרא"ש (מאמרו ה' כלל א' פרק ח' בכל הדפוסים והכתבי יד), וגירסא שביעית ראיתי בטור כתב יד אחר בכ"ח בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו' (אוקספורד בודלי ת"ש) ולשני הגירסאות הללו מצאתי סימוכין בכתבי יד דמגילת תענית (ששון שס"ח ו' בכ"ו אוקספורד בודלי תתק"ב א' בכ"ח), והנה בריבוי הנוסחאות ריבוי הבידור שאין כאן קבלות שונות אלא שיבושים, ולא נתקבלו שבעה קבלות ביום התענית דשריפת רבי חנינא בן תרדיון אלא ששה שיבושים וקבלה אחת, ועלינו הבידור בסייעתא דשמיא, והנה זכינו למחזור ויטרי (סימן רע"א) וראבי"ה (סימן תתפ"ט) ובה"ג (של אספמיא הנדמ"ח ברלין תרמ"ה) ושלנו בכל הדפוסים ובכתבי יד ואט"י ש"ד מילאנו אמברוזיאנה (י"ד ח') וספר חסידים לרבינו משה הכהן בן אחותו של הרא"ש (אות צ"ה בכל הדפוסים ובכת"י אוקספורד בודלי ב' אלפים רפ"ז א' א') וכל בו (ס' ס"ג בכל הדפוסים וכת"י) ובכולן כתוב הגירסא כמו בטור שלנו בשם הבה"ג דיום התענית דשריפת רבי חנינא בן תרדיון הוא בעשרים ושבעה בסיון, ונראה שזו הקבלה האמיתית, ושאר הימים לא קיבלנו בהם תענית, וחלק מהם שיבושים בעלמא, וכגון

יום כ"ח שאינו אלא שיבוש בטור אחד ובמגילת תענית אחת וכמו שמוכח משאר הכתבי יד הקדומים של הטור ומגילת תענית שבכולן הגירסא כ"ז בסיון, ולכן יום כ"ו נראה ג"כ לשיבוש בעלמא, ואף שאי אפשר לנו להחליט השיבוש מתוך ספרי הצדה לדרך עצמו נראה להגיה ע"פ הטור ומגילת תענית המוגהים שאחריהם נמשך הצדה לדרך, וכן יום כ"ט שבארחות חיים נראה להגיה ע"פ הכל בו שדרכו להמשך אחריו, והגירסא שבסדר רב עמרם גאון שיבושו הוחלט בסדר רב עמרם גאון הנדמ"ח ע"פ כת"י אוקספורד (ירושלים תרע"ב) ותרע"ג ח"ב דף ע"ד) ששם נתברר שחסר בנדפס מלפנים ולא כפי שהוגה אלא כך צ"ל רשב"ג [ור'] ישמעאל בן אלישע ור' חנינא סגן הכהנים בעשרים ושבעה בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וכו', ואמנם היום תשעה באלול לתענית שריפת רבי חנינא בן תרדיון שבמגילת התעניות הנ"ל אינו שיבוש אלא קבלה אחרת שחולק על הקבלה שלנו, ויש שם הרבה תעניות שלא קיבלנו במסורת שלנו כלל (וכמו שביארנו בס"ד במאמר קביעות התעניות שבטלו) וכן היום כ"א סיון שבמדרש תלפיות הנ"ל הוא קבלה אחרת וקבלת הגאונים והפוסקים הוא כ"ז בסיון, וכך הוא גם בסידור מחזור רומניא (ויניציאה ר"פ) ובשאר סידורים עד היום הזה, סוף דבר יום כ"ח סיון נשתבש בו ספר טור אחד וספר מגילת תענית אחד וכן שאר הימים הנ"ל הם או שיבוש או קבלה אחרת והימים כ"ג כ"ה כ"ז בסיון הם הימים שראוי להתענות בהם וכפי שנמצא בסידורים ומחזורים וכפי שמקובל בידיו קבלה גמורה מהראשונים שקבלו יום זה מהגאונים איש מפי איש עד לחז"ל הקדושים שתקנו להיותם ימים שראוי להתענות בהם. עכ"ל.

קריאת פרשת שלח קודם כ"ט סיון

סיון, ואם שבועות חל ביום ששי קוראים פרשת שלח בכ"ח סיון. וי"ל דקריאת פרשת שלח מישך שייך להתעוררות ימי שילוח המרגלים בימים שאחרי הקריאה.

אלא דזהו דוקא בחו"ל, אבל בא"י אם שבועות חל ביום ראשון (ושמיני של פסח היה בשבת) קוראים פרשת שלח ב"ט סיון, ואם שבועות חל ביום ששי (ויום שני דשבועות היה בשבת) קוראים פרשת שלח בכ"א סיון. וצע"ע בזה.

במס' פסחים דף קיא ע"ב ובעוד מקומות, הוא מיוסד על הא שהם ימי הילוך המרגלים. ולפ"ז לכאורה גם כ"ט סיון צריך להיות יום השייך לפורעניות, דהא גם כ"ט סיון הוא יום מימי הילוך המרגלים. וצ"ע.

הנה בדרך כלל בחו"ל תמיד קוראים פרשת שלח בשבוע שלפני כ"ט סיון, דאם שבועות חל ביום ראשון קוראים פרשת שלח בכ"ז סיון, ואם שבועות חל ביום שני קוראים פרשת שלח בכ"ה סיון, ואם שבועות חל ביום רביעי קוראים פרשת שלח בכ"ג

הנה מבואר במס' תענית דף כט ע"א דמכ"ג סיון עד כ"ט סיון היו הז' ימי הסגר של מרים, ומבואר שם דאח"כ בכ"ט סיון נשלחו המרגלים, והלכו למ' יום וחזרו בט' באב. והנה אף שנתבאר שם דנשלחו המרגלים בכ"ט סיון, אפשר דלית מזה נפק"מ לדורות, דאפשר דלא נאמר איזה ענין להתייחס ליום שילוח המרגלים.

אבל עיין בספר בני יששכר מאמרי חדשי תמוז אב מאמר א' שביאר דזה שימי תמוז הם ימי פורעניות (אפילו קודם י"ז בתמוז, וכמבואר

גליון זה מוקדש

לרפואת הרה"ג ר' ישראל בונים בן חיה רויזא שליט"א

אותלחופת
עימוד שוהפך טקסט ליצירה
otf74041@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עוד הבית

החלוקה הגדולה של ספרי המחבר
בתי כנסת, מדרש, כוללים וישיבות, ואוצר הספרים
זכאים לקבל ספרים בחינם, וללא עלות משלוח
המלאי מוגבל! הזריז נשכר!
לפרטים ניתן לפנות למוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33 • bloyseforim@gmail.com
כמו"כ ניתן לרכוש את הספרים בתשלום סמלי

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל
ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל

שיעורי ליל שבת

שיעור מוריניו רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 253 – תשפ"ה

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

מתקרב שאמו דורשת שיקח פלאפון ביציאה מביתו בשבת קודש ואינו יכול להשאיר כל השבת בביתו הרחוק מקדושה ושמירת שבת

נשלח להעביר סכום כסף גדול ורוצה לטלטלו בשב"ק מחשש שיגנב

מעשה שהיה ביהודי תושב א"י שטס לפקוד את קברי הצדיקים בפולין ונתבקש להעביר סכום כסף גדול לאחד היהודים המגיעים לשם מארה"ב, אך כשהתקרבה השבת והיהודי מארה"ב לא הגיע טלפן אותו יהודי לאחד הרבנים ושאל האם יש לו עצה לקחת הכסף עמו בשבת דאם ישאיר את הכסף באכסניה סיכונים רבים שהכסף יגנב.

והשיב לו אותו רב שיוכל לטלטל את הכסף בשבת אם יניח את הכסף דוקא בכיס המכנסים, ולא יוריד אותם כל השבת, ובנוסף יתפור את כיס המכנסים בהם מונח הכסף.

ומסתבר שאותו רב פסק את פסקו ע"פ המג"א (המובא בפנים השיעור) שהתיר לטלטל מעות בכיס המכנסים, ומה שהוסיף שישאיר עם המכנסים במשך כל השבת ולא יורידם כלל, לכאורה זהו כדי להרויח השיטה המובאת ברמ"א (בסי' רסו' סעי' יב ובמ"ב שם) שאם כבר המוקצה בידו יכול ללכת עמו לכל מקום שירצה עד שיניחו, וכך אף אם נחשוש לדעת הרמב"ם שאין להניח מעות בכיס אלא יש לנערם מ"מ נרויח שיטה זו (אף שלא נקטינן כך להלכה רק בכלי שמלאכתו לאיסור או בסכין של מילה ע"י ביאווה"ל שם) ויהא מותר לטלטל המכנסים והכסף, כיון שלא הניחם כלל במשך כל השבת.

ומה שהורה לתפור את הכיס זהו משום 'שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה' ויש חשש שבטעות יכניס ידו לכיסו ויטלטל הכיס והמעות, וכבר כתב המ"ב שם בסוגריים על דברי המג"א "ומכל מקום אסור להכניס ידו בהכיס דעל כל פנים הכיס נעשה בסיס להמעות ואפילו לאחר שהוסרו המעות משם".

דהכינס נעשה בסיס להמעות, מכל מקום מותר לטלטל הבגד אף בעוד שהמעות מונח בכיס, דהבגד לא נעשה בסיס הואיל ואינם על עיקר הבגד, ומבואר שאפילו במעות שהם מוקצה מחמת גופו מותר לטלטל הבגד ואין צריך לנערם.

והטעם שלא נחשב טלטול מן הצד לצורך דבר האסור משום שלא מטלטל המכנסים לצורך המעות אלא לצורכו, ואגב זה נמשכים המעות והרי זה נחשב טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

נשאלתי ע"י אברך הלומד עם בחור מתקרב במסגרת בתי המדרש של 'לב לאחים', ואותו מתקרב שהתחיל לשמור שבת ולקיים את המצוות נהג כל שבת לשהות שעות רבות בבית הכנסת הסמוך לביתו, אך בגלל המצב הביטחוני דורשת ממנו אמו לקחת עמו את הפלאפון לכל מקום, ועתה הוא נמצא בין הפטיש לסדן דאם ייצא מביתו יעבור על איסור טלטול מוקצה, אך מאידך להשאיר בביתו הרחוק מקדושה ושמירת שבת זה קשה מנשוא.

ושאלה זו אינה רק הלכתית גרידא אלא היא ג"כ שאלה השקפתית דגם אם מבחינת הלכה הדבר מותר, עדיין יש לדעת האם ראוי בכלל להתיר לו מכל סיבה שהיא לצאת עם פלאפון בשבת קודש.

ויש להדגיש שמדובר במקום שקיים בו עירוב מהודר כך שאין איסור הוצאה בטלטול הפלאפון, והבעיה היא מצד איסור מוקצה בלבד.

והנה שני נידונים יש בטלטול הפלאפון, האחד משום 'בסיס לדבר האסור' שהבגד שבו מונח המכשיר נהפך לבסיס מחמתו, והשני משום איסור טלטול הפלאפון עצמו.

ובענין בסיס יש חילוק בין כיס החולצה לכיס המכנסים, דכיס החולצה כיון שהוא חלק בלתי נפרד מהחולצה עצמה אם יניח בו מוקצה תהפך החולצה כולה לבסיס שהרי המוקצה מונח על הבגד ואסור לטלטלה, אך כיס המכנסים כיון שהוא חלק נפרד מהמכנסים ורק תפור אליו, גם אם יניח מוקצה בתוכו לא יהפכו המכנסים לבסיס ומותר לטלטלם כיון שהמוקצה לא מונח על עיקר הבגד, וחילוק זה מבואר במ"ב (סי' ש"י ס"ק כ"ט ול', וע"ע באורחות שבת (ח"ב עמ' קנח) שמאריך בזה).

ומטעם זה דעת המג"א המובא במ"ב שם שמותר לטלטל מעות המונחים בכיס המכנסים דאין המכנסים נחשבים בסיס, ונלמד דינו מדין מוכני המובא שם, ועל כן יש להתיר לו להניח הפלאפון בכיס המכנסים בערב שבת ולצאת מביתו דזה מותר אף במניח המוקצה מערב שבת לצאת עמו בשבת וכמוש"כ המ"ב שם וז"ל "ודע עוד, דלאו דוקא שכח, דאפילו אם הניח מעות בכוון מבעוד יום ודעתו היה שישאיר שם כל השבת, אף

אלא שדעת הרמב"ם שאין לטלטל מעות בכיס וצריך לנערם וכמוש"כ המ"ב שם 'ומכל מקום אם אפשר בנער יראה לנער מתחלה, דיש סוברין דאף שהמעות אינם על עקר הבגד, גם כן צריך לנער קודם שיטלטל הבגד', והיינו שאם אפשר יש לחשוש לדעת הרמב"ם דיש לנער המעות קודם טלטול הבגד (עי' שעה"צ שם) וא"כ אין עצה זו לכתחילה אך במקרה זה נחשב צורך גדול ויש להתיר לו לקחת הפלאפון בכיס.

אך נראה שיש עוד היתר בזה, דיש לעיין אם פלאפון נחשב כלי שמלאכתו לאיסור או מוקצה מחמת חסרון כיס, ולכאורה יש לחלק בין מכשיר 'חכם' ויקר למכשיר זול, דמכשיר זול אינו נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס כיון שלא נזהרים כ"כ לשומרו ואינו אלא כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו [ואף שמצינו מחלוקת בכלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שימושי היתר, סתמא נקיטת הפוסקים לקולא, מה גם שאולי מחמת השעון מעורר נחשב שאף בפלאפון ישנם שימושי היתר] ואף בפלאפון 'חכם' ויקר משתנה הדבר מאדם לאדם, דישנם שמקפידים עליו מאוד ואצלם יחשב למוקצה מחמת חסרון כיס שאסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו, אך ישנם אנשים שאף בזה לא מקפידים כ"כ ונותנים לילדיהם הקטנים לשחק בו ולהם יחשב הדבר רק לכלי שמלאכתו לאיסור.

והנה אם ננקוט שפלאפון נחשב רק ככלי שמלאכתו לאיסור, יתכן שאם מטלטל את הפלאפון כדי שיוכל לצאת מביתו נחשב הדבר כטלטול לצורך גופו, ואף שאין מטלטל את הפלאפון לצורך שימוש של היתר בגוף הפלאפון אלא שע"י הפלאפון מתאפשר לו לצאת מן הבית גם זה נחשב צורך גופו, וכמו שפסק הגרש"ז אויערבך זצ"ל דטלטול לצורך מקומו הוא לאו דוקא שצריך את המקום אלא גם שצריך שהכלי שמלאכתו לאיסור לא יהיה במקום, כגון פלאפון שהוא גם שעון מעורר שמפריע לשנתו ג"כ נחשב צורך מקומו [ועי' שש"כ פ"כ אות כ"ה שמביא בשם חכ"א שאם מונח פטיש על השולחן ומתבייש כך מאורחים, ולא יכניסם לחדר בגלל המוקצה נחשב לצורך מקומו].

ולפני עשור שנים באה שאלה דומה והצעתי את הדברים קמיה מו"ר רבינו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ואמר שאם נתיר לו דבר כזה נבוא בסוף להתיר לו ר"ל לאכול דבר אחר, ולשאלת נכדו ידידי הג"ר אליעזר שטיינמן שליט"א הלא בבית יהיה לו נסיונות קשים של חילול שבת ושאר עבירות, אמר מרן זצ"ל בפסקנות 'לכך נוצרת' לעמוד בנסיון, וזהו לו רגע המבחן לראות אם עומד בנסיון ובוחר בחיים!

גדול המצווה ועושה

"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים"

ובקרא להלן "ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישארו במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים" (יג-כג), וברש"י שם "ממשמע שנאמר וישארו במוט איני יודע שהוא בשנים מה תלמוד לומר בשנים בשני מוטות הא כיצד שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפריה משונה כך עמה משונה".

וצ"ב כיון שנצטוו ע"י משה 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ' היאך יכולים יהושע וכלב לעבור על צווי משה ולא לקיימו, ומה טענה הוא לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו, אדרבה שהם יהושע וכלב יביאו מפרי הארץ ויתכוונו לטובה?

ושמעתי לבאר, דהנה משה ציוה להם "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" וצ"ב מה צריך להתחזק כדי לקחת מפרי הארץ, אלא שידע משה שהיות שיצוה על כך ויהיו מצווים יגיע היצה"ר וירפה אותם שכן "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה" (קידושין דף ל"א ע"א), ולכן ציוה אותם משה והתחזקתם שיתחזקו לקיים את המצוה אפילו שע"י הצווי ירגישו רפיון, אבל יהושע וכלב לא הרגישו מניעה מלעשות את המצוה אלא אדרבה הרגישו קלות מיוחדת לעשות את המצוה והבינו שלא על זה ציוה משה שהרי לא מתקיים בזה והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

והנה בשבת (ט' ע"ב) איתא דלא יאכל לפני תפילת המנחה אבל אם התחיל אין מפסיק, ואמרינן בגמ' דמאמתי נחשב שהתחיל בסעודה משיתיר חגורתו ולא הצריכו לחגור ולהתפלל, ומתקיף רב ששת טריחותא למיסר המיינה (וכי טירחא היא לחגור חגורתו שיהא נחשב כהתחלת אכילה) ועוד (יש להקשות) ליקי הכי ולילי (יעמוד כך כשחגורתו מותרת ויתפלל) ומתרת הגמ' משום שנאמר "היכון לקראת אלקיך ישראל".

וצ"ב דתירוצ' הגמ' לא מהני רק לקושיא השניה דיתפלל בלא חגורה וע"ז מתרצת הגמ' דיש מצוה לחגור חגורה כדי להתפלל, אבל עדיין קשה הקושיא הראשונה שאין זו טירחא לחגור חגורה כדי להתפלל, ואמר בזה האדמו"ר רבי בונם מפשיסחא זצ"ל דהתירוצ' הוא גם על הקושיא הראשונה דכיון שיש מצוה לחגור חגורה דכתיב "היכון לקראת אלקיך ישראל" ממילא זהו טירחא דכשיש מצוה מגיע מיד קרירות לעשיית המצוה.

וכן אמרו בשם מרן החזו"א זצ"ל, כי המציאות מוכחת שמאד קשה למצוא 'אתרוג' בלא שום 'בלעטיל' זה רק כהיום שיש 'הידור' לקחת אתרוג שאין בו כלל בלעטליך, אך אם היה הידור מצווה שיהיה על האתרוג 'בלעטליך', אזי לא היינו מוצאים אפילו אתרוג אחד עם בלעטיל, כי תמיד מנסה היצר להצר רגלי עושי מצוה.

שערים מצוינים

מכתבי מורינו הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

עלון מס' 48 | פרשת שלח

הערות בדיון מצות ציצית

כדין כסות יום ולילה, והשיב דיתכן דזה לא אמרין, כיון שהוא שינוי ממה שמיחד עכשיו, אבל קטן לכשיגדל לאו שינוי הוא ממה שמיחד עכשיו עכ"ד, ור"ל דכשמשמש לכסות לילה, ראוי הוא אף לשימוש יום אלא שיחדוהו ללילה, נמצא דכשמשנהו לאחר זמן לשימוש היום, שינוי הוא ממה שהיה מיוחד עד עכשיו, משא"כ בקטן דעומד גם עכשיו לשימוש בזמן שיגדיל, רק שאינו ראוי עדיין לשימוש זה משום כן אין זה שינוי ממה שמיחד עכשיו ודו"ק.

מה שיש לדון דכל שאינו מחוסר מעשה כדי לבא לידי חיוב כי אם מחוסר זמן אין בו משום תולמ"ה

ויש לבאר במה שאמר מו"ר זצ"ל דכשמיחד לקטנותו ולגדלותו אין בו משום תולמ"ה, אף שהגדלות באה לאחר זמן ולעת עתה עומד לשימוש הקטן, דגרע מי שעושה בפטור, [וכגון כסות לילה שהטיל בה ציצית], דאית ביה משום תולמ"ה, למי שעושה קודם זמן החיוב, די"ל דזמן ממילא קאתי ולית ביה משום תולמ"ה, וכן מבואר בבית מאיר או"ח סי' י"ד שכ' דמשמע במ"א דכשמיטיל ציצית בטלית שאולה תוך ל' יום דפטורה מן הדין, יוצא בה אף לאחר ל' דחייבת מדרבנן, ודן שם דכמו"כ בשוכר בית בחו"ל וקבע בה מזוזה בתוך ל' יום, דאף דחיוב ליכא רק לאחר ל' מ"מ אין בו משום תולמ"ה, וביאר שם די"ל דלא שייך תולמ"ה אלא במחוסר מעשה כדי לבא לידי חיוב, משא"כ זמן דממילא קאתי ע"ש, ועי' בעיקרי הד"ט יו"ד ריש סי' ל"א דמייתי כן מס' אגורה באהלך, ומיהו יעויין במנח"ח מצוה תכ"ג סק"ב שנסתפק בזה, וביד הקטנה פ"ב מהל' מזוזה במנחת עני סק"ה מבואר דס"ל דיש בה משום תולמ"ה, ולאחר ל' צריך ליטלה ולחזור ולקובעה, עוד יעויין במזוזות ביתך סי' רפ"ו שעה"צ ס"ק קנ"ו שכ' מו"ר זצ"ל דלדעת רש"י דשוכר חייב מן התורה, השוכר בית בארץ ישראל [דחייב לקבוע מיד מדרבנן ומשום ישוב א"י] אינו צריך להוריד המזוזה ולחזור ולקובעה לאחר ל' יום כשמגיע שעת חיוב דאורייתא לדעת רש"י עכ"ד, ומיהו דעת מו"ר דהתם מטעם אחר אי"צ להוריד המזוזה, דכיון שדעתו לדור בה אף לאחר ל', חשיב הבית בר חיובא וממילא שייך להזדרז ולקיים המצוה, וכמבואר דבר זה באורך בפרשה סדורה סי' נ"ח ע"ש, [וע"ע במזוזות ביתך סי' רפ"ו בשער הציון שם ס"ק קמ"ג על מש"כ במזוזות ביתך שם סקע"ג דדעת רוב הפוסקים דשוכר ושואל אין חייבין במזוזה כי אם מדרבנן, וז"ל ולפי"ז בית שכור וחזר וקנאו אפשר שיש להוריד המזוזה ולחזור ולקובעה, כיון שעתה מתחייב מן התורה, אמנם עי' בנחלת צבי סוף סי' רצ"א שמיקל בזה, והבאנוהו לקמן במ"ב סי' רצ"א סקי"ד וכו', ועי' בס' לחם הפנים מבעל קש"ע סי' קי"ד ס"ב שכ' דכשמוכרים לגוי בפסח חדר עם חמץ, אפשר שצריך להוריד המזוזה אח"כ ולקובעה עכ"ל, ונידון זה חלוק מנידון הנ"ל שהרי היה מחוסר מעשה כדי שיוכל לבא לידי חיוב וק"ל].

בדין בית של קטן שקבעו בו מזוזה והגדיל הקטן אם יש בו משום תולמ"ה, ואם יש חילוק בין היכא שקבעו הקטן לבין היכא שקבעו הגדול עבור הקטן

וכזאת יש לדון עוד בבית של קטן דאיתא ביו"ד סי' רצ"א דמחנכים את הקטנים לעשות מזוזה לפתניהם, ומאחר שאין חיובו אלא

בדין טלית קטן המיוחדת לשינת הלילה שהטיל בה ציצית, ורוצה לשנותה ולייחד אותה ללבישת היום, אם יש לחוש שציציותיו פסולין, דבעוד שהיה מיוחד ללילה היה פטור מן הציצית, ואית ביה משום תעשה ולא מן העשוי

ראיתי בזה מכתב שכתב מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל לחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וז"ל כסות המיוחדת ללילה שהטילו בו ציצית ועכשיו רוצה לייחדו לכסות יום אם צריך להוציא הציצית ע"כ, והשיבו מרן הגרי"ש א"א זצ"ל בזה"ל הפמ"ג סי' י"ח נשאר בזה בצ"ע, ומסתברא דלדעת הרא"ש יש בזה משום תולמ"ה, וכן הכריע בתשו' נאות דשא סי' ס"ב עכ"ד, ובביאור הדברים עי' בפמ"ג סי' י"ח מ"ז ססק"א וז"ל עוד רגע אדבר שנסתפקתי אם ייחד כסות ללילה ועשה בו ציצית דפטורה אז, ואח"כ נמלך וייחדה לכסות יום, אי הוה תולמ"ה הואיל ובעת שעשאן היתה פטורה, או דלמא כיון דלאו מחוסר מעשה לא הוה תולמ"ה, וצ"ע כעת עכ"ד. ובכח"ח אות ג' מיייתי משו"ת נאות דשא סי' ס"ב דאין חילוק בין נעשה בפסול לבין אם נעשה בעת שהיתה פטורה שלא לצורך, דבכולהו שייך תולמ"ה ופסול ע"ש, והיכא שהיתה מיוחדת ליום והטיל בה ציצית ואח"כ יחדה לכסות לילה ושוב חזר וייחדה ליום, שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל דלא בריא אם אית בה משום תולמ"ה, כיון שבתחילתה נעשית בהכשר עכ"ד, וראיתי בכף החיים סק"ד ובדעת תורה סי' י"ח דמייתו להנאות דשא סי' ס"ד שדן בזה וכתב דכיון שמתחילה נעשו בהכשר בעודה כסות יום, וכשביטלה ג"כ לא נפסלו אלא שהיו שם שלא לצורך לא הוי תולמ"ה עכ"ד.

בדין טלית המיוחדת לקטן אם יכול ללבושה כשיגדיל

והנה כתב החזו"א סי' ג' סקל"ד [והו"ד בשונה הלכות סי' ט"ז דין י"ח] דטלית המיוחדת לקטן פטורה מדאורייתא ואינה חייבת אלא מדרבנן, משום מצות חינוך של הקטן, וכתב דאפשר שבסתמא עומדת גם לגדול דרך עראי ע"ש, ויל"ע ממש"כ הביה"ל ריש סי' י"ד ד"ה להצריך אנשים, דקטן לעצמו מותר להטיל ציצית אם הגיע לחינוך, ויותר נראה דאפי' אם כבר נעשה גדול בן י"ג שנה אי"צ להתיר ציציותיו אם יודע בעצמו שהטילים אז לשמה עכ"ד, ולכא' כשהקטן מטיל לעצמו, בודאי טלית זו מיוחדת לו, שהרי אין הגדול יכול לסמוך על עשייתו [בשלא היה גדול עומד על גביו, עי' מ"ב סי' י"ד סק"ד], וא"כ קשה דאמאי אי"צ להתיר ציציותיו משהגדיל, והלא בקטנותו לא היתה מחוייבת מן התורה, והו"ל תעשה ולא מן העשוי, ודמיא לכסות לילה שיחדה ליום [דה"נ לאו מחוסר מעשה הוא] שהכריע בנאות דשא דאית ביה משום תולמ"ה, ושמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל די"ל דקטן שעושה ציצית בבגדו, כיון שעתיד ללבושה גם לכשיגדל, דמי לכסות יום ולילה, שהרי מיוחדת לו לקטנותו ולגדלותו, ואף שהגדלות באה לאחר זמן לא אכפת לן בזה, ומיהו אם הרגילות שמחליפים כל שנה או יותר, ואין עומד לזה שילבשנה בגדולתו, ושוב אירע שבא להלבישה בגדולתו, י"ל דבכה"ג שפיר אית ביה משום תולמ"ה עכ"ד, ושאלתי למו"ר זצ"ל אם כזאת נימא ג"כ בכסות לילה, שאם תהיה דעתו לאחר שנה לעשותה כסות יום, דתהא חייבת מעתה

דכשקבעה קטן פסולה, הביא רבינו בשעה"צ שם משדי חמד [מערכת המ"ם כלל קל"א כרך ה' עמ' ל"ד], ויעו"ש דהטעם משום דס"ל דקביעות המזוזה אינה הכשר מצוה כי אם עיקר המצוה, ולכא"י"ל דעד כאן לא כתב דפסולה אלא כשהקטן קובע עבור הגדול, דכיון דהקביעה עצמה מצוה, י"ל דצריך שליחות וקטן לאו בר שליחות, אבל כשקבעה הקטן בביתו לא שייך זה, ומה שיש לדון עוד דכיון דהקביעה מצוה בעינן כוונה למצוה וקטן לאו בר כוונה הוא, י"ל דכל שהקטן יודע בעצמו שקבעה בקטנותו לשם מצוה שפיר דמי, וכמבואר בשו"ת הלכות סי' י"ד דין י"ב, וע"ע בזה בדעת נוטה ציצית תשו' תס"ה. וע"ע בזה בחוט שני סי' רפ"ט סק"ט וז"ל מסתברא דהקובע מזוזה בבית החייב במזוזה אך הבעלים היו פטורים כגון קטן, דאין בזה חסרון דתעשה ולא מן העשוי, ואי"צ לקבוע שוב כשהקטן הגדיל, והטעם מפני שלא היה חסר בזה עשייה של הבית לחיוב מזוזה, רק דאין כאן בעלים לחיוב מזוזה עכ"ל.

מדברנו, יש לדון אם לכשיגדיל דנעשה חיובו מן התורה אית ביה משום תולמ"ה, ושאלתי למו"ר זצ"ל דלכא"י לפמשנ"ת י"ל דכיון דעומד לזה הוי כמי שמיוחדת לו לקטנותו וגדלותו, ולית ביה משום תולמ"ה, והסכים לזה, וכן מבואר בנחלת צבי על גליון השו"ע שם דאין בו משום תולמ"ה, ומיהו יעויין במזוזות ביתך סי' רצ"א סק"ד שכתב מו"ר זצ"ל להעיר על מש"כ הנחלת צבי ממש"כ בשדי חמד דכשקבע המזוזה ע"י חרש שוטה וקטן וגוי פסולה, א"כ לפי"ז כשיגדיל צריך להורידה ולחזור ולקבעה, וכ' דאולי כוונת הנחלת צבי דוקא כשבקטנותו קבע לו הגדול את המזוזה עכ"ד.

וע"ע בזה בשו"ת תורה לשמה סי' ש"ז שצייד כהנחלת צבי דכשיגדיל הקטן אי"צ להורידה, ולפי שאין קביעות המזוזה כי אם הכשר מצוה, אך מסיק שם ומיהו על צד היותר טוב מאחר דהמזוזה נבדקת פעמים בשבע שנים יסירנה כדי לבדקה ויחזור ויקבענה עכ"ד, והנה מקור הדין

במש"כ האר"י ז"ל דעפ"י הסוד יש לשכב בלילה עם הט"ק, אם צריך שישן דוקא בטלית המיוחדת אף ליום

ללבוש טלית קטן המיוחד לשינת הלילה, והשיב בזה"ל לישן בלילה עם טלית קטן המיוחד ללילה אין בזה ממש, כי הוא פטור מציצית, ואם רוצה לישן עם הט"ק כמ"ש האריז"ל ישן עם זה שהולך גם ביום עכ"ד, ועי' בא"ר סי' כ"א סק"ד שכ' הטעם למש"כ האר"י ז"ל דזה כדי שלא יהיה בלא מצות ציצית אפי' רגע אחד, ולזה פשוט דבעינן שילבש ט"ק המיוחד גם ליום, דאל"כ פטור מציצית וכמש"כ מו"ר זצ"ל, ויעויין בכף החיים סי' כ"א אות ט"ו שהעתיק משער הכוונות בדרוש א' של תפלת ערבית דיועיל מאד לבטל כוחות החיצונים, והגר"ז בסידורו כתב דהמזדקקים נוהגים לישן בט"ק כדי שאם יישן על היום לא יהיה ערום בלא מצוות, וגם לא יצטרך ללבוש קודם נט"י לעבור על קדושת הזוהר שנתבאר בדין השכמת הבוקר עכ"ד ע"ש.

עוד יעויין במ"א סי' כ"א סק"ב דמייתי שהאר"י הביא ראייה לדין זה, מהאי דאמרינן פ"ד דמנחות כיון שראה דוד עצמו ערום בבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום מן המצות, וקשה למה לא אמר כן בלילה שהיה ג"כ ערום, אלא ע"כ שהיה שוכב בטלית קטן ע"כ, ובהג' הגרעק"א כתב ע"ז דלפי"ז יהיה מוכח שיטת הרא"ש ריש סי' י"ח דכסות יום בלילה חייב, דאילו להרמב"ם דפטור, א"כ איש שהיה שוכב בלילה בטלית קטן הא מ"מ הוא ערום מן המצות, דאין לו קיום מצות ציצית כיון דפטור מציצית בלילה עכ"ד, ובס' מנהג ישראל תורה כ' דמזה מוכח דכדי לקיים דברי האר"י צריך לישן בט"ק שלו בשם ביום דבמיוחד ללילה לכו"ע אינו מקיים מצוה כלל, [ולכא"י יש לדחות דאף אמנם דע"כ דוד המלך עשה כן כדי לקיים על ידה מצוה, מ"מ שמא הטעם עפ"י סוד אינו משום קיום המצוה, וכדלהלן בתשו' הגרש"א זצ"ל], וכ"כ בצמח צדק החדשות ובדרכי חיים ושלום אות ל"ח, וכן הובא הוכחת הגרעק"א באשל אברהם מהדו"ת, והוסיף שם עוד טעם על מה שיש לישן בט"ק המיוחד גם ליום, משום חשש איסור בל תוסיף דמלבוש המיוחד ללילה דלכו"ע אין בו מצוה אם לובשו נראה כמוסיף ע"ש (והאריך בזה גם במהדו"ק וכו'), אולם במנהגי קול אריה הובא דהגאון קול אריה לא חשש ע"ז והיה לו ט"ק מיוחד לשינה עכ"ד, וע"ע בס' שיח הלכה סי' כ"א אות ט' בתשו' הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אות כ"ד שכ' דיתכן שעפ"י סוד שפיר יש מקום לישן בלילה עם ט"ק של לילה, אפי' אם הוא ודאי פטור מציצית, דמ"מ הוא מחבב בכך את הציצית, וגם יתכן דהוא מפני שתיכף עם קומו בבקר מהשינה יקיים מצות ציצית עכ"ד, ע"ש מש"כ עוד בזה, ומש"כ דיתכן דהוא מפני שתיכף עם קומו בבוקר מהשינה יקיים מצות ציצית, כוונתו להצד שהעלה שם בס' שיח הלכה דכיון שישנים בו גם לאחר עלות השחר מיקרי בגד המיוחד ללילה ויום וכן נראה מהמשך דבריו שם, וכבר כתבנו לעיל דזה דלא כהאשל אברהם [בוטשאטש] והחזו"א דס"ל דלא חשיב מחמת זה ככסות המיוחד גם ליום ועיין.

יעויין באשל אברהם להג' מבוטשאטש סי' כ"א מש"כ לדון אודות שינה בלילה בט"ק המיוחד ללילה, ד"ל דכיון דפטור יש לחוש בו משום בל תוסיף, ע"ש מש"כ בזה, וע"ע שם על המ"א סק"ב וז"ל כתבתי במק"א אודות לישן בטלית קטן בלילה, שראוי שיהיה כסות המיוחד גם ליום ולא מיוחד רק ללילה, שגם ברגיל לישן בו כמה שעות אחר עלוה"ש ונץ החמה, מ"מ הו"ל כסות לילה, כדקי"ל גבי סדין שפטור עי"ז מציצית, כי כוונת הארי ז"ל לישן בציצית היה רק כדי לקיים מצות ציצית, להסוברים דכסות המיוחד גם ליום חייב גם בלילה, משא"כ כסות לילה ממש הרי לכו"ע אין בו מצות ציצית, וע"ש מש"כ עוד בזה, ומש"כ דאף שרגיל לישן בה כמה שעות אחר עלות השחר מ"מ הו"ל כסות לילה כדאיתא בשו"ע סי' י"ח ס"ב גבי סדינים, כוונתו דמבואר בשו"ע סי' י"ח ס"ב דסדינים אע"פ שאדם ישן בהם בבוקר אין מטילין בהם ציצית, ועי' מ"ב סק"ח דכסות לילה מיקרי כיון דעיקר תשמישן בלילה, אך כתב דאין טעם זה מספיק לדעת הרמב"ם דכסות לילה חייב ביום ע"ש מש"כ בזה, ובחזו"א סי' ג' סקל"ה כתב דכיון דשינתו ביום נמשכת מן הלילה חשיב תשמיש עראי ושפל וגרע מיחידה ללובשה עראי ביום ע"ש.

מיהו יעויין במשמרת שלום [קאדינאב] סי' ג' ס"ה שהביא שאביו היה ישן בט"ק המיוחדת לילה אלא שמטעם זה לא היה פושטה מיד בבוקר, וע"ע במעורר ישנים דף י"ב שכתב דיש לדקדק להטיל הציצית בט"ק המיוחד ללילה, בימות הקיץ שישנים בו גם ביום, ואם עשו בו הציצית בחורף שישן בו רק בלילה ולא ביום כלל, שהוא עומד בעוד לילה וביום אינו ישן כלל, יש לפקפק בימות הקיץ שאז ישן בו גם ביום מחשש תעשה ולא מן העשוי עכ"ד, ונראה מדבריו דכל שנמשך בשינתו גם ביום י"ל דהו"ל כסות יום ולילה וחייב בציצית, [וי"ל דסדינים שאני משום דלא חייבה התורה רק דרך מלבוש או דרך עיטוף לא דרך העלאה בעלמא, עי' מ"ב סי' י"ח סק"ח] וזה דלא כמו שנתבאר לעיל דדעת האשל אברהם והחזו"א דמה שנמשך בשינתו מן הלילה הוי תשמיש עראי שפל וגרע מיחידה ללובשה עראי ביום, עוד יש להעיר במש"כ דכשעשו הציצית בחורף יש לפקפק בה בימות הקיץ מחשש תולמ"ה, דלכא"י אפי' אם נימא כדבריו דבימות הקיץ חייבת, יש לדון דכיון שמתחילה עמד לזה לשמש גם בימות החמה, חשיב כבר עתה ככסות העשוי לשמש גם ביום, ולית ביה משום תולמ"ה, שהרי השימוש בימות החמה נמשך כהמשך לשימוש בימות החורף, ודמי לכסות של קטן שנתבאר לעיל שיכול להמשיך ולהשתמש בה בגדלותו, דחשיב כמי שמיוחדת לו מתחילה לקטנותו ולגדלותו, ואין בה משום תולמ"ה, ושאלתי זה למו"ר זצ"ל והסכים לזה.

בהטעם למש"כ האריז"ל דיש לשכב עם טלית קטן בלילה

הנה מו"ר זצ"ל נשאל ג"כ בזה אם כדי לצאת דעת האר"י ז"ל אפשר

במש"כ האר"י ז"ל דעפ"י הסוד יש לשכב בלילה עם הט"ק, האם זה שישן בלילה עם טליתו, מקיים מצות ציצית משיגיע הזמן בבוקר אף כשהוא עדיין ישן

ולכאור' כמו כן יש להוכיח ממה דמייתי במ"א סי' כ"א סק"ב שהאר"י ז"ל הביא ראיה דיש לשכב בלילה בט"ק, מהא דאמרינן פ"ד דמנחות כיון שראה דוד עצמו ערום בבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום מן המצות, וקשה למה לא אמר כן בלילה שהי' ג"כ ערום, אלא ע"כ שהיה שוכב בטלית קטן ע"כ, ועי' בהג' הגרעק"א שכ' דמזה מוכח דס"ל כשיטת הרא"ש דכסות יום בלילה חייב, דאי פטור א"כ אכתי ערום היה מן המצוות ע"ש, וחזינן דאף שישן בהם מקיים מצוה, דהא בעי למימר דלהכי לא היה אז ערום מן המצוות, ושמא יש לדחות דשינת דוד שאני, שלא היה ישן יותר משתינ' נשמינ', כדאי' בשו"ע סי' ד' סט"ז [ועי' במ"ב שם סקל"ו] ושינת עראי היא, אבל הישן שינת קבע אכתי י"ל דלא מקיים מצוה, ומיהו יעויין בדעת נוטה ציצית תשו' תרצ"ט דהראיה שהביא האר"י ז"ל מדוד הוא למ"ד ברכות דף ג' ב' שהי' דוד ישן בה שינת קבע, אלא שלא עבר עליו חצות לילה בשינה ע"ש, וא"כ שפיר מוכח דאף כשישן בה מקיים מצוה, גם יש להוכיח כן ממש"כ בא"ר סי' כ"א סק"ד דהטעם למש"כ האר"י ז"ל דיש לנהוג כן לשכב בט"ק בלילה, הוא כדי שלא יהיה בלא מצות ציצית אפי' רגע אחד, והרי דאף שישן בה מקיים מצוה, ושור' שכן הוכיח בס' שלמי תודה סוכות סי' כ"ב סוף אות ב' ומייתי שם להקרינ' אורה במנחות דף ל"ו ב' [סוף ד"ה גמ' אמר רבה בר ר"ה] שכ' לדחות ראית האר"י ז"ל ד"ל דדוד לא נצטער על היותו ערום מן המצות אלא כשהיה ניעור שהוא בר חיובא, אבל בשעה שישן י"ל דלא בר חיובא הוא, ולא נצטער על שעה זו ע"ש, ועי' בזה בפרי יצחק ח"א סי' ה' ד"ה ולכן ובכתבי קה"י מועד סי' ל"ד.

יעויין בשדי חמד מערכת הי' כלל ל"ד (ח"ג עמ' ע"ב) שדן בארוכה בדין ישן שעשה מצוה בעודו ישן אם יצא ידי חובת מצותו, [וכאן עדיף טפי שהעשיה היתה בדעת בהיותו ער רק שנמשכת בשינתו], והביא שם משו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' צ"ז אות ג' שכ' דהבא על אשה בשינה [וכמו שמצינו אצל לוט] וילדה ממנו, נראה דלא קיים המצוה, דישן לאו בר דעת הוא לגמרי, לא למצוה ולא לעבירה לא נשכר ולא נענש, ומהר"ח פאלג"י בס' חיים ושלום ח"א סי' ב' חולק על זה, וס"ל דקיים מצות פריה ורביה, והאריך להוכיח כן דישן בר מיקיים מצוות הוא, וכן מייתי מס' דבר אליהו שכ' בסו"ד דעיקר מצות שינה בסוכה יוכיח דישן בר מצות הוא, [ועפ"י כתב דנולד לנו מזה דין חדש דאם אחד ישן בסוכה, ובא חבירו והוציא בתוך שנתו חוץ לסוכה וישן שם בבית, הוי בחבירו דין מבטל את חבירו ממצוה ע"ש, ועי' בס' הסוכה בפסקים והערות מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל שדן בדין זה והניח בצ"ע], עוד הביא מס' מתת ידו שהוכיח ממש"כ הט"ז בס"י ח' סקט"ו גבי לן בטליתו בלילה דאי"צ לברך בבוקר, משום דהוי ספק פלוגתא בין הרמב"ם והרא"ש בדין כסות יום בלילה אם חייב בציצית, ולהרמב"ם דפטור צריך לברך בבוקר, כיון דבלילה נגמרה מצותו ובבוקר הוא חיוב חדש, ומשא"כ להרא"ש דכסות יום חייב בלילה, א"כ בלילה לא נגמרה מצותו ואי"צ לברך, וכיון דפלוגתא היא ספק ברכות להקל, וכן פסקו האחרונים, ומזה מוכח דגם כשהוא ישן ישנו בחיוב מצוות, שאל"כ גם להרא"ש דכסות יום בלילה חייב בציצית, היה צריך הלן בטליתו לברך, דכיון שישן הרי פסק ממנו החיוב, ואחר השינה הוא חיוב חדש ע"ש מש"כ עוד בזה, [וצ"ל דאף שבעת שינתו אינו מכוין למצוה, מ"מ סגי במה שכוון למצוה בתחילת לבישתו בעודו ער וק"ל].

בדין מי שהחליף טלית קטן לכבוד שבת ונזכר שלא בירך עליה בעוד היום גדול לאחר שכבר קיבל עליו שבת, אם יכול לברך עליה, דשמא י"ל דכיון שקיבל עליו שבת חשיב לדידיה כלילה ואין יכול לברך

דתוספת שבת דאורייתא, וכן מאכילת מצה ופסח וסוכה ע"ש, ולדינא עי' בחכמא"א כלל קי"ז סק"ה שכ' וז"ל לכתחילה ראוי שתבדוק עצמה קודם שהתפללו הקהל ערבית, דאם כבר התפללו מעריב ע"כ אמרינן שכבר נחשב ללילה, וא"כ היאך תבדוק עצמה אז, שהרי הבדיקה צריך להיות ביום דוקא, ופשיטא שצריכה לבדוק קודם שתתפלל היא מעריב, וכ"ש קודם קבלת שבת, ומסיק שם דכבר נהגו דבדיעבד אפי' כבר התפללה ג"כ ואפי' בע"ש, בודקת את עצמה כל זמן שהוא יום ע"ש, ועי' בשו"ע סי' ל' ס"ה דיש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבטלי' עד שלא הניח תפילין, אין לו להניחם אח"כ, ועי' במ"ב שם סק"ז דהאחרונים הסכימו להלכה דמחוייב להניחן ובלי ברכה ע"ש עוד בזה. ומה"ט ס"ל למו"ר זצ"ל דכל שקיבל שבת לא יברך על הטלית, דלכתחילה וכמו כן לענין ברכה יש לחוש כנ"ל דמחזי כתרתי דסתרי, והעירוני דאפשר דבכה"ג עדיף שילבש הט"ק עד למחרת בבוקר, והברכה שיברך אז אפשר שתועיל למפרע לדעת הרא"ש דכסות יום חייב בלילה וכדין מצוה נמשכת ועיין.

ועי' בשע"ת סי' תפ"ט סק"כ במי ששכח לספור ספירת העומר ליל יום ו' וביום לאחר שהתפללו הקהל ערבית של ש"ק בעוד היום גדול נזכר שלא ספר, דמייתי משו"ת זרע אמת שכתב דכיון שעדיין יום הוא יספור בלא ברכה ושאר כל הימים בברכה ע"ש, [ודין זה מבואר ג"כ בש"ך הנ"ל שכ' דיש ראיה מספירת העומר], ושמעתי ממו"ר זצ"ל במי שקיבל שבת ונזכר שלא ספר דלענין ספירת העומר יש לצרף בזה דתוספת שבת איכא למ"ד דהוא רק מדרבנן, וגם יש לדון דאין קבלתו אלא מאיסור מלאכה.

ועי' מ"ב סי' תכ"ד סק"ב דמייתי ממ"א דכשהתפלל ערבית שלאחר ר"ח אפי' התפלל מבעוד יום שוב אינו מזכיר אח"כ בבהמ"ז יעלה ויבא שהרי עשאו חול בתפלתו, ואמר רבינו דלפי"ז יש לדון דכמו כן כשחל ר"ח ביום ו' וקיבל עליו שבת שוב אינו מזכיר בבהמ"ז יעלה ויבא דכיון שעשאו שבת בקבלתו הוי כתרתי דסתרי עכ"ד.

שאלה זו נשאלה קמיה מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל והשיב בזה"ל כמדומה שלא יברך דמיחזי כתרתי דסתרי עכ"ל, ור"ל דמאחר שכתב התרוה"ד וכן פסק הרמ"א סי' י"ח ס"א דאחר תפלת ערבית אע"פ שעדיין יום הוא הוא אין לברך עליו, והטעם מבואר שם דכיון דעשה כלילה תרי קולי לא עבדינן, כמו"כ י"ל דכיון שקיבל עליו שבת עשה כלילה ומחזי כתרתי דסתרי, ועי' רמ"א יו"ד סי' קצ"ו ס"א בדין נדה שפוסקת בטהרה, ד"א דאם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול אינה יכולה לבדוק וכו', מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה, וי"א דמותר אפי' עשו הקהל שבת, ונוהגין לכתחילה לזיזוהו ובדיעבד אין לחוש ע"כ, ודעה ראשונה היא דעת התרוה"ד בתשו' סי' רמ"ח דס"ל כנ"ל דתרי קולי לא עבדינן, ומייתי שם דכן פסק מהר"ם בהל' שמחות שלו [והוא בתשו' מהר"ם מרוטנבורג סי' תרמ"ד] לענין אבילות, דמי שהתפלל ערבית ועודנו יום קודם צה"כ ושמע שמועה על מתו, אינו מונה אלא מיום של מחרת, ואותו יום אינו עולה לו, דהואיל וכבר התפלל ערבית תרי קולא לא עבדינן ע"כ, וכן פסק השו"ע יו"ד סי' שע"ה סי"א, ודעה שניה היא דעת האגור בשם מהרי"ל [והוא בשו"ת מהרי"ל החדשות סי' צ"ה] דס"ל דאף שהתפללו הקהל ערבית וקבלו שבת לא חשיב דעשאוה כלילה, [ועי' בתשו' הב"ח סי' קמ"ה דמייתי ממהרי"ל דנער שנעשה בן י"ג שנים בשבת, אסור להיות ש"ץ בליל אותו שבת, דאע"פ דאנן מוסיפין מחול על הקודש בע"ש, היינו משום המעלה דקדושת היום מוסיפין, אבל לא שייך להוסיף על ימי הנער, ומאחר דאנו מתפללין תפלת ליל שבת מבעוד יום לא יהא הוא ש"ץ עכ"ד].

ועי' בש"ך שם סק"ד דמייתי מהאגור בשם מהרי"ל דהתוספת לא שייך לענין נדה, [והטעם י"ל דאף שמקבל איסור מלאכה מבטלי' לא נהיה לילה], ומביא ראיה מהתוס' בכתובות דף מ"ז א' ד"ה דמסר, דבתוספת יו"ט שרי נשואין ולא אמרינן ושמחת בחגך ולא באשתך, וכן יש ראיה מספירת העומר דלא חשבינן ללילה, אפי' בע"ש

בענייני השעה

וכשנזכר שתהיה כל שאיפותינו והשתוקקותינו להצלחה בתורה ויראה יוליכו אותנו בדרך זה.

התורה מאריכה לספר לנו על המסעות שעל פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו [שם ט', כ"ג] התורה מספרת על הנסיונות שהיה לכלל ישראל, ועל אף שיאריך הענן ימים רבים עם זאת ושמרו בני ישראל את משמרת ד' ולא יסעו, ומבאר הרמב"ן דעל אף שהמקום ההוא אינו טוב בעיניהם, והיו חפצים ומתאוים מאד לנסוע מן המקום, אעפ"כ לא יעברו על רצון ד' ושמרו את משמרת ד', ויש אשר יהיה הענן ימים מספר, עי' בספורנו שמבאר ששם הרבותא אף שהיה המקום טוב בעיניהם, אעפ"כ על פי ד' יסעו, ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר עי' בספורנו שמבאר שהיה זמן בלתי מוכן ומספיק לצרכי חניה ולצורך המסע, ואעפ"כ לכתך אחרי במדבר.

ומלבד שהיה זה זכותם של כלל ישראל, לכתך אחרי במדבר, עם זאת היה בזה חינוך מיוחד להביא לידי השתעבדות מוחלטת לרצון ד' גם כשלא היה מתאים לרצונם, ויעוין בחומש עם פי' מהגרש"ר הירש זצ"ל [במדבר טז, כ"ב] שכן בזה הלכה של המסע במדבר, שממנו למדנו ללכת אחרי הנהגת ד' במסירות ונאמנות, אף אם אולי נראה לנו שהדברים בלתי מובנים, לעתים הוא מורה לנו לעזוב את מה שהתחלנו לאהוב, ולעתים הוא דורש מאתנו לעמוד איתן במצב בלתי רצוי, ואעפ"כ אנו מקבלים ומקיימים בשמחה את כל מה שהוא מצווה עלינו, שכן תחת שבט הרועה של הנהגתו תמיד נהיה מאושרים, ונאמנותינו לד' ושמיעתנו בקולו הן המביאות לנו את האושר, תמיד נהיה מוכנים לשים את כל מבטחינו בד' וללכת אחרי ליעדים בלתי ידועים בדרכים נסתרות, לחכות ולייחל לו באורך רוח, או ללכת אחרי בעוז נפש – הכל לפי הכוונת הנהגתו, וסיים שם דע"י נסיונות אלה המרגילים את העם, הם קנו לעצמם את מידת הכניעה השקטה והשלווה, ואת הסבלנות הבוטחת מתוך אמונה, מידה אשר יזדקקו לה בנדודיהם "במדבר העמים" [יחזקאל כ', ל"ה] במשך מאות כה רבות של שנות גלות, על מידה זו אמר הנביא אם יתמהמה חכה לו [חבקוק ב', ג'] עכ"ל.

איתא בתהילים פ' כ"ב בך בטחו אבותינו בטחו ותפלטמו, ומבארים המפרשים שהפסוק בא לומר שהזכות בה זוכים לישועה, היא אף ורק בזכות הבטחון בד', כאשר מבינים שהקב"ה הוא עשה ויעשה ויעשה את כל המעשים כולם, ובטחים בו בלב שלם שיושיע מהצרה, אז בזכות הבטחון נושעים.

אנחנו נמצאים במצב שבו אנחנו מרגישים שאנחנו תלויים ועומדים בחסדיו המרובים, כמדומה שהביאו אותנו למצב שגם הרחוקים מבינים זאת, שרק הוא לבדו עשה עושה ויעשה, ורק מידו ית' תבא התשועה, וזו זכות עוברינו שעל ידה בודאי נושע מהצרה.

ויעוין בשלמים מצוין על פרשת השבוע עה"פ על פי ד' יחנו וגו' שהביא בשם הגר"א דסלר זצ"ל [בעל המכתב מאלהיו] שביאר מה שאומרים בהלל [תהלים פרק ק"ח] כל גוים סבבוני, בשם ד' כי אמילם, סבבוני גם סבבוני, בשם ד' כי אמילם, סבבוני כדבורים דועכו כאש קוצים, בשם ד' כי אמילם, דחה דחיתני לנפול וד' עזרני, וביאר שבתחילה בעת שבאה הצרה והגיע למצב שכל גוים סבבוני, הבטחון היה בבחינה של בשם ד' כי אמילם, דאף אמנם שהאמין ובטח בד' שיושיעו מהצרה, אבל האמונה היתה רק בגדר של בשם ד' כי אמילם, שע"י שם ד' "אני" יצליח לנצח ולצאת מהצרה, דהיינו שהבטחון בד' היה שיושיעו ע"י כוחו שלו, ועל כן לא הועיל לו זאת לזכות לישועה אמיתית, דאף שניצל מהצרה בכל זאת חזרה והתגברה עליו ביתר שאת, והגיע למצב של סבבוני גם סבבוני, שהגויים התחזקו וסבבהו יותר ממה שהיה בתחילה, ועדיין האמין בכוחו העצמי שיצליח בו ע"י עזרה של בשם ד', ועל כן גם בזה לא נושע לגמרי, ובהמשך הגויים התחזקו עליו יותר עד שהגיע מצב של סבבוני כדבורים דועכו כאש קוצים, וגם אז עדיין גדר הבטחון היה רק בשם ד' כי אמילם, וממילא הצרה התחזקה יותר עד שהגיע מצב של דחה דחיתני לנפול, מצב שבו כבר הכיר שמצב עצמו אין לו שום יכולת להציל ולצאת מהצרה, וזהו שהוא הכיר בדחה דחיתני לנפול שאין בו שום כוח להצליח, ואז בטח בד' שהוא לבדו בכוחו וישיעו, ואז זכה לישועה השלימה של וד' עזרני, דכפי גודל האמונה והבטחון כך זוכים לישועה, וכאשר הבטחון הוא בשלימות האפשרית, אז גם הישועה שלימה בשלימות האפשרית עכ"ד.

נמצינו למדים דכפי מה שנתחזק יותר להכיר שכל האפשרות להנצל היא אף ורק על ידו יתברך, וכל האמצעים האחרים אין בהם ממש, כך נזכה לישועה אמיתית, ית' השי"ת שנזכר כבר בקרוב לובא לציון גואל אשר על ידו ניושע תשועת עולמים אכ"ר.

נמסר בליל ש"ק פ' בהעלותך י"ח סיון תשפ"ה בביהכ"נ אילת השחר

עומדים אנו בימים אלה במצב מורכב מצד אחד מרגישים צורך להודות ולהלל על הניסים והנפלאות, ומצד שני כלל ישראל נמצא בפחד ואימה ממה ילד יום, מצב שמעורר הרגשה שצריך להתחזק, עם ישראל נמצא בין שבעים זאבים והמצב שנמצאים בו מעורר אנטישמיות בעולם, גם יש לחוש להרגשת כוחי ועוצם ידי שחלילה תחלחל ויכולה לעורר קטרוג גדול, וחלילה חלילה יכולה להפוך הקערה המלאה בניסים ונפלאות על פיה.

בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור מובא ממרן בעל אילת השחר זצ"ל שדיבר אודות חיזוק בעת צרה, וזת"ד אנו לא יודעים דרכי ההשגחה אין אתנו יודע על מה, אין נביאים בישראל, פעם היו נביאים שהיו יודעים לומר בכל דבר מה הסיבה, גם הארז"ל יכל לדעת, אבל בדורות האחרונים אין דבר כזה, אבל זה אנו יודעים שצריכים להתחזק, מה שקורה אנו יודעים, שמהשמים מעוררים שצריכים להתחזק עכ"ד, וזה ההרגשה שצריכה להיות אצלנו, גם ההודאה על הניסים מחייבת התעוררות, הקב"ה מתקרב אלינו מראה לנו גלוי חבה, וזה מחייב להתקרב אליו ולהתחזק, ומאידך הפחד ממה ילד יום הוא גם בחינה של רעמים, מה שהקב"ה מעמיד אותנו במצב כזה שמעורר פחד מן הבאות, בחינה שמחייבת להתחזק ולהיטיב את דרכינו.

בהמש"ד אמר מרן בעל אילת השחר זצ"ל דמה שחז"ל אומרים בדרך כלל להתחזק, הוא דיש להתחזק בתורה חסד ותפלה, באלו הדברים צריכים להתחזק, כמובן יכול להיות שכל אחד יודע על איזה דבר מיוחד מה שנוגע אליו שבו צריך להתחזק, אבל בכללות חז"ל אומרים דתורה חסד ותפלה הם הדברים העיקריים שבהם צריכים להתחזק.

כתוב בפ' השבוע ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ויאמרו האנשים אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במועדו בתוך בני ישראל, ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ד' לכם [במדבר ט', ו'-ח] ובפרש"י מייתי חז"ל דראויה היתה פרשה זו להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהם, שמגלגלין זכות ע"י זכאי, ויש להבין מהי הזכאות שהיתה להם שזכו מכוחה שנתגלגל הדבר על ידם.

ובאמת צריך להבין מה היתה טענתם למה נגרע, וכבר עמד בזה האור החיים הק' וז"ל צריך לדעת טענת האנשים במאמר למה נגרע, הלא טעמם בפייה יענו אנחנו טמאים, ומה מבקשים ליתן להם תורה חדשה, וכ' ואולי כי לצד שנטמאו ברשותו ית' בין למ"ד טמאי מת מצוה בין למ"ד נושאי ארונו של יוסף, חשבו כי ידין ד' אותם כטהורים, וכשם שמצינו שיתרצה ד' עשות הפסח בטומאה בציבור, לזה טענו למה נגרע, וכי בשביל שעשו מצוה יהיו נגרעים מקרבן פסח ע"ש מש"כ עוד בזה.

ולכא' נראה שהביקוש הזה שהשתוקקו לקיים המצוה, ולא הסתפקו במה שהם פטורים ואנוסים מלקיים, וביותר שלפנ"ר לא היה נראה מקום לטענתם, אעפ"כ חיפשו אולי ידין ד' אותם כטהורים, הביקוש הזה שהשתוקקות הזאת להרגיש למה נגרע, זה היה הזכות שזכו שעל ידם נאמרה פרשה זו, וכע"ז כ' באילת השחר על התורה ע"ש.

יש לפעמים שאדם יש לו טרדות והפרעות והוא נכנע להם, מרכין את ראשו ומקבל את גזר הדין אבל יש אחר שמרגישים אצלו אכפתיות, מרגישים שכואב לו המצב, אכפת לו מן ההפרעות, ההשתוקקות לזכות לעוד זמן של תורה מזכה אותו לכך, צריכים לדעת שהסביבה משתעבדת למה שמרגישים שזה באמת חשוב, וכשמבחינים שיש באמת אכפתיות משתדלים בכל היכולת שלא יבאו לידי כך, ולדוגמא יש שמחות של משפחה כמובן שמי שיש לו עבודה מבינים שאינו יכול להשתתף, אבל הבן תורה נידון הרבה פעמים כבן חורין, שאותו יתבעו על אי השתתפות או על השתתפותו הקצרה, אבל כשמכירים באמיתיות של ניצול הזמן, כשמכירים באכפתיות שלו על ביטול הזמן, הסביבה תשתעבד לזה ותבין את זה.

יש פה נקודה נוספת מה שיש ללמוד ממה שזכו מכח אותה שאיפה והשתוקקות לקיום המצוה, שכשיש רצון חזק ושאיפה חזקה יש סיעתא דשמיא לזכות למה ששואפים, ומטו בשם הגר"ס זצ"ל דתפלה אמיתית על רוחניות תמיד מתקבלת, והנה איתא בגמ' מכות דף י' ב' אמר רב הונא אמר ר"א מן התורה וכו' בדרש שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכו', מן הנביאים דכתיב [ישעיה מ"ה, י"ז] אני ד' מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך, פירש"י בדרך תלך, בדרך אשר תבחר לילך, ושמעתי בשם מו"ר הגר"ז כהן שליט"א דרש"י דקדק לפרש בדרך אשר תבחר ולא כ' בדרך אשר תרצה, ולפי שפעמים יש לאדם כמה רצונות, ומה שאמרו דמוליכין אותו בדרך שרוצה, הוא דוקא שזה כל רצונו, ולכן פ"י בדרך אשר תבחר, דבחירה מורה שיש לפניו כמה דרכים ובוחר בא' מהם בזו ולא באחרת,

תוספת שבת

העלון השבוע
לע"נ מרן
רה"י רבינו
מיכל יהודה
ב"ר משה דוד
זצוק"ל

זמני הדלק"נ שבת פרשת שלח
ירושלים: 7:12 מוקדם: 7:02
בני ברק: 7:27 מוקדם: 7:17
מודיעין עילית: 7:21 מוקדם: 7:11
חיפה: 7:22 מוקדם: 7:12
טבריה: 7:18 מוקדם: 7:08

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

ביאורים נפלאים על המקושש לפר' שלח - שנאמר בו: "וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת"

פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו". והגמ' בתמורה טו: כתבה שכל מעשה בחסיד אחד זה או ר"י בר אילעאי או ר"י בן בבא.

וכתב רבינו הבן איש חי זיע"א בספרו בן יהודע (שבת קנ:): בשם האריז"ל שהחסיד הנ"ל הוא רבי יהודה בר אילעאי, ובמעשה זה נתנוצץ בו נשמת צלפחד הצדיק שחטא בחטיבת העצים בשבת, ובמעשה זה תיקן זאת, "והיתה פרנסתו" הכוונה שתיקן החילול שבת במחשבה, בדיבור ובמעשה, ובגלל שמראש כיוון לטובה, הצליח לתקן חילולו אפי' במחשבה, ונהפך לו לזכויות, ולכן זכה לפרי הצלף בנס שיש בו ג' מיני אוכל.

ומתי רצה החסיד לגדר את שדהו, פירשו המהרש"ל, המהרש"א (שם) והט"ז (או"ח סי' ש"ז סק"ד) שחשב בשבת לגדר את שדהו אחרי השבת. ומאחר ו"הרהורים מותרים", אותו חסיד שרק הרהר בדבר לא עבר שום עבירה. אם כן, מדוע לא גדר את השדה אחרי השבת?

התשובה היא, שהוא היה חסיד ועשה לפניו

משורת הדין. וקידש את עצמו שלא לעשות אפילו דבר המותר לו, כי לא רצה להינות ממחשבת שבת, והחמיר על עצמו שלא לגדר. ובמקום הגדר שהוא לא התקין, צמח שם עץ שחסם את הפרצה. ולא זו בלבד, אלא מן העץ הזה הושפעה עליו ברכת הפרנסה, צלפחד חילל שבת במדבר. כאשר הגיע לעולם בגלגול של החסיד, הוא שמר שבת בהידור רב, ואפילו באופן של מידת חסידות, ורמז יש כאן: צמח לו "צלף אחד" - "צלפחד".

ג'. איזה מלאכות עשה בשבת? ולמה לא הסתפק המקושש בעץ אחד? ואיך דנו משה את המקושש לזכות?

דבריו בפירסום מראש שהולך לחלל שבת, וממילא לא הוצרך לתלוש יותר מעץ אחד, וחזרת קושיה הנ"ל, אבל מדברי האור החיים הנ"ל שמצאו את המחלל שבת לאחר 'חיפוש' ע"כ שאפי' שכיוון לשם שמים לא פירסם מראש, ולכן הוצרך לשני עצים.

החת"ס שואל איך יכלו לדון את המקושש לזכות הרי כולם ראוהו מחלל שבת, ואמנם התרו בו ועדין המשיך לקושש (סנהדרין מא) ויש הרי דין 'והצילו העדה' שיש צורך שחלק מהדיינים יהיו לטובתו, ואחרי שכולם ראוהו מחלל שבת איך יהיה אפשר לדונו לזכות, ותיירץ עפ"י הגמ' בסנהדרין עח: שמשו רק לא ידע באיזה מיתה יהרג, וממילא לא יכלו להתרות בו כראוי, שהרי צריך להודיעו באיזה מיתה יהרג, וזהו הזכות שיכלו ללמד עליו... (שו"ת חת"ס פה, וחלק ו' נו)

ובו יבואר: א'. מי היה המקושש? ב'. ומי היה התיקון של המקושש? ג'. איזה מלאכות עשה בשבת, ולמה לא הסתפק המקושש בעץ אחד? ואיך דנו משה את המקושש לזכות? חידוש הילקוט: שמשו היה הראשון שהקים 'חברת מזהירי שבת'...

ד'. איזה מצוה גדולה קיבלו תמורתה כלל ישראל? [מצוות ציצית], ומהו לשם שמים אמיתי? ה'. חידוש תוס' למה משה לא ידע באיזה מיתה יהרג הרי סתם מיתה האמורה בתורה חנק? ותירצו שמשו שיער שחומרת מחלל שבת בסקילה כעובד ע"ז..

א'. מי היה המקושש

וז"ל תוס' בב"ב דף קיט: על בנות צלפחד, ד"ה אפילו קטנה שבהן לא נשאת פחות מארבעים שנה: נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד (שבת דף צו:): צלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצוות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכחי קראי, עכ"ל:

ב'. ומי היה החסיד שתיקן את חילול השבת של המקושש? מסופר בגמרא (שבת קנ:): תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה

בספר ישועות מלכו שאל, לדברי המדרש שהמקושש לשם שמים נתכוון בכדי שיראו חומרת מחלל שבת, למה הוצרך ללקט עצים ולא הסתפק בעץ אחד, הרי חילול שבת זה כבר בעץ אחד, ויש מכאן הוכחה כמו השיטות במסכת שבת דף צו: שהחילול שבת של המקושש היה מלאכת מעמר, ולמלאכת מעמר צריך כמה עצים, ולא כמו מלאכת תולש או מעביר ד' אמות ברה"ר שבשכיל מלאכות אלו היה מספיק חילול של עץ אחד,

ותירץ הגאון רבי שמואל גפן שליט"א בספרו 'שמועה טובה' שהיה צריך במקושש שני עצים, אחד ללפני ההתראה ואחד לאחר ההתראה, שהרי לפני שחילל שבת למה שיחשדו בו ויתרו בו... ולכן גם במקושש הוצרכו לשני עצים, ודחה דבריו שאולי כיוון שהיה המקושש מכוון לשם שמים, ורצה 'שישמעו ויראו' עשה

ד'. איזה מצוה גדולה קיבלו תמורת השבת כלל ישראל? [מצוות ציצית]. ומהו לשם שמים אמיתי?

הוא אומר 'וידבר' יתבאר על פי מאמרם ז"ל (ילקוט) שאמרו כשראה משה מעשה המקושש אמר לפני ה' בימי החול לובשין

האור החיים בפר' ציצית (יט לו) כותב: ויאמר ה' אל משה. טעם שינוי פרשה זו שאמר 'ויאמר' מה שאין כן בכל התורה שבכולן

את השבת אמר משה לפני הקב"ה רבון העולמים כתוב בתפילין למען תהיה תורת ה' בפני וצוית שלא לנשאם בשבת היה זה נושאן היה נזכר ולא חילל את השבת אמר הקב"ה הריני קובע ומצוה להם מצוה אחת שעל ידה יהיו נזכרין מן המצוות כמו במצוות תפילין ותהיה נוהגת בשבת וזו היא מצוות ציצית.

ושואל הגאון רבי שמואל גפן שליט"א בספרו 'שמועה טובה': מה טוען משה שחילל שבת, כי לא היה להם תפילין בשבת שיזכרוהו המצוות, הרי היה מחלל שבת בכוונה 'ולשם שמים' ומה היה עוזר לו התפילין, הרי לא היה פה שכחה מהמצוות?.

ותירץ שהמחשבה הזו שכיוון המקושש לחלל שבת לשם שמים, היא שיבוש, כיוון שהאדם מצווה לקיים את כל מצוות התורה בלי חשבונות... והשיבוש הזה נגרם מחיסרון של מצוות התפילין בשבת, ולכן קיבל מצוות הציצית, שמעלת מצוות אלו הם לא רק למנוע את השכחה מעצם קיום המצוה, אלא גם לקיום המצוות על כל פרטיה ודקדוקיה, כנתינתן מסיני ללא שינוי, ואם היה לובש תפילין בשבת הם היו מעמידים אותו על טעותו והיה נמנע מחילול שבת במזיד.

ביאור 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא'

הגמ' בשבת (דף יב): ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ור"מ אומר יכולה היא שתרחה. וכתב הבן יהוידע על דברי הגמ', 'אם תכבדו השבת מלזעוק בו אז בשכר זה ישועה קרובה לבוא' (עיי"ש)

ומה הכוונה 'ורפואה קרובה לבוא'? - בכל יום מתפללים: 'רפאנו ה' ונרפא', וברכה זו היא הברכה השמינית בתפילת שמונה עשרה. אבל בשבת שיש רק שבע ברכות בתפלת העמידה, כאשר אומרים בברכת גבורות 'רופא חולים' מתכוונים על רפואת חולים. נמצא, כי בעוד בכל ימות השבוע התפילה לרפואת חולים היא בברכה השמינית, הרי בשבת הרפואה 'קרובה לבוא', וכבר בברכה השניה מכוונים על כך...

ישראל תפילין וזוכרין המצוות ביום השבת במה יזכרו, והשיב הקדוש ברוך הוא הריני נותן להם מצוות ציצית שבה יזכרו את השבת וכו' ע"כ, לזה אמר 'ויאמר' פירוש אמירה המסעדת את הלב במבוקשו, עכ"ל,

ולאחמ"כ מוסיף האור החיים שלכן כתוב ו' בתחילת 'ועשו' להם ציצית, שלא יחשבו שניתן ללבוש ציצית במקום תפילין, שהרי הציצית ניתנה בשבת כתחליף לתפילין, ואולי גם בחול זה יהיה במקומה, לכן הוסיף 'וא' שמצוות תפילין במקומה עומדת ורק נוסף למצוות תפילין גם מצוות ציצית.

הציצית והתפילין אמורים ללמדנו מה זה 'לשם שמים אמיתי'

הדעת זקנים מבועלי התוס' כותב על הפסוק: ויהיו בני ישראל במדבר וז"ל: אמרו רבותינו ז"ל אלמלי שמרו ישראל שבת שניה לא שלטה בהן כל אומה ולשון, ומנא להו שזה היה בשבת שניה מדכתיב 'ויהיו וימצאו' דתכף להויה שנצטוו במצוות שבת מצאו מקושש. ומנא לן דמקושש זה צלפחד, מדכתי' 'מקושש עצים ביום השבת עצי"ם עם ב' דביו"ם עולה בגימטריא צלפחד, ולמה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לפי שבשעה שחילל המקושש

ה'. חידוש תוס' למה משה לא ידע באיזה מיתה יהרג הרי סתם מיתה האמורה בתורה חנק? - ותירצו שמשם שיער שחומרת מחלל שבת בסקילה כעובד ע"ז..

לדנו בחנק, דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק, ויש לומר דמסברא היה נראה לו שנידון בסקילה כעובד ע"ז דבכל דוכתא (חולין ה.) אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת בפרהסיא לעובד ע"ז, וצריך לומר דסבר כרבנן ולא כר' יהודה, דאי כר' יהודה דאמר באלו הן הנשרפין עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג דלדידיה אמר התם דהוראת שעה היתה ואם כן לא ידע משה שדינו במיתה, עכ"ל:

ובחידושי מרן רי"ז הלוי (על התורה, פרשת שלח) הקשה על דבריו, והרי כאן עדיין לא נאמר מפי הגבורה באיזו מיתה הוא חייב, ובודאי שהיה על משה להמתין עד שיפרש לו הקב"ה באיזו מיתה לחייבו, וממילא לא הוי בכלל סתם מיתה האמורה בתורה שהיא חנק, שעדיין לא נשלמה פר' מחלל שבת והוצרכו לדעת באיזה מיתה ימות. והניח דברי התוספות בצריך עיון:

והגליון הש"ס שואל על תוס' בסנהדרין עח: שדימו מחלל שבת בפרהסיא לעובד ע"ז ששניהם כופרים בעיקר ובמעשה בראשית, מנלן שגם מחלל שבת בצינעה יהיה בסקילה, אולי דוקא בפרהסיא כמו המקושש? ונשאר בצ"ע. אבל ברבינו בחיי (טו לד) כתב שבמקושש משה קיבל תשובה מה' שכל 'מות יומת' הנאמר בשבת הכוונה סקילה (ע"ש), וביארנו גם בעלון פר' תרומה 355).

וז"ל הגמ' שם ובסנהדרין עח: יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר: מחלליה מות יומת, אבל לא היה יודע באיזו מיתה הוא ימות (חנק או סקילה, רשב"ם), וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב ע"י משה, אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו...

ומאידך רש"י הביא (כו א) מדרש שצלפחד היה 'צדיק' (ע"ש), וממילא מוכיח החתם סופר שזה ההכרח שצלפחד לשם שמים נתכוון, אבל זה אינו פוטרו ממיתה על חילול שבת.

ומסביר שם המהרש"א שבנות צלפחד אמרו למשה, אבינו רצה שידעו באיזה מיתה חמורה יהרג מחלל שבת, שהרי אפי' משה לא ידע זאת והוצרך לשאול לה, וגם שידעו ישראל שעדיין צריכים לשמור שבת ואפי' שנגזר עליהם שלא יכנסו לא"י, והביא המהרש"א את שאלת התוס' ישנים איך הותר לו לחלל שבת בשביל זה? ותירץ דהוי מלאכה שאי"צ לגופה שלר"ש פטור, שהרי לא נצרך למלאכה זו, אלא לידע באיזה מיתה, וכחופר גומא ואי"צ אלא לעפרה. (ע"ש).

ותוס' בב"ב קיט. שאלו למה משה הסתפק באיזה מיתה יהרג המקושש? בד"ה שנאמר מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, וז"ל: ואם תאמר למה היה מסתפק היה לו

זרקה תורה

לע"נ רעייתי מרת **זיוה** בת ר' **אליעזר** הכהן ע"ה

נלב"ע כ"ו בסיון תש"פ

© מאת הרב ישעיהו גלינסקי שליט"א בן לא"מ הרב יעקב יצחק צ"ל

ובחנוני - חידות לפרשת שלח - אבות פ"ג - מברכין תמוז

כך אמר להם הקב"ה לישראל: בני, מה אני מבקש מכם, אלא שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה. [תנא דבי אליהו רבה כח]

ארחות חיים לרבינו הרא"ש אות לז: "למד פרשיותיך עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ופרוש רש"י ז"ל ותדקדק בו כאשר תוכל"

1. ארבעה מרגלים - שםם מתחיל באות ששם שבטם מתחיל.
2. שם אביו של מרגל - אם תשנה את סדר האותיות, תקבל שם מטה שהוא כשם אביו של מרגל אחר.
[יג,יא; יג,יד]
3. אביו של מרגל - החלף אות - אביו של מרגל.
[יג,י-יא]
4. שמות אביהם של מרגלים - כשמות בעלי חיים.
[יג-יא,יב]
5. שמות שני חומשים ושני ספרי נביאים בפסוק אחד.
[יג,טז]
6. שמונה מילים רצופות שיש בהם אות ה'.
7. אבי מרגל - כשם מי ש'מימיני' בקריאת שמע על המיטה.
[יג,יג]
8. ב-13 פסוקים רצופים - אותה מילה בת שתי אותיות (בחלק מהם הניקוד שונה).
[יג-ד עד טז]
9. שם מקום בן שתי אותיות.
10. אדם ששמו בן שלוש אותיות, שתיים הראשונות זהות.
[יג,כב]
11. באיזה תאריך יצאו המרגלים לרגל?
12. צומח כינוי לאדם.
13. שם נחל כשם אחד משלושה בעלי ברית אברהם.
14. היכן מושב המלכים?
15. בו תלוי האשכול - הורד אות ראשונה, לא יעלה על ראש הנזיר.
16. איך קראו לבן של ארבע?
17. מה רבותינו שקלו את משקלו?
18. מתחיל ב-ל', נגמר ב-ל' ויש בו מה שעל ידו זוכה ל-ל' ו-ל'. רמז: קשור לסתם נזירות ל'.
19. מה הקשר בין בר בי רב דחד יומא לפרשתנו?
20. היכן כריך ואינו אוכל?
21. שלוש משבע בפסוק אחד, ושניים משבעה בפסוק אחר.
22. איזה דבר כדי שיתקיים צריך שיהיה איתו משהו שהפוך ממנו?
23. כמה שנים מהלך מהארץ לרקיע?
24. בפרשתנו - ה' אמר למשה, ובפרשת שמות - משה אמר לה'.
25. אות רבתי בפרשתנו - קשורה לעשרה ניסיונות.
26. לחם ואינו אוכל.
27. במה כלב נהג אחרת מאחי יוסף?
28. אוכלת - ולא אוכל.
29. פסוק שמסתיים בשם מסכת.
30. בפסוק אחד פעמיים אותה מילה - פעם בכתוב מלא ופעם בכתוב חסר.

31. שם בעל חיים - מפרש רש"י כשם בעל חיים אחר. [יג, לג, רש"י]
32. מי התחבא בתוך קליפה של רימון? [יג, לג, בעל הטורים]
33. החורבן בא על ידי משהו של חנינם, ולא שנאת חנינם. מהו? [יד, א; תהילים קו, כז, רש"י תענית כט]
34. על מה כתב הרמב"ן 'לא ידעתי'? [יד, א, רמב"ן]
35. מי האשים את אחיו בעוון של הפרשה? [בראשית מב, ט]
36. איבר - ואינו איבר, והוא כינוי לעבודה זרה. [יד, ד, רש"י]
37. צמד מילים זהה. [יד, ז]
38. שני פסוקים בפרשה שמסתיימים במילה שהיא אות. [יג, ח; יד, ל]
39. היכן מילה שהיא אות באמצע פסוק? [יד, יד]
40. פסוק שבו שלוש מילים - שכל מילה נקראת בשווה משני צדדיה. [יד, יט]
41. אותה מילה בת שתי אותיות - ארבע פעמים באותו פסוק. [טו, ג]
42. המשותף לכלב ויהושע, ראובן, אחי יוסף ומרדכי. [יד, ו; בראשית מד, יג; לז, כט; אסתר ד, א]
43. מכה ממכות מצרים בפרשה. [יד, יב]
44. בארבעה פסוקים רצופים - אותה מילה הנקראת בשווה משני צדדיה. [יד-יג, טו, טז]
45. אירוע שקרה בפרשת כי תשא ואירוע בפרשתנו - קשור לאחד מ- 13 מידות. [יד, יח, רש"י]
46. לגבי איזה דבר לבעל הבית יש הלכה אחת ולנחתום הלכה אחרת? [טו, כ, רש"י]
47. אלו מ- 13 מידות של רחמים לא מופיע בפרשתנו ומדוע? [יד, יח, אור החיים]
48. פרשה מספר דברים ופרשה מספר ויקרא בפרשתנו. [יד, כד; יד, כח]
49. שני פסוקים רצופים הפותחים בשם פרשה. [יד-כח, כט]
50. מי אמר 'למה'? ומי אמר 'ולמה'? [יד, מא; יד, ג]
51. כן ולא בפסוק אחד. והיכן בארבעה פסוקים המילה לא? [יד, מג; יד-מא, מב, מג, מד]
52. מה המשותף בין מצוות ציצית למצוות ארבע כוסות בליל הסדר? [טו, לט, רש"י ד"ה על כנפי]
53. מה הם העשרה ניסיונות שניסו אבותינו במדבר? [יד, כב, רש"י ושפתי חכמים; אבות ה, ד; ערכין טו]
54. אותו צמד מילים - פעמיים ברציפות. [יד, לד]
55. האם יש הוצאת דיבה לטובה? [יד, לו, רש"י]
56. היכן שם מסכת בסופי תיבות בפרשה? [יג, כא, בעל הטורים]
57. באיזו מילה בפרשה חסרה האות א' ומדוע? [טו, כד, רש"י]
58. 'ויאמר' ולא 'וידבר' בפרשת ציצית. מדוע? [טו, לז, אור החיים]
59. מי נכוה - ולא מאש? [יג, כט, רש"י]
60. השישית משש שחיובן תמיד בפרשתנו - ולפי ר' עובדיה באבות - איזה שני דברים מרגילים לעבירה? [ביאור הלכה א"ח א, א; אבות ג, ג]
61. קטע בפרשה - שבהגדה של פסח דנו אם לאומרו בלילות.

לרפואה שלימה ולישועה לר"ר ישעיהו בן צביה שיחי, ולמרת תמר בת גולדה זהבה תחי'. והבח' דוד יהונתן בן ברוריה בתושח"י

לע"נ חברי מזכה הרבים ר' מרדכי יוסף בן ר' אליהו זיידל טובל, נלב"ע י"ג בטבת תשפ"ד ללא זש"ק. ואחיו הק' ר' משה יצחק הי"ד.

אחינו כל בית ישראל המתוגנים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין פיג'שה המקום ירחם עליהם
ויציאם מצרה ליריחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן:

© להעזרות ולשליחת חידות [ת"ק]: 03-6166107 | ניתן להשיג: 053-3182722 | להוריד מ'דרשו' dirshu.co.il

לקבלת הגליון במייל: gmail.com@9960316. בשורות הנושא יש לרשום 'גליון'.

כתבי 'אור השחר'

מרבנו הגדול מרן ראש הישיבה בעל האילת השחר זצוק"ל

פתיחה קצרה

לקראת היארצייט של האשה הצדקנית מרת זיוה אלינסקי צ"ה, לבקשת בצלח יב"חט"א ידיו היקר הרה"ק ר' יעציהו שליט"א לצלות "חילוק במדת האמת", לצ"נ הטובה, ליקטנו דברים ממו"ר רשכבה"ל מן בצל "אילת השחר" לצוק"ל בנוסף לה.

וברכתנו לידיו ר' יעציהו שליט"א המצניק מחכמתו וחידותיו מעצמות, במקראותו הצומחה, לכל הרוצה "להחכים".
יתן השי"ת שיענה למריאות איתנה וחיים טובים ומאשרים לאורכי ימים ושלום טובות, עם כל בני משפחתו היקרים שליט"א.
בברכה מ. י. יע"ה

"זיו ה תורה – אמת"

והיה הדבר מצמרר לראות האין נזהר רבינו שלא לומר בשם איזה רופא חילוני, מלים שהוא לא בטוח שאמרם, וע"ז חשב כמה דקות אם אמרם הרופא או לא, לימוד גדול עד היכן הזהירות. נודרך אגב, באותו מעמד סיפר רבינו שחיכה שם בתור ביחד עם כולם, גם מרן הגרי"ז זצוק"ל, וכשטענו לרופא למה נותן לו לחכות יחד עם כולם? אמר וכי אני יודע מיהו?!

אמת - נצחית

הגמ' מספרת שבעיר "קושטא" לא היו מתים קודם זמנם, כי היו אומרים רק אמת. ולכא' היה צריך להיות שגם "יחיד" שאומר רק אמת, לא ימות, ולא מצינו כן. ואולי זוהי באמת הסיבה שאליהו הנביא "לא מת", כמ"ש ופרח לו "איש האמת". ובהודמנות אחרת האריך רבינו לבאר מה המדה כנגד מדה בזה, שמי שאומר רק אמת הרי הוא דבוק בהקב"ה, שחותמו אמת, והקב"ה הרי הוא נצח! לכן זכו אנשי קושטא שלא מתו.

אליהו "מלאך"

אך ה' מראה רבינו דבר מעניין בספר "אגדת אליהו" לבעל השבט מוסר, שכותב שבהיות שאליהו היה בתחילת הבריאה מכת המלאכים שקטרגו בבריאת האדם, שלא יברא כי כולו שקרים, השליכו הקב"ה לארץ ממכון שבתו כדכתיב ותשלך אמת ארצה זו אליהו, כדי שיהיה לו הנאה מן התחתונים, ויכיר וידע מה טיב חלקם ומה נעים מציאותם בעולם. וזהו הטעם שעלה אליהו בסערה השמים דחור לעיקרו שהיה מלאך, ע"כ.

"רוב" אנשים לא אומרים אמת

החזו"א אמר פעם שבדרך כלל אנשים לא אומרים את האמת, ולמשל כששואלים אותו למה לא בא למקום פלוני וכדו', אומר איזה סיבה.. ובדרך כלל זו היא לא הסיבה האמיתית... וכך הוא רוב פעמים כשמספרים איזה מעשה שהיה, הרבה פעמים כולו שקר... וגם אם המעשה עצמו אמת, בכל זאת גורעין ומוסיפין, ולא שמים לב כי לא אומרים אמת...

מודה על "האמת"

כמה מלים לחילוק, במצאת "מודה על האמת" אמרנו פה"ס לפני כמה שנים [בישיבת ארחות תורה] אור 66"ו כפס"ס 108
כבר דברנו פעם שהעיקר הוא התועלת מה שיצא מהדברים, כי מה נאמר אם שהיה אדם "גדול" זה בודאי, אין שום ספק! רק צריך לדבר מה שאנחנו רוצים להתחזק, ובה יש הרבה מה ללמוד ממנו. ובפרט דבר אחד מה שלפי דעתי זה דבר שכל אחד אם יקח את זה יהי "מאושר".
כתוב בסידור [והוא מתנא דבי אליהו], לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו. ומהו דובר אמת בלבבו, אומרים חז"ל במכות (דף כ"ד א') שזו מדרגה כזאת נורא ואיום! כגון רב ספרא, שפעם אחת ה' קורא קריאת שמע ובא אחד ורצה לקנות ממנו איזה דבר, והיות רב ספרא לא ענה לו חשב הלוקח שאינו מסכים להמחיר והוסיף על המחיר עוד ועוד, ואחרי התפילה אמר לו רב ספרא שרציתי למכור לך במחיר הראשון, ומה שלא ענית לך משום שזה ה' באמצע ק"ש ומכר לו במחיר הראשון. וזוהי מדרגה גדולה, שגם אחרי שהלוקח הזה הסכים כבר לתת הרבה יותר, בכל זאת אומר לו רב ספרא כבר הסכמתי כמו שאמרת בתחילה, זה נקרא דובר אמת "בלבבו". שמדגישים חז"ל שזוהי מדרגה משהו מיוחד. אבל מודה על האמת... משמע שזו מדרגה שכל אחד יכול לזכות.

וזה דבר שמצוי מאד שקשה לכן אדם להודות על האמת. אם תופסים אותו באיזה דבר, הוא אומר כל מיני תירוצים, כל מיני אמתלאות, ולא מודה על האמת, וכדי להיות מודה על האמת, זה לא פשוט. והגברא רבה הזה, שאנחנו מדברים ממנו, ידוע שה' מודה על האמת! ובשביל האמת הוא הלך במסירות! ולכן גם אם בן אדם לא יקבל על עצמו להיות דובר אמת בלבבו, לכל הפחות, יקבל להיות מודה על האמת! ובן אדם שיקבל ממנו את המדה הזאת של "מודה על האמת", כל החיים שלו יהי מאושר. ובודאי יהי "גדול" בכל המובנים אם יהי מודה על האמת.
וזה לא כ"כ פשוט, הרבה פעמים יש לבן אדם נסיון מאד קשה להודות על האמת. והוא חושב שבזה שיאמר שקר הוא יציל את עצמו, ובהו הוא מסלף לא רק את הדבר, אלא גם מסלף את "עצמו". וגורם שאח"כ תמיד יהי צריך לשקר, כי אם תופסים אותו בשקר הוא ממציא שקר חדש, וכך שקרים על שקרים ועל ידי זה בן אדם עלול לרדת ולרדת! ומאושר יהי מי שיקח את המדה הזאת של מודה על האמת, והצדיק הזה בלי שום ספק,

הקבלה "הכי חשובה"

כאשר היו באים נערי "בר מצוה" להתברך אצל רבנו מרן בעל "אילת השחר" זצוק"ל, הרבה פעמים היו שואלים איזה דבר כדאי להם לקבל על עצמם. והי' אומר להם "לומר אמת".

ולפעמים הי' מדגיש להם, אל תחשבו שזה דבר "קל", אלא זה דבר שקשה לקיים. ולמעשה רוב בני אדם לא נזהרים בזה.

ולפעמים אחרי שיצא הילד, הי' אומר רבנו, הילד חושב שזה דבר קל, וזה באמת דבר קשה מאד, ונכשלין בו בעוה"ר כמעט כולם!

יותר קשה מלדעת ש"ס!

ובנותן טעם להביא מה שסיפר הגאון רבי אלי' מן שליט"א מגדולי תלמידי מרן "שר התורה" הגר"ח זצוק"ל, שכידוע כשהיו שואלים את מרן שר התורה מה לקבל לבר מצוה, הי' אומר "לדעת ש"ס". ושאל פעם את פה קדשו מה יותר קשה, האם מה שמרן אומר לדעת ש"ס, או מה שאומר מרן רה"י לומר "אמת", והשיב לו מרן שלומר אמת "קשה יותר" מלדעת את כל הש"ס!

בזה תצמח ל"אדם גדול"

ופעם אחת כשנכנס ילד לפני בר מצוה ושאל איזה קבלה יקבל על עצמו, ואמר לו רבינו "לומר אמת". חזר הילד ושאל אם בזה כבר יזכה להיות "אדם גדול", אמר לו רבינו - כן, וייל דאס איז דער ערשטע זאך, כי זה הדבר הראשון.

"לדייק" בסיפורים

וידוע כמה הי' מקפיד רבינו על דיוק הדברים, וכל פעם כשמספר איזה מעשה, הי' חוזר על הדברים "בדיוק נמרץ", בלא שינוי כמלא הנימא. ופעם אחת סיפר רבינו כי איקלע לרופא מסוים בירושלים, וחיו הרבה אנשים בתור, וכשהגיע תורו, היה נראה לרופא שיש לרבינו טרונגה עליו, ונבאמת לא היה כן, רק היות שזה היה ביום הראשון של סליחות, והיה שריו רבינו בתענית, וכן הטלטול מכפר סבא לירושלים, כל זה הביא שרבינו היה נראה לא טוב, ולכן חשב הרופא שכועס עליו, והתנצל הרופא ואמר אני עושה כל מה שאני יכול, וכי אני מלאך? כך סיפר רבינו, ולפתע נשתתק כמה רגעים, וחזר אמר "אינני בטוח שאמר - וכי אני מלאך - אבל זה בודאי אמר שאני עושה כל מה שאני יכול.

הרי ידוע שהיה מאד מודה על האמת. שזה מהדברים הכי גדולים! ואם בן אדם ילמד מזה, הוא יהי' מאושר, ויגדל כל החיים מזה, ובודאי יהי' אדם גדול ויזכה לכל מה שהתורה רוצה מבן אדם.

ולכן כל אחד יראה לרכוש לעצמו מדה זו, וזה יהי' זכות גדולה לצדיק, שיזכו ללכת בדרכיו ולהיות מודה על האמת.

[חולפה אחרי הדפסה] אמרו לי שהחזון"א אמר פעם שהוא מכיר שלשה אנשים שהם מודים על האמת. א. הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל. ב. הגאון ר' יחיאל י. ויינברג זצ"ל [בעל השרידי אש] (והשלישי לא זוכרים), עכ"פ אם החזון"א הי' צריך לשבח את ר' חיים עוזר שיש לו מדרגה זו, וראים שזה לא דבר פשוט כלל...

ונביא יחזק "כחלית" הצנין מ'רית הדבור, ומתוך הדברים מביא רבנו שהי' צריך "היתר מיוחד" לאור פלפול'ס מתורה הק', אפי"ס מכול'ס הלכה, והדברים נפלאים.

מה "אומנותו" של אדם בעולם הזה

אמרו לי שכאן זה מקום שלא מדברים דברים בטלים, וזה דבר גדול מאד, הלואי שבכל המקומות יהי' כך, ובקשו לומר כמה מלים. ובאמת מה צריך לומר דברים שכל אחד מבין וכל אחד יודע, שכל דבור תורה שוקל ותלמוד תורה כנגד כולם, ואם להבדיל ח"ו לא תורה זה להיפך! אך בכל זאת נאמר משהו. הגמ' אומרת בחולין (דף פ"ט א') מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם, ידביק שתי שפתותיו כשתי ריחים, יכול אף לדברי תורה כן ת"ל אלם צדק תדברון. ולכאור' מה הפשט "אומנותו" של אדם בעולם הזה, אסור לדבר דברים בטלים וצריך לדבר דברי תורה, נאמר מה אומנותו של אדם שלא לגנוב, שלא יאכל נבילות וטריפות, ומה פתאום דוקא שלא לדבר דברים מיותרים, זה נקרא אומנותו בעולם הזה? למה דוקא זה הרי יש עוד הרבה דברים, וזה תימה גדולה לכאורה. וכן יש לתמוה מה שהגמ' אומרת יכול אף לדברי תורה, א"כ וכי הי' הוי' אמינא שבן אדם יהי' ממש אלם ולא ידבר כלל, לא תורה ולא דברים בטלים, כלום לא ידבר אז בשביל מה הקב"ה ברא בן אדם עם פה.

ואפשר לבאר כך, הנה זה ידוע שהאדם נבדל מכל הבעלי חיים, מכל הברואים שבעולם, בזה שיש לו כח הדיבור, כי כל הבעלי חיים יש להם ג"כ איזה כח "חיות", אבל כח הדיבור ניתן רק לאדם, ובוזה מתבטא ג"כ שיש לו שכל, כי ע"י הדיבור רואים שיש לו דעת, יש לו הבנה, מה שכל הבעלי חיים אין להם שכל ולא הבנה, ורק להאדם הקב"ה נתן לו כח זה.

וידוע מה שכתוב בירושלמי ברכות (פרק א' ה"ב) שאמר ר' שמעון בן יוחאי כי אילו היה בשעת מתן תורה, הי' מבקש שהקב"ה יברא לאדם שתי פיות, אחד לדברי תורה ואחד לדברים בטלים, ולמה רק בפה, שיאמר ג"כ שהי' מבקש שתי ידיים, א' שיכול לעשות מצות וא' שיכול לעשות עבירות, כמו בפה. משמע אותו הדבר, שהקב"ה ברא את האדם יותר משאר בעלי חיים רק בזה, כי יתר הדברים יש גם בבעלי חיים, אם כי לא ממש דומה כי הידים של האדם הם לא כהידים של הבהמה בצורה חיצונית, אבל הבהמה ג"כ יכולה להשתמש ברגלים הקדמיות שלה כמו ידיים. ומה שמיחד באדם, שברא לו הקב"ה דבר שזה "מייחד" את האדם, שזה "כל האדם", האדם הוא הפה! לכן הי' סברא כי פה של קדושה, ופה שעושה להיפך מקדושה, זה לא מתאים, שהרי ברא הקב"ה כלי מיוחד כדי לדבר.

ולכן אומרת הגמ' "אומנותו" של אדם, זה אומנות! שבן אדם לא ידבר דברים בטלים, ישים עצמו כאלם, זה האומנות שלו, זאת אומרת שזה העיקר הפה מה שנתנו לו. ומה שאומרת הגמ' יכול אף לדברי תורה כן אף שא"כ מה צריך את הפה בכלל, משמע כך דבוראי לא הי' הוי' אמינא שלא ילמד תורה, שהרי בשביל מה נברא הפה, הרי זה כל התכלית של הפה כדי ללמוד תורה. רק כמו שכתוב בחז"ל, כל פטפטא בישין בר מפטוטא דאורייתא דאינון טבין. והיינו שאפי' כשלא מדבר ממש דברים שהם לאמתה של תורה, רק "פטפטא" דאורייתא, זה ג"כ טוב, ועל זה הי' הור"א שצריך לשתוק, ומספיק שידבר בפה רק דברי תורה נקי וטהור אליבא דהלכתא, ולא פטפטא דאורייתא.

ובמגיד מישירים (פר' ויקהל) כתוב שהמגיד אמר לבית יוסף על איזה רמב"ם קשה שתירץ הבית יוסף שני תירושים, ואמר המגיד לבית יוסף כי תירוצו אחד הוא אמיתי ותי' הב' הוא לא אמיתי אבל הקב"ה שמח גם בפלפולא דאורייתא, אפי' שזה לא כ"כ אמיתי. וזה חידוש, כי הי' סברא לומר שידבר באמת רק דברי תורה שהם לאמתה של תורה, מה שבאמת מתרץ את הרמב"ם, ועל זה הוצרכנו ללמוד מדכתיב צדק תדברון, שידבר גם בכזה דבר. על כל פנים, מה שרואים עד כמה זה חשוב, שהי' סברא שלא יהי' אפי' באותו פה, הפה הזה שמתלכלך בדברים בטלים, לא יכול להיות בו דברי תורה, רק הקב"ה ראה שלא כדאי כמ"ש בירושלמי שם. ובבית הלוי כתוב מה הענין שתוקעים בשופר בראש השנה ומתפללים כל כך. מפני ששופר זה ג"כ בפה וכאילו מדבר מתוך השופר, רק שהפה עצמו במשך השנה התלכלך בדברים בטלים, בלשון הרע, וכל דבורים האסורים, ולדאבונינו כמעט כל בן אדם לא יכול לומר שבמשך השנה לא עבר שום עבירה עם הפה, ולכן הפה לא כ"כ נקי, וממילא הפה לא יכול להתפלל כ"כ, והתפילה בפה לא כ"כ מתקבלת, מפני שנתלכלך קצת, רק אולי הצדיק הכי גדול שלא דבר אף פעם איזה דיבור בטל, אבל בדרך כלל רוב האנשים הם לא ככה, אז הפה מלוכלך, ולא יכול להתקבל התפלה שבפה, רק השופר שהוא פה כזה שעדיין לא נתלכלך. א"כ עלינו מאד מאד להתחזק בזה, וזה כ"כ טוב אם אנשים לכל הפחות עד כמה שאפשר, לעשות גדרים שהפה יהי' נקי, בפרט בבהמ"ד, במקום שלומדים תורה. וכאן כפי ששמעתי יש רק מגידי שיעורים, זאת אומרת שכל אחד הוא לא רק יחיד, אלא הוא בכח של ציבור, כל אחד אומר שיעור לציבור אם רב או מעט, וצריך להשפיע על ציבור ללמד תורה, אם כן מה שהפה יותר נקי, יש יותר תועלת. והלואי שבכל היום לא ידברו דברים בטלים, אך מי יכול לזכות לזה, הלואי שנזכה לזה, אבל כל מה שעושים שהפה יהי' מנוצל לדבר בו רק דברי תורה, אשרי חלקם.

והקב"ה יעזור באמת שכולם יתחזקו בזה, ועי"ז הפה יוכל יותר להועיל גם בתפילה, ובכל הדברים, ועי"ז הקב"ה יעזור. ובפרט בימינו עכשיו, שצריך כ"כ רחמי שמים, הרי כל אחד יודע שהמצב בארץ ישראל הוא נורא ואיום! ממש בוער באש, כל המדינה בוערת באש, וצריך רחמי שמים וכל מה שנזהרים יותר מדברים בטלים, ומתחזקים בלמוד התורה אין לשער ואין לתאר כמה שזה יכול להועיל, והקב"ה מתחשב בזה. והקב"ה יעזור שתתחזקו בזה ועי"ז נזכה כולנו לזקא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

דברים שאמר רבנו באסיפה לאח"כ "עזר מציון"

מורי ורבותי, באנו כאן לדבר על הענין של חסד. כל אחד יודע שחסד זה אחד מהדברים שאי אפשר בלי זה, בלי חסד לא שייך שהעולם יתקיים, כל העולם קיים בשביל חסד. כתוב במדרש (בראשית רבה פר' ח') שבזמן שברא הקב"ה את העולם, רצה לראות מה המלאכים אומרים על בריאת האדם, והיה כאלה שאמרו כיון שיש חסד, יש אנשים שעושים חסד כדאי לברוא את האדם, ויש כאלה שאומרים שלא, היות ויש שקר, רוב האנשים לא אומרים את האמת. נמצא שקר אומר אל יברא, וחסד אומר יברא.

ובאמת רוב העולם הם לא דוברי אמת, בכל המדינות רוב האנשים לא אומרים אמת, ובכל זאת הקב"ה העדיף לברוא את העולם בשביל אותם קצת האנשים שעושים חסד, למרות שרוב האנשים הם דוברי שקר, גזלנים וכל מיני אנשים רעים. הרי רוב האנשים בעולם הם לא צדיקים.. בכל זאת העדיף לברוא בשביל חסד, נמצא שאותו החסד שמיעוט אנשים עושים, שוקל כנגד הרבה אנשים לא טובים שיש בעולם.

אם כן מה אני צריך להאריך, הרי כל אחד שבא לכאן, בודאי בא עם כונה טובה, והוא מהאנשים הטובים, ולא חלילה וחס מהאנשים הרעים. ממילא כדאי שתדעו איזה זכות זה, הרי העולם קיים בשבילכם! בשביל אנשים כאלה קיים העולם, ולולא זאת הקב"ה לא היה בורא את העולם, לא היה קיים העולם כלל, כי רוב האנשים לא טובים, לא מדברים אמת, אומרים שקרים וכו'.

אם כן אשריכם שאתם אנשים כאלה מהסוג הזה שכן עושים חסד, ובשבילכם העולם קיים! באמת היה דור של המבול שאנשים עשו לא טוב, ואז השחית הקב"ה את כל האנשים, והשאיר רק משהו כדי לבנות אח"כ את העולם מחדש, אבל רוב האנשים נמחו מהעולם.

הקב"ה יעזור שבזכות זה שאתם מקיימים את העולם, ובשבילכם העולם קיים, תזכו אתם וכל משפחתכם בכל טוב, לראות נחת מבנים ומבני הבנים, כולכם תזכו לטוב, הקב"ה יעזור לכם.

יהיו הדברים לעילוי נשמת הצדקנית מרת זיוה ע"ה בת ר' אליעזר הכהן ז"ל

י"ל ע"י מאסף הגיליונות 'אוצר הפרשה' לקבלת הקובץ המלא: a169258235@gmail.com

בס"ד, יום ערב שב"ק שלח תשפ"ה

אין זה היתר גמור, וצריך להשמיע לנו, שאין בזה חיוב קרבן משום שזה אונס, וא"כ אולי כן יש להודיע לבית החולים כדי למנוע מהם לחלל שבת באונס.

ויעוין בספר תורת היולדת (פכ"א הערה א) שהבאנו בשם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לגבי יולדת שהזמינו עבורה אמבולנס וביתניים הסיעוה לבית החולים, שאין להודיע לאמבולנס שהוא כבר לא צריך להגיע, כיון שהוא נוסע בהיתר, וכל דברי הרמב"ן במלחמות שהיתה הוה אמינא שחייב בקרבן, הני מילי כשיש זמן להתייעץ ולשאול אם עדיין צריך לחלל שבת, אך כשאין אפשרות כזאת פשיטא שאין שום חיוב, ואדרבה עושה בזה מצוה. ואפילו ע"י גוי אין לחלל שבת, אלא מותר רק ע"י אמירה לגוי שיאמר לגוי, כמבואר בחוות יאיר (סימן נג), והמשנ"ב (סימן שז ס"ק כד) כתב שבמקום הפסד גדול יש לסמוך עליו.

והנה בנידוננו יתכן שמותר אפילו לומר לגוי [שהוא רק שבות אחד] להתקשר לבית החולים, כיון שבנידון של היולדת אין שום חשש של פיקוח נפש, אלא כל המטרה היא למנוע חילול שבת מנהג האמבולנס ואם אינו עובר על איסור למה לחלל שבת עבור כך, אבל בנידוננו כל זמן שהרופאים חוששים שהשוטה נמצא בסכנה, יהיה קשה להם לטפל בשאר החולים כראוי מחשש שמא יבולע להם, ולכן נראה שמותר לומר לגוי להתקשר בשבת כדי להודיע לבית החולים שהשוטה אינו בסכנה, וצ"ע.

האם נהג אמבולנס צריך להתקשר למוקד לברר אם כבר יצאו אחרים להציל

שאלה. איש הצלה שקבל קריאה בשבת לצאת ולהציל, והוא מסופק אם כבר יצאו אחרים להציל, האם עליו להתקשר למוקד בכדי לברר הענין טרם יציאתו? כמו כן איש הצלה הנמצא במקום מרוחק ממקום האירוע, האם עליו להתקשר למוקד לברר האם אמבולנס כבר יצא למקום האירוע?

תשובה. מבואר במסכת מנחות (הנ"ל) שעשרה שרצו להביא גרוגרת בבית אחת כדי להציל חולה, אפילו הבריא בגרוגרת הראשונה כולם פטורים, וביאר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל את דברי הרמב"ן שהחידוש של הגמרא הוא שאפילו אם לפני שהלך להביא את הגרוגרת, היה אפשר לברר אם כבר הביאו לחולה גרוגרת, בכל זאת פטורים מקרבן. אם כן בנידוננו ודאי שאם לא בירר איש ההצלה אם עדיין יש צורך שיסע להציל את החולה אין עבירה בידו ושכרו רב. ונראה שאסור לו להתקשר ולחלל שבת לברר אם עדיין יש צורך שיסע, כיון שמעשה זה של הבירור אינו לצורך פיקוח נפש, אלא לצורך מניעת חילול שבת, וכבר כתב הפרשת דרכים (דרוש יט) שאין לעבור על איסור קל כדי למנוע איסור חמור, דדוקא לצורך פיקוח נפש מותר לעבור איסורים ולא ל"פיקוח עבירות חמורות יותר", [ויעוין עוד מש"כ בתורת יולדת (שם) לענין להתקשר לבית החולים כדי לברר אם אמו החולה עדיין זקוקה שיבוא אליו כדי לטפל בה].

להתקשר בשבת לרופא כדי לחסוך נסיעה לבית חולים

שאלה. ילד שקיבל חום גבוה בשבת, והוא יכול לנסוע עמו ישר לבית חולים, כי החום הגבוה לכשעצמו הוא דבר מסוכן, האם יסע עמו לבית החולים, או שמא יטלפן לרופא תחילה, וישאלנו האם לנסות לתת לו גלולה להורדת החום, ולחסוך את הנסיעה לבית החולים?

תשובה. שאלתי שאלה זו את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והשיב לי שאם דרך הריפוי בימות החול הוא כך, שבתחילה מתקשרים ושואלים רופא, יש לנהוג כך גם בשבת. ונראה לי כוונתו שאין זה דומה למקרה הנ"ל, שהבירור היה רק למנוע חילול שבת, משא"כ אצל התינוק, אם אין צורך להובילו לאשפוז, הרי שלמען בריאותו יש להמנע מכך, כי בחינם לא מכניסים ילד לבית של חולים, שמא ידבק במחלות אחרות, נמצא שהשאלה לרופא באמצעות הטלפון הוא דרך ריפוי.

לפרוט בשבת כסף גדול, לכסף קטן כדי לתת שוחד לשופט הנכרי

שאלה. בחו"ל באחת מהמדינות של אויבי ישראל, נעצר יהודי על עבירות קלות, השלטונות דרשו מהשופט להטיל על היהודי עונש כבד למען ישמעו ויראו, והסיכוי לכך גדול, מכיון שגם השופטים הם שונאי ישראל, היהודים הכינו עצמם לשני דברים, לדורון ולתפילה, הם התפללו בלב שלם להצלחתו במשפט, וכן אספו כסף עבור שוחד לשופט.

הכסף נאסף, ובדקו ומצאו שהזמן הטוב ביותר להגיע אל השופט הוא בליל שבת, הרב פסק שיש כאן פיקוח נפש ומותר להעביר לשופט את הכסף גם בליל שבת, אחד העסקנים קיבל על עצמו את המשימה הכבידה להכנס ללוע הארי וללכת אל השופט, להניח בפניו את הצרור ולהתחנן לפניו שיחוס וירחם על היהודי, והנה קודם שהלך אל השופט אמר לו יהודי תלמיד חכם נכבד, שמעתי שאספת סכום נכבד, בא ואראה לך דבר נפלא מהחפץ חיים:

וכך כתוב בספר פרחי שושנה על הפסוק (בראשית לב יז) 'ורוח תשימו בין עדר ובין עדר'. שמעתי מהגאון החסיד החפץ חיים זצוק"ל, שהתורה מלמדנו בזה, כשיש צורך לתת שוחד לגוי כדי לבטל איזה גזירה וכדומה, אם משחדים אותו בכסף, יש לתת לו הכסף בשטרות קטנים כדי להשביע את עינו, שאם יתנו לו אותו הסכום בשטרות גדולים לא ישפיע עליו הדבר כמו צרור גדול שטרות קטנים, עכ"ד.

והסתפקו לאור דברי הח"ח, אם כעת בליל שבת מותר לגשת ליהודים ולפרוט אצלם את הכסף לכסף קטן כדי שעל ידי זה יפעל השוחד ביתר שאת, או שעבור זה אסור לחלל שבת, ולהכשיל הרבה יהודים באיסור מוקצה?

תשובה. נראה שמאחר ויש כאן חשש פיקוח נפש, שהעונש הכבד יכול להגמר במאסר ממושך במקום של רוצחים ושפלים, ויכול להגמר גם גרוע יותר, ובמקום פיקוח נפש כתב בשו"ע (או"ח סימן שכח ס"ד) שעושים לו כל שרגילים לעשות לו בחול, וכיון שבחול היו פורטים את הכסף לכסף קטן, על פי דברי החפץ חיים, גם בשבת יש לפרוט את הכסף, אמנם המשנ"ב (שם ס"ק יד) חולק וסובר שאין לסמוך על זה באיסור תורה, ומכל מקום בעניננו, אין בזה איסור תורה, אלא איסור דרבנן של מוקצה, ונראה שיכול לסמוך על כך, ולפרוט את הכסף.

להתקשר בשבת לבית חולים

כדי להודיע להם שהשוטה שברח אינו בסכנה

שאלה. מעשה בשוטה שברח מבית חולים בשבת והגיע לבית קרובו. הקרוב שראה את החולה בטוח בביתו לא הודיע לבית החולים בשבת שהחולה אצלו, כי חשב שזה חילול שבת ללא היתר, ולכן הודיע להם את זאת רק במוצאי שבת. צוות בית החולים התרעם עליו מאוד, ואמרו לו שכולם היו שם בחדרה, וחששו לחיי השוטה, ובגלל זאת היו מרותקים בחיפושם אחריו והיו צריכים לחלל שבת, ולא יכלו להתרכז ולהתפנות ולטפל בשאר החולים, ואם כן עשה עוול בזה שלא התקשר מיד ביום השבת. מה היה עליו לעשות?

תשובה. לכאורה אין היתר לחלל שבת כדי למנוע מבית החולים חילול שבת כשיחפשו את השוטה, דהרי מה שהם יחללו את השבת כדי לחפש את השוטה זה היתר גמור ושכרם רב, וכמבואר במסכת מנחות (דף סד ע"א) ונפסק בשו"ע (סימן שכח ס"ו) ובמשנ"ב (שם ס"ק מא) 'עשרה שרצו להביא גרוגרת לחולה והבריא בגרוגרת הראשונה לא שפטורים אלא יש להם גם שכר טוב עבור מחשבתם הטובה', נמצא שאין כאן סרך עבירה, וא"כ למה נחלל שבת להצילם ממצוה?!

אלא דיעוין בבעל המאור ביומא (דף ד ע"ב בדפי הרי"ף) שתמה מדוע הרי"ף השמיט את דברי רבא במנחות (דף סד ע"ב) לגבי עשרה שרצו להביא גרוגרת, ותיירץ במלחמות שם שזה שמותר להם לרוץ להביא את הגרוגרת הוא דבר פשוט, וחיידושו של רבא הוא שהם פטורים מקרבן, ולכן הרי"ף לא הביאו כיון שהוא הלכתא למשיחא. ומשמע מכאן שאפילו כאשר רצים לצורך פיקוח נפש בכל זאת

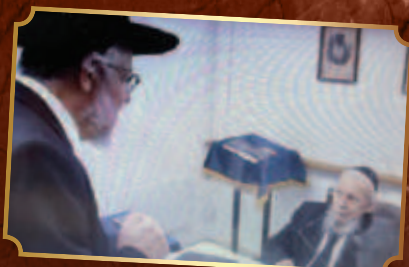

1. עת מלחמה: רשכבה"ג רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א במשא חיוזק והדרכה בהיכל ישיבתו סלבודקה, באמירת תחילים מיד לאחר ששמע על תחילת המתקפה באיראן, מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א בשיעור תורה במקלט, הגר"ש גלאי בלימוד במקלט. 2. השבוע במעונו של רשכבה"ג: מרן הגרמ"ה הירש מתברך לקראת יציאתו למסע לארה"ב לישיבתו סלבודקה ולקרן עולם התורה, מרן הגרמ"י שליונגר בהתייעצות ממושכת, הגה"ג ר"ד כהן בהתייעצות קודם יציאתו לארה"ב למען קרן עולם התורה. רבני וראשי ההינדק העצמאי בהתייעצות, כשמחת ש"ב לנכדת הגר"י שורץ, הגר"א בירנצוויג מתברך ובהתייעצות. 3. רבינו מרן רה"י הגר"ד פוברסקי בכתיבת אותיות לארחות יושר. 4. מרן פוה"ד הגר" זילברשטיין בדברי חיוזק לישיבת פיטסבורג. 5. מסע למען קרן עולם התורה בארה"ב: רשכבה"ג בדברי חיוזק ממעונו לדינר, מרן הגרמ"ה הירש במטוס, מרן המשגיח הגה"צ ר"ד סגל מצטרף למעמדים.

מגנא ומצלג פלאי פלאות להבין פלאות טעמי המקרא!

יצירת מופת המפענחת ומאירה סוד ועומק טעמי המקרא
המתווה דרך להעמיק ולהתחדד בהבנת המקראות המרחיבה
אופקים ופותחת שערי חכמה ודעת.
ונוסף עליו קונטרס "מילי דטמירן"
ובו פנינים מופלאים בדרך תורת הקדמונים.

מאת הגאון רבי עמרם קורח שליט"א
רב ק"ק תורת חיים, ויד"ר מכון 'חיי שלמה'
בן הגאון רבי שלמה קורח זצ"ל - רבה של כ"ב

עם מרן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל

הגר"ח קניבסקי זצ"ל
מעייין בספר 'פלאי התביר'

חדש!
על ספר
במדבר

מלווה
בהסכמות
גדולי
ישראל

הוצאה והפצה: ייפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מלכי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אילן 1 // נבעת שאול 28 // בית ונן הפסנה 50 // בית הדפוס 32 // נוה יעקב: פלג 1 פינת פרדס • חדש!
קניון רב שפע קומה ב' שמנר 16 • ביתר: דרכי איש 5 בחניה (מוכ שטיבלאר המרכז) • חדש! הר"ן 14 • מודיעין עילית-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב
מפויב' 1 • ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 29 • בית שמש: הפציה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא 130
// אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עדרא 45 • פרדס צבי: המכבים 63 פרדס צבי • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע
ז • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 גני הדר // ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • אנער: רבי יהודה הנשיא 90 • כוד: הרב אלישיב 8 שכונת גני איכילון (אחיסמך) • קרית גת
האדמור" מחב"ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניץ) • רכסים: סביון 39 (בנה ביתך) • נתיבות: האר"ץ 86 • אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה. • חדש!
טבריה: שפע חיים 6 • חדש! חיפה: מיכאל 14 • חדש! רחובות: מנוחה ונחלה 4 • חדש! צפת: הרבי מליובאוויטש, כיכר אנד

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

אוצרות בפרימיות

הורדנו את המחירים
של מאות ספרי קודש

חודש הספר

יפה נוף-פלדהיים'
סיון תשפ"ה

י"ד סיון - ט"ו תמוז תשפ"ה | 10.6 - 11.7.25

 מחיר לטט 219 293 מנחת חינוך ג' כרכים	 669 810 ארבעה טורים המאור בינוני מהדורת עיון י"א כרכים	 399 820 ש"ס פנינים עוז וזהר מקוצר ו' כרכים	 599 1030 משניות עוז וזהר ר"צ פירושים ט"ז כרכים
 350 480 דורש טוב - מועדים י' כרכים	 275 390 משנה תורה להרמב"ם מהדורת פנינים י" כרכים	 285 330 נ"ך מקראות גדולות יפה עיניים י"א כרכים	 165 190 תורה מקראות גדולות יפה עיניים ה' כרכים
 240 300 מנחת אשר על התורה החדש ו' כרכים	 240 300 יחי ראובן על התורה ה' כרכים	 500 600 ומתוק האור על התורה הרב שלמה לוונשטיין שליט"א י"ג כרכים	 200 260 ללמדך ה' כרכים
 82 95 בניהו בן יהוידע על הש"ס ד' כרכים	 100 125 שערי יושר ב' כרכים	 130 155 שיטה מקובצת ו' כרכים	 149 200 ש"ס משניות כריכה רכה בעיצוב יוקרתי מבית מלכות וקסברגר 48 כרכים
 140 168 חידושי הרמב"ן זכרון ד' כרכים	 348 380 סט חזון איש קטן ז' כרכים	 118 137 ליקוטי הלכות ג' כרכים ממון החפץ חיים	 75 100 אור שמח על הש"ס ג' כרכים
 55 106 פרשה ופורה הרב משה גרילק ב"כ	 100 125 משנה ברורה פאר בינוני	 132 155 משנה ברורה חפץ חיים בינוני	 225 270 חידושי המאירי זכרון ו' כרכים

וזה עוד לא הכל! לבחירתכם שפע אדיר של ספרי קודש במבצעים!

חפשו את קטלוג 'שבוע הספר'
בחנויות, באתר ובתיבות הדואר

הוצאה והפצה: ייפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר איכין 1 // נבעת שאול 28 // בית ונן הפסגה 50 // חדש! כנפי נשרים 31 (כיד צ"פר כל) נזה
• יעקב: פלג 1 פינת פרדס • ביתר: דרכי איש 5 בחניה (מוכ שטיבלאך המרכז) • מודיעין עילית-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1
• ברכפלד: רבי יהודה הנשיא 29 • בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א'-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא
130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 // פרדס כץ: המכבים 63 • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חכפתא 10
רובע ז' • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני הדר • אלעד: רבי יהודה הנשיא 90 • לוד: הרב אלישיב 8 שכונת גני אילון (אחיסמך) • קרית גת: האדמו"ר
מחב"ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) • רכסים: סביון 39 (בנה ביתך) • נתיבות: האר"י 86 • אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת
אוהל משה • טבריה: שפע חיים 6 • חיפה: מיכאל 14 • חדש! רחובות: מנוחה ונחלה 4 • חדש: קרית מלאכי: ז'בוטינסקי 43